รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือน กันยายน 2550 – เดือนมีนาคม 2554)

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

คณะผู้วิจัย

1.	นายสมบูรณ์	แดงอรุณ	หัวหน้าทีมงานวิจัย	13.	นางพจนา	วิเชียรฉาย	ทีมงานวิจัย
2.	นาย นิพนธ์	อมศิริ	ทีมงานวิจัย	14.	นายปรีชา	บุญสมหวัง	ทีมงานวิจัย
3.	นายนิพัตร	อมศิริ	ทีมงานวิจัย	15.	นางเกษมสุข	หิรัญวัฒน์	ทีมงานวิจัย
4.	นายปรีชา	เหล่าชิต	ทีมงานวิจัย	16.	นายอรรถวุฒิ	กุลหอม	ทีมงานวิจัย
5.	นายบุญชอบ	พ่วงสำราญ	ทีมงานวิจัย	17.	นายสุธา	ริ้วทอง	ทีมงานวิจัย
6.	นายก้อน	สนทอง	ทีมงานวิจัย	18.	นายสมศักดิ์	ริ้วทอง	ทีมงานวิจัย
7.	นายประทีป	เข็มกำเนิด	ทีมงานวิจัย	19.	นายมนัส	ทัพพลี	ทีมงานวิจัย
8.	นางนิภา	บัวจันทร์	ทีมงานวิจัย	20.	นายวัชรินทร์	เจริญเนตร์	ทีมงานวิจัย
9.	นายเทียม	อมศิริ	ทีมงานวิจัย	21.	นางสาวนิตยา	คงแผน	ทีมงานวิจัย
10.	นายปัญญา	โตกทอง	ทีมงานวิจัย	22.	นายเตือน	สุคนธ์น้อย	ทีมงานวิจัย
11.	นายสัญลักษณ์	แก้วพิกุล	ทีมงานวิจัย	23.	นางถนอม	แดงอรุณ	ทีมงานวิจัย
12.	นางฐิชาณพงษ์	สร้อยทอง	ทีมงานวิจัย	21.	นางสาวพะเยาว์	เจริญเนตร์	ทีมงานวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สัญญาเลขที่ RDG50M0028

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือน กันยายน 2550 – เดือนมีนาคม 2554)

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

คณะผู้วิจัย

นายสมบูรณ์	แดงอรุณ	หัวหน้าทีมงานวิจัย	นางพจน	วิเชียรฉาย	ทีมงานวิจัย
นาย นิพนธ์	อมศิริ	ทีมงานวิจัย	นายปรีชา	บุญสมหวัง	ทีมงานวิจัย
นายนิพัตร	อมศิริ	ทีมงานวิจัย	นางเกษมสุข	หิรัญวัฒน์	ทีมงานวิจัย
นายปรีชา	เหล่าชิต	ทีมงานวิจัย	นายอรรถวุฒิ	กุลหอม	ทีมงานวิจัย
นายบุญชอบ	พ่วงสำราญ	ทีมงานวิจัย	นายสุธา	ริ้วทอง	ทีมงานวิจัย
นายก้อน	สนทอง	ทีมงานวิจัย	นายสมศักดิ์	ริ้วทอง	ทีมงานวิจัย
นายประทีป	เข็มกำเนิด	ทีมงานวิจัย	นายมนัส	ทัพพลี	ทีมงานวิจัย
นางนิภา	บัวจันทร์	ทีมงานวิจัย	นายวัชรินทร์	เจริญเนตร์	ทีมงานวิจัย
นายเทียม	อมศิริ	ทีมงานวิจัย	นางสาวนิตยา	คงแผน	ทีมงานวิจัย
นายปัญญา	โตกทอง	ทีมงานวิจัย	นายเตือน	สุคนธ์น้อย	ทีมงานวิจัย
นายสัญลักษณ์	แก้วพิกุล	ทีมงานวิจัย	นางฉนอม	แดงอรุณ	ทีมงานวิจัย
นางฐิชาณพงษ์	สร้อยทอง	ทีมงานวิจัย	นางสาวพะเยาว์	เจริญเนตร์	ทีมงานวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 คำถามการวิจัย 2
1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 2
1.4 พื้นที่ศึกษาวิจัย 2
1.5 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย 2
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย 2
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ 3
1.8 ทีมงานวิจัย 3
1.9 ที่ปรึกษาโครงการ 4

บทที่ 2 บริบทชุมชนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง 5

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน 14

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 ความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 19
4.2 กระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง 26
4.3 กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของการจัดสวัสดิการในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง 42

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย 51
5.2 บทเรียนการวิจัย 61
5.3 ปัญหาการวิจัย 67
5.4 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต 67

ภาคผนวก

ก. สรุปรายงานการประชุม 69
ข. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง 137
ค. ภาพกิจกรรมของโครงการ 152
ง. วีดีทัศน์รายการชุมชนต้นประชาธิปไตย 155

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตำบลแพรกหนามแดงตั้งอยู่ในอำเภออัมพวา ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 21,138 ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 4,433 คน ตำบลแพรกหนามแดง ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพที่พึ่งพากับธรรมชาติคือ เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง ทำนาข้าว ทำสวนผัก นอกจากนั้นเป็นอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้างโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขาย ข้าราชการ เป็นต้น จากการที่ชุมชนได้ดำเนินการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำของชุมชนผ่านการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตตามแนวทางของพระอาจารย์สุบิณ ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด ก่อให้เกิดเป็นกองทุนสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 365 คน มาจากชาวบ้านในพื้นที่ หมู่ที่ 4 ,5 และหมู่ที่ 6 ของตำบลแพรกหนามแดง กองทุนสวัสดิการของกลุ่มได้ดำเนินการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกในด้านการรักษาพยาบาลคนไข้ในและเงินค่าทำศพในกรณีเสียชีวิต รวมถึงการดูแลเด็กแรกเกิดโดยกำหนดสัดส่วนสวัสดิการเป็นข้อตกลงเป็นปีๆ ไป ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการดูแลกันเองในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตายและในช่วงปี พ.ศ.2549 ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณสมทบร่วมกับกองทุนสวัสดิการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในจำนวนเงิน 100,000 บาท เพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการร่วมกันในระดับตำบล

ต่อมาภายหลังจากผลสำเร็จของการดำเนินการของกลุ่มและการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตามแนวทางของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในหมู่บ้านอื่นๆ ของตำบล เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดคลองขุดเล็ก หมู่ที่ 1 และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านรั้วหมู่ที่ 3 เพิ่มขึ้นโดยรูปแบบการดำเนินงานได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการที่มีเพิ่มมากขึ้นในหลายหมู่บ้านสามารถทำให้เกิดการพึ่งตนเองของชาวบ้านบางส่วนแต่ก็ยังไม่ครอบคลุม ไปยังชาวบ้านส่วนใหญ่ของชุมชน ชาวบ้านบางส่วนยังรอหวังพึ่งการสนับสนุนการจัดสวัสดิการจากภาครัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ การรักษาพยาบาล ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) แต่อย่างไรก็ตามงบประมาณในส่วนนี้ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการที่มีเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังขาดความเข้าใจและยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ

จากบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่มแกนนำชุมชนกลุ่มต่างๆ ที่สามารถพึ่งตนเองในเรื่องของการจัดสวัสดิการมาได้ระดับหนึ่ง ทำให้เกิดความต้องการที่จะผลักดันให้เกิดกระบวนการจัดสวัสดิการที่ชุมชนจัดการร่วมกันในระดับตำบล ประกอบกับนโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการจัดสวัสดิการชุมชน ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บูรณาการการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น จึงทำให้แกนนำชุมชนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มสัจจะ กลุ่มอาชีพ ผู้นำท้องที่และผู้บริหารท้องถิ่น ได้พูดคุยหารือร่วมกันว่า จะทำอย่างไรจึงจะสามารถจัดสวัสดิการให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนในตำบลแพรกหนามแดงตั้งแต่เด็กถึงผู้สูงอายุโดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐในการทำงานร่วมกัน ดังนั้นแกนนำชุมชนจึงจะร่วมกันศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

1.2 คำถามการวิจัย

"กระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง ควรเป็นอย่างไร"

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อค้นหากระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

1.4 พื้นที่ศึกษาวิจัย

ชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 6 หมู่บ้าน

1.5 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

15 เดือน (ระหว่างเดือน กันยายน 2550 ถึง เดือนมีนาคม 2554)

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

<u>ระยะแรก (เดือนที่ 1-8)</u>

1. เวทีสร้างความเข้าใจการดำเนินโครงการกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
2. เวทีอบรมวิทยากรกระบวนการและการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. การสรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
5. ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการ

<u>ระยะที่ 2 (เดือนที่ 9 – 15)</u>

1. ศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. การสรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
3. การศึกษาเรียนรู้บทเรียนประสบการณ์และแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. จัดเวทีค้นหากระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
6. ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการ

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

<u>ระยะแรก (เดือนที่ 1 – 8)</u>

1. ชุมชนมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการ
2. ทีมวิจัยได้แนวร่วมในการดำเนินการเพิ่มขึ้น
3. ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนสามารถเป็นวิทยากรกระบวนการ
4. ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนสามารถเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม
5. ทีมวิจัยได้ความเป็นมา สถานการณ์ และการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
6. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและชุมชนผ่านการเรียนรู้ข้อมูล
7. ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลที่ทำการศึกษา
8. ชุมชนรับรู้ความก้าวหน้าของการดำเนินการ
9. ชุมชนได้ร่วมตรวจสอบข้อมูลจากทีมวิจัย
10. ได้รายงานผลการดำเนินงาน

<u>ระยะที่ 2 (เดือนที่ 9-15)</u>

1. ทีมวิจัยได้ความเป็นมา สถานการณ์ และการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและชุมชนผ่านการเรียนรู้ข้อมูล
3. ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลที่ทำการศึกษา
4. ชุมชนรับรู้ความก้าวหน้าของการดำเนินการ
5. ชุมชนได้ร่วมตรวจสอบข้อมูลจากทีมวิจัย
6. ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนประสบการณ์และกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน
7. เกิดความร่วมมือในการจัดสวัสดิการชุมชน
8. ได้ชุดข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ร่วมกันนำไปสู่การกำหนดกระบวนการจัดสวัสดิการของชุมชน
9. ได้กระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชน
10. ชุมชนรับรู้กระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนร่วมกัน
11. ได้รายงานผลการดำเนินงาน

1.8 ทีมงานวิจัย

1.	นายสมบูรณ์	แดงอรุณ	หัวหน้าทีมงานวิจัย
2	นายนิพนธ์	อมศิริ	ทีมงานวิจัย
3	นายนิพัตร	อมศิริ	ทีมงานวิจัย
4	นายปรีชา	เหล่าชิต	ทีมงานวิจัย
5	นายบุญชอบ	พ่วงสำราญ	ทีมงานวิจัย
6	นายก้อน	สนทอง	ทีมงานวิจัย
7	นายประทีป	เข็มกำเนิด	ทีมงานวิจัย
8	นางนิภา	บัวจันทร์	ทีมงานวิจัย
9	นายเทียม	อมศิริ	ทีมงานวิจัย

10	นายปัญญา	โตกทอง	ทีมงานวิจัย
11	นายสัญลักษณ์	แก้วพิกุล	ทีมงานวิจัย
12	นางฐิชาณพงษ์	สร้อยทอง	ทีมงานวิจัย
13	นายปรีชา	บุญสมหวัง	ทีมงานวิจัย
14	นางเกษมสุข	หิรัญวัฒน์	ทีมงานวิจัย
15	นายอรรถวุฒิ	กุลหอม	ทีมงานวิจัย
16	นายสุธา	ริ้วทอง	ทีมงานวิจัย
17	นายสมศักดิ์	ริ้วทอง	ทีมงานวิจัย
18	นายมนัส	ทัพพลี	ทีมงานวิจัย
19	นายวัชรินทร์	เจริญเนตร์	ทีมงานวิจัย
20	นางสาวนิตยา	คงแผน	ทีมงานวิจัย
21	นายเตือน	สุคนธ์น้อย	ทีมงานวิจัย
22	นางถนอม	แดงอรุณ	ทีมงานวิจัย
23	นางสาวพะเยาว์	เจริญเนตร์	ทีมงานวิจัย

1.9 ที่ปรึกษาโครงการ

1.	คุณธนาภรณ์	พรหมสุวรรณ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสงคราม
2.	นายทวีป	อมศิริ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง

บทที่ 2

บริบทชุมชนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ตำบลแพรกหนามแดงตั้งอยู่ในอำเภออัมพวา ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน อยู่ห่างจากตัวอำเภออัมพวาและอำเภอเมืองสมุทรสงคราม 26 กิโลเมตร และ 16 กิโลเมตร ตามลำดับ มีพื้นที่ทั้งหมด 21,138 ไร่ หรือคิดเป็นพื้นที่ 36.23 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 4,433 คน ตำบลแพรกหนามแดง

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลวัดประดู่และตำบลปลายโพงพางพาง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลยี่สารอำเภออัมพวา

ทิศตะวันออก ติดต่อตำบลยี่สารอำเภออัมพวา

ทางทิศตะวันตก ติดต่อตำบลวันดาวอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และตำบลห้วยโรง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ตำบลแพรกหนามแดงมีลำคลองที่เชื่อมโยงกันถึง 34 ลำคลองชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพที่พึ่งพากับสายน้ำเหล่านั้นคือ เลี้ยงปลา 30% เลี้ยงกุ้ง 20% ทำนาข้าว 20% ทำสวนผัก 20% นอกจากนั้นเป็นอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้างโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขาย ข้าราชการเป็นต้นอีก 10% (แผนที่ 2.3) ในอดีตอยู่ในเขตการปกครองรวมกับตำบลยี่สารและต่อมาได้แยกมาตั้งเป็นตำบลแพรกหนามแดง เมื่อประมาณ 50 กว่าปีที่แล้วมา

สภาพพื้นที่ของตำบลแพรกหนามแดงเป็นที่ราบลุ่มดินเหนียว มีความลาดเอียงโดยทางด้านทิศตะวันตกจะสูงกว่าทางทิศตะวันออก เนื่องจากตำบลแพรกหนามแดงอยู่ห่างจากเทือกเขาตะนาวศรีประมาณ 20 กิโลเมตร นอกจากนี้เนื่องจากในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดงมีลำคลองถึง 36 คลอง จึงทำให้น้ำในลำคลองต่างๆ สะอาดและไหลเวียนขึ้นลงตลอดทั้งปี ในหน้าฝนจะมีน้ำหลากที่ได้พัดพาเอาปุ๋ยธรรมชาติมาด้วยทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านส่วนใหญ่มักตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลองและอาศัยน้ำในคลองเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก ในด้านการประกอบอาชีพของชุมชนแพรกหนามแดงในอดีตพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักโดยส่วนใหญ่จะทำนาปีและทำสวนมะพร้าว โดยในช่วงฤดูฝนที่มีน้ำจืดปริมาณมากชาวบ้านก็จะทำนาข้าว ในช่วงฤดูแล้งปริมาณน้ำจืดมีน้อยชาวบ้านก็จะหยุดการทำนาบางส่วนก็มีการปลูกมะพร้าวร่วมกับการทำนาในร่องสวนด้วย ส่วนในปัจจุบันอาชีพของชาวบ้านในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงจากในอดีตตามสภาพการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองส่วนคือ ในส่วนที่เป็นพื้นที่น้ำจืด ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ การทำนา การเลี้ยงปลาสลิด สวนมะพร้าว ปลูกผัก ในพื้นที่น้ำเค็มอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่คือการเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ธรรมชาติโดยอาศัยน้ำจากลำคลองธรรมชาติเป็นหลัก

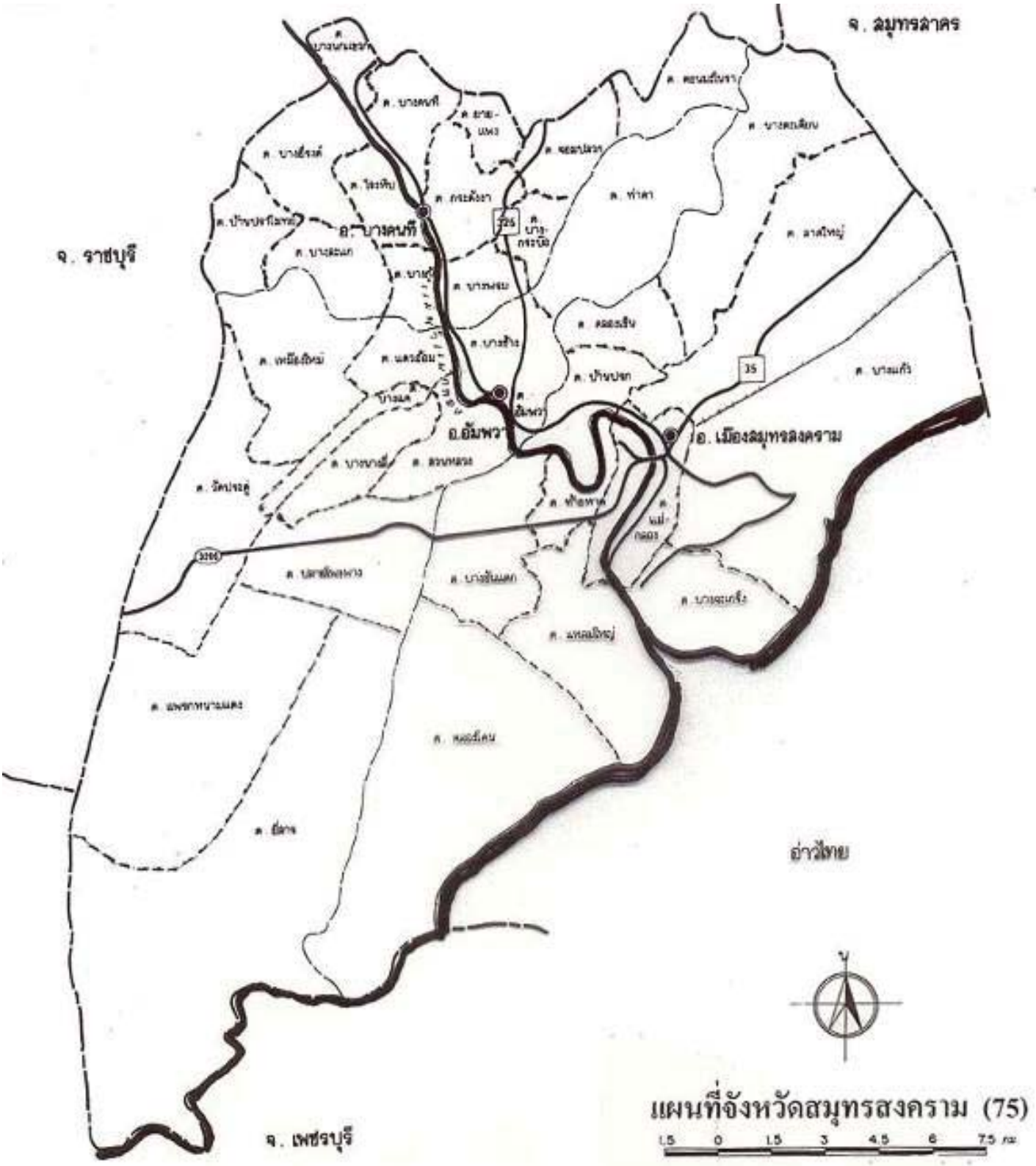

รูปแสดงตำบลแพรกหนามแดงและเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง

แผนที่แสดงเขตตำบลแพรกหนามแดง

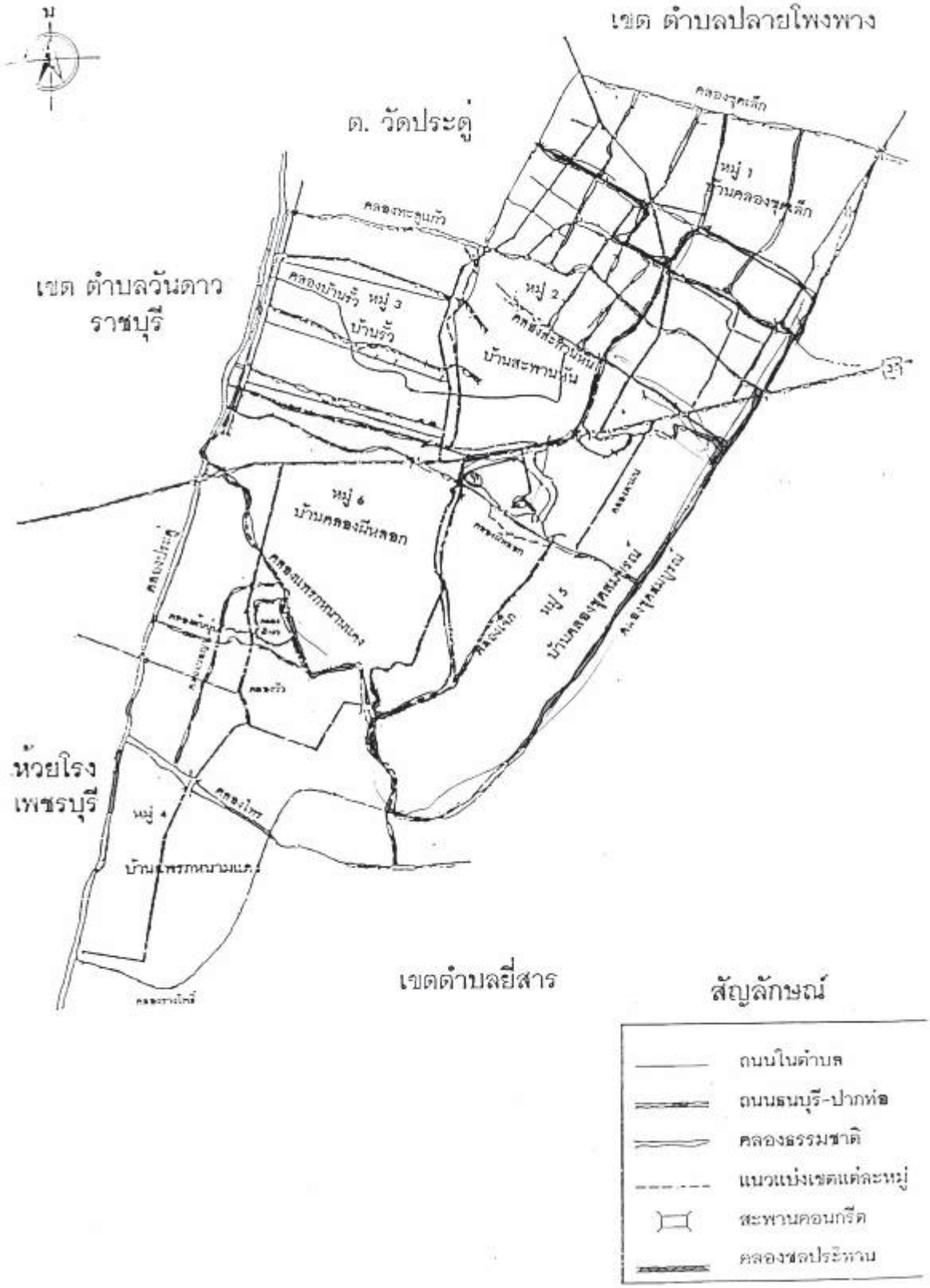

รูปแสดงการแบ่งเขตหมู่บ้านในตำบลแพรกหนามแดง

ตำบลแพรกหนามแดงเป็นตำบลหนึ่งในจำนวนสิบสองตำบลของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในอดีตตำบลแพรกหนามแดงเป็นเส้นทางเดินผ่านของชุมชนบางตะบูน (อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี) และชุมชนยี่สาร ที่นำอาหารทะเลไปแลกเปลี่ยนข้าวสาร อาหารป่า กับชุมชนหัวเขาจีน – เขาอีโก้ และชุมชนปากท่อ โดยใช้คลองขุดยี่สารเก่า คลองแพรกหนามแดง คลองผีหลอก คลองห้วยโรง เป็นเส้นทางเดินทางที่แพรกหนามแดง มีคำบอกเล่าของผู้สูงอายุเป็นสองแนวทาง คือ แพรกหมายถึง ลำน้ำ เช่น ลำราง ลำประโดง ลำแพรก ลำคลอง ส่วนแดงนั้นเพราะน้ำจะมีสีแดง หรืออีกแนว คือ ลำแพรกนั้นมีต้นหนามแดงขึ้นมาก แต่เดิมตำบลแพรกหนามแดงและตำบลยี่สารเป็นตำบลเดียวกัน ชื่อว่าตำบลยี่สารแพรกหนามแดง และแยกออกเป็นสองตำบลเมื่อประมาณ 70 ปีมาแล้ว ตำบลแพรกหนามแดงมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ดินเหนียว มีความลาดเอียง คือ ทิศเหนือสูงกว่าทิศใต้ ทิศตะวันตกสูงกว่าทิศตะวันออก มีลำคลองเชื่อมโยง 36 ลำคลอง มีน้ำขึ้น น้ำลงตลอดทั้งปี ชาวบ้านส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมลำคลอง

ในอดีตคนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาข้าว ใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองคือข้าวเหลืองประทิว หรือเหลืองรอดหนี้ เพราะพันธุ์ข้าวมีคุณสมบัติในการหนีน้ำ ลำต้นสูง ฤดูแล้งน้ำจืดน้อยก็หยุดทำนา อาชีพรองลงมาคือการปลูกมะพร้าว ร่วมกับการทำนาในร่องสวน และเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย ตำบลแพรกหนามแดงมีพื้นที่กว้างใหญ่มาก บางแห่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลนเป็นพื้นที่น้ำเค็ม นายกิมเลี้ยงวังตาลหรือหลวงสิทธิ์เทพการได้มาจับจองที่ดินหลายพันไร่ แล้วตัดไม้โกงกาง ไม้ป่าชายเลนทำฟืนขายให้การรถไฟที่วิ่งไปภาคใต้ หลังจากตัดไม้ชายเลนหมดแล้วภูมิปัญญาดั้งเดิมของนายกิมเลี้ยง วังตาลได้ขุดคันกั้นน้ำเค็มขึ้นพร้อมทำทำนบดินตามลำคลองต่างๆ ไว้หลายแห่งเพื่อกั้นน้ำเค็มไม่ให้เข้าไปในนา แต่ชาวบ้านก็ยังคงใช้เรือแพสัญจรได้โดยการเข็นเรือข้ามทำนบดิน ต่อมาชาวบ้านก็มีการสร้างทำนบเพิ่มและจะมีชาวบ้านมาช่วยกันดูแลทำนบ เมื่อทำนบชำรุดชาวบ้านจะช่วยกันซ่อมแซม มีการเรี่ยไรเงินจากแม่ค้าที่ผ่านทำนบเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงในการเฝ้าเวรยาม ในกรณีน้ำเค็มรุกหนักหรือน้ำเชี่ยวชาวบ้านจะร่วมกันขอความช่วยเหลือทางราชการซื้อไม้กระดานกั้นทำนบ มีการจัดระบบเปิด ปิดทำนบเป็นช่วงๆ ให้เป็นไปตามวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้าน คือ ช่วยกันพังทำนบดินในเวลาที่น้ำเหนือไหลหลากเพื่อเปิดทางให้น้ำไหลลงสู่ทะเล ช่วยกันปิดกั้นใหม่เมื่อน้ำเหนือลดเพื่อป้องกันน้ำเค็มรุก แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านเป็นอย่างมากในอดีต ประมาณปี พ.ศ.2500 นายกิมเลี้ยง วังตาล ถอนตัวออกจากการดูแลทำนบคันดิน เพราะไม่มีคนรับจ้างทำนา ชาวบ้านสู่น้ำเค็มไม่ไหวจึงขอให้กรมชลประทานเข้ามาช่วยดำเนินการต่อ กรมชลประทานจ้างชาวบ้านขุดแนวคันดินใหม่เพื่อสร้างเป็นถนนคันดินกั้นน้ำเค็ม ความร่วมมือร่วมใจเปลี่ยนไปเป็นต้องจ้างจึงจะไป

ปัญหามากช่วยกันหาทางออก สร้างผู้นำแห่งการเรียนรู้

แรกคือปัญหาเรื่องน้ำของชาวบ้านรุนแรงมากขึ้น ในช่วงปี พ.ศ.2516 มีการก่อสร้างถนนธนบุรี – ปากท่อ (ถนนพระราม 2) ที่ตัดแบ่งพื้นที่ของตำบลเป็นสองฝั่ง พื้นที่ที่ติดทะเลมีน้ำเค็มเพิ่มขึ้นเพราะมีถนนกั้นการไหลของน้ำได้สะดวก ปี พ.ศ.2520 ต้นมะพร้าวยืนต้นตายกันเกือบหมด ผนวกกับภัยแล้ง ปี พ.ศ.2522 คนตำบลแพรกหนามแดงส่วนหนึ่งย้ายไปทำมาหากินที่อื่น ส่วนชาวบ้านที่ทนอยู่ก็เรียนรู้ในการปรับตนให้เข้ากับสภาพน้ำเค็ม ที่มีสัตว์น้ำเค็มเพิ่มมากขึ้น เช่น กุ้งแชบ๊วย กุ้งตะกาด กุ้งขาว ปูทะเล ปลาน้ำจืดหลากหลายชนิด ยุคนี้จึงมีคนจากสมุทรสาคร สมุทรปราการ ที่มีอาชีพเกี่ยวกับสัตว์น้ำเค็มอพยพเข้ามาอยู่ นายปัญญา โตกทอง เป็นคนหนึ่งในนั้นที่เข้ามาอยู่ในตำบลแพรกหนามแดง และจากปัญหาน้ำที่รุนแรงขึ้น ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนได้ขอความช่วยเหลือไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภออัมพวาได้สำรวจความเสียหายจัดประชุมชาวบ้านตั้งตัวแทนฝั่งน้ำจืด น้ำเค็มเพื่อได้แนวสร้างประตูกั้นน้ำจืด น้ำเค็มแล้วเสร็จปี พ.ศ.2525 มีทั้งหมด 15 ประตู แต่สามารถเปิด ปิดได้เพียง 10 ประตู

ต่อมาคือปัญหาเรื่องการเปิด ปิดประตูระบายน้ำ เพราะทำให้เกิดความขัดแย้ง

รูปแบบการสร้างประตูระบายน้ำกั้นน้ำจืด น้ำเค็ม เหมือนกันทั้งหมดมีสภาพเหมือนคอขวด ทำให้น้ำไหลช้า ทำให้เกิดตะกอนดิน แก๊สไข่เน่า แอมโมเนียที่เน่าเหม็น สารมลพิษจากบริเวณต่างๆ มาขังไว้บริเวณหน้าประตู เวลาเปิดประตูของเสียหน้าประตูฟุ้งกระจายออกมามีผลต่อระบบห่วงโซ่อาหารสร้างความเดือดร้อนการทำอาชีพทั้งสองน้ำจืดน้ำเค็ม และยังมีปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เหนือประตูอีกด้วย เมื่อถึงเวลาระบายน้ำทิ้งแต่ละครั้งคนทั้งสองฝ่ายจึงทะเลาะกันตลอดมา

ปัญหานี้เกิดซ้ำซากมาเป็นเวลากว่ายี่สิบปี วิธีการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของทางราชการเมื่อมีภัยแล้ง หรือน้ำท่วมด้วยการนำสิ่งของมาแจก ทำให้ชาวบ้านทะเลาะกันอีกยังได้ของไม่เท่ากัน สภาพปัญหานี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของตำบลแพรกหนามแดง ปัญหายังไม่หยุดเท่านั้นในช่วงปี พ.ศ.2526 มีนายทุนเข้ามาตั้งโรงงานอุตสาหกรรม มีการขยายพื้นที่ทำนากุ้ง และทำบ่อปลาสลิดอย่างรวดเร็ว ปี พ.ศ. 2530 การทำนากุ้งกุลาในเขตตำบลแพรกหนามแดงประสพความสำเร็จสูงมากทำให้มีการขยายที่ดิน สภาพที่ดินกลายเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งกุลากันเป็นจำนวนมาก เมื่อภาวการณ์เลี้ยงกุ้งกุลาวิกฤตเกิดบ่อกุ้งร้างมากมาย ชาวบ้านที่ขายที่เงินหมดปัญหาพื้นที่ทำกินตามมา ประกอบกับพื้นที่ฝั่งทำนากรมชลประทานสร้างคลองส่งน้ำเข้ามาในหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 6 ให้ชาวนาทำนาได้ปีละสองครั้ง มีการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฆ่าหอยเชอรี่ ฆ่าปูนากันเพิ่มขึ้น รอบของการเปิด ปิดประตูน้ำจึงเพิ่มมากขึ้น น้ำที่มีสารเคมีจะไหลออกมาพร้อมดินตะกอน คนทำอาชีพน้ำเค็มก็ได้ผลกระทบ เวลาไม่เปิดประตูระบายน้ำคนฝั่งน้ำจืดน้ำไม่ไหลเวียนก็เกิดน้ำเน่าเสียเพิ่มปัญหารุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซ้ำร้ายยังมีปัญหาจากการปล่อยน้ำเสีย

ของโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาของคนแพรกหนามแดงซ้ำซ้อนมากจนยากแก่การเยียวยา

ปัญหาทุกปัญหามีทางออกเมื่อมีผู้นำสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ปัญหาของคนตำบลแพรกหนามแดงสะสมปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้นจนถึงปี พ.ศ.2542 ปัญหาน้ำเสีย สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ คุณปัญญา โตกทอง ที่มีอาชีพเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาสลิด ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนเจรจาต่อรองเรียกค่าเสียหายของชาวบ้านกับทางโรงงาน แต่หกเดือนผ่านไปยังตกลงกันไม่ได้ ในช่วงประมาณเดือนกันยายน 2542 จังหวัดสมุทรสงครามมีผู้นำจากหลายภาคีมารวมตัวกันเพื่อก่อตั้งประชาคมคนรักแม่กลอง มีทั้งนักวิชาการ ผู้นำด้านการประมง นักข่าว ตัวแทนกลุ่มต่างๆ คุณปัญญา โตกทอง ที่เป็นนักศึกษา กศน. ได้เข้าไปร่วมฟังแนวคิด ความสำคัญการมีประชาคม ทิศทางการขับเคลื่อนประชาคม คิดว่ากลุ่มประชาคมนี้น่าจะเป็นเพื่อนช่วยหาหนทางคลี่คลายปัญหาที่ตำบลแพรกหนามแดงได้ จึงเข้ามามีส่วนร่วมการขับเคลื่อนซึ่งก็เป็นดังที่นายปัญญาได้คิด เพราะกลุ่มประชาคมคนรักแม่กลองเป็นกลุ่มที่มองเห็นปัญหาสาธารณะของจังหวัดที่ต้องใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยปัญญา ด้วยความรู้ ไม่ใช้วิธีการสร้างความกดดัน มีการพัฒนาทีมงานให้เป็นนักจัดการความรู้ไปพร้อมๆ กับการวิเคราะห์ปัญหาของส่วนรวม การแก้ปัญหาของส่วนรวมร่วมกัน ที่คุณปัญญาได้รับการพัฒนาความคิด และวิธีปฏิบัติอย่างซึมซับเพื่อเข้ามาร่วมกระบวนการประชาคม

ดังนั้นความรู้ เพราะไม่มีกำลังคน กำลังทรัพย์ กำลังพรรคพวกทางการเมือง สู้โรงงานได้ มีแต่พลังกลุ่มที่มาคิดด้วยกัน ปฏิบัติด้วยกันเป็นพลังชาวบ้านที่เข้มแข็งด้วยกันก่อน กลุ่มประชาคมคนรักแม่กลอง เช่น อาจารย์อุษา เทียนทอง มาช่วยจัดทำเวทีประชาคมในหมู่บ้านตำบลแพรกหนามแดงหลายครั้ง เพื่อสร้างความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมสร้างการเมืองภาคพลเมือง การพึ่งตนเอง เกิดผู้นำของหมู่บ้านมาร่วมเป็นแกนนำของตำบลร่วมกับคุณปัญญา โตกทอง เพิ่มอีกหลายคนที่มาร่วมแรงร่วมใจเรียนรู้การจัดทำกลุ่มออมทรัพย์ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น คุณปรีชา บุญสมหวัง ต่อมาในปี พ.ศ.2544 ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ไปศึกษาดูงานกลุ่มสัจจะของพระอาจารย์สุบิน ปณิโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด ทำให้ได้ความรู้ในเชิงการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง จึงเกิดการพัฒนากลุ่มให้มีระบบการจัดการที่ดี และเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง ได้คิดเรื่องสวัสดิการให้กับสมาชิกและมีสมาชิกขยายไปถึงตำบลยี่สารด้วย

ในการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำและสวัสดิการชุมชน ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาว่า

“ร่วมใจแบ่งปัน สร้างสรรค์สวัสดิการชุมชน
อยู่เพื่อตนเอง อยู่เพื่อหมดลม
อยู่เพื่อสังคม อยู่เพื่อชั่วนิรันดร
ทำดีฝากไว้ที่ลูก ทำถูกฝากไว้ที่หลาน
สร้างรากฐาน สวัสดิการให้ชุมชน”

นอกจากนี้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำและสวัสดิการชุมชน ตำบลแพรกหนามแดง ยังสร้างอุดมการณ์ทำงานของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งไว้ว่า

“จะทำสิ่งใดต้องใจมั่น ร่วมแรงแข็งขันไม่หวั่นไหว
เลิกเป็นคนเห็นแก่ตัวเลิกกลัวภัย แยกกันตายรวมกันอยู่คิดดูเอง”

กลุ่มได้สร้างคติเตือนใจให้กับสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำและสวัสดิการชุมชน ตำบลแพรกหนามแดง โดยใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้า สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ให้สมาชิกได้ร่วมพัฒนากิจการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ คือ

สิ่งที่บุคคลไม่ควรเข้าใกล้ 4 ประการได้แก่

1. บุคคลไร้ยางอาย
2. หญิงชายไร้สัจจะ
3. พระที่ไร้ศีล
4. กำแพงหินที่ผุพัง

ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเริ่มเกิดและขยายวงกว้างขึ้น เพราะการนำตัวเข้ามาหาเครือข่ายพันธมิตร และเครือข่ายพันธมิตรเข้ามามีส่วนร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยมีผู้นำที่นำพาให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น ผู้นำซึ่งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีใจที่เปิดกว้าง มีความคิดไม่ติดกรอบ มีความคิดเชื่อมโยงเป็น (คิดเป็น) กระบวนการประชาคมที่เกิดขึ้นเป็นการนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้เท่าเทียมกับนายทุน ข้าราชการ ไม่ใช้เล็กกว่าเขาอยู่เรื่อยๆ ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีผลทำให้เกิดกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้น มีความมั่นใจในตนเองที่จะต่อสู้กับปัญหาที่สะสมมานานเพิ่มขึ้น

ปัญหาโรงงานปล่อยน้ำเสียเริ่มคลี่คลายและจบลง

ปี พ.ศ. 2543 สภาทนายความรวบรวมข้อมูลฟ้องศาล ทนายความให้ความรู้กับชาวบ้าน ชาวบ้านก็ให้ความรู้กับทนายความเรื่องวิถีชีวิตของชาวบ้าน เพราะภาษาชาวบ้านกับภาษาทนายความไม่เหมือนกัน มีการทำข่าวของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโรงงานออกข่าวทางโทรทัศน์ ลงหนังสือพิมพ์ การมีคนจากเครือข่ายพันธมิตรมาทำเวทีการเรียนรู้ในชุมชนบ่อยๆ การเริ่มเติบโตของกลุ่มชาวบ้านเป็นผลต่อการสู้คดีความของปัญหานี้ ปี พ.ศ.2547 คดีความก็ยุติลงด้วยการยอมคดีความกัน โรงงานดังกล่าวปิดกิจการมาจนถึงทุกวันนี้ คุณปัญญา คิดเสมอว่า **“ประชาธิปไตย คือ สิทธิหน้าที่ และ ความเป็นธรรม การลุกขึ้นมาทำหน้าที่จึงได้ความเป็นธรรม การต่อสู้ คือ การทำหน้าที่นั่นเอง”** โดยอาศัยช่องทางภาคประชาชนและภาครัฐ ดังนี้

ช่องทางภาคประชาชน	ช่องทางภาครัฐ
การสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	อบต.
ค้นหาพี่เลี้ยงและพันธมิตร	อบจ.
การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีอยู่ภายนอกชุมชน	อำเภอ
การประสานประชาชนคนรักแม่กลอง	จังหวัด
การประสานสภาทนายความ	ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตในการรวมคน	
เสนอโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโครงการรูปแบบการจัดการน้ำในลำคลอง ต.แพรกหนามแดง เพื่อค้นข้อเท็จจริงและนำมาเป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น	

จากการต่อสู้กับนายทุน เศรษฐกิจการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้แกนนำมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกของการตั้งกลุ่มว่า จะต้องการเอาดอกเอาผลไว้เป็นกองทุนของสวัสดิการของสมาชิกทุกคน เช่นเอาไว้ต่อสู้กับนายทุน ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อหวังกอบโกย เนื่องจากที่ผ่านมาผู้ก่อตั้งต้องควักกระเป๋าจ่ายอยู่คนเดียว ไม่สู้ก็ไม่ได้เพราะต่อสู้เข้าไปแล้ว ทำให้เปลืองตัวเปลืองทั้งเงินขาดคนเสียสละ ถ้าเรามีกองทุนสวัสดิการชุมชนวันข้างหน้าถ้าเกิดปัญหาอีก คนรุ่นต่อไปจะต่อสู้โดยไม่ลำบาก และผู้ก่อตั้งก็มีความคาดหวังว่าพวกเราชาวบ้าน ที่เป็นเกษตรทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง ให้มีสวัสดิการทุกคนตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ขณะเดียวกันในตำบลแพรกหนามแดงก็ได้มีปัญหาความขัดแย้ง จากการปิดเปิดประตูระบายน้ำชลประทานระหว่างคนน้ำจืดที่มีอาชีพทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา และฝ่ายน้ำเค็มที่มีอาชีพเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาทะเลธรรมชาติ มายาวนานกว่า 20 ปี จากหลายๆ ปัญหาร่วมกัน จากการเรียนรู้หลายๆเรื่อง ทำให้ผู้ก่อตั้งได้เสนอโครงการศึกษารูปแบบการจัดการน้ำในลำคลองตำบลแพรกหนามแดง จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค เมื่อต้นปี 2543 ผู้ก่อตั้งได้ใช้ความพยายามพัฒนาโครงการอยู่ 2 ปี ไปพร้อมๆกับการขึ้นศาลต่อสู้กับนายทุนและทำกลุ่มในที่สุด ก็ได้รับการอนุมัติโครงการเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2545 และพวกเราชาวบ้านก็ชนะคดีนายทุนเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2546

ชุมชนแพรกหนามแดงในอดีตมีอาชีพทำนาและทำสวน โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ต่อมาอาชีพของชาวบ้านได้เปลี่ยนไป เมื่อการพัฒนาทางภาครัฐได้เข้ามามีการสร้างเขื่อนใหญ่ที่จังหวัดกาญจนบุรีและมีการสร้างถนน ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการไหลเวียนของน้ำ ชุมชนเกิดปัญหาน้ำเค็มหนุนเข้ามาในพื้นที่ กรมชลประทานจึงได้มีการแก้ไขปัญหาโดยการสร้างคันกั้นน้ำเค็มโดยแยกพื้นที่ในตำบลแพรกหนามแดง เป็นพื้นที่น้ำจืดและน้ำเค็มส่งผลให้อาชีพของชาวบ้านในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของน้ำ โดยที่ชาวบ้านในเขตน้ำจืดมีอาชีพทำสวนทำนาเลี้ยงปลาน้ำจืด ส่วนชาวบ้านน้ำเค็มมีอาชีพเลี้ยงกุ้งทะเลและเลี้ยงปลาน้ำเค็ม ต่อมาได้มีการสร้างประตูกั้นน้ำขึ้นมาอีกตามแนวคิดของกรมชลประทานที่แยกน้ำจืดและน้ำเค็มออกจากกัน ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งในเรื่องการเปิด-ปิด ประตูระบายน้ำ เนื่องจาการเปิดประตูระบายน้ำทิ้ง เมื่อเวลาน้ำเหลือจากการทำนาหรือเกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เหนือประตูระบายน้ำ ทำให้น้ำได้พัด เอาตะกอนดินเลน แก๊สไข่เน่า แอมโมเนีย ที่อยู่เหนือประตูไหลลงสู่พื้นที่น้ำเค็มที่อยู่ตอนล่าง ได้ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำเค็มและห่วงโซ่อาหารนอกจากนี้ยังปล่อยน้ำเน่าเสียของโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณนั้น ก็เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำในลำคลองในตำบลแพรกหนามแดง จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทีมวิจัยคิดที่จะให้มีการศึกษาสาเหตุและความเป็นมาของปัญหา ตลอดจนปัญหาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชุมชนแพรกหนามแดง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการจัดระบบน้ำในลำคลองของตำบลแพรกหนาม

แดง และเพื่อนำเสนอข้อมูลในการศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างถาวรและเพื่อตอบสนองต่อการใช้น้ำของชุมชนต่อไป

ความขัดแย้งระหว่างคนฝั่งน้ำจืด – น้ำเค็ม เรื่องการปิด – เปิดประตูน้ำ ด้วยวิถีอันแตกต่างของตำบลแพรกหนามแดง เป็นปัญหาเรื้อรังยาวนานกว่า 20 ปี งานวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการน้ำในลำคลอง ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม จึงมุ่งเน้นศึกษาหารูปแบบการจัดการน้ำ อันสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนจากความพยายามของผู้ก่อตั้ง และทีมวิจัยในการดึงให้มีส่วนร่วมท่ามกลางความขัดแย้ง โดยการจัดเวทีพูดคุยซ้ำแล้วซ้ำเล่า 40 - 50 เวที ทำให้ค้นพบเหตุแห่งปัญหาที่แท้จริง คนสองฝั่งหันหน้ามาพูดคุยกันมากขึ้น ต่างเข้าใจในวิถีของกันและกันจึงร่วมแรงร่วมใจกัน คิดค้นประตูระบายน้ำแบบใหม่บนฐานภูมิปัญญาชุมชน ทั้งยังสามารถประสานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้เข้ามาสนับสนุนการสร้างประตูระบายน้ำดังกล่าวแทนประตูระบายน้ำแบบเดิม จนสามารถบรรเทาปัญหาการจัดการน้ำและปัญหาความขัดแย้งกว่า 20 ปีของชุมชนได้ (รายละเอียดในรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการรูปแบบการจัดการน้ำในลำคลอง ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม) และยังได้ขยายผลสู่การจัดลำคลองร่วมกัน การปรับเปลี่ยนการผลิตเช่นการทำนาข้าวปลอดสารพิษในพื้นที่น้ำจืด การตั้งโรงสีชุมชนในพื้นที่นาข้าว เกิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง ที่มีการจัดสวัสดิการครอบคลุมทั้งเด็กแรกเกิด – ตาย มีการจำหน่ายข้าวสาร น้ำมันพืชและอื่นๆ เพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมทั้งตำบลในอนาคต

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชุมชนแพรกหนามแดงมีศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ดังรายละเอียดในตารางแสดงศักยภาพของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางแสดงศักยภาพของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

เศรษฐกิจ	สังคม	วัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อม
หมู่ที่ 1 มีอาชีพเลี้ยงกุ้ง / สวนมะพร้าว หมู่ที่ 2 มีอาชีพเลี้ยงปลาสลิด หมู่ที่ 3 มีอาชีพทำนาข้าว หมู่ที่ 4 มีอาชีพเลี้ยงปลาสลิด / สวนผัก หมู่ที่ 5 มีอาชีพเลี้ยงกุ้งธรรมชาติ หมู่ที่ 6 มีอาชีพเลี้ยงกุ้งธรรมชาติ / เลี้ยงปลาสลิด ทำให้ชุมชนมีรายได้ที่ดี ควบคู่กับมีการออมในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ออมวันละบาท บ้านมั่นคง	คนในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ชุมชนฝั่งน้ำจืดและชุมชนฝั่งน้ำเค็ม ที่หลังจากทำงานวิจัยโครงการการจัดการน้ำในคลองตำบลแพรกหนามแดง ทำให้คนในชุมชนหันกลับมาคืนดีต่อกัน ความขัดแย้งลดลง มีความร่วมมือในการทำกิจกรรมและจัดสวัสดิการในชุมชน รวมทั้งมีแกนนำชุมชนทั้งฝั่งน้ำจืดและน้ำเค็มที่สำคัญและเข้มแข็ง	มีวัฒนธรรมที่ดีต่อกัน คือ การลงแขก ความร่วมมือร่วมใจในการเก็บขยะในลำคลอง เวทีพูดคุยอย่างมีส่วนร่วม การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากผู้ใหญ่สู่เยาวชน และวัดให้ความร่วมมือมาช่วยจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องบ้านมั่นคงร่วมกับชุมชน	สิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ในลำคลองมีความอุดมสมบูรณ์หลังจากการจัดการน้ำอย่างมีศักยภาพ ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ชาวบ้านช่วยกันปลูกป่าชายเลนเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและเพิ่มแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำในลำคลอง มีทุ่งนาที่ผลิตข้าวปลอดสาร ลดการปล่อยสารเคมีลงในแหล่งน้ำ และปลูกผักไว้กินเองในครัวเรือน

บทที่ 3
วิธีการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 เวทีสร้างความเข้าใจการดำเนินโครงการกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน

- กระบวนการที่ใช้ มีการประสานแกนนำชุมชนในพื้นที่เพื่อเปิดเวทีกับชาวบ้านในชุมชน หมู่ที่ 1, 2, 3, และ 4 มีการแบ่งหน้าที่ในการบันทึก การชวนพูดคุยโดยมีพี่เลี้ยงลงเวทีด้วย ทำให้ชาวบ้านเข้าใจการดำเนินงานโครงการ และให้ความร่วมมือในระดับหนึ่ง
- บทเรียนที่ได้จาก 4 เวที คือ การสื่อสารและการประสานแกนนำ ผิดพลาดประกอบกับกระแสเรื่องการจัดกองทุนวันละบาท กำลังเป็นที่นิยมทำให้ทีมวิจัยถูกชักจูงให้คุยแต่เรื่องวันละบาทโดยมีเรื่องอื่นน้อย ชาวบ้านยังไม่เข้าใจ อีกทั้งจำนวนคนที่เข้าร่วมในเวทีมีจำนวนมากการดำเนินเวทีการชวนพูดคุยไม่ทั่วถึง ชาวบ้านจึงดูเหมือนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร
- สิ่งที่ได้เรียนรู้จากเวทีทำความเข้าใจคือ ก่อนการลงเวทีทีมนักวิจัยเองควรหารือพูดคุยกันเองก่อนเพื่อหาประเด็นในการพูดคุย และหลังจากการลงเวทีต้องมีการถอดบทเรียนเพื่อหาข้อมูล ข้อดี ข้อเสียและประสบการณ์ที่ได้ทุกครั้ง เพื่อนำไปปรับใช้กับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ 2 เวทีอบรมวิทยากรกระบวนการและการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 16 – 18 กันยายน 2551 ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแพรกหนามแดง เป็นการสร้างสภาวะการเป็นผู้นำให้ชุมชนหรือชาวบ้านให้สามารถแสดงออกทางความคิดเห็น ซึ่งหลังจากผ่านการอบรมทำให้ทีมได้ความรู้มากมาย สรุปได้ดังนี้

<u>การทำงานอย่างมีส่วนร่วม</u>

- ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน
- ทุกความคิดมีคุณค่า
- ไม่ฆ่าความคิดใคร
- ไม่มีความคิดใดผิดหรือถูก
- เปิดใจยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่าง
- ไม่ครอบงำหรือชี้นำ
- เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น
- รักษาเวลารักษากติกา
- รูปแบบภาวะผู้นำที่มีแบบดั้งเดิม และแบบเอื้ออำนวย ซึ่งภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมนั้นจะเป็นลักษณะของการคิดเองทำเอง หาประโยชน์ให้ตนเองและเพื่อนพ้องและทำตามราชการสั่ง

<u>ค่านิยมพื้นฐานของภาวะผู้นำแบบเอื้ออำนวย</u>

- การมีส่วนร่วม Participation (การให้ความเท่าเทียมกัน)
- การทำงานเป็นทีม Teamwork (มีทีมงานที่ดี)
- การสร้างสรรค์ Creativity (การคิดเชิงบวกหรือการมองในแง่ดี)
- การเห็นพ้องร่วม Concensus (การหาความเห็นพ้องทั้งหมด)
- การไตร่ตรอง Reflection (การไตร่ตรอง การทบทวน)

- การนำไปปฏิบัติ Action

การเป็นวิทยากรกระบวนการที่ดี ควรประสานงานกับ เตรียมงานก่อนเวลาเริ่มงาน การจัดหมวดหมู่ความคิดให้เป็นกลุ่มเดียวกัน เริ่มประชุมพร้อมกันและเลิกพร้อมกัน การพูดคุยแสดงความเห็นโดยใช้บัตรความคิด

<u>การเรียนรู้ในการเข้าถึงชุมชนเชิงบวก</u>

- การแนะนำตัว เราเป็นใครมาจากไหน
- ปรับทุกข์ ตั้งคำถามเกี่ยวกับอาชีพสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ
- ผูกมิตร สร้างความรู้สึกปลอดภัยให้เขาและไม่ถามเรื่องส่วนตัวมากเกินไป
- เกาะติด การชวนคุยในสิ่งที่ชาวบ้านสนใจ
- คิดดี เขามีดีอะไร ภูมิใจอะไร และต้องการเห็นอะไรในอนาคต
- จี้จุด ร่วมคิดและคุยเรื่องของเขาอนาคตของชุมชนเขา
- จ่อไฟ ถ้ามีสิ่งดีๆอยู่แล้วจะช่วยให้ดีขึ้นอย่างไร
- ใส่เชื้อ เพิ่มเติมข้อมูลให้มากขึ้นและควรให้คนในชุมชนรู้ถึงบทบาทตนเอง
- เกื้อกูล สิ่งที่กำลังทำมีใครช่วยเหลือชุมชนได้บ้าง (การให้ข้อมูลแก่ชุมชน)
- หนุนศรัทธา ชวนทำในสิ่งที่ร่วมคุยกัน

ซึ่งจากที่อบรมมามีสิ่งสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของทุกคน การทำงานเป็นทีม ผู้นำชุมชนต้องคิดอย่างสร้างสรรค์ การใช้ฉันทามติ การเห็นพ้องร่วมกัน จะไม่ใช้วิธีการยกมือ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้การทำแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ที่มีหลักเกณฑ์สำคัญ คือ การกำหนดหัวข้อประเด็น องค์ประกอบในเรื่องที่พูดที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง รวมทั้งแผนที่เดินดินที่สามารถเก็บรายละเอียดได้มาก / รู้ความเป็นมาของชุมชน / เห็นข้อมูลเชิงลึก / สร้างปฏิสัมพันธ์ ผลที่เกิดขึ้นพบว่า ชาวบ้านที่เป็นแกนนำทีมวิจัยเข้าร่วมการฝึกอบรม และนำความรู้ที่ได้ไปจัดเวทีในชุมชน สามารถชวนพูดคุยได้ในประเด็นที่ต้องการ รวมทั้งการบันทึก และการทำ mind mapping ระหว่างการพูดคุย ช่วยให้ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันได้

กิจกรรมที่ 3 เวทีศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ทีมวิจัยใช้กระบวนการจัดเวทีชาวบ้านพูดคุยในพื้นที่หมู่ 1 และ หมู่ 5 และพื้นที่หมู่อื่นๆ โดยสอบถามข้อมูลในเวทีสร้างความเข้าใจร่วมด้วย ทำให้ชาวบ้านเข้าใจความหมายของคำว่าสวัสดิการ ที่เกิดจากภาครัฐ สวัสดิการธรรมชาติ และสวัสดิการที่ชุมชนสร้างขึ้นเอง ตลอดจนทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมของตำบลแพรกหนามแดงระยะต่อไป กระบวนการดำเนินการประกอบด้วย

- ก่อนการลงเวทีมีการประชุมทีมเพื่อหาเป้าหมายที่ชัดเจน โดยใช้ประสบการณ์จากการลงเวทีสร้างความเข้าใจมาเป็นบทเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนของเวทีนี้คือกลุ่มสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่มีอยู่ทุกหมู่
- การลงเวทีนัดสมาชิกมาร่วมพูดคุยในจำนวนไม่มากประมาณ 15 - 25 คน
- เตรียมประเด็นในการพูดคุยก่อนลงเวที โดยทีมจะตกลงกันว่าเรื่องที่จะไม่พูดถึงคือเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์และเรื่องส่วนตัว

เมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจนจำนวนคนที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป รวมทั้งหัวข้อประเด็นที่จะพูดคุยชัดเจนแล้ว สิ่งที่ได้ในเวทีนี้หลังจากลงเวที หมู่ 1 ยี่สาร หมู่ 3 แพรกหนามแดง และหมู่ 5 ยี่สารแล้ว คือ การรู้ถึงอดีตของชุมชนเป็นมาอย่างไร สวัสดิการสามารถแยกได้ 3 ประเภท

1. สวัสดิการจากรัฐ

- การรักษาฟรี
- เรียนฟรี
- เบี้ยยังชีพ
- การแจกพันธุ์ข้าว ปุ๋ย พันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ
- การใช้ไฟฟ้า น้ำประปาฟรี

ชาวบ้านได้ข้อคิดคือถ้าได้สวัสดิการจากรัฐมากภาษีก็ขึ้นมากด้วย

2. สวัสดิการจากธรรมชาติ

- ทรัพยากร เช่น ป่าชายเลน ป่าไม้
- แม่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำ
- อาหาร เช่น พืชผัก สมุนไพร สัตว์น้ำต่างๆ

ในเวทีชาวบ้านมีการเสนอให้ออกระเบียบหรือกฎชุมชนเพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

3. สวัสดิการจากการจัดการเอง

- องค์กรการเงินต่างๆ
- การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตัวอย่างขององค์กรการเงิน คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่ก่อตั้งโดยชาวบ้านในชุมชนแพรกหนามแดงและชุมชนใกล้เคียง นำเงินมารวมกลุ่มกันปล่อยเงินกู้คิดค่าบำรุงร้อยละ 2 บาท ครึ่งหนึ่งปันผลคืน อีกครึ่งหนึ่งจัดเป็นกองทุนสวัสดิการ เงินกองทุนสวัสดิการสามารถปล่อยกู้ได้อีกแต่ค่าบำรุงไม่ต้องแบ่งครึ่ง ซึ่งทำให้กองทุนสวัสดิการเติบโตขึ้น

สมาชิกของกลุ่มได้รับสวัสดิการดังนี้

รับขวัญเด็กแรกเกิด 600 บาท โดยเปิดบัญชีเป็นสมาชิกรุ่น 4 รับสวัสดิการทันที

สมาชิกรุ่นที่ 1 นอนโรงพยาบาลรับสวัสดิการ คืนละ 320 บาท

สมาชิกรุ่นที่ 2 นอนโรงพยาบาลรับสวัสดิการ คืนละ 160 บาท

สมาชิกรุ่นที่ 3 นอนโรงพยาบาลรับสวัสดิการ คืนละ 80 บาท

สมาชิกรุ่นที่ 4 นอนโรงพยาบาลรับสวัสดิการ คืนละ 40 บาท

สมาชิกเสียชีวิตได้รับเงิน 5,000 บาท ข้าวสาร 50 กก. พวงหรีด 1 พวงสมาชิกสามารถรับสวัสดิการช่วยจ่ายค่าไฟ ครอบครัวละ 50 บาท นอกจากนั้นทางกลุ่มยังมีการขายสินค้าราคาถูกให้สมาชิกด้วย เช่น ข้าวสาร น้ำมันพืช ยากันยุง และน้ำยาล้างจาน ส่วนสวัสดิการที่ตั้งขึ้นใหม่ คือ กองทุนเมตตาธรรมสัจจะวันละบาทมีสมาชิก 342 ราย เมื่อสมาชิกเป็นสมาชิกครบ 180 วัน จะได้รับสวัสดิการคือ ป่วยเข้าโรงพยาบาลรับคืนละ 100 บาท รับขวัญเด็กแรกเกิด 500 บาท เสียชีวิต 2,500 บาท

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน คือ การใช้คำถามในเวที ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านสับสน ไม่เข้าใจ เช่น ถามว่า **“สวัสดิการคืออะไร”** ควรใช้คำถามอื่นๆ เมื่อตั้งคำถามแล้วต้องถามให้ลึกลงไปอีกเพื่อเป็นการหาข้อมูลในเชิงลึกและจะได้รวบรวมความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านในชุมชนได้ ในการพูดคุยคณะทำงานต้องลืมเรื่องสวัสดิการ ควรชวนคุยในลักษณะการปรับทุกข์ เป็นการสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและคณะทำงาน

กิจกรรมที่ 4 การสรุป การจัดหมวดหมู่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

-ทีมวิจัยใช้เวทีชาวบ้านในการสรุป วิเคราะห์หมวดหมู่จากแต่ละหมู่บ้านในตำบลแพรกหนามแดง ถึงสวัสดิการจากรัฐ สวัสดิการจากธรรมชาติ และสวัสดิการที่ชุมชนจัดตั้งเอง หลายเวที จนกว่าชาวบ้านจะเข้าใจและพร้อมที่จะค้นหาแนวทางการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดงร่วมกัน

-ผลการดำเนินงาน คือ ชุมชนเข้าใจความหมายและรายละเอียดของสวัสดิการจากรัฐ สวัสดิการจากธรรมชาติ และสวัสดิการที่ชุมชนจัดตั้งเอง และสามารถค้นหาแนวทางการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดงร่วมกัน ตลอดจนลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดร่วมกัน ได้แก่ การเก็บขยะ การปลูกต้นไม้กินได้เป็นต้น

-บทเรียนที่ได้จากการการดำเนินงาน คือ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้มีความทุกข์) ต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ การประกอบอาชีพ และภาระที่ต้องรับผิดชอบ และก่อนการลงพื้นที่คณะทำงานต้องหาข้อมูลของชุมชนให้มากที่สุดและแบ่งปันข้อมูลนั้นให้รับทราบโดยทั่วกัน เพื่อร่วมกันสรุป วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล

กิจกรรมที่ 5 การศึกษาเรียนรู้บทเรียนประสบการณ์และแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นๆ

ทีมวิจัยได้จัดการศึกษาดูงานที่วัดไผ่ล้อม อ.เมือง จ.ตราด และ จ.จันทบุรี ระหว่างวันที่ 10 – 11 กุมภาพันธ์ 2552 เพื่อประกอบเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมในระยะต่อไป และเป็นการนำบทเรียนจากพื้นที่อื่นมาปรับใช้กับการจัดสวัสดิการที่ชุมชนสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งช่วยรวมคนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยเพิ่มขึ้นผ่านเครือข่ายของแต่ละหมู่บ้าน โดยมีการเตรียมความพร้อมผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานที่จังหวัดจันทบุรีและตราดก่อนไป ทีมต้องการดูการจัดสวัสดิการที่มีหลากหลายรูปแบบ เพื่อที่จะนำแนวคิดมาพัฒนาการทำงานของกลุ่มสัจจะ ซึ่งหลังจากไปดูงานแล้วสิ่งที่ได้ คือ

- การดูงานที่ท่าสอนจังหวัดจันทบุรี ได้แนวคิดในการฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้มีประโยชน์สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้
- การนำความรู้ภูมิปัญญาในเรื่องสมุนไพรในท้องถิ่นมาแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น ขนมปะสัก ชาใบขลู่ สบู่ใบขลู่ ฯลฯ
- การดูงานที่จังหวัดตราด ได้แนวคิดในการจัดตั้งกองทุนเมตตาธรรมสัจจะวันละบาท
- การนำกติกาใหม่เพิ่มเป็นเงื่อนไขให้สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามคือการทำกองทุนประกันความเสี่ยงเพื่อช่วยเหลือสมาชิกกรณีที่กู้เงินไปแล้วเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย คิดอัตราค่าบำรุงร้อยละบาทเข้ากองสวัสดิการ
- การจัดการทำตั๋วแทนเงินสดกรณีที่สมาชิกกลุ่มสัจจะต้องการตัดส่งเงินกู้แล้วทำเรื่องเสนอกู้ใหม่ สมาชิกไม่ต้องนำเงินสดมา เพียงแต่ใช้ตั๋วแทนเงินสดแทนโดยคิดค่าบำรุงร้อยละบาทเข้ากองสวัสดิการ

กิจกรรมที่ 6 เวทีค้นหากระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

-ทีมวิจัยได้เปิดเวทีนำเสนอสรุปข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เรื่องสวัสดิการจากรัฐ สวัสดิการจากธรรมชาติ และสวัสดิการที่ชุมชนจัดตั้งเอง ทั้งจาก 6 หมู่บ้านในตำบลแพรกหนามแดง มาให้ผู้เข้าร่วมตรวจสอบและเพิ่มเติมข้อมูล พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีเพื่อค้นหากระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

-ผลที่ได้รับ คือ ทำให้เกิดแนวทางในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเพิ่มสวัสดิการจากธรรมชาติ เกิดการรวมกลุ่มออมวันละบาท และโครงการบ้านมั่นคง เพื่อเพิ่มสวัสดิการที่ชุมชนจัดตั้งเอง และมีการต่อยอดการดำเนินการจัดสวัสดิการในอนาคตอย่างต่อเนื่อง

-บทเรียนที่ได้ คือ การลงพื้นที่ต้องเตรียมข้อมูลสำหรับนำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา เข้าใจง่าย และจัดบรรยากาศการพูดคุยให้เหมาะสมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยให้การจัดเวทีมีประสิทธิภาพและได้เนื้อหาครบถ้วน

กิจกรรมที่ 7 ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการ

-ทีมวิจัยมีการเชิญทีมวิจัย พี่เลี้ยง พูดคุยถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการนำแผนงานมาศึกษาว่าทีมวิจัยดำเนินงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ต้องทำเวทีเพิ่มเติมหรือไม่ในช่วงต่อไป

-ผลการดำเนินงานที่ได้ ทำให้ทีมวิจัยทราบถึงเนื้อหาการดำเนินโครงการ การปรับกระบวนการดำเนินงานและต้องค้นหาเนื้อหาเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร ช่วยวิเคราะห์การทำงาน / วิธีคิดของตนเอง ทีมวิจัย และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ช่วยเรื่องการวางแผนการดำเนินงานทั้งต่อตนเอง โครงการ และในชีวิตประจำวัน

-บทเรียนที่ได้จากการการดำเนินงาน คือ การจัดทำสรุปรายงานการประชุมในแต่ละเวทีมีความสำคัญ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากในเวทีมาสรุป วิเคราะห์ถึงผลการดำเนินงานว่าครอบคลุมตามแผนงานโครงการหรือไม่ ต้องเพิ่มเติมเวทีอะไรบ้าง รวมทั้งการสรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรมช่วยให้การจัดกิจกรรมครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่ 8 การสรุปเขียนรายงาน

-ทีมวิจัยได้ร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้จากเวทีของกิจกรรมในแต่ละโครงการ จากการพูดคุยภายในทีมวิจัยในลักษณะรายบุคคลและเป็นทีม จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ (กรมแผนที่ทหาร สถานีอนามัย) จากการปฏิบัติและทดลองทำ (ปักไม้ทำกล่ำปลา เก็บขยะในลำคลอง ปลูกต้นไม้ริมถนน) และจากแผนงานโครงการ สำหรับการเขียนรายงาน ทีมวิจัยได้มีการพูดคุยวางแผนในทีม และดูตามแผนงานเพื่อเขียนรายงานมีการแบ่งบทบาท / ภาระในทีม โดยการให้แต่ละคนเขียนแล้วนำมารวมกัน จัดเวทีแล้วสังเกต จดจำ

-สิ่งที่ได้จากการเขียนรายงาน คือ ทีมวิจัยได้ฝึกการเขียนใหม่ ฝึกแยกภาษาระหว่างภาษาพูดและภาษาเขียน ได้ศึกษางานวิจัยของผู้อื่น มีความกล้าที่จะเขียนหนังสือ เพิ่มศักยภาพของตนเองและทีมวิจัย มีการทบทวนข้อมูลอย่างถูกต้อง และได้ชุดข้อมูลที่ไม่มีในตำรา / หนังสือ แต่เป็นของชุมชนแพรกหนามแดง เพื่อนำชุดข้อมูลไปใช้ประโยชน์ / เผยแพร่ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 ความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

-พ.ศ.2517 เริ่มการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ที่จังหวัดกาญจนบุรีส่งผลให้น้ำจืดหายไปจากพื้นที่

-พ.ศ.2522 เกิดภาวะฝนแล้งและเขื่อนศรีนครินทร์ก่อสร้างเสร็จเริ่มเก็บกักน้ำ ผลที่ตามมาน้ำจืดหายเกิดภาวะน้ำเค็มหนุนสูง พืชนา พืชสวนล้มตาย ประชาชนย้ายถิ่นฐาน

-พ.ศ.2525 เกิดโครงการแม่กลองใหญ่ มีการก่อสร้างประตูระบายน้ำ แบ่งแยกน้ำจืด น้ำเค็มแบบถาวรตัดวงจรน้ำกร่อย

-พ.ศ.2526 เกิดปัญหาความขัดแย้งการแบ่งแยกน้ำจืด น้ำเค็มและการปิดเปิดประตูระบายน้ำ

-พ.ศ.2528 เกิดการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม

-พ.ศ.2530 เกิดการทำลายป่าชายเลนอย่างมหาศาล ของจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ

-พ.ศ.2532 เกิดโรคระบาดกับกุ้งกุลาดำทั้งจังหวัดและราคากุ้งกุลาดำตกต่ำจนถึงขั้นอวสาน การเลี้ยงกุ้งกุลาดำพัฒนากลายเป็น ตำนานกุ้งกินโฉนดที่ดิน

-พ.ศ.2536 จังหวัดส่งเสริมอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่นากุ้งรกร้าง

-พ.ศ.2538 เกิดโรงงานควีนมารีนมาตั้งในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง และได้ปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลอง

และเมื่อวันที่12 มิถุนายน พ.ศ.2542 ได้มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดงได้ปล่อยน้ำเน่าเสียลงมามากมาย ลงสู่ลำคลองสาธารณะทำให้ชาวบ้านผู้เลี้ยงกุ้งได้รับความเสียหาย กุ้งในบ่อตาย ชาวบ้านจึงรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายกับคู่กรณีแต่ตกลงกันไม่ได้ สุดท้ายชาวบ้านก็รวมตัวกันไปขอความช่วยเหลือจากสภาทนายความ และได้มีหมายฟ้องศาลไปเมื่อวันที่12 มิถุนายน พ.ศ.2543 จากการต่อสู้ของชาวบ้าน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันว่าถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องจัดตั้งกลุ่ม เพื่อที่จะทำให้พวกเราชาวบ้านมีความเข้มแข็ง ก็เลยพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในการรวมพลัง หลังจากนั้นอีก 7 เดือน ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดงขึ้นในวันที่ 1กุมภาพันธ์ 2553 โดยมีสมาชิกทั้งหมด 36 คน (จากผู้เสียหายทั้งหมด 47 คน) เก็บเงินเดือนแรกได้ 5,200 บาท ก็นำไปฝากธนาคารทุกเดือนจนครบ 6 เดือนจึงจะปล่อยให้สมาชิกกู้ไปได้ในวงเงินคนละไม่เกิน 5,000 บาท ให้เวลา 4 เดือน และต้องชำระให้หมดทั้งต้นทั้งดอกเบี้ย โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อต้องการเอาดอกผลไว้เป็นกองทุนสวัสดิการเพื่อชุมชน เช่น เอาไว้ต่อสู้กับนายทุนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพียงเพื่อหวังกอบโกย เนื่องจากที่ผ่านมาทางกลุ่มชาวบ้าน ต้องควักกระเป๋าจ่ายเอง ทำให้ต้องเปลืองตัวเปลืองทั้งเงิน ขาดคนที่เสียสละ ถ้าเรามีกองทุนสวัสดิการชุมชนวันข้างหน้าเกิดปัญหาขึ้นมาอีกคนรุ่นต่อไปจะได้สู้โดยไม่ลำบากและพวกเราที่เป็นชาวบ้าน ที่เป็นเกษตรทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง จะได้มีสวัสดิการทุกคน ตั้งแต่เกิดแก่ เจ็บ ตาย เหมือนกับราชการ

แต่เดิมตำบลแพรกหนามแดง มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ทางราชการมาจัดตั้งไว้แล้ว จนครบทั้ง 6 หมู่บ้าน แต่ชาวบ้านทั้ง 36 ครอบครัว ไม่ไปร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ก่อน เพราะว่ากลุ่มที่มีอยู่ก่อนในตำบลแพรกหนามแดงนั้น บางกลุ่มเคยล้มมาแล้วและมีปัญหามากมาย เลยมาคิดร่วมกันจัดตั้งขึ้นมาใหม่ คิดแบบโลโก้ ตราสัญลักษณ์รูปท้องน้ำ มีนก มีเมฆ มีต้นไม้และกุ้ง หอย ปู ปลาอยู่ในวงกลม มีชื่อของกลุ่มเป็นภาษาไทย อยู่รอบวงกลม

มีความหมายถึงสวัสดิการที่เป็นทุนทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ จากการเรียนรู้การทำงาน ได้ทำให้ทางกลุ่มได้พบกับปัญหาหลายรูปแบบและต้องทำงานไม่รู้จักจบ ทำงานกันอยู่เพียง 2 - 3 คน สมาชิกขาดความรับผิดชอบกับตัวเองและขาดความเสียสละ เห็นแก่ตัวเงินเป็นหลัก และจากการที่แกนนำได้เรียนรู้กับปัญหาต่างๆ เช่นการต่อสู้กับนายทุนเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงทำให้แกนนำเริ่มคิดที่จะต้องพึ่งพาพันธมิตร พี่เลี้ยงและเครือข่าย เพราะถ้าให้ราชการมาคิดให้ เราก็จะเหมือนกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีอยู่ในตำบล จากการที่เราออกไปได้พบกับทีมที่ปรึกษา พี่เลี้ยง พันธมิตร เครือข่ายจากประชาคมคนรักแม่กลอง ทีมงานสภาทนายความ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม เราไม่จำเป็นต้องไปลองผิด ลองถูกให้เสียเวลา เพราะเรามีการเชื่อมโยงตลอดเวลา และทางกลุ่มก็ได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เรื่องโครงการรูปแบบการจัดการน้ำในลำคลอง ตำบลแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร และอนุมัติเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2545

ต่อจากนั้น ทางกลุ่ม ของเราก็ได้พบกับคุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ ผู้ประสานงานยุทธศาสตร์องค์ความรู้ท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมจังหวัดสมุทรสงคราม เข้ามาแนะนำและชักชวนกลุ่มไปดูตัวอย่างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด กลับมาแกนนำก็ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนสมาชิกฟังและทำหนังสือเชิญชวนสมาชิกและชาวบ้านผู้สนใจ ให้มาฟังการประชุมใหญ่ประจำปีของทางกลุ่ม เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 มีสมาชิกและผู้สนใจเข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน พร้อมกันนี้ก็ได้รับสมาชิกใหม่ 116 คน ได้เงินออมสะสมเดือนละ 16,500 บาท เลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มขึ้นมาใหม่ ร่างข้อบังคับใหม่และเปลี่ยนชื่อกลุ่ม จากกลุ่มออมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและสวัสดิการชุมชนแพรกหนามแดง ในการบริหารงานแบบใหม่ทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันต่อตัวเอง ไม่เห็นแก่ตัวทำให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเป็นกระบวนการชุมชน ใครผิดก็จะใช้สังคมลงโทษ เราจะไม่ยอมแพ้คนคนเดียว รายละเอียดของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง ดังภาคผนวก ข.

ดังนั้นเพื่อให้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการที่มีอยู่ในพื้นที่ ทีมวิจัยจึงได้มีการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดงแต่ละพื้นที่สรุปได้ดังนี้

หมู่ 1

จากการพูดคุยกับชาวบ้านคณะทำงานได้ชวนพูดคุยถึงการประกอบอาชีพของชาวบ้านเมื่อครั้งอดีต ทำให้ทราบว่าอาชีพเดิมคือการทำสวนมะพร้าว การใช้ชีวิตกับการหากินโดยอาศัยลำคลองธรรมชาติ จับกุ้ง หอย ปู ปลา หาผักบุ้ง สายบัว ใช้ชีวิตเรียบง่ายและพอเพียง แต่ปัจจุบันด้วยปัจจัยในหลายๆ ด้านที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น อาชีพที่เปลี่ยนไป จากการทำสวน ก็เปลี่ยนไปเป็นเลี้ยงกุ้ง ทำงานโรงงาน การหากินโดยอาศัยจับสัตว์น้ำในลำคลองลำบากขึ้น เพราะสาเหตุจากน้ำเสีย ลำคลองตื้นเขิน และจากบางคนที่เห็นแก่ตัวจับสัตว์น้ำโดยการใช้กระแสไฟฟ้าช๊อต ทำให้สัตว์น้ำสูญพันธุ์

ในปัจจุบันชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจ โดยจะเก็บเงินสมาชิกคนละ 20 บาท เพื่อนำไปช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิตลง อีกทั้งยังรวมกลุ่มตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีการออมเงิน การปล่อยให้สมาชิกกู้เงินเป็นการช่วยเหลือกันในชุมชนและมีสวัสดิการคือ เจ็บป่วย นอนโรงพยาบาลสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ถ้าสมาชิกเสียชีวิตก็มีเงินช่วยทำศพ

สำหรับปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่คือ

- ความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น จากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดมิจฉาชีพขึ้น มีการลักขโมย ทำให้ชาวบ้านต้องระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองมากขึ้น
- การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ไม่เต็มที่ เช่น คูคลองตื้นเขิน น้ำเสีย วัชพืชขึ้นหนาแน่น การทิ้งขยะมูลฝอยรวมถึงการตัดกิ่งไม้ ต้นไม้ทิ้งลงลำคลองของบางคนที่เห็นแก่ตัว
- ในชุมชนมีเด็กที่พิการ ผู้ป่วยเอดส์และผู้สูงอายุที่เป็นภาระให้ต้องดูแล

สิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนต้องการคือ

- ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ (มีรายได้ที่ดีขึ้น)
- มีความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน
- การหากินกับธรรมชาติทำได้เหมือนอดีต (หากุ้ง หอย ปู ปลา ได้เหมือนเดิม รวมทั้งใช้น้ำในลำคลองมาอุปโภค ได้เช่นกัน)

หมู่ 2

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในอดีตจะเป็นลักษณะของการทำการเกษตร ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมีมากมาย พืชผักต่างๆ รวมทั้งสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์มากกว่าในปัจจุบัน แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารขาดแคลน การประกอบอาชีพลำบากมากขึ้น มีค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพและค่าครองชีพที่สูงขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้กลับลดลง สำหรับในหมู่บ้านเองก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือชาวบ้าน เช่น กลุ่มสหกรณ์ปลาสลิด กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องของสวัสดิการได้ตรงจุด

ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ทราบว่าประโยชน์ของสวัสดิการคืออะไร จึงมีการชักชวนให้มีการจัดตั้งกองสวัสดิการในรูปแบบของสวัสดิการสัจจะกองบุญวันละบาท โดยได้อธิบายเงื่อนไขคร่าวๆ เช่น ออมเงินเก็บไว้วันละ 1 บาท แล้วรวบรวมเงินนั้นมาฝากกับกองสวัสดิการฯ ตอนสิ้นเดือน เมื่อเป็นสมาชิกครบ 180 วัน จะได้รับสวัสดิการต่างๆ เช่น หากป่วยนอนโรงพยาบาลจะได้รับเงินคืนละ 100 บาท รับขวัญเด็กแรกเกิด 500 บาท กรณีเสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,500บาท โดยเงื่อนไขทั้งหมดนี้สามารถกระทำได้จะต้องมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 100 คน และชาวบ้านสามารถคัดเลือกกรรมการจากตัวแทนของชาวบ้านเข้ามาบริหารจัดการได้เอง กำหนดให้ชาวบ้าน 50 คน ให้มีกรรมการบริหารจัดการ 1 คน

หมู่ 3

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีสวัสดิการที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ในอดีตชาวบ้านเก็บผัก หาปลา ตัดฟืน เผาถ่าน ฯลฯ ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มชาวนา อนาคต ยังไม่มีการเตรียมการใดๆ ที่เป็นรูปธรรม สวัสดิการที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นเป็นสวัสดิการที่ได้จากธรรมชาติ ชาวบ้านสามารถออกไปทำมาหากินได้อย่างสะดวกสบาย ค่าใช้จ่ายน้อยมากเมื่อเทียบกับปัจจุบัน หลังจากที่สภาพแวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปทำให้สวัสดิการจากธรรมชาติลดน้อยลง ค่าครองชีพของชาวบ้านสูงขึ้น ต้องดิ้นรนมากขึ้น จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อความอยู่รอดมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกันเองในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ กลุ่มชาวนา ฯลฯ ชี้ให้เห็นว่า ในอนาคตภายภาคหน้าชาวบ้านต้องดิ้นรนมากกว่าปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมรวมทั้งค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ แล้วสวัสดิการแบบไหนที่ชาวบ้านหมู่ 3 ต้องการให้เกิด เพราะชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ไม่ได้รับสวัสดิการเหมือนกับข้าราชการหรือพนักงานบริษัท ห้างร้าน หรือโรงงานที่มีการจัดสวัสดิการทางด้านสังคมให้

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวนา มีดังนี้

1. ปัญหาจากหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจาก ธกส.
2. ชาวนาบางส่วนเช่าที่นาจากเจ้าของโรงสีทำนา เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวทางเจ้าของโรงสีจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวเอง
3. ชาวนาไม่สามารถต่อรองกำหนดราคาของผลผลิตได้เอง
4. ไม่สามารถคาดเดาหรือกำหนดปริมาณผลผลิตได้ เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าจะเจอปัญหาภัยธรรมชาติหรือไม่

หลังจากที่ทำการชี้แจงและทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ กับชาวบ้านแล้ว สรุปได้ว่าสวัสดิการที่ชาวบ้านสนใจคือ สัจจะกองบุญวันละบาท ที่ในหลายตำบลได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว

เงื่อนไขกติกาที่ได้แจ้งให้ทราบคร่าวๆ คือ ชาวบ้านต้องเก็บเงินเอาไว้ทุกวัน วันละ 1 บาท เมื่อถึงสิ้นเดือนหรือถึงวันที่กำหนดก็นำมาฝากกับกลุ่มที่ได้ตั้งขึ้น เมื่อครบ 180 วันก็จะได้รับสวัสดิการการคุ้มครองเช่น หากป่วยต้องนอนโรงพยาบาลจะได้คืนละ 100 บาท เด็กแรกเกิดจะได้รับเงินรับขวัญ 500 บาท ในกรณีสมาชิกเสียชีวิตจะได้ 2,500 บาท และกลุ่มองค์กรต่างๆ สามารถกู้ยืมไปทำประโยชน์ให้กับชาวบ้านได้ แต่อัตรานี้คือการคำนวณจากกลุ่มสวัสดิการที่จะต้องมีสมาชิกมากกว่า 100 คน สำหรับกรรมการที่จะช่วยดูแลชาวบ้านที่เป็นสมาชิกจะใช้อัตราส่วนกรรมการที่ดูแล 1 คน ต่อชาวบ้าน 50 คน โดยชาวบ้านจะต้องเลือกตัวแทนขึ้นมาเพื่อเป็นกรรมการ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการสวัสดิการ ซึ่งในเรื่องการจัดการสวัสดิการกองบุญวันละบาทนี้ จะได้มีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกันในภายหลังอีกครั้งหนึ่ง

ในส่วนของการจัดสวัสดิการธรรมชาตินั้นทุกฝ่ายมีความเห็นว่า ชาวบ้านต้องร่วมมือกันดูแลรักษาแหล่งน้ำต่างๆ ทั้งแม่น้ำ ลำคลอง ถนน และธรรมชาติรอบๆ ตัวให้กลับมามีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ดังเดิมที่เคยเป็นมาเช่นในอดีต และผลที่จะได้รับคือ สวัสดิการที่ชาวบ้านจะได้จากธรรมชาติดังเช่นที่เคยมีในอดีตนั่นเอง

หมู่ 4

การจัดเวทีจะมีการสอบถามความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันจากผู้สูงอายุในหมู่บ้านนั้นๆ พบว่า การทำมาหากินและการดำรงชีวิตในอดีตนั้นสะดวกสบาย พืชผัก สัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ ถึงขนาดที่ว่า “ถ้าจะออกหาปลาก็ให้แม่ครัวตำน้ำพริกรอได้เลย” จนกระทั่งมาถึงช่วงที่เรียกว่าเป็นวิกฤตของชาวบ้านแพรกหนามแดง คือช่วงที่มีการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเกิดขึ้น เนื่องจากกำแพงน้ำธรรมชาติได้ถูกทำลายลงทำให้น้ำเค็มรุกคืบเข้าทำลายเรือกสวนไร่นา มะพร้าว และผลไม้ต่างๆ ยืนต้นตาย นาข้าวถูกทำลาย สัตว์น้ำลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว พืชผักที่เคยหากินได้ง่ายกลับหายากขึ้น การทำมาหากินฝืดเคือง ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพและทำมาหากินสูงขึ้นมากก่อให้เกิดการลักเล็กขโมยน้อยขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าการที่เราหากินกับธรรมชาตินั้นสิ่งที่เราได้คือสวัสดิการจากธรรมชาติซึ่งในปัจจุบันเริ่มลดน้อยลงไป ส่วนสวัสดิการที่อยู่ในรูปของตัวเงินนั้นเกิดจากการที่ชาวบ้านรวมกลุ่มจัดตั้งขึ้นมา อาทิเช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนต่างๆ

ในส่วนของข้อดีของกลุ่มสวัสดิการชุมชนนั้น ทีมวิจัยได้ยกเอาตัวอย่างของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ ต.แพรกหนามแดงให้ชาวบ้านหมู่ที่ 4 ดูเป็นตัวอย่าง ในเรื่องของการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ รวมถึงการจัดการด้านสวัสดิการ ยกตัวอย่าง เช่น สวัสดิการที่เกิดจากค่าบำรุงร้อยละ 2 ที่ได้จากการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก โดยแบ่งเป็นเงินปันผลคืนให้สมาชิกส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเก็บเข้ากองทุนสวัสดิการ มีการจัดการเงินกองทุนสวัสดิการอย่างเป็นระบบและยุติธรรมโดยจะมีการจ่ายเงินสวัสดิการเป็นรุ่นๆ ไป ตัวอย่าง เช่น ในกรณีที่สมาชิกป่วยต้องนอนโรงพยาบาลนั้นหากเป็นสมาชิกรุ่นที่ 1 จะได้รับเงินสวัสดิการการรักษาพยาบาล คืนละ 320 บาท สมาชิกรุ่นที่ 2 ได้รับ160 บาท รุ่นที่ 3 – 4 ก็จะได้รับเงินสวัสดิการลดหลั่นกันไป ในหนึ่งปีสมาชิกจะได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล 15 คืน/ราย ส่วนสมาชิกที่ตั้งครรภ์เมื่อคลอดบุตรแล้วจะได้รับเงินรับขวัญเด็ก 600 บาทโดยการฝากเงินให้เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะฯ

เป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้นหากผู้ปกครองไม่ต้องการให้เด็กเป็นสมาชิกต่อก็สามารถถอนเงินออกได้ แต่หากมีความประสงค์จะให้เด็กเป็นสมาชิกต่อก็สามารถฝากเงินสัจจะต่อไปได้เรื่อยๆ

ในส่วนของสัจจะกองบุญวันละบาทนั้น ทีมวิจัยได้อธิบายชี้แจงให้ชาวบ้านทราบถึงเงื่อนไขคร่าวๆ ในการเป็นสมาชิกดังนี้

1. ให้สมาชิกออมเงินเอาไว้เพียงวันละ 1 บาท ครบ 30 วันก็นำเงินนั้นมาฝากกับกองทุน
2. เมื่อสมาชิกฝากเงินครบ 180 วันก็จะได้รับสวัสดิการที่กำหนดไว้คือ
   2.1 เมื่อสมาชิกป่วยกรณีที่ต้องนอนโรงพยาบาลจะได้รับค่ารักษาพยาบาลคืนละ 100 บาท
   2.2 สมาชิกที่ตั้งครรภ์เมื่อคลอดบุตร จะได้เงินรับขวัญเด็ก 500 บาท
   2.3 เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือรายละ 2,500 บาท

แต่ทั้งนี้จะต้องมีสมาชิกในกลุ่มกองทุนเกินกว่า 100 คนขึ้นไป จึงจะสามารถรับสวัสดิการตามเงื่อนไขดังกล่าวได้ ซึ่งสวัสดิการสัจจะกองบุญวันละบาทนี้ คล้ายกับการทำประกันแต่ผลตอบแทนจะสูงกว่ามาก

ในการจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านกรณีการจัดตั้งสวัสดิการกองบุญวันละบาทในครั้งนี้ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านอย่างดียิ่ง โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมรับฟังและให้ความคิดเห็นเป็นจำนวนมากกว่าที่คาดคะเนกันไว้ ส่วนหนึ่งมาจากการประสานงานที่ดีของผู้นำท้องถิ่น และความสนใจของชาวบ้าน และชาวบ้านที่มีความสนใจก็จะเป็นผู้นำเอาข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากการจัดเวทีในแต่ละครั้งไปบอกกันต่อๆ ไปอีกทอดหนึ่งด้วย

หมู่ 5

จากการจัดเวทีพบว่า ชุมชนวัดพระวิสุทธิวงค์ (โบสถ์คริสต์) ในอดีตมีอาชีพทำนา และทำสวนมะพร้าว เพราะในพื้นที่ยังเป็นน้ำจืด (อยู่ในการดูแลของหลวงสิทธเทพประการ) มีการสร้างทำนบดินเพื่อป้องกันน้ำเค็ม ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งอดีตวัดพระวิสุทธิวงค์มีชื่อว่าวัดเณรหรือวัดแพรกตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดงเป็นระยะเวลา 50 ปี ต่อมาหลวงสิทธิได้ยกที่ดินส่วนที่อยู่บริเวณ หมู่5 ต.ยี่สารให้ เพื่อสร้างวัดใหม่จึงมีการย้ายวัดข้างฝั่งคลองขุดสมบูรณ์มาอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน ก็เป็นระยะเวลา 84 ปี รวมระยะเวลาในการสร้างวัดคริสต์ ประมาณ 134 ปี วิถีชีวิตของชุมชนที่นี้เป็นระยะเวลาผ่านไป หลวงสิทธิเสียชีวิตก็ยกกรรมสิทธิ์ในการดูแลทำนบดินให้กับกรมชลประทาน ต่อมาทำนบดินได้พังทลายลงน้ำเค็มเริ่มรุกเข้า กุ้ง ปู ปลา ก็มีชุกชุม การทำตาลทำนาทำไม่ได้ ชาวบ้านในพื้นที่เริ่มอพยพออกนอกพื้นที่ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ก็เริ่มเปลี่ยนอาชีพเป็นทำนากุ้ง แต่ส่วนใหญ่อพยพไปทำไร่ที่ประจวบหรือทำอาชีพใหม่ที่นครปฐม ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ก็เริ่มลดจำนวนลง ประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมาจึงมีคนต่างพื้นที่มาซื้อและเช่าที่ดินทำอาชีพนากุ้ง เนื่องจากทราบว่า กุ้ง ปู ปลา ชุกชุมมาก ต่อมามีการสร้างประตูระบายน้ำคั้นระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด และมีน้ำเสียออกมาจากโรงงาน น้ำขี้หมูรวมทั้งสารเคมีจากนาข้าวปนเปื้อนมาเวลาเปิดประตูน้ำทำให้สัตว์น้ำมีจำนวนลดลง เปรียบเทียบข้อมูลในอดีตและปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

อดีต	ปัจจุบัน
● ลำคลองตื้น แต่น้ำไม่แห้งคลองสัญจรไปมาได้	● ลำคลองลึกตามทะเลน้ำไหลแห้งคลองเรือสัญจรไม่ได้
● การสัญจรใช้เรือพาย	● การสัญจรใช้เครื่องยนต์
● มีซากซั้งซากประตูน้ำเก่าเป็นจำนวนมากขวางทางน้ำ ทำให้น้ำไหลช้า กุ้งปลานอนคลอง	● คลองโล่งน้ำ แห้งไหลเร็ว
● สัตว์น้ำมีจำนวนมาก	● สัตว์น้ำมีปริมาณลดลง
● ชาวบ้านจับกุ้งด้วยการใช้ซั้ง ซึ่งตัวเล็กจะหลุดลง	● จับกุ้งโดยใช้เปิดออกอวน
● สภาพแวดล้อมน้ำดี	● สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป น้ำเสียจากการเปิดประตูคนนอกพื้นที่มางมกุ้งมีมาก (แม้แต่ตัวเล็กๆ) ฟาร์มหอยต่างๆที่ปากอ่าวบางตะบูนทำให้ขวางทางน้ำ

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ชาวบ้านต้องดิ้นรนหาทุนซื้อพันธุ์กุ้ง ปู หรือปลากะพง มาลงเลี้ยงเสริมในบ่อเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว แต่ก็ประสบปัญหาอีกเพราะการจัดซื้อพันธุ์สัตว์น้ำเหล่านี้ต้องใช้ต้นทุนค่อนข้างมาก ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงมีการเปรียบ เทียบข้อมูลเมื่อครั้งอดีตกับปัจจุบันดังนี้

อดีต	ปัจจุบัน
- พันธุ์กุ้งราคาแพง แต่อัตราการตายน้อยให้ผลผลิตสูง	- พันธุ์กุ้งราคาถูกแต่อัตราการตายมาก ไม่แข็งแรง บางครั้งอายุยังไม่ครบกำหนดจับก็ตายหมด
- น้ำในลำคลองสะอาดไม่มีสารเคมีเจือปน (ไม่มีน้ำเสีย)	- มีสารเคมีเจือปนมากับน้ำ รวมทั้งน้ำเสียจากโรงงานที่แอบปล่อยลงมาสู่ลำคลองธรรมชาติ
- สภาพดินในบ่อกุ้งมีความสมบูรณ์เหมาะสมกับการเพาะเลี้ยง	- ดินเลนก้นบ่อมากเพราะไม่มีการดูดทิ้ง (ขาดเงินทุนในการจ้าง)
- ราคาสัตว์น้ำต่ำแต่ได้ผลผลิตปริมาณมาก	- ราคาสัตว์น้ำตกต่ำ และผลผลิตมีปริมาณน้อย
- กุ้งแข็งแรงไม่มีโรคระบาด	- เกิดโรคระบาดในกุ้ง เช่น หลังขาว (กุ้งกะท)หัวเหลือง
- สภาพอากาศเป็นไปตามฤดูกาล	- สภาพอากาศที่ร้อนขึ้นทำให้อุณหภูมิผิวน้ำร้อนมาก

ปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่นี้เป็นปัญหาโดยรวมของชุมชน และจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้การประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตยากลำบากมากขึ้น ในเวทีได้มีการนำเสนอให้หาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงมาก ประกอบด้วยกรมประมงได้เลือกพื้นที่ หมู่ 5 ยี่สารเป็นพื้นที่นำร่องในการอนุรักษ์และฟื้นฟูปริมาณสัตว์น้ำ โดยจัดให้มีบ่ออนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนบริเวณข้างโบสถ์คริสต์ จากนั้นประมงจังหวัดจะนำพันธ์กุ้งมาปล่อยในบ่ออนุบาลไว้ประมาณ 30 วันจึงปล่อยลงสู่ลำคลองธรรมชาติและจะนำพันธ์กุ้ง พันธ์ปลาและพันธุ์ปูทะเลมาปล่อยทุกๆเดือน ดังนั้นชาวบ้านจึงเป็นห่วงว่าสัตว์น้ำที่ทางราชการนำมาปล่อยนั้นจะตายหมดเนื่องจากการรบกวนของคนงมกุ้งนอกพื้นที่ซึ่งวิธีแก้ปัญหาที่ชาวบ้านทั้งสองตำบลเสนอคือ ให้อบต. ทั้งสองตำบล

ออกเป็นกฎชุมชนหรือข้อบัญญัติชุมชนโดยให้ผู้นำชุมชนทั้งสองตำบลทำหนังสือเสนอ อบต. ทั้งสองฝ่ายหรือให้กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเสนอ อบต. ในพื้นที่

- ปักป้ายห้ามงมกุ้งตอนน้ำแห้งคลอง ออกเสียงตามสาย ทำความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่
- กำหนดเครื่องมือจับสัตว์น้ำกำหนดตาแห ตาอวน
- ให้ทางราชการเก็บค่าน้ำกับชาวบ้านนอกพื้นที่ แล้วนำเงินมาเป็นกองกลางเพื่อจัดซื้อพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อยเพิ่มในพื้นที่

สถานการณ์ความเป็นมาในการจัดสวัสดิการชุมชน เนื่องจากในอดีตการจัดสวัสดิการโดยรัฐไม่ค่อยมีชาวบ้านในชุมชนจึงได้สวัสดิการจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น การจับสัตว์น้ำในแม่น้ำลำคลองหาผักหาสมุนไพรตามข้างทางข้างถนนน้ำกินน้ำใช้ก็อาศัยน้ำฝนหรือจากแม่น้ำลำคลองซึ่งสะอาดเพราะสมัยก่อนไม่ค่อยมีการใช้สารเคมีต่อมาเมื่อความเจริญเข้าถึงการใช้น้ำประปาการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก หรือโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียทำให้น้ำในลำคลองเน่าเสียสัตว์น้ำลดน้อยลง สวัสดิการจากธรรมชาติก็ลดลงตามไปด้วยจึงทำให้ชาวบ้านคิดที่จะจัดทำสวัสดิการขึ้นเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติให้กลับคืนมาโดยการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นเช่น การทำกองทุนเมตตาธรรมวันละ 1 บาท ซึ่งหมู่บ้านในตำบลแพรกหนามแดงจัดตั้งแล้วคือ หมู่ 1, 4, 5, 6 คละกัน แต่มารวมกันที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ นอกจากนั้นในชุมชนยังมีองค์กรการเงินอีกหลายองค์กรที่เกิดขึ้น เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านและกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

คำว่าสวัสดิการนั้นมีความหมายว่าสิ่งที่อำนวยให้คนมีชีวิตที่ดีสะดวกสบายและสวัสดิการนั้นก็มีอยู่ 4 แบบ คือ

1. สวัสดิการจากรัฐ
    - การเรียนฟรี 15 ปี
    - เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
    - บัตร 30 บาทรักษาทุกโรค
    - ไฟฟ้าน้ำประปา อื่นๆ

สวัสดิการที่รัฐจัดให้ชาวบ้านรู้สึกชอบและดีใจที่ได้รับ แต่ชาวบ้านไม่รู้ว่าสวัสดิการแบบนี้มันคือภาษีของชาวบ้านเอง ซึ่งรัฐจัดหาให้มากเท่าไรชาวบ้านก็ต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นมากตามไปด้วยซึ่งภาษีนี้ก็มาในรูปแบบต่างๆ เช่น ค่า FT ของไฟฟ้าเพิ่มขึ้นซื้อของต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม 7% เป็นต้น

2. สวัสดิการจากธรรมชาติ
    - การจับสัตว์น้ำ
    - พืชผัก สมุนไพร
    - น้ำฝน อื่นๆ

สวัสดิการนี้เป็นสวัสดิการที่เกิดจากธรรมชาติ ชาวบ้านบางคนก็ไม่รู้ว่าการที่เราจับสัตว์น้ำมากินกันนี้เป็นสวัสดิการอย่างหนึ่ง ซึ่งมันกำลังจะหายไปเพราะชาวบ้านไม่ค่อยรักษา (การทำให้แม่น้ำลำคลองสะอาด)แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านเริ่มเข้าใจและเริ่มที่จะฟื้นฟูให้ธรรมชาติกลับคืนมา

3. สวัสดิการจากการจัดการเองของชุมชน
    - การลงแชร์
    - การลงแขก (ใช้แรง)

- กลุ่มสัจจะฯ

4. สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล

- กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท
- โครงการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง

สวัสดิการที่เราสร้างเองนี้ชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญ เพราะถ้าจะได้สวัสดิการที่รัฐจัดให้มากก็จะเสียภาษีมากจึงเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นและมีการจัดสวัสดิการเอง เช่น การเกิด เจ็บ การตาย หรือแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ เมื่อชาวบ้านต้องการสร้างสวัสดิการเองจึงเกิดกระบวนการในการทำงานคือ การทำเวทีสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านได้รับรู้และเข้าใจการจัดสวัสดิการ

สรุปสวัสดิการในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดงตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

สวัสดิการจากภาครัฐ	สวัสดิการจากธรรมชาติ	สวัสดิการจากการจัดการของชุมชน	สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล
- เรียนฟรี - รักษาฟรี - เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ - เบี้ยยังชีพผู้พิการ - เช็คช่วยชาติ - ไฟฟ้า น้ำประปา - กองทุนหมู่บ้าน พันธุ์สัตว์น้ำประมงนำมาปล่อย	- พืชผักสวนครัว ต้นไม้ - สัตว์ต่างๆ - น้ำฝน อากาศ - ถนนสวัสดิการ ลำคลองสวัสดิการ (ถนนกินได้ ลำคลองกินได้)	- เครดิตยูเนียน - กลุ่มสัจจะ - แชร์ - ฌาปนกิจศพ	- กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท - โครงการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง - Child Watch

4.2 กระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

อดีตหากมองย้อนหลังไปสามสิบปี ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2520 ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม นับว่าเป็นแหล่งผลิตน้ำตาล มะพร้าว และข้าวสารที่มีคุณภาพดีแห่งหนึ่ง ทำให้ชื่อเสียงของน้ำตาลมะพร้าวและข้าวสารแพรกหนามแดงเป็นที่ยอมรับในคุณภาพที่เป็นเลิศ เหมือนกับผลผลิตเกษตรที่ผลิตจากแหล่งอื่นๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และที่ 5 รัฐบาลได้ผลักดันให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สร้างเขื่อนกั้นน้ำเจ้าเณรหรือเขื่อนศรีนครินทร์ ที่จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อชลประทานการผลิตและผลิตกระแสไฟฟ้ารองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของชาติ การกักเก็บน้ำในอ่างเหนือเขื่อนช่วงปี พ.ศ.2519 ได้เริ่มส่งผลกระทบอย่างแรงต่อเกษตรกรชาวแม่กลอง ผลผลิตเริ่มถดถอยคุณภาพเปลี่ยนแปลง และเมื่อเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงติดต่อกันหลายปีทำให้เขื่อนไม่สามารถปล่อยน้ำจืดลงมาไล่น้ำเค็มได้อย่างที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้ให้คำมั่นไว้ น้ำเค็มหนุนสูงแช่ขังต่อเนื่องยาวนาน ส่งผลให้พืชสวนทุกชนิดในจังหวัดสมุทรสงครามล้มตายเสียหายกันยับเยิน จากการสำรวจพื้นที่ของทางราชการ พบว่าสวนลิ้นจี่เสียหาย 60% สวนพริก หอม องุ่น กระเทียม เสียหาย 50% สวนมะพร้าว

เสียหาย 15,000 ไร่ (เฉลี่ย 25 ต้นต่อไร่) มีมะพร้าวยืนคอกิ่วแห้งตายมากถึง 375,000 ต้น สวนมะพร้าวแพรกหนามแดงเสียหาย 100% ทั้งตำบล มูลค่าความเสียหายรวมกันมากกว่า 1,500 ล้านบาท

จากผลกระทบดังกล่าวทำให้ชาวแพรกหนามแดงบางส่วนทนไม่ไหวต้องทิ้งถิ่นฐานบ้านช่องไปอยู่ที่อื่น เพราะขาดน้ำจืดอุปโภคและบริโภคต้องเอาเรือไปล่องน้ำจืดไกลถึงอำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี แต่คนที่รักถิ่นกำเนิดส่วนหนึ่งที่ไม่ยอมย้ายถิ่น ก็ได้ลุกขึ้นมาต่อสู้กับปัญหาน้ำเค็มรุก โดยได้ทำผนังกั้นน้ำตามลำคลองต่าง ๆ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัสดุท้องถิ่น แต่สุดท้ายก็สู้น้ำเค็มไม่ไหว และนี้เป็นผลกรรมจากรัฐที่มอบให้แด่คนแพรกหนามแดง แบบสิ้นเนื้อประดาตัว เพราะกระทบกับผลผลิตทางการเกษตร และความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันผลจากการพัฒนายังได้ส่งผลกระทบ กับระบบนิเวศทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทำให้ระบบสวัสดิการที่ชาวแพรกหนามแดงที่เคยได้รับจากธรรมชาติเปลี่ยนไปทำให้ชุมชนขาดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีคนภายนอกมาคิดให้มาทำให้ชุมชนเกิดความขัดแย้งเกิดความยากจนตามมา และเป็นผู้รอคอยรับการสงเคราะห์จากคนภายนอกที่ไม่มีวันจบสิ้น

ในอดีตที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนจึงมักเกิดขึ้นบนความหวังดีว่า “ชาวบ้านน่าจะขาดสิ่งนั้น น่าจะมีปัญหานี้ น่าจะให้สิ่งนั้น น่าจะให้สิ่งนี้” และวัฒนธรรมการเป็นผู้รองรับของชาวบ้านจนเคยตัว ทำให้ชาวบ้านสมองฝ่อขาดการหยุดคิดทบทวนในการตัดสินใจและทำให้มีความคิดที่ว่า โรงเรียนเป็นของครู สถานีอนามัยเป็นของหมอ วัดเป็นของเจ้าอาวาส ถนนคูคลองเป็นของ อบต. ทำให้อะไรจะไปอะไรจะมาชาวบ้านและชุมชนก็ไม่รู้สึกว่าเป็นเจ้าของ เพราะเขาขาดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับทางราชการเท่าที่ควรและจะเป็นเพียงผู้รอคอยการสงเคราะห์จากคนภายนอกที่ไม่มีวันจบสิ้น

ปัจจุบัน จากการที่กลุ่มคนเล็ก คนน้อย ทั้งฝั่งน้ำจืดและฝั่งน้ำเค็ม ได้ลุกขึ้นมาจัดการชุมชนของตนเองทำให้เห็นรูปธรรมเล็กๆ ซึ่งพยายามก่อรูปก่อร่างเป็นระบบองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชน รวมทั้งธุรกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ภายหลังจากประสบความสำเร็จจากการศึกษารูปแบบการจัดการน้ำในลำคลองตำบลแพรกหนามแดง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ควบคู่กับการใช้กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง จนสามารถเป็นองค์กรการเงินที่เป็นหลักประกันความมั่นคงของชุมชน สามารถจัดสวัสดิการชุมชนภายใต้แนวคิดการช่วยเหลือกันระหว่างญาติมิตรและเพื่อนพ้องในชุมชน เช่น เจ็บป่วยเบิกค่ารักษาพยาบาล การเปิดบัญชีรับขวัญสัจจะสะสมทรัพย์ให้แก่เด็กแรกเกิด การมอบเงินสวัสดิการช่วยเหลือกรณีสมาชิกเสียชีวิต และยังมีธุรกิจของกลุ่ม เช่น จำหน่ายข้าวสาร น้ำมันพืชราคาถูกและของอื่นๆ อีกมากมาย และจากการประชุมที่ผ่านมาว่าทางกลุ่มมีเงินเหลือฝากอยู่ธนาคารหลายแสนบาท ซึ่งทางกลุ่มจะมีการสำรวจว่าสมาชิกเรามีความจำเป็นต้องใช้อะไรบ้างเราก็จะเอาเงินที่ฝากธนาคาร ไปซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพแม้จะเป็นการจัดสวัสดิการพื้นฐานให้กับคนในชุมชนได้มีศักดิ์ศรีทัดเทียมผู้ที่มีสวัสดิการ เช่น ข้าราชการนักการเมืองหรือผู้มีประกันสังคม ถือได้ว่าเป็นการโงหัวขึ้นมาอย่างภาคภูมิใจของคน แพรกหนามแดงได้ระดับหนึ่ง

ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นการใช้อำนาจของความรู้ใช้ข้อมูลในการต่อรองสร้างการเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ บนวิธีหาอยู่หากินของคนในชุมชน ทำให้นักวิจัยเริ่มมองเห็นคุณค่าของคำว่าสวัสดิการชุมชนคนไม่ทิ้งกันมากกว่าเงินที่สนับสนุน “เพราะคุณภาพน้ำดีการทำมาหากินได้สมบูรณ์ดี” โจรผู้ร้ายไม่มี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ คนเฒ่าคนแก่มีคุณค่า เป็นสวัสดิการที่รัฐบาลเองไม่สามารถจัดให้ได้ทั้งหมดทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนต้องร่วมกันจัดการชุมชนแพรกหนามแดงเอง

“แล้วเราจะจัดสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดงได้อย่างไร” เป็นคำถามสำคัญที่ทีมตั้งขึ้นหลังจากพบว่าคุณค่าของสวัสดิการชุมชนมีมากกว่าตัวเงินและผลประโยชน์ทางตรงที่แต่ละ

บุคคลจะได้รับ สิ่งหนึ่งที่ต้องการเร่งทำความเข้าใจคือคำว่าสวัสดิการ ในความเข้าใจของชาวบ้านและรวมไปถึงความคาดหวังของผู้ที่จะได้รับสวัสดิการ คิดว่าแค่เรื่องนี้คงต้องใช้เวลาถกเถียงกันเป็นเวลานานเพื่อจะหาความหมายและทำความเข้าใจให้ตรงกันเรื่องง่ายๆ ในงานวิจัยแบบชาวบ้านนี้คือ การให้ชาวบ้านไปถามชาวบ้านนั่นแหละชวนย้อนอดีตให้เห็นถึงความอยู่ดีมีสุขในอดีตจนบางทีคุยไปคุยมาจนหลงลืมไปว่าตกลงเราต้องการอะไรจากภาครัฐหรือคนภายนอก การพูดคุยอย่างนี้ทำให้ชาวบ้านหลายคนต่างเห็นเรื่องราวอดีตว่าเรามีสวัสดิการเบื้องต้นอะไรบ้าง แม้จะยังมิได้ขับเคลื่อนโครงการนี้แบบจริงจังก็พบว่า คนแพรกหนามแดงสมัยก่อนน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ กุ้ง หอย ปู ปลา ชุกชุม ทำนาก็ได้ผลดี อย่างนี้ก็คงไม่ต้องการให้รัฐจัดสวัสดิการอะไรให้ เพราะหากมองย้อนอดีตของจังหวัดสมุทรสงครามไปเกือบ 30 ปี จะเห็นได้ว่าคนที่นี้ไม่ค่อยพึ่งพาราชการหรือหน่วยงานภายนอกถึงขนาดเขาว่ากันว่า “คนเป็นราชการชอบมาทำงานที่แม่กลองเพราะสบายไม่ค่อยมีเรื่องปวดหัว” เมื่อชาวบ้านคุยกันก็จะสร้างความรู้ร่วมกัน สร้างการยอมรับร่วมกัน แล้วค่อยมาช่วยกันคิดช่วยกันหาว่าระบบสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนแพรกหนามแดงน่าจะเป็นอย่างไร รายละเอียดดังในตารางสรุปสถานการณ์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาต่อยอดของสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนแพรกหนามแดง

ตารางแสดงสถานการณ์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาต่อยอดของสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนแพรกหนามแดง

สวัสดิการ	สถานการณ์ในชุมชน	สิ่งที่ต้องปรับปรุง / แก้ไข	สาเหตุที่ต้องปรับปรุง / แก้ไข	การพัฒนาต่อยอดจากเดิมที่มีอยู่
สวัสดิการจากภาครัฐ - เรียนฟรี - รักษาฟรี - เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ - เบี้ยยังชีพผู้พิการ - เช็คช่วยชาติ - ไฟฟ้า น้ำประปา - กองทุนหมู่บ้าน พันธุ์สัตว์น้ำประมงนำมาปล่อย	ตามนโยบายจากรัฐบาลที่ชาวบ้านได้รับสวัสดิการอยู่แล้ว ทั้งเรื่อง เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้พิการ สวัสดิการไฟฟ้า เรียนฟรี ซึ่งตามนโยบายรัฐบาล ชาวบ้านก็ชอบและอยากได้แต่ชาวบ้านพอเข้าร่วมเวทีแล้วก็เข้าใจในเรื่องสวัสดิการมากขึ้น ว่าถ้าจะให้รัฐช่วยสนับสนุนสิ่งต่างๆเหล่านี้ ชาวบ้านก็ต้องเสียภาษีมากขึ้นในเรื่องข้าวของต่างๆในการดำรงชีวิต	ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการทำการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน	เพราะส่วนใหญ่หน่วยงานก็เป็นคนคิดที่จะพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยไม่ได้ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาทุนของสังคมชุมชนจนเกิดการพัฒนาที่ชุมชนไม่ทราบว่ามีอะไรดีในชุมชน	ส่งเสริมปล่อยสัตว์ท้องถิ่น ปู ปลา กุ้ง เพื่อเสริมสร้างสวัสดิการจากธรรมชาติ เพิ่มรายได้ และลดการพึ่งพาจากสวัสดิการจากภาครับได้
สวัสดิการจากธรรมชาติ - พืชผักสวนครัว ต้นไม้ - สัตว์ต่างๆ - น้ำฝน อากาศ - ถนนสวัสดิการ ลำคลองสวัสดิการ (ถนนกินได้ ลำคลองกินได้)	สวัสดิการจากธรรมชาติในตำบลแพรกหนามแดงก็มีทั้งข้าว ผัก ปลา กุ้ง ปู ก็คงเป็นอาชีพหลักในตำบล ในอดีตชาวบ้านก็ซื้อพันธุ์ข้าวมาปลูก แต่พอได้เริ่มทำงานวิจัยในเรื่องข้าวก็ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มนาข้าวปลอดสารและเพิ่มค้นหาพันธุ์ข้าวอีกมากมายมาปลูกในพื้นที่ตำบลทั้งข้าวมันปู ข้าวสังข์หยด ข้าวธัญพืช เพื่อให้คนในชุมชนได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพในการรับประทานข้าว	เพราะต้องการขยายคนเข้าร่วมเพิ่มขึ้นในการทำกิจกรรมต่าง แล้วมาชวนคิดชวนคุยให้เห็นถึงคุณค่าที่ตำบลแพรกหนามแดงว่ามีความอุดมสมบูรณ์และเข้ามาร่วมกันทำเพื่อชุมชน	สร้างเสริมแนวคิดให้กับชาวบ้านเข้าใจเรื่องการเสริมสร้างสวัสดิการจากธรรมชาติ และชวนชาวบ้านที่ยังไม่ได้เข้าร่วมมาทดลองทำอะไรเพื่อชุมชน เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะมาตอบสนองตัวเองจากการช่วยสร้างสวัสดิการในชุมชนสุดท้ายก็ตอบสนองกับตัวชาวบ้านเอง	ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้คนอื่นเข้าร่วมตลอดการชวนคิดชวนคุยเพื่อให้เห็นประโยชน์ที่จะมาถึงตัวเขาเอง

	ส่วนพืชผักจากการทำเวทีก็เกิดการช่วยกันคิดจนเกิดกิจกรรมในการปลูกต้นไม้ริมถนนชลประทาน ซึ่งเป็นต้นไม้ที่สามารถทานได้ เช่น มะรุม สะเดา ขี้เหล็ก ฯลฯ ส่วนสัตว์ต่างๆ หลังจากที่ทำเวทีพูดคุยในเรื่องสวัสดิการ ก็เกิดกิจกรรมที่จะอนุรักษ์สัตว์น้ำในลำคลอง ทั้งการเก็บขยะในลำคลอง ปักไม้ทำเป็นบ้านปลา หรือแม้ชวนเด็กๆ มาร่วมปลูกป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยในกับสัตว์น้ำวัยอ่อน และเขียนขอพันธุ์ปลา กุ้งมาปล่อยเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสวัสดิการประเภทนี้เป็นที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนแพรกหนามแดงเพราะตำบลแพรกหนามแดงมีทรัพยากรที่หลากหลายอยู่แล้ว			
สวัสดิการจากการจัดการของชุมชน - กลุ่มสัจจะ - แชร์ - ฌาปนกิจศพ	สถานการณ์ของสวัสดิการ กลุ่มสัจจะแต่เดิมทางกลุ่มก็คิดแต่เพียงจัดสวัสดิการที่เป็นแต่ตัวเงิน ทั้งเรื่องของการ เกิด เจ็บ ตาย แต่พอเริ่มใช้กระบวนการงานวิจัยก็เริ่มคิดว่าปล่อยให้ชาวบ้านเห็นแต่เรื่องเงินเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ จึงชวนชาวบ้านมองเรื่องสวัสดิการคืออะไร และแต่เดิมในตำบลของเรามีสวัสดิการ	ต้องปรับปรุงแก้ไข การทำความเข้าใจในเรื่องของกฎระเบียบที่ร่างมาเพื่อส่วนรวม	สร้างกระบวนการที่จะส่งเสริมให้สมาชิกยอมรับมติที่กรรมการร่างมาเพื่อฝึกเรื่องการใช้เงิน ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงให้สมาชิกกู้เท่านั้น	พัฒนาทางความคิดของสมาชิกบางกลุ่มที่มองแต่เรื่องการกู้เงินเป็นหลัก ซึ่งทางกลุ่มสัจจะพยายามสร้างวัฒนธรรมในการใช้เงินอย่างประหยัดและไม่สร้างหนี้เพิ่ม

	อะไรบ้าง ก็เกิดผลที่ชาวบ้านมาร่วมกันทำกิจกรรม และเห็นคุณค่าที่หลากหลายมิติ ทั้งสังคม สิ่งแวดล้อม และวิธีคิด แต่ปัญหาที่พบคือ มีคนบางกลุ่มหวังประโยชน์ส่วนตนในการเข้ามาเป็นสมาชิก			
สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล - กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท - โครงการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง - Child Watch	กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท ตั้งมาเพื่อสร้างระบบสวัสดิการที่ชาวบ้านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการร่วมระหว่างชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลและรัฐบาล ซึ่งเป็นสวัสดิการอีกหนึ่งรูปแบบที่ชุมชนเป็นผู้จัดการทั้งเรื่องทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกจากการก่อตั้งก็เริ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่วนโครงการบ้านมั่นคง เป็นโครงการจากรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยแก่คนในชุมชน แต่ปัญหาที่พบ คือ ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจแนวคิดสำคัญในการจัดทำโครงการดังกล่าว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน	ในการทำงานร่วมกับรัฐนั้นชุมชนยังไม่พร้อมหรือมีความรู้ในการทำงาน ความเข้าใจที่ต้องเข้าใจไปพร้อมๆ กัน และเรื่องบางเรื่องอาจซับซ้อน ชุมชนควรมีพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ ที่เข้าใจอย่างชัดเจน ละอยู่เคียงข้างชุมชน เกาะติดกับสถานการณ์ของชุมชนตลอด	การสร้างเสริมแนวคิดของโครงการกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท ที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง และChild Watch	จัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วมในการจัดทำทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทุกโครงการและชวนเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง เพื่อสร้างการเรียนรู้และความตระหนักในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

ถึงแม้ว่างานวิจัยชาวบ้านที่แพรกหนามแดง ยังไม่สามารถตอบคำถามสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมได้ แต่สิ่งที่น่าสนใจ ในกระบวนการเรียนรู้ คือ กระบวนการใช้ข้อมูลความรู้เป็นอำนาจในการตัดสินใจ เป็นอำนาจในการพูดคุยทดแทนการใช้อำนาจการเงิน อิทธิพลในระบบอุปถัมภ์การยอมรับด้วยข้อมูลความรู้มากกว่าการยอมรับด้วยความกลัว เป็นการจำนนอย่างจริงใจ ทำให้เกิดกระบวนการคิดที่ต่อยอดและไม่มีวันจบสิ้น จนพัฒนาไปถึงระบบสวัสดิการชุมชนที่ช่วยดูแลคนในชุมชนและคนดูแลสิ่งแวดล้อมและพลังงานของประเทศ ตัวอย่างชัดเจน ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เมื่อสองปีที่ผ่านมา ซึ่งมีการพิจารณาวาระเพิ่มประเภทการจัดสวัสดิการช่วยเหลือค่าไฟฟ้าให้กับสมาชิก ครอบครัวละ 50 บาท แต่สมาชิกต้องมาส่งเงิน และรับเงินสวัสดิการเองเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์สร้างการรับรู้ข้อมูลพร้อมทั้งจัดอบรมให้ความรู้การใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดและถูกวิธี

สู่อนาคต การจัดเวทีพูดคุยกับชาวบ้านในหลายๆ เวที ทางทีมวิจัยได้ชวนพูดชวนคุยเรื่องของสวัสดิการ เช่นในเวทีหมู่ 5 (โบสถ์คริตส์) หรือหลายๆ เวที ได้สรุปให้เห็นว่าชุมชนชาวบ้านเราได้รับสวัสดิการ จาก 4 ภาคส่วน ดังนี้

1. สวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้แต่เราชาวบ้านต้องจ่ายภาษีแพง ได้แก่ เรียนฟรี รักษาฟรี 30 บาท รักษาทุกโรค เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ เช็คช่วยชาติ ไฟฟ้า น้ำประปา กองทุนหมู่บ้าน
2. สวัสดิการที่มาจากธรรมชาติแต่เราต้องช่วยกันดูแลรักษาไว้ให้ได้ยั่งยืน
    - 2.1 น้ำฝน
    - 2.2 อากาศ
    - 2.3 ถนนกินได้
    - 2.4 ลำคลองกินได้
    - 2.5 พืชผักผลไม้ตามฤดูกาล ต้นไม้พันธุ์ไม้ต่างๆ
    - 2.6 สัตว์ต่างๆ
3. สวัสดิการที่เราจัดกันเองแต่เราต้องช่วยกันสร้างดูแลรักษา
    - 3.1 เครดิตยูเนียน
    - 3.2 แชร์
    - 3.3 ฌาปนกิจศพ
    - 3.4 กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
4. สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล
    - 4.1 กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท
    - 4.2 โครงการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง

ทำให้ชาวบ้านผู้เข้าเวทีเริ่มเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิการที่เราจัดกันเองและอยากได้มากกว่าที่รัฐบาลจัดให้ เช่น ถนนต่างๆ ที่อยู่ในตำบลสมควรจะปลูกไม้ดอกสลับกับไม้แดกและไม้บำนาญ ถนนฝั่งที่เสาไฟฟ้าก็จะปลูกไม้ดอก ต้นคูน ต้นนกยูงฝรั่ง เพื่อสวัสดิการความสวยงามในการท่องเที่ยว ไม้แดกหรือไม้ที่รับประทานได้คือ ต้นแค ต้นสะเดา ต้นมะรุม ต้นมะยม ต้นขี้เหล็ก ต้นมะขามเปรี้ยว ไผ่หวาน ส่วนไม้บำนาญก็จะปลูกถนนฝั่งที่ไม่มีเสาไฟฟ้าในเวทีบอกว่าจะปลูกต้นสัก ต้นสน ยางนา ยูคา ปลูกไป 10 ถึง 15 ปี ก็จะตัดเอาไม้ไปขายเอาเงินมาเข้ากองทุนสวัสดิการตำบล โดยไม่ปล่อยให้ถนนต่าง ๆ ในตำบลว่างเปล่า

ส่วนลำคลองสวัสดิการ ก็ต้องสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านที่อยู่ในลำคลองหรือคนในชุมชนให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เพราะถ้าช่วยกันดูแลรักษาลำคลองก็จะให้สวัสดิการแก่เราได้ดีคือ ให้น้ำดีในการประกอบอาชีพและมีกุ้ง หอย ปู ปลา ดีให้คนในชุมชนได้เก็บเกี่ยว พร้อมทั้งพืชผักต่างๆในลำคลอง ให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากลำคลองและถ้าทุกคนเห็นคุณค่าหันมาทำการเกษตรแบบประหยัดลดการใช้สารเคมี ทำสวนชีวภาพ ทำนาชีวภาพ เลี้ยงปลาเลี้ยงกุ้งแบบชีวภาพก็จะทำให้สิ่งแวดล้อมดี ตัวอย่างเช่น กลุ่มชาวนาข้าวในตำบลแพรกหนามแดง แต่เดิมนั้นใช้สารเคมีกันมากหลังจากที่ได้มาเป็นทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงหันมาทำนาข้าวแบบปลอดสารเคมีอย่างจริงจัง เพราะนอกจากสุขภาพของชาวนาจะดีด้วยแล้วไม่ไปสร้างปัญหาเรื่องสารเคมีตกค้าง ให้กับคนเลี้ยงกุ้ง ปลาอีกด้วย และจากอดีตคนน้ำจืดกับคนน้ำเค็มที่เคยไม่ถูกกันในอนาคตอีกไม่นานเกินรอ คนน้ำจืดก็จะมีโรงสีเป็นของตนเองและจะมีข้าวปลอดสารเคมีมาขายให้กับคนน้ำเค็มได้กิน

นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิกาชุมชนตำบลแพรกหนามแดง (รายละเอียดในภาคผนวก ข.) และมีการจัดสวัสดิการ 2 รูปแบบ คือ 1) กลุ่มสวัสดิการชุมชนที่มีสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิด – ตาย และจำหน่ายสินค้าในชุมชน 2) กลุ่มออมวันละบาทเพื่อออมเงิน และภายใต้กลุ่มออมวันละบาทมีการนำเงินออมของกลุ่มมาทำโครงการบ้านมั่นคงที่ร่วมกันดำเนินการระหว่างวัดและชุมชน นอกจากนี้ยังมีโครงการ child watch ที่ให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมในตำบลแพรกหนามแดง เช่น ส่งเสริมการออม การวาดภาพ เป็นต้น เพื่อขยายผลจิตสำนึกและรับรู้เรื่องราวการดำเนินงานในตำบลสู่เยาวชนรุ่นต่อไป ซึ่งโครงการบ้านมั่นคงและโครงการ child watch เป็นผลผลิตจากการจัดสวัสดิการในรูปแบบที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐ (รูปแบบที่ 4) ในระหว่างทำโครงการ สรุปสถานภาพปัจจุบัน ปัญหา / อุปสรรค และการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ดังรายละเอียดดังนี้

กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

ที่ตั้ง เลขที่ 43 บ้านคลองสมบูรณ์ หมู่ที่ 5 ตรอก/ซอย วัดเจริญรัตนาราม
ถนนพระราม 2 ตำบล แพรกหนามแดง อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม 75110โทรศัพท์ 034 -772064 มือถือ 083 - 7066006

ชื่อประธานกองทุน นายปัญญา โตกทอง

ชื่อผู้ประสานงาน นางนิภา บัวจันทร์ ตำแหน่ง เลขาฯ
เลขที่ 10/2 บ้านคลองสมบูรณ์ หมู่ที่ 5 ถนนพระราม 2 ตำบลแพรกหนามแดง
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110 โทรศัพท์ 086 - 8042995

กลุ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 ชื่อ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง ต่อมาในวันที่ 1 เดือนมีนาคม พ.ศ.2552 ได้ก่อตั้ง กลุ่มสัจจะกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสงคราม (พมจ.)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน

เพื่อจัดสวัสดิการภาคประชาชนให้ทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่มในตำบลแพรกหนามแดง อย่างเป็นธรรม โดย

1) เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย การศึกษาและการประกอบอาชีพ

2) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมเรื่องสัจจะความจริงใจ ความร่วมแรงร่วมใจ ความไว้วางใจ ความเสียสละ เพื่อหมู่มวลสมาชิก

3) เพื่อสร้างสวัสดิการด้านทรัพยากรด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณูปโภค

4) เพื่อเป็นศูนย์ของความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งแบบยั่งยืน

สมาชิกกองทุน

จำนวนสมาชิกแรกตั้ง 116 คน จำนวนสมาชิกปัจจุบัน 755 คน ณ วันที่ 1 เมษายน 2554 ประกอบด้วยสมาชิกมาจาก 6 หมู่บ้านในตำบลแพรกหนามแดง

- ☐ บุคคลทั่วไป จำนวน 428 คน
- ☐ เด็ก / เยาวชน / ผู้สูงอายุ จำนวน 269 คน
- ☐ ผู้ด้อยโอกาส/ผู้พิการ จำนวน 6 คน
- ☐ อื่นๆ พระสงฆ์ อุบาสิกา จำนวน 12 คน

สวัสดิการที่มอบให้แก่สมาชิก

เด็กเกิด ใหม่รับสวัสดิการถ้าแม่เป็นสมาชิก ได้รับสวัสดิการ 600 บาท โดยทางกลุ่มจะเปิดบัญชีให้ผู้ปกครองฝากต่อให้หรือถอนออกก็ได้

เจ็บ นอนโรงพยาบาล รุ่น 1 ได้รับสวัสดิการ คืนละ 320

รุ่น 2 ได้รับสวัสดิการ คืนละ 160

รุ่น 3ได้รับสวัสดิการ คืนละ 80

รุ่น 4ได้รับสวัสดิการ คืนละ 40

สมาชิกต้องเป็นผู้ป่วยใน มีใบรับรองแพทย์

ตาย สมาชิกเสียชีวิต จ่าย 8,000 บาท และมอบข้าวสาร 1 กระสอบ (จ่ายเท่ากันทุกรุ่น)

สวัสดิการค่าไฟฟ้า จ่ายให้ครัวเรือนละ 50 บาท (ต้องมารับด้วยตนเอง) เพื่อให้มารวมกิจกรรมของทางกลุ่ม จึงไม่ควรฝากใครมารับสวัสดิการนี้ และอนาคตใครใช้ไฟน้อยจะจ่ายสวัสดิการให้มากขึ้นแต่ใครที่ใช้ไฟมากจะจ่ายสวัสดิการให้น้อย

สวัสดิการอื่นๆ

เงินกองสวัสดิการของทางกลุ่มส่วนหนึ่ง

1. เอามาลงทุนโดยไม่เสี่ยง เช่น ซื้อข้าวสารราคาถูกมาขาย ยากันยุง ทางกลุ่มทำน้ำยาล้างจานขายเอง
2. ช่วยเหลือสมาชิกทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น ร่วมกันเก็บขยะในลำคลอง จัดกิจกรรมกับเด็ก ปลูกต้นไม้กินได้ริมถนนและดูแลต้นไม้ริมถนน

1. แผนพัฒนากองทุนฯที่จะดำเนินการ ในระยะ 1 ปี มีดังต่อไปนี้
    1. สร้างเวทีทำความเข้าใจให้กับคนในตำบลให้เห็นความสำคัญของสวัสดิการชุมชนเปิดรับสมาชิกใหม่ทุกเดือน
    2. พัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชนตำบลแพรกหนามแดงให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในชุมชน
    3. พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งเก้าประเภทสาขาภูมิปัญญาตามแหล่งเรียนรู้ในจุดต่างๆ ของตำบลให้พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลแพรกหนามแดงต่อไป

คณะกรรมการกองทุน จำนวน 27 คน ประกอบด้วย **สวัสดิการที่มอบให้แก่สมาชิก**

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	สถานะ/บทบาทในชุมชน
1	นายปัญญา โตกทอง	ประธาน - ตรวจสอบคนค้ำ ทำสัญญากู้	อบต. แพรกหนามแดง
2	นายสมบูรณ์ แดงอรุณ	รองประธาน - ฝ่ายรับวันละ ๑ บาท หมู่ 3	ประธานศูนย์ข้าวชุมชน
3	นายนิพัตร์ อมศิริ	รองประธาน – รับเงินออมรุ่นใหม่	รองนายก อบต.
4	นางนิภา บัวจันทร์	เลขาฯ - รับเงินกู้ส่งคืนรุ่น 1,4	กลุ่มสตรี
5	นายสัญญรัตน์ แก้วพิกุล	เหรัญญิก - ตรวจสอบคนค้ำ ทำสัญญากู้	กรรมการการเลือกตั้ง
6	นายปรีชา บุญสมหวัง	ผู้ช่วยเหรัญญิก - รวมยอดเงินกู้	ผู้นำธรรมชาติ
7	นางฐิชานพงศ์ สร้อยทอง	ปฏิคม - รับเงินกู้ส่งคืนรุ่น 2,3	กลุ่มสตรี
8	นายเสน่ห์ สร้อยทอง	ผู้ช่วยปฏิคม - ตรวจสอบคนค้ำ ทำสัญญากู้	ผู้นำธรรมชาติ
9	นายนิพนธ์ อมศิริ	ประชาสัมพันธ์	นายกสมาคมคนตาบอด ส.ส.
10	นายสายัน สุขประเสริฐ	บัญชี - รับเงินออมรุ่น 3,4	สารวัตรกำนัน
11	นางพจนา วิเชียรฉาย	นายทะเบียน – ฝ่ายรับเงินสัจจะวันละบาท	ต้นกล้าสวัสดิการ
12	นายสมศักดิ์ ริ้วทอง	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 3,4	ผู้พิการ
13	นายเทียม อมศิริ	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 1	ผู้สูงอายุ
14	นางเกษมสุข หิรัญวัฒน์	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 1	เหรัญญิกกองทุนแม่
15	นายมนัส ทัพพลี	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 3,4	ชาวบ้าน
16	นางชุลีกร ทัพพลี	กรรมการ – รับเงินกูส่งคืนรุ่น 1,4	กองทุนหมู่บ้าน
17	นางสาวนงลักษณ์ คงศรี	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินสัจจะวันละบาท	กองทุนหมู่บ้าน
18	นายปรีชา เหล่าชิต	กรรมการ – รับสัจจะวันละบาท หมู่ 4,6	อบต. หมู่ 6
19	นายบุญชอบ พ่วงสำราญ	กรรมการ – รับสัจจะวันละบาท หมู่ 2	อบต. หมู่ 2
20	นายสมจิตร นาคแก้ว	กรรมการ – รับเงินออมรุ่นใหม่	ชาวบ้าน
21	พิมพ์ หิรัญวัฒน์	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินกู้สวัสดิการ	กลุ่มสตรี
22	นางนพรัตน์ บุญสมหวัง	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินกู้สวัสดิการ	ชาวบ้าน
23	นางมาลี ริ้วทอง	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินกู้รุ่น 2,3	ชาวบ้าน
24	นางละเมียด โตกทอง	กรรมการ – ขายข้าว	ชาวบ้าน
25	นายโพธิ์ ยิ้มย่อง	กรรมการ - รับเงินออมรุ่น 2	อปพร
26	นางศรัญญา นาคแก้ว	กรรมการ – จ่ายสวัสดิการกลุ่มฯ	ชาวบ้าน
27	นางสาวพงษ์ลดา โตกทอง	กรรมการ – รับสมาชิกใหม่วันละบาท จ่ายสวัสดิการวันละบาท	ชาวบ้าน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

ประธาน นายปัญญา โตกทอง

ผู้ประสานงาน ชื่อ นางนิภา บัวจันทร์

เลขที่ 10/2 บ้านคลองสมบูรณ์ หมู่ที่5 ถนนพระราม 2 ตำบลแพรกหนามแดง

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110 โทรศัพท์ 086 - 8042995

กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนและพัฒนากองทุน 5 ประการ คือ

2. เป็นกองทุนที่มีการจัดตั้งและดำเนินการสวัสดิการชุมชนไม่ต่ำกว่า 1 ปี และได้รับการรับรองจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โดยก่อตั้งเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2545 รับรองโดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน)
3. ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 1,125 คน และมีสมาชิกที่เป็นสมาชิกครบ 1 ปี ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 รวม 987 คน ครอบคลุมกลุ่มเยาวชน คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สมาชิกกระจายพื้นที่ในตำบลและมีหมู่บ้าน / ชุมชนเข้าร่วมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหกหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมดในตำบล / ท้องถิ่น คือ สมาชิกมาจาก 6 หมู่บ้านในตำบลแพรกหนามแดง
4. มีเงินสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มาจากสมาชิกรวม 746,341 บาท
    a. และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สมทบ เมื่อปี พ.ศ.2548 จำนวนเงิน 100,000 บาท
    b. รวม จำนวนเงินสวัสดิการชุมชน ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 จำนวน 846,341 บาท
5. และได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 100,000 บาท โดยการจัดศึกษาดูงานสวัสดิการชุมชนจากพระอาจารย์สุบิน มณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด
6. มีระบบการบริหารกองทุนที่ดีมีความชัดเจน ทั้งคณะกรรมการ สมาชิก ทะเบียน / ข้อมูล
    a. สมาชิก ระเบียบหลักเกณฑ์ของกองทุน ระบบบัญชีการเงิน แผนการพัฒนาองค์กร การ
    b. ติดตามประเมินผล และการายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ

มีคณะกรรมการ 27 คน เป็นกรรมการจากชุมชน 27 คน กรรมการ / ที่ปรึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10 คน

☐ มีทะเบียนข้อมูลสมาชิก ☐ มีระเบียบหลักเกณฑ์ของกองทุนที่ชัดเจน

☐ มีระบบบัญชีที่เป็นปัจจุบัน ☐ มีแผนพัฒนาองค์กร

☐ มีระบบติดตามประเมินผลโดยการ ประเมินเสริมพลัง การประเมินจากภายในและภายนอก

☐ มีรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยการขึ้นป้ายรายงานสถานะทางการเงินในที่สาธารณะให้เป็นปัจจุบันทุกเดือน

7. มีการจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐานไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง เช่น เกิด เจ็บ ตาย การศึกษา อาชีพ ที่ดูแลสมาชิกและคนในชุมชน และเชื่อมโยงสวัสดิการกับงานพัฒนาอื่นๆ ในชุมชน เช่น องค์กรการเงินชุมชน ฯลฯ
8. กองทุนมีแนวทางบริหารจัดการ เงินสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนจากโครงการให้เกิดความยั่งยืนดังต่อไปนี้
    a. กองทุนจัดสรรงบประมาณที่ได้รับการสมทบเพื่อกิจกรรม ดังต่อไปนี้
    - กิจกรรม พัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชนตำบลแพรกหนามแดง งบประมาณ 20,000 บาท
    - กิจกรรม พัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลแพรกนามแดง งบประมาณ 20,000 บาท

- กิจกรรม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน งบประมาณ 20,000 บาท
- กิจกรรม การจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐานให้กับคนในชุมชน งบประมาณ 200,000 บาท

b. กองทุนมีระบบการกำกับติดตามให้ใช้เงินสมทบตามที่เสนอให้เป็นจริง ดังนี้ คือ

1.ร่วมกันคิด

2. ร่วมตัดสินใจ

3. ร่วมทำ

4. ร่วมกันตรวจสอบ

5. ร่วมกันรับ ผลประโยชน์

โดยใช้กติกาการทำงานแบบมีส่วนร่วม

1. ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

2. ทุกความคิดมีคุณค่า

3. เราไม่ฆ่าความคิดใคร

4. ไม่มีความคิดใดผิดหรือถูก

5. เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

6. ไม่ครอบงำไม่ชี้นำกลุ่ม

7. เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น

8. รักษาเวลาและกติกามารยาท

สวัสดิการกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท เป็นสมาชิกครบ 180 วันหรือ 6 เดือน รับผลประโยชน์ ดังนี้

เด็กเกิด รับสวัสดิการ **500** บาท

เจ็บ นอนโรงพยาบาลรับสวัสดิการ คืนละ 100 บาท

ตาย เป็นสมาชิกครบ 6 เดือน รับสวัสดิการ 2,500 บาท

เป็นสมาชิกครบ 1 ปี รับสวัสดิการ 5,000 บาท

เป็นสมาชิกครบ 2 ปี รับสวัสดิการ 10,000 บาท

เป็นสมาชิกครบ 4 ปี รับสวัสดิการ 30,000 บาท

บำนาญ เป็นสมาชิกครบ 15 ปี อายุ 60 รับสวัสดิการเดือนละ 300 บาท

เป็นสมาชิกครบ 20 ปี อายุ 60 รับสวัสดิการเดือนละ 400 บาท

สวัสดิการที่จัดให้กับสมาชิก (ในรอบปี 2554)

☐ สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/คลอดบุตร จำนวน 7 คน จำนวน 3,500 บาท

☐ สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล จำนวน 82 คน จำนวน 26,400 บาท

☐ สวัสดิการกรณีเสียชีวิต จำนวน 7 คน จำนวน 3,500 บาท

☐ สวัสดิการเพื่อการศึกษา จำนวน 36 คน จำนวน 3,500 บาท

กองทุนสวัสดิการได้สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

☐ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (ที่ไม่ใช่สมาชิก) จำนวน 4 คน งบประมาณ 1,460 บาท

☐ กิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม/ศาสนา ในเรื่องถวายความรู้พระสงฆ์ให้เข้าใจขบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้พระสงฆ์เข้าร่วมเป็นแกนนำชุมชน.

☐ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ในเรื่อง สร้างสวัสดิการลำคลองกินได้ และสวัสดิการถนนกินได้ สร้างกล่ำบ้านปลา เป็นต้น

☐ กิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการ ในเรื่องการสนับสนุนส่งเสริมกีฬาพื้นบ้านของชุมชน

☐ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์อื่นๆ

1 เก็บขยะในลำคลองทำกล่ำสร้างบ้านปลาเพื่อสร้างสวัสดิการจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. อบรมจัดค่าย คุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังการออมการมีสัจจะการมีคุณธรรมและค่ายเยาว์ชนใส่ใจสิ่งแวดล้อมสร้างสำนึกรักท้องถิ่นบ้านเกิดให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

3. สร้างการศึกษาท้องถิ่น สร้างสำนึกรักท้องถิ่นบ้านเกิดให้กับเยาวชน

คณะกรรมการกองทุน จำนวน 27 คน ประกอบด้วย

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	สถานะ/บทบาทในชุมชน
1	นายปัญญา โตกทอง	ประธาน - ตรวจสอบคนค้ำ ทำสัญญากู้	อบต. แพรกหนามแดง
2	นายสมบูรณ์ แดงอรุณ	รองประธาน - ฝ่ายรับวันละ ๑ บาท หมู่ 3	ประธานศูนย์ข้าวชุมชน
3	นายนิพัตร์ อมศิริ	รองประธาน – รับเงินออมรุ่นใหม่	รองนายก อบต.
4	นางนิภา บัวจันทร์	เลขาฯ - รับเงินกู้ส่งคืนรุ่น 1,4	กลุ่มสตรี
5	นายสัญญรัตน์ แก้วพิกุล	เหรัญญิก - ตรวจสอบคนค้ำ ทำสัญญากู้	กรรมการการเลือกตั้ง
6	นายปรีชา บุญสมหวัง	ผู้ช่วยเหรัญญิก - รวมยอดเงินกู้	ผู้นำธรรมชาติ
7	นางฐิชานพงศ์ สร้อยทอง	ปฏิคม - รับเงินกู้ส่งคืนรุ่น 2,3	กลุ่มสตรี
8	นายเสน่ห์ สร้อยทอง	ผู้ช่วยปฏิคม - ตรวจสอบคนค้ำ ทำสัญญากู้	ผู้นำธรรมชาติ
9	นายนิพนธ์ อมศิริ	ประชาสัมพันธ์	นายกสมาคมคนตาบอด ส.ส.
10	นายสายัน สุขประเสริฐ	บัญชี - รับเงินออมรุ่น 3,4	สารวัตรกำนัน
11	นางพจนา วิเชียรฉาย	นายทะเบียน – ฝ่ายรับเงินสัจจะวันละบาท	ต้นกล้าสวัสดิการ
12	นายสมศักดิ์ ริ้วทอง	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 3,4	ผู้พิการ
13	นายเทียม อมศิริ	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 1	ผู้สูงอายุ
14	นางเกษมสุข หิรัญวัฒน์	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 1	เหรัญญิกกองทุนแม่
15	นายมนัส ทัพพลี	กรรมการ – รับเงินออมรุ่น 3,4	ชาวบ้าน
16	นางชุลีกร ทัพพลี	กรรมการ – รับเงินกูส่งคืนรุ่น 1,4	กองทุนหมู่บ้าน
17	นางสาวนงลักษณ์ คงศรี	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินสัจจะวันละบาท	กองทุนหมู่บ้าน
18	นายปรีชา เหล่าชิต	กรรมการ – รับสัจจะวันละบาท หมู่ 4,6	อบต. หมู่ 6
19	นายบุญชอบ พ่วงสำราญ	กรรมการ – รับสัจจะวันละบาท หมู่ 2	อบต. หมู่ 2
20	นายสมจิตร นาคแก้ว	กรรมการ – รับเงินออมรุ่นใหม่	ชาวบ้าน
21	พิมพ์ หิรัญวัฒน์	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินกู้สวัสดิการ	กลุ่มสตรี
22	นางนพรัตน์ บุญสมหวัง	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินกู้สวัสดิการ	ชาวบ้าน
23	นางมาลี ริ้วทอง	กรรมการ – ฝ่ายรับเงินกู้รุ่น 2,3	ชาวบ้าน

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	สถานะ/บทบาทในชุมชน
24	นางละเมียด โตกทอง	กรรมการ – ขายข้าว	ชาวบ้าน
25	นายโพธิ์ ยิ้มย่อง	กรรมการ - รับเงินออมรุ่น 2	อปพร
26	นางศรัญญา นาคแก้ว	กรรมการ – จ่ายสวัสดิการกลุ่มฯ	ชาวบ้าน
27	นางสาวพงษ์ลดา โตกทอง	กรรมการ – รับสมาชิกใหม่วันละบาท จ่ายสวัสดิการวันละบาท	ชาวบ้าน

การเชื่อมโยงงานสวัสดิการกับงานพัฒนาอื่นๆ ได้แก่

☐ องค์กรการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ

☐ งานด้านวิสาหกิจชุมชน ธุรกิจชุมชน จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกให้กับสมาชิก

☐ งานด้านสภาองค์กรชุมชน ตำบลแพรกหนามแดง

☐ งานด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย สหกรณ์เคหะสถานเจริญมั่งมีมั่นคงจำกัด (บ้านมั่นคง)

☐ งานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำคลองกินได้ ถนนกินได้

☐ งานด้านเกษตรกรรมยั่งยืน.การทำนาข้าวปลอดสารและผลิตข้าวกล้องปลอดสาร

☐ งานด้านศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้เก้าสาขาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

☐ งานด้านสุขภาพ/สาธารณสุข สาขาโภชนาการ พืชผักสมุนไพรอาหารไทยพื้นบ้าน

☐ งานด้านเยาวชน ได้พาเยาวชนศึกษาระบบนิเวศวิถีชีวิตองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้ใหญ่ใจดี สร้างสำนึกรักท้องถิ่นบ้านเกิดให้กันเยาวชนแพรกหนามแดง

แผนการพัฒนาสวัสดิการชุมชน

1. จัดให้มีการฝึกอบรมความรู้เรื่อง องค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนการ ศึกษาเรียนรู้ดูงานสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นๆ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับกองทุนสวัสดิการสังคมชุมชน และจัดอบรมวิทยากรกระบวนการสร้างเสริมพลังกลุ่มสวัสดิการสังคมชุมชน
2. จัดสวัสดิการเพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิม เรือง เกิด แก่ เจ็บ ตาย
3. ให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น รับสมาชิกใหม่ทุกเดือนให้คลอบคุม 90%พื้นที่และเป็นธรรม

ปัญหาอุปสรรค์ในการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไข

ปัญหาอุปสรรค คือ สมาชิกยังมีน้อยอยู่ไม่ครอบคลุมประชากรทั้งตำบล

แนวทางแก้ไข คือ ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการประชาสัมพันธ์และอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการจัดสวัสดิการชุมชน

ต้องยอมรับว่าสวัสดิการชุมชนยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวบ้านในพื้นที่ หรือแม้แต่ผู้นำชุมชนบางท่านก็ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจกับเรื่องของสวัสดิการสังคมชุมชนที่เป็นการให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนและผู้นำชุมชนให้เข้าใจ เข้าถึงเห็นความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสังคมชุมชนแบบมีส่วนร่วมคือ การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันรับผลประโยชน์ และให้คนในชุมชนเกิดอุดมการณ์ เกิดความฝัน ร่วมใจแบ่งปัน สร้างสรรค์สวัสดิการสังคมชุมชน มีความคิดที่ ว่าอยู่เพื่อตนเอง อยู่เพื่อหมดลม อยู่เพื่อสังคม อยู่ชั่วนิรันดร ให้ทำดีไว้ฝากลูก ให้ทำถูกไว้ฝากหลาน เพื่อสร้างรากฐาน ให้สวัสดิการสังคมเพื่อชุมชน

โครงการกลุ่มออมทรัพย์เจริญมั่งมีมั่นคง

เกิดในโครงการบ้านมั่นคง มีสมาชิกจำนวน 120 ครัวเรือน และมีการออม 2 ระบบคือ การออมหุ้นกลุ่มออมทรัพย์เจริญมั่งมีมั่นคง จำนวน 10,200 บาท และการออมสมทบสำหรับปลูกสร้างบ้าน จำนวน 83,900 บาท โดยมีระเบียบการออมดังนี้

1. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 50 บาท
2. ออมหุ้นสหกรณ์ หุ้นละ 10 บาท ไม่เกิน 5 หุ้น = 50 บาท
3. ออมสมทบเพื่อเป็นเงินปลูกบ้าน 10 % ของราคาบ้าน
4. ออมสวัสดิการวันละ 1 บาท (สมาชิกต้องทำทุกคน)
5. ออมประกันความเสี่ยง 200 บาทต่อปี เพื่อเก็บเป็นกองทุนช่วยเหลือกัน กรณีบ้านของสมาชิกเสียหายจากภัยต่างๆ เช่น พายุ ไฟไหม้ หรืออื่นๆ

<u>หลักเกณฑ์การพิจารณาสิทธิผู้เข้ามาอยู่</u>

1. เป็นผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยในตำบลแพรกหนามแดง ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หรือครอบครัวขยาย
2. กรณีคนต่างถิ่นต้องอาศัยอยู่ชุมชนนี้ไม่ต่ำกว่า 3 ปี และมีความตั้งใจออมทรัพย์สม่ำเสมอ
3. เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
4. ครอบครัวขยายต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และต้องบรรลุนิติภาวะ แล้วมีรายได้เพียงพอสำหรับหาเลี้ยงครอบครัวที่ขยายออกมาใหม่ได้
5. ต้องมาสมัครกับคณะกรรมการด้วยตนเอง (ผู้ร่วมโครงการสามารถรับเงินสนับสนุน 2,500 บาท)

<u>หลักเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน</u>

1. ห้ามเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นพาหะนำโรค ถ้าเป็นสุนัข แมว ต้องควบคุมเฉพาะที่ เช่น ทำรั้วโปร่งสูง 1 เมตร
2. ไม่เมาสุราอาละวาดสร้างความรำคาญให้แก่ผู้อื่น
3. ต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความสะอาดอยู่เสมอ
4. ห้ามสมาชิกในชุมชนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และห้ามเล่นการพนัน
5. สมาชิกท่านใดต้องการขายสิทธิ ต้องขายคืนให้แก่สหกรณ์เท่านั้น
6. ห้ามทำลาย บุกรุก หรือขีดเขียนสาธารณะสมบัติของชุมชน
7. ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นในยามวิกาล (ใช้เสียงไม่เกิน 22.00 น.)
8. ต้องจอดรถในที่สำหรับจอด ห้ามจอดบริเวณถนนในหมู่บ้าน
9. ชุมชนสามารถเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงข้อบังคับได้โดยใช้มติส่วนใหญ่
10. ทำบุญประจำปีทุกปี

ทั้งหมดนี้ก็คงจะไม่ผิดนัก หากเปรียบเทียบชุมชนแพรกหนามแดงว่าเป็นการใช้นโยบายประชานิยมในระบบอุปถัมภ์ เพราะผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างคนกับธรรมชาติ ระหว่างคนกับคน ระหว่างสมาชิกกับกองทุนสวัสดิการชุมชน สมาชิกได้ประโยชน์มากเท่าไรก็จะช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและกองทุนสวัสดิการมากขึ้นเท่านั้น เป็นระบบอุปถัมภ์ช่วยเหลือกันระหว่างคนในชุมชนที่ใช้ระบบสวัสดิการเป็นเครื่องมือและกำกับด้วยธรรมะคือสัจจะของคนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาระบบแบบพอเพียงสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแพรกหนามแดง เป็นระบบสวัสดิการที่มุ่งเน้นการดูแลคนเพื่อให้คนดูแลกัน เผื่อแผ่ไปยังสิ่งแวดล้อมและประเทศให้กลับมา

ดูแลคนอีกทีเป็นมิติของ เงิน - คน – ธรรมะ และธรรมชาติเป็นประชานิยมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าการตอบแทนด้วยคะแนนเสียง เพราะความยั่งยืนอยู่ที่ชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ดูแลตนเองและเกรงกลัวต่ออำนาจความรู้มากกว่าอำนาจอื่น ๆ ใดตรงนี้คงไม่ได้สรุปว่าประชานิยมดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความตั้งใจมากกว่า เราอยากเห็นชุมชนเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองด้วยความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนเอง หรือกลับไปเป็นชุมชนผู้กระหายอยากได้อยากมี แล้วร้องขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจ เพื่อแลกกับคะแนนเสียงอย่างไม่รู้จักจบสิ้นต่อไปหรือ

โครงการ Child Watch

โครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดหรือที่รู้จักกันดีในนามโครงการ Child Watch เป็นโครงการที่ริเริ่ม ขึ้นเมื่อปี 2545 ในรูปโครงการนำร่องในพื้นที่ 12 จังหวัด โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เนื่องจากปัญหาเด็กเยาวชนที่เริ่มรุนแรงขึ้นในช่วงนั้นทำให้ สกว.เห็นถึงความ จำเป็นในการมีงานวิจัยติดตามเฝ้าระวัง สภาวการณ์เด็กเยาวชนเพื่อใช้ข้อมูลในการส่งสัญญาณเตือนแก่สังคมและขับ เคลื่อนนโยบายที่จำเป็นในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น จากงานนำร่องในปี 2545 ที่ให้ข้อสรุปงานวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดที่ดีที่ครอบคลุมสภาวการณ์ทั้งด้าน สุขภาพ อนามัย การศึกษา และพฤติกรรมทางสังคม จึงได้กลายมาเป็นโครงการวิจัยติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด เต็มรูปในปี 2547 ที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด โดยการทำงานของทีมวิจัยจังหวัดและศูนย์ประสานงานภาค 6 ศูนย์รวม กว่า 300 คน โดยมีการเก็บข้อมูลทั้งตัวชี้วัด การใช้แบบสำรวจ และการทำกรณีศึกษาเฉพาะจังหวัด ภายใต้การสนับสนุน ร่วมกันของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีสถาบันรามจิตติในกำกับมูลนิธิภูมิปัญญา ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยและขับเคลื่อนงานด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษาเป็นผู้รับ ผิดชอบเป็นทีมหลัก จังหวัดสมุทรสงครามได้ทำกรณีศึกษากับกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยติดต่อผ่านทางพัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสงครามและกลุ่มเยาวชนรักแม่กลอง เลือก 2 ตำบล คือตำบลแหลมใหญ่ แพรกหนามแดง โดยการเข้าทำกิจกรรมกับเด็กทั้ง 2 พื้นที่นี้แตกต่างกัน

ตำบลแหลมใหญ่ เข้าทางเด็กในโรงเรียน โดยมีแกนนำเป็นนักเรียนชั้นมัธยมที่เคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนรักแม่กลอง และใช้กระบวนการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับเด็กพื้นที่นี้ กิจกรรมเก็บขยะในลำคลองตำบลแหลมใหญ่ ซึ่งอาจจะคล้ายกับงานพัฒนาแต่เพียงเริ่มขั้นตอนการวางแผนก่อนทำ ทำแล้วสรุปผลการทำงาน สำหรับตำบลแพรกหนามแดง เข้าทางเด็กในชุมชน ใครว่างก็มาร่วม ในทุกๆ วันเสาร์ ในช่วงแรกๆ เด็กมาร่วมน้อยมากมีประมาณ 15 คน แต่พอเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้เกมส์ที่สร้างการเรียนรู้และสนุก ทำให้อาทิตย์ต่อมามีเด็กเข้าร่วมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และทีมกลุ่มเยาวชนรักแม่กลอง (นายสุทธิลักษณ์ โตกทอง และนายวิกรม เสือดี) ได้เพิ่มเติมภาพรวมของกลุ่มเยาวชนรักแม่กลองที่ไปสร้างเครือข่าย กลุ่มเยาวชนในที่อื่นๆที่ทำกิจกรรม เด็กในตำบลแพรกหนามแดงจึงรวมกันตั้งเป็นกลุ่มเยาวชนรักแพรกหนามแดง และทำกิจกรรมเรียนรู้ชุมชนเรื่อยๆ มา โดยเห็นผลที่เกิดขึ้นคือเด็กสามารถกล้าแสดงออกมากขึ้น และมาร่วมกิจกรรมมากขึ้น สังเกตได้จาก การเข้าค่ายลูกเสือ จากเด็กที่ไม่เคยและไม่กล้าพูดออกไมค์เปลี่ยนตัวเองกล้าพูดออกไมค์ต่อหน้าเพื่อนๆและครู และน้องออยที่มาร่วมกิจกรรมต่อเนื่อง ผู้ว่ามาที่โรงเรียนน้องออยกล้าพูดขอสะพานเดินในป่าชายเลนริมคลองหน้าโรงเรียนให้น้องได้เรียนรู้จากสถานที่จริงมากกว่าในตำราหรือในอินเตอร์เน็ต และน้องฟิลม์ที่แต่ก่อนที่จะมาร่วมกิจกรรม ไม่ค่อยมาเรียน ขาดเรียนและโดดเรียนไปเล่นเกมส์ แต่พอมาร่วมกิจกรรม ฟิลม์ได้เจอเพื่อนๆ ได้ร่วมสนุกกับเพื่อนๆ ฟิลม์กลับไปเรียนมากขึ้น จนคุณครูในโรงเรียนตามมาดูว่าทุกวันเสาร์เด็กมาทำอะไรกัน จนฟิลม์เปลี่ยนไปอยู่ในห้องเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น แต่ว่าช่วงหลังๆ ขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม เด็กติดเรียนมากขึ้นกับช่วงเวลาการสอบ ทำให้กิจกรรมขาดช่วง

กิจกรรมที่ทำในโครงการ ได้แก่ เปิดพื้นที่ให้เด็กในตำบลแพรกหนามแดงได้มาพบกัน เพื่อทำกิจกรรมเกมส์สร้างการเรียนรู้ เรียนรู้กลุ่มเยาวชนพื้นที่ต่างๆ เรียนรู้กิจกรรมที่ทางผู้ใหญ่ในชุมชนหรือทีมวิจัยทำงาน ประตูน้ำสวัสดิการ เรียนรู้เรื่องอดีตในชุมชนแพรกหนามแดง และทำกิจกรรมเรียนรู้ท้องถิ่น นั่งเรือริมคลองในตำบลแพรกหนามแดง เย็บจาก ปัจจุบันพบว่าเกิดแกนนำเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ มีความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาต่างๆ และสภาพพื้นที่ สามารถนำเสนอและเป็นตัวแทนชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชนกับพื้นที่อื่นๆ ได้ เข้าร่วมกิจกรรมที่ทีมวิจัยทำ เช่น เก็บขยะในลำคลอง ช่วงนำเสนอการลงพื้นที่ให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงานในตำบลแพรกหนามแดง และคาดหวังว่าเยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นผู้สืบสานการพัฒนาในพื้นที่ต่อไป เพราะว่าเป็นลูกหลานของทีมวิจัยบางส่วนที่เรียนรู้กับทีมวิจัยมาในระดับหนึ่ง และจะเกิดสำนึกรักบ้านเกิด กลับมาช่วยพัฒนาชุมชนต่อไป

4.3 กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของการจัดสวัสดิการในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

จากปัญหาความยากจนในหลายๆ พื้นที่ทั่วประเทศไทย ทำให้หลายชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อสร้างให้เป็นรากฐานความมั่งคงของการดำรงชีวิต หากแต่สิ่งที่จะทำให้สวัสดิการเกิดขึ้นจริงได้ก็คือ การค้นหากลไกของชุมชน ในเรื่องระบบความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน และคนกับธรรมชาติ ที่จะนำมาเป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบสวัสดิการสังคมในชุมชน จากประสบการณ์ของชุมชนแพรกหนามแดงจากอดีดสู่ปัจจุบัน เพื่อกำหนดอนาคตของชุมชนแพรกหนามแดงได้เอง ในอดีต คนชุมชนแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคของประตูระบายน้ำ ที่ไม่สามารถถ่ายเทให้น้ำจืด และน้ำเค็มไหลมาผสมรวมกันได้ จนเกิดเป็นความไม่สมดุลทางระบบนิเวศน์ สามน้ำผลกระทบที่ตามมาก่อเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสองฝั่งน้ำ สะสมเป็นปัญหาเรื้อรังมานานนับสิบปีหากแต่วันนี้ รอยยิ้มจากความเข้าใจของทุกคน กลับเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นสวัสดิการขึ้นในชุมชน แพรกหนามแดงด้วยลักษณะพื้นที่ของชุมชนแพรกหนามแดงเป็นสภาพที่ราบลุ่มดินเหนียว อีกทั้งยังมีลำคลองโยงใยกันมากถึง 36 ลำคลอง คนในชุมชนจึงตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลอง มีการประกอบอาชีพที่พึ่งพิงอาศัยอยู่กับสายน้ำและธรรมชาติ

ในอดีตคนส่วนใหญ่จะทำข้าวนาปี ทำสวนมะพร้าว และเลี้ยงสัตว์ หากแต่ในปัจจุบัน เมื่อสภาพพื้นที่ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน วิถีชีวิตการทำมาหากินจึงเปลี่ยนไป คือ ฝั่งน้ำจืดจะเน้นเรื่องของการทำนา และปลูกพืชผัก ส่วนฝั่งน้ำเค็มจะเป็นการเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาทะเลธรรมชาติ โดยอาศัยน้ำที่ขึ้นลงจากลำคลองธรรมชาติเป็นหลัก ชนวนความขัดแย้งบนวิถีคนทั้งสองฝั่ง มีจุดเริ่มต้นมาจากการสร้างประตูระบายน้ำที่ใช้การ เปิด ปิด ประตูด้วยวิธีการชักขึ้นจากก้นคลอง ทำให้มลพิษที่ตกตะกอนอยู่ด้านล่าง ไหลเข้าไปทำลายห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำ สร้างความเดือนร้อนให้กับคนเลี้ยงกุ้งฝั่งน้ำเค็ม ส่วนฝั่งน้ำจืดก็ต้องเผชิญกับภาวะน้ำเน่าเสีย เนื่องจากไม่มีการไหลเวียนของกระแสน้ำ เมื่อประตูถูกปิดลง การแก้ปัญหาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยปราศจากการค้นคว้าที่ถูกต้อง ผสมกับอารมณ์ความไม่เข้าใจของคนทั้งสองฝั่ง อาจจะไม่ใช่ทางออกที่ดีนัก สำหรับการจัดการปัญหาเรื่องน้ำในชุมชนแพรกหนามแดง เมื่อครั้งหนึ่ง คนน้ำเค็ม เคยมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนฝั่งน้ำจืด จากความไม่เข้าใจกันเรื่องการ เปิด ปิดประตูระบายน้ำ ที่ชักบานขึ้นลงจากก้นลำคลองทำให้เกิดความไม่สมดุลกับระบบนิเวศน์ทั้ง 2 ฝั่งน้ำ ด้วยการคิดแทนอีกฝ่าย แต่นั่นกลับกลายเป็นการสร้างรอยร้าวของความไม่เข้าใจให้เพิ่มมากขึ้นไปอีก ถ้าหากจะนับเหตุการณ์ประทะกันระหว่างคนทั้ง 2 ฝั่งน้ำ รับรองได้เลยว่าในหลายๆ ครั้งนั้น แน่นอนเลยว่าจากการประทะคารมระหว่างคนสองน้ำ ก็จะทำให้คนน้ำจืดไม่พอใจคนน้ำเค็ม และคนฝั่งน้ำเค็มนั้นรู้สึกไม่ค่อยพอใจคนฝั่งน้ำจืดเช่นเดียวกัน จากสภาพปัญหาที่ซ้ำซาก ทำให้ชุมชนเริ่มเรียนรู้ผ่านการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เกิดขบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น

ในการศึกษาประวัติศาสตร์จากผู้สูงอายุของชุมชนคนแพรกหนามแดงร่วมกันจึงเกิดการเห็นภาพความเป็นมาความเป็นอยู่และสะท้อนภาพความเป็นไปร่วมกัน ทำให้เห็นได้ว่าปัญหาเรื่องความขัดแย้งในชุมชน เราไม่ควรแก้ไขตามปรากฏการณ์หรือความเชื่อความรู้สึก แกนนำทั้งฝั่งน้ำเค็มและน้ำจืด จึงร่วมมือกันทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศึกษาภูมิปัญญาในการจัดการน้ำในอดีต จากนั้นจึงขยายผลต่อไปยังเวทีประชาคม เพื่อให้ทุกคนได้มาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหานี้ด้วยกัน หน้าที่สำคัญของกลุ่มแกนนำในเวทีประชาคมก็คือ เป็นวิทยากรขบวนการเสมือนเป็นหมอตำแยมาทำคลอดความคิดให้กับคนในชุมชนจากการพูดคุยกับคนเฒ่า คนแก่ และรับฟังความคิดเห็นของคนทั้งสองฝั่งน้ำมามากพอสมควร ทำให้ทีมงานวิจัยมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเวที จึงทำให้เกิดแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาและรวบรวมข้อมูลทั้งหมด นำมาใช้กับการออกแบบประตูระบายน้ำแบบใหม่ โดยประยุกต์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวนากุ้งน้ำเค็มหรือที่คนเรียกกันติดปากว่า “บานประตูน้ำหับเผย” ซึ่งนี่คือจุดเริ่มต้นของความร่วมใจผลสำเร็จที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบบานประตูน้ำหับเผย นอกจากจะแก้ปัญหาเรื่องระบบนิเวศน์สามน้ำในลำคลองให้กลับมามีความสมดุลได้แล้วนั้น ประตูน้ำหับเผยบานนี้ ยังได้ทำหน้าที่เปิดประตูหัวใจที่เผื่อแผ่ของคนทั้งสองฝั่งน้ำ ให้กลับมาเข้าใจกันได้อีกครั้ง

สิ่งสำคัญที่ทำให้คนทั้งสองฝั่งเข้าใจกันได้นั่นก็คือ เราอย่าคิดว่าคนน้ำจืดหรือคนน้ำเค็มเป็นศัตรู ให้คิดว่าปัญหาคือศัตรูของเราร่วมกัน และนี่คือจุดเริ่มต้นที่คนแพรกหนามแดง นำประชาธิปไตยมารวมใจให้ทุกคนร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาในชุมชนเพื่อชุมชน ผสานพลังทำงานร่วมกัน เป็นสวัสดิการสังคมชุมชนคนไม่ทิ้งกัน หลังจากการร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำร่วมกันตรวจสอบ ช่วยกันออกแบบบานประตูน้ำหับเผย ได้ช่วยประสานความเข้าใจของทุกคนในชุมชนแพรกหนามแดง ทำให้ความสมดุลของระบบนิเวศน์สามน้ำกลับคืนมา คนทั้งสองฝั่งน้ำจึงสามารถกลับไปทำมาหากิน ตามแบบวิถีของตัวเองอีกครั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมีประตูน้ำหับเผย ได้ช่วยให้คนฝั่งน้ำจืดมีน้ำเก็บสำรองไว้ใช้กับการเพาะปลูกยามหน้าแล้ง และอีกหนึ่งแนวคิดที่คุณ สมบูรณ์ แดงอรุณ พยายามขยายผลให้คนฝั่งน้ำจืดได้มาทำร่วมกันนั่นก็คือ การปลูกข้าวปลอดสารพิษ และเกษตรแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลสำเร็จจากการทำประตูน้ำหับเผย ทำให้คนทั้งสองฝั่งกลับมาประกอบอาชีพตามวิถีของตนเอง และสิ่งที่พวกเรามาร่วมกันพัฒนาก็คือ **สวัสดิการชุมชน**ในการมาร่วมกับศึกษาวิจัยเรื่อง**กระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร**โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น **“สวัสดิการของชุมชน ก็น่าจะมาจากความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง”** และนี่ก็คือแนวความคิดที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนแพรกหนามแดงเห็นพ้องต้องกัน และสิ่งที่ทุกคนมาร่วมกันคิดต่อจากนั้นก็คือ ทำไมเราจึงไม่ใช้ประโยชน์จากต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในชุมชน นำมาเป็นสวัสดิการที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับทุกๆ คน

คำถามนี้จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมกันสร้างถนนสวัสดิการการสร้างถนนสวัสดิการนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ถนนไม้ดอกไม้ประดับ จะเป็นประโยชน์ในเรื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจ และถนนไม้กินได้ ที่ทุกคนสามารถเก็บพืชผลไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน สุดท้ายคือถนนไม้บำนาญ เป็นลักษณะของไม้ยืนต้นที่เราสามารถเก็บไว้ใช้เป็นบำนาญในอนาคต ถึงแม้ว่าจะอยู่กันคนละตำบล แต่คุณประทีป เข็มกำเนิด ก็คือหนึ่งในคณะทำงานที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนแพรกหนามแดง ได้เข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมประชุม หรือบริจาคต้นไม้ให้กับถนนสวัสดิการนอกจากการร่วมกันปลูกต้นไม้ เพื่อให้ถนนทุกเส้น ก่อเกิดเป็นสวัสดิการให้กับทุกคนในชุมชน แกนนำทีมวิจัย จึงได้ชักชวนให้พี่น้องคนแพรกหนามแดงมาร่วมกันศึกษางานวิจัยท้องถิ่น และทบทวนดูว่าอะไรคือต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่สามารถนำมาเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนแพรกหนามแดงได้อีกทำให้หลายๆ คนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำ จึงเสนอความเห็นรวมกันว่า “พวกเรา

มี กุ้ง มีปลา มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อยู่ในน้ำ เราก็น่าจะมาช่วยกันดูแล” โดยได้ชักชวนกันมามีทั้งเด็กเยาว์ชนมาทำความดีงามให้กับลำคลอง และนี่จึงเป็นที่มา ของการช่วยกันเก็บขยะในลำน้ำ เพื่อให้ลำคลองทุกเส้นเป็นลำคลองสวัสดิการสำหรับทุกคนจึงเกิดเป็นโครงการลงแขกลงคลองในการดูแลแม่น้ำลำคลองต่อไป

กระบวนการสร้างลำคลองทุกเส้นให้เป็นสวัสดิการได้ แท้จริงแล้วไม่ใช่เรื่องยากเลย เพียงชวนให้ทุกคนมาพูดคุยร่วมกัน เสนอความเห็นร่วมกัน แต่เมื่อคิดแล้ว ก็ต้องมาช่วยกันดูแลแม่น้ำลำคลองให้เกิดขึ้นเป็นลำคลองสวัสดิการได้จริง สิ่งสำคัญที่ได้จากการพูดคุยกับทุกคนทำให้เห็นรอยยิ้มอย่างมีความสุขของชาวบ้าน ทำให้เราได้ความคิดสาธารณะ ที่เกิดจากความต้องการของทุกคน นอกจากนั้น สิ่งที่คนแพรกหนามแดงได้เรียนรู้ก็คือ เงินอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักเสมอไป หากแต่การดูแลรักษาให้ต้นทุนทางธรรมชาติก่อเกิดเป็นสวัสดิการสังคมชุมชน จะทำให้ทุกคนได้รับความสุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งถนนและลำคลองสวัสดิการ คือสวัสดิการสังคมทางสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การผสานใจให้ทุกคนมาช่วยดูแล ก็จะทำให้สวัสดิการเหล่านี้อยู่ไปกับลูกหลาน เรามองว่าเมื่อเราไม่ได้หวังพึ่งแต่เรื่องเงิน แต่ใช้ต้นทุนจากธรรมชาติที่มีอยู่นำมาเป็นสวัสดิการของสังคม และสิ่งนี้จะสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้

นอกจากสวัสดิการทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ในชุมชนแพรกหนามแดงก็มีกลุ่มสวัสดิการอื่นๆ ที่ทุกคนมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำให้เกิดขึ้น นั่นก็เพื่อสร้างรากฐานความมั่นคงทางคุณภาพชีวิตให้กับทุกคนในชุมชน ได้มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน สอนให้คนในชุมชนมีสัจจะ คือ ความจริงใจและให้คนในชุมชนรู้จักสะสมเหมือนผึ้งมดปลวกแมลงเอาขาไปแตะเกสรดอกไม้ทีละนิดๆ ยังได้น้ำหวานเป็นขวดเป็นไห มดจอมปลวกขนดินมาทีละนิดทีละหน่อยได้เป็นภูเขามั่นคง ผลักก็ไม่โคล่น ทำให้เกิดทรัพย์ที่เป็นเครื่องปลื้มใจของสมาชิกในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ให้มีเงินเก็บสะสมเอาไว้แล้ว ยังมีการบำรุงกันเองของสมาชิก เช่น สวัสดิการเปรียบเสมือนต้นไม้ในป่าใหญ่ใบร่วงดอกผลร่วงก็มาบำรุงต้นไม้ มีใครไปใส่ปุ๋ยให้ จุดประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ นอกจากช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในยาม เจ็บไข้ได้ป่วย หรือเสียชีวิตลง เพราะเราชาวบ้านตาสีตาสายายมียายมาทำนาทำสวนไม่มีสวัสดิการเหมือนข้าราชการที่เขาเบิกค่ารักษาพยาบาลได้แต่ชาวบ้านเราไม่มีเราจึงต้องช่วยกันสร้างสวัสดิการร่วมกัน เรายังสามารถนำกองทุนที่เหลือเป็นกองทุนสวัสดิการนำ มาดูแลสวัสดิการเรื่องสิ่งแวดล้อมเช่นนำมาเป็นค่าน้ำค่าอาหารในการเก็บขยะดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองหรือถ้ามีนายทุนมาปล่อยน้ำเน่าเสียลงแม่น้ำลำคลองก็จะมีเงินกองทุนสวัสดิการส่วนหนึ่งสำหรับการต่อสู้กับนายทุนได้ หรือช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในสวัสดิการส่วนอื่นๆ เช่นการ เกิด เจ็บป่วยแก่ตายสวัสดิการช่วยเหลือค่าน้ำค่าไฟฟ้าของคนชุมชนได้อีกทาง

นอกจากสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แล้วทางชุมชนแพรกหนามแดงยังได้ก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดงหรือกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทถือว่าเป็นการทำบุญให้กับตัวเอง ความแตกต่างระหว่างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ และกลุ่มกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทก็คือ สัจจะสะสมทรัพย์ สามารถกู้ยืมได้เป็นรายบุคคล หากแต่กองบุญเมตตาธรรมวันละบาทจะเป็นการออมในลักษณะของกองบุญหรือเป็นการทำบุญไม่หวังผลตอบแทน เงิน ในส่วนนี้กลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนสามารถกู้ยืมไปใช้เป็นเงินทุนสำหรับการสร้างผลผลิตได้ในอนาคต แต่กองบุญเมตตาธรรมไม่สามารถถอนคืนได้เพราะเป็นการทำบุญสอนให้คนจนไม่งอมืองอเท้าได้จ่ายเงินสมทบวันละบาท คนร่ำรวยก็เฉลี่ยความสุขมาช่วยคนจน ทางรัฐบาลก็จ่ายสมทบให้หนึ่งบาททางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จ่ายสมทบอีกหนึ่งบาทเป็นสวัสดิการสังคมชุมชนคนไม่ทิ้งกันเป็นการให้อย่างมีคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กันในสังคมชุมชนไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นใครจะต่างเชื้อชาติต่างศาสนา จะเป็นเด็กผู้สูงอายุผู้พิการผู้ด้อยโอกาส ถ้าเขาอยู่ในสังคมชุมชนเดียวกันกับเรากลุ่มสวัสดิการกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทดูแลจ่าย

สวัสดิการให้เพื่อให้คนในสังคมชุมชนเราได้มีความมั่นคงในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประโยชน์ของการกู้ยืมเงินในกลุ่มกองทุนสวัสดิการของชุมชน ซึ่งจะได้รับเงินปันผลแล้ว ทุกคนก็จะได้รับค่าบำรุงเป็นสวัสดิการสังคมชุมชนดูแล ซึ่งนี่ถือเป็นกลวิธีที่สามารถป้องกันไม่ให้เม็ดเงินรั่วไหลออกไปจากชุมชนได้อีกด้วย

จากการที่หลวงพ่อพระครูพิทักษ์รัตนากรท่านเจ้าอาวาสวัดเจริญรัตนาราม มีเงินเหลือจากการจัดงานปิดทองฝังลูกนิมิต ท่านได้นำเงินไปซื้อที่ดินเพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้เข้ามาอยู่ใกล้วัด แต่ทางทีมวิจัยชุมชนกังวลว่าจะทำให้เกิดสลัมขึ้นในชุมชน อาจทำให้ชุมชนแพรกหนามแดงล่มสลายได้ในอนาคต ทำให้ทางทีมงานวิจัยต้องจัดเวทีพูดคุยหาทางออกในเรื่องนี้ จึงได้จัดเวทีทำความเข้าใจสร้างขบวนการชี้ให้เห็นปัญหาและสาเหตุ เช่น เราจะเห็นได้ว่านายทุนเขารวมตัวกันง่ายมากทำให้รัฐบาลช่วยเขาด้วยการส่งเสริมการลงทุนสร้างระบบสาธารณะให้ แต่ชาวบ้านไปซื้อบ้านจัดสรรเราต้องซื้อระบบสาธารณะเขาด้วย โครงการบ้านมั่นคงสามารถให้ชาวบ้านได้เข้าถึงระบบสาธารณะของรัฐได้เข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่อนส่งระยะยาวของรัฐอีกด้วย ทางทีมวิจัยได้ถวายความรู้ท่านหลวงพ่อรวมทั้งชาวบ้านให้ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลความรู้ อย่าใช้ความรู้สึกมาตัดสินใจ ทางทีมวิจัยจึงได้นำเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนพาทั้งพระและชาวบ้านไปดูงานที่ทำโครงการบ้านมั่นคงที่จังหวัดนครปฐมเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนได้ ดังจะเห็นได้ว่าได้มีพระสงฆ์หลายองค์ได้ลงมาช่วยทำงานในการเป็นพระพี่เลี้ยงให้กับชุมชนรวมได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เพราะพระพูดชาวบ้านจะเชื่อฟัง รวมทั้งยังมีเด็กเยาว์ชนของชุมชนมารวมเป็นพลังของกันและกันเพราะการสร้างเด็กเยาว์ชนคนรุนใหม่ เป็นการเพาะเมล็ดเพาะหน่ออ่อนมันมีรากแก้วรากเหง้าฝังลึกอยู่ในชุมชนสร้างสำนึกรักท้องถิ่นบ้านเกิดของเราได้

จากการพูดคุยกันในเวทีประชาคมในเรื่องของสวัสดิการชุมชน นอกจากสวัสดิการสิ่งแวดล้อม และการออมแบบกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ และกองทุนเมตตาธรรมสวัสดิการสังคมชุมชนตำบล ทุกคนก็มาร่วมกันคิด และเสนอความเห็นถึงเรื่องของสวัสดิการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงทำให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกได้มาออกแบบผังชุมชนร่วมกันว่าพื้นที่ส่วนกลางควรจะอยู่ตรงไหนศาลพระภูมิศาลเจ้าของที่ควรจะอยู่ตรงไหนและมาร่วมกันออกแบบบ้านและขนาดของตัวบ้านรวมกัน เพื่อเป็นที่พักพิงให้สำหรับคนจนในชุมชนที่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยทีมเราคิดว่าพวกเราต้องช่วยหลวงพ่อท่าน ทำให้วัดสร้างคนและคนมาสร้างวัดสร้างจิตสาธารณะในการอยู่ร่วมกัน จากเนื้อที่ดินสิบสามไร่เศษทำให้สามารถสร้างบ้านได้ 114ครอบครัว ทำให้เกิดขบวนการคิดหาเกณฑ์พิจารณาสิทธิของสมาชิกในการที่จะมาเข้าอยู่และเกณฑ์การอยู่ร่วมกันของสมาชิกการบำบัดน้ำเน่าเสียการจัดการขยะการรวมซื้อการรวมขายร่วมกัน นอกจากรูปแบบบ้านและการวางผังโครงการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบ สิ่งที่พวกเขามาคิดร่วมกันก็คือ การตั้งข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะมีสิทธิอาศัยอยู่ในสวัสดิการบ้านมั่นคง หรืออีกชื่อที่พวกเขาเรียกกันว่า สหกรณ์เคหะสถานเจริญมั่งมีจำกัด และจากการที่ทางทีมงานวิจัยโครงการเรื่องกระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับชุมชนแพรกหนามแดงได้ทำให้ทางทีมงานได้สรุปรูปแบบของสวัสดิการได้ 4 ประเภทคือ

1. สวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ เช่น เรียนฟรีรักษาฟรีเบี้ยยังชีพ

2. สวัสดิการที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำฝนที่สะอาดอากาศที่ บริสุทธิ์ เป็นทรัพย์ในดินเป็นสินในน้ำ

3. สวัสดิการที่เราชาวบ้านจัดกันเอง เช่น สวัสดิการจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ฌาปณกิจศพ การลงแซร์ การลงแขกหรือแขกแรง

4. สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล เช่น สวัสดิการสังคมชุมชนกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท และสวัสดิการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงโดยการสนับสนุนของพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สิ่งที่เกิดขึ้นมาในชุมชนตำบลแพรกหนามแดงนั้น เป็นขบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ซอกแซกค้นหาข้อเท็จจริงความเป็นจริงของสังคม ชุมชน สะสมตก

ผลึกทางความคิดเกิดความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของสังคมเป็นขบวนการประชาธิปไตยชุมชนอย่างแท้จริง

จากกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งสองโครงการของชุมชนแพรกหนามแดงได้ก่อให้เกิดเป็นขบวนการประชาธิปไตยชุมชนแพรกหนามแดง จากความขัดแย้งกันระหว่างคนน้ำจืดและคนน้ำเค็ม ความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชาวบ้าน และนายทุนกับชาวบ้าน จบลงได้ด้วยดี ทำให้เวลานี้ชุมชนได้หันหน้าเข้ามาปรึกษาหารือกัน ดังจะเห็นได้ในบรรยากาศการเกิดขึ้นของสภาองค์ชุมชนตำบลแพรกหนามแดง ที่เป็นเวทีให้กลุ่มองค์กรต่างๆ ในตำบลได้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งร่วมศึกษาหาสาเหตุของปัญหา หาทางออกขององค์กรชุมชน มีจุดประสงค์ไม่ต่างกันกับสภาองค์กรชุมชนในที่อื่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นั่นก็เพราะการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มองค์กรชุมชนแต่ละภาคส่วน เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ จะเป็นการวางรากฐานการเมืองภาคพลเมืองให้เข้มแข็ง ซึ่งนี่คือแนวคิดที่จะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในชุมชนหลายๆ แห่งนั้นอาจมาจากที่ทุกคนได้รับสิทธิ แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดี จึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงเกิดขึ้นในสังคมไทยในทุกวันนี้ เป็นเพราะพลเมืองไม่ทำหน้าที่ของพลเมืองให้สมกับคำว่า พละกำลังของบ้านของเมืองตามความหมาย และที่ชุมชนแพรกหนามแดงเข้มแข็งมาได้ทุกวันนี้ก็เพราะเราทำหน้าที่ของพลเมือง พวกเรารับฟังความคิดเห็นจากกระบวนประชาธิปไตยในชุมชน ผลที่เกิดตามมาคือ สวัสดิการรูปแบบต่างๆ ในชุมชน ทำให้พวกเรามีรากฐานชีวิตมั่นคงอย่างในวันนี้ และสิ่งที่ทางชุมชนอยากต่อยอดจากงานที่ทำมาแล้วก็คือ รูปแบบขบวนการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเพื่อสู่การจัดการองค์กรชุมชนเพื่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนแพรกหนามแดงต่อไป

สรุปรูปแบบและสถานภาพการจัดสวัสดิการในชุมชนแพรกหนามแดงทั้งก่อนและหลังการทำวิจัย การวิเคราะห์สวัสดิการและความสอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนแพรกหนามแดง และบทบาท / การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดสวัสดิการชุมชนในตำบลแพรกหนามแดง ดัง 3 ตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงรูปแบบและสถานภาพการจัดสวัสดิการในชุมชนแพรกหนามแดงทั้งก่อนและหลังการทำวิจัย

รูปแบบการจัดสวัสดิการในชุมชนแพรกหนามแดงทั้งก่อนและหลังการทำวิจัย	
ก่อนการทำวิจัย	**สถานภาพ**
-สวัสดิการจากรัฐ -สวัสดิการจากธรรมชาติ -สวัสดิการรวมกลุ่ม (ชุมชนจัดการเอง)	-สวัสดิการจากรัฐก็คงเป็นไปตามนโยบายในแต่ละรัฐบาล ซึ่งก่อนทำวิจัย ชาวบ้านก็ไม่ได้มีความรู้ในเรื่องนี้เลย คิดว่าเป็นเรื่องที่รัฐบาลควรที่จะต้องทำ รัฐบาลมีอะไรมาให้ก็ดำเนินชีวิตไปตามนั้น -สวัสดิการจากธรรมชาติ ในสมัยอดีต เป็นสวัสดิการที่มีอยู่มากในชุมชนแพรกหนามแดง เพราะตำบลแพรกหนามแดงมีความหลากหลายของอาชีพอยู่แล้ว แต่เมื่อคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนไปเห็นเงินเป็นสิ่งสำคัญและอยากได้มาอย่างรวดเร็ว เพราะการใช้ชีวิตที่เร่งรีบ จึงไม่ได้ใส่ใจหรือเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่ในตำบล
หลังการทำวิจัย	**สถานภาพ**
-สวัสดิการจากธรรมชาติ -สวัสดิการรวมกลุ่ม (ชุมชนจัดการเอง) -สวัสดิการชุมชนร่วมกับรัฐ	-สวัสดิการจากธรรมชาติ ชาวบ้านเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมกันดูแลรักษา อาจเพราะเห็นทุนด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนในอดีต ที่ทีมวิจัยชวนคุยสวัสดิการในอดีต เกิดกิจกรรมที่หลากหลายในด้านการสร้างธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ -สวัสดิการรวมกลุ่ม (ชุมชนจัดการเอง) ทีมวิจัยได้พูดคุยกับชาวบ้านจนเกิดการจัดตั้ง

	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ทุกหมู่บ้าน -สวัสดิการชุมชนร่วมกับรัฐ ชาวบ้านได้นำกระบวนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมจากการทำงานวิจัยและบทเรียนจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มาปรับใช้ในการทำโครงการบ้านมั่นคงที่มีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด และชุมชน รวมทั้งกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท และนำเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ child watch มาเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ในตำบลแพรกหนามแดง เพื่อปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิดและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น รวมทั้งต่อยอดการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่

ตารางแสดงการวิเคราะห์สวัสดิการและความสอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนแพรกหนามแดง

สวัสดิการ	การวิเคราะห์สวัสดิการในชุมชนแพรกหนามแดง				ความสอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนแพรกหนามแดง
	จุดอ่อน	จุดแข็ง	โอกาส	อุปสรรค	
สวัสดิการจากภาครัฐ - เรียนฟรี - รักษาฟรี - เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ - เบี้ยยังชีพผู้พิการ - เช็คช่วยชาติ - ไฟฟ้า น้ำประปา - กองทุนหมู่บ้าน พันธุ์สัตว์น้ำประมงนำมาปล่อย	● รัฐบาลให้การช่วยเหลือชาวบ้าน แต่ชาวบ้านต้องเสียภาษีให้กับรัฐบาล ● เป็นการสนับสนุนในรูปแบบของการให้การสงเคราะห์มากกว่าการสร้างการเรียนรู้	● ชาวบ้านได้รับการช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตจากรัฐบาล	● นำสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ไปจัดสวัสดิการชุมชน	● ชาวบ้านคุ้นเคยกับการรอรับการช่วยเหลือ ทำให้ไม่พึ่งพาตนเอง	สร้างความเข้าใจร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เรียนรู้เรื่องสวัสดิการชุมชน และนำสวัสดิการจากรัฐมาจัดรวมเป็นสวัสดิการชุมชนร่วมกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนฯ เพื่อส่งเสริมการออม และนำเงินออมที่ได้มาปันผล และจัดสวัสดิการที่อยู่ในชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป เช่น สวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นต้น
สวัสดิการจากธรรมชาติ - พืชผักสวนครัว ต้นไม้ - สัตว์ต่างๆ - น้ำฝน อากาศ - ถนนสวัสดิการ ลำคลองสวัสดิการ (ถนนกินได้ ลำคลองกินได้)	● ชาวบ้านบางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ● ไม่เข้าใจว่าทำแล้วจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับคืนมาอย่างไร จึงไม่ให้ความร่วมมือ	● เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าของตนเอง (จิตอาสา) ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น เก็บขยะในลำคลอง ปลูกต้นไม้ เป็นต้น	● เป็นพัฒนาจิตใจของคนผ่านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม	● ชาวบ้านคุ้นเคยกับการรอรับการช่วยเหลือมากกว่าการลงมือทำเอง ทำให้ไม่พึ่งพาตนเอง	ปัจจุบันมีการส่งเสริมสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชน ฝั่งน้ำเค็ม เมื่อมีปัญหาขยะในลำคลองชาวบ้านจะนัดกันมาเก็บขยะ และจะขยายผลไปฝั่งน้ำจืดซึ่งทำแล้วบางส่วนให้เพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาดังกล่าวจะมาจากฝั่งน้ำจืด เป็นการเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาร่วมกันทั้ง 2 พื้นที่ และสร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเยาวชนให้เข้ามามีบทบาทร่วมกันแก้ไขปัญหากับชาวบ้าน

สวัสดิการจากการจัดการของชุมชน - เครดิตยูเนียน - กลุ่มสัจจะ - แชร์ - ฌาปนกิจศพ	● เป็นการทำงานแบบเอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัง ทำให้มีการโกงหนี้สูญ	● มีเงินออม สามารถจัดการปันผลและสวัสดิการภายในกลุ่มได้	● จัดทำรูปแบบรัฐสวัสดิการ ● ลดความซ้ำซ้อนการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน	● ขาดความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากสวัสดิการ ● เอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัง ทำให้ขาดการจัดการระบบที่เข้มแข็ง	นำเงินที่มีอยู่ทั้งหมดมารวมในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เพื่อปล่อยกู้ช่วยเหลือภายในกลุ่ม นำดอกเบี้ยที่ได้มาปันผลและจัดสวัสดิการในกลุ่ม ส่งเสริมระบบการออมผ่านการจัดทำบัญชีครัวเรือนในกลุ่ม
สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล - กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท - โครงการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง - Child Watch	● ขาดการสร้างความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐบาล	● รัฐบาลได้หนุนเสริมชาวบ้าน ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้าน ● ลดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ● ชาวบ้านได้นำกฎระเบียบที่เรียนรู้จากภาครัฐมาปรับปรุงการบริหารจัดการภายในกลุ่มได้	● ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนผ่านการจัดสวัสดิการในกลุ่มต่างๆ เช่น สหกรณ์บ้านมั่นคง เป็นต้น	● ชาวบ้านไม่เข้าใจกฎระเบียบในการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐ	สร้างทีมทำงานที่มีความเข้าใจเรื่องดังกล่าวในระดับผู้ใหญ่และแกนนำตำบลละ 5 คน เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องต่างๆ ในพื้นที่ (เหมือนกับการดำเนินกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในช่วงแรกๆ) ควบคู่กับการขยายผลไปยังกลุ่มเยาวชนในโครงการ child watch ให้เข้ามาร่วมเรียนรู้การทำงานของผู้ใหญ่

ตารางแสดงบทบาท / การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดสวัสดิการชุมชนในตำบลแพรกหนามแดง

สวัสดิการ	บทบาท / การมีส่วนร่วมของการจัดสวัสดิการชุมชนแพรกหนามแดง			
	บุคคล / ปัจเจก / ตนเอง	**ครอบครัว**	**ชุมชน**	**เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง**
สวัสดิการจากภาครัฐ	ฝึกเรื่องการพึ่งพาตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการออม และนำเงินที่ได้ไปเข้ากลุ่มเพื่อปันผลและจัดสวัสดิการในชุมชน	สร้างความเข้าใจร่วมกันในครอบครัวถึงสวัสดิการจากภาครัฐ และส่งเสริมเรื่องการพึ่งพาตนเอง	สามารถนำสวัสดิการจากรัฐบาลมาจัดร่วมกับชุมชนได้โดยการเข้าร่วมกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ในตำบล	เรียนรู้กระบวนการทำงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ และปรับบทบาทการทำงานให้สอดคล้องกับกลุ่มสวัสดิการในชุมชน
สวัสดิการจากธรรมชาติ	ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกเรื่องการเป็นผู้ให้มากกว่าการเป็นผู้รับ	สร้างความเข้าใจและพาสมาชิกในครอบครัวไปร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน	เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโดยไม่แบ่งว่าเป็นภาครัฐหรือภาคประชาชน แต่มาในฐานะของคนในชุมชน	เรียนรู้เรื่องกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และปรับกฎระเบียบบางอย่างของหน่วยงานให้สอดคล้องกับชุมชน เช่น ไม่ใช้กล่องโฟมใส่ข้าวแจกให้กับชุมชนที่ทำกิจกรรมรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม ปรับงบค่าอาหารรายหัวมาเป็นการทำข้าวหม้อแกงหม้อแล้วกินข้าวร่วมกันเหมือนในอดีต เป็นต้น
สวัสดิการจากการจัดการของชุมชน	มุ่งเน้นเรื่องกระบวนการเรียนรู้นำหน้าเรื่องเงิน	สร้างความเข้าใจและชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้กันมาออมเพื่อจัดสวัสดิการในชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน	เข้าร่วมบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการในชุมชน	ทำงานให้สอดคล้องกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อลดการทำงานบางอย่างที่มีบทบาทคล้ายกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล	เรียนรู้การทำงานของกลุ่มและกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อตัดสินใจเข้าร่วมและนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิต เช่น บัญชีครัวเรือน การจัดทำบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น	สร้างความเข้าใจและชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้เรียนรู้การทำงานของกลุ่มและกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อตัดสินใจเข้าร่วมและนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิต เช่น บัญชีครัวเรือน การจัดทำบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น	มุ่งเน้นเรื่องกระบวนการเรียนรู้การทำงานของกลุ่มและกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อตัดสินใจเข้าร่วมตลอดจนนำไปปรับปรุงการทำงานและขยายผลการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง เช่น กลุ่มแปรรูปปลาสลิด กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น	เรียนรู้การทำงานของกลุ่มสวัสดิการในชุมชนเพื่อหนุนเสริมและให้ความรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของกลุ่ม เช่น การจดทะเบียนกลุ่ม การทำบัญชีสหกรณ์ การตรวจสอบบัญชี เป็นต้น

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานของทีมวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่ เวทีสร้างความเข้าใจ การอบรมวิทยากรกระบวนการ เวทีศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เวทีสรุปและจัดหมวดหมู่ การศึกษาดูงาน การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเรียนรู้บทเรียนประสบการณ์และแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นๆ เวทีค้นหากระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง และการประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการ โดยทีมวิจัยได้พบและพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนจนเกิดความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีการทบทวนการทำงานจากประสบการณ์ที่ผ่านมา และค้นหารูปแบบของสวัสดิการที่เหมาะสมกับชุมชน จากการพูดคุยกับชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องสวัสดิการจนทราบว่า ในชุมชนแพรกหนามแดงมีสวัสดิการ 4 ด้าน ประกอบด้วย สวัสดิการที่เกิดจากรัฐบาลจัดให้ ได้แก่ รักษาพยาบาลฟรี (บัตรทอง) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เรียนฟรี 15 ปี หรือกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) สวัสดิการจากธรรมชาติ ได้แก่ พืชผักตามธรรมชาติ แม่น้ำลำคลอง กุ้ง ปู ปลา เป็นต้น สวัสดิการที่ชุมชนจัดขึ้นเอง ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท เป็นต้น และสวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล เช่น สวัสดิการสังคมชุมชนกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท และสวัสดิการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงโดยการสนับสนุนของพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น ซึ่งสวัสดิการทั้ง 4 ประเภท มี กระบวนการสร้างสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง ดังนี้

1.สวัสดิการจากรัฐบาล

ในอดีตยังไม่มีสวัสดิการจากรัฐ ชาวบ้านจัดการกันเองต่อมาเมื่อรัฐเข้ามาจัดการในเรื่องสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ก็เกิดปัญหา คือ ชาวบ้านยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึง ส่วนการพัฒนาด้านการคมนาคมก็ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ถนนที่สร้างขึ้นสร้างความสะดวกสบายจริงแต่ก็ทำให้ชาวบ้านต้องเผชิญกับปัญหาที่ตามมา คือ การลักขโมย อาชญากรรม รวมทั้งอุบัติเหตุทางถนนเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีถนนชาวบ้านที่เคยมีวิถีชีวิตอยู่ติดลำคลองก็ละเลยทำให้ลำคลองเป็นแหล่งของเสีย เป็นที่ทิ้งขยะสะสมเชื้อโรค การสร้างประตูน้ำแบบปิดตายของชลประทานก็ตัดความสัมพันธ์เกิดปัญหาน้ำนิ่งและเน่าเสีย สิ่งเหล่านี้เป็นเพราะการพัฒนาที่เกิดจากที่นักวิชาการเองไม่ได้ศึกษาบริบทของพื้นที่ที่พัฒนาเมื่อพัฒนาไปแล้วจึงเกิดปัญหากับชุมชนภายหลัง

สำหรับแผนการพัฒนาที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อให้สอดรับการพัฒนาของภาครัฐ คือ การให้ความรู้ความเข้าใจกับชุมชน ในเรื่องของลัทธิและหน้าที่ของชาวบ้านในชุมชนเองที่ต้องมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน เช่น การลงพื้นที่ประชาคมชาวบ้านเองควรออกไปแสดงความคิดเห็นความต้องการด้วยตนเอง ทางหน่วยงานราชการจะได้พัฒนาได้ตรงตามความต้องการของชาวบ้านในชุมชนและเมื่อชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของก็จะร่วมกันพัฒนาบำรุงรักษาร่วมกัน จากการที่ทีมวิจัยได้ลงเวทีสร้างความเข้าใจรวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาผลสรุปนั้น ปรากฏว่าสวัสดิการจากรัฐนั้นเมื่อชาวบ้านเข้าใจว่าการที่มีความต้องการให้รัฐมาช่วยเหลือหรือหนุนเสริมมากๆ นั้น ชาวบ้านต้องเสียภาษีมากขึ้น แต่ก็มีกระบวนการเชื่อมต่อเพื่อรับผลประโยชน์นั้น เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้สูงอายุในการรู้จักจัดการ

แบ่งสันปันส่วนเบี้ยยังชีพของตน เข้ามาเพิ่มสวัสดิการให้ตนเองด้วยการเป็นสมาชิกของกองบุญเมตตาธรรม หรือการใช้สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลฟรี เมื่อเข้ารับสิทธิ์ผู้เป็นสมาชิกกองบุญหรือกลุ่มสวัสดิการก็สามารถขอใบรับรองแพทย์มารับค่ารักษาพยาบาลได้อีกต่อหนึ่ง

2.สวัสดิการจากธรรมชาติ

เมื่อมีการให้ข้อมูลเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่แล้วนั้น ได้มีกิจกรรมที่ชาวบ้านในชุมชนประสบปัญหาอยู่ (ในเขตพื้นที่น้ำเค็ม) นั้น คือ ปัญหาขยะซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติที่หลุดลอยมาจากการผุพังหรือกัดเซาะของน้ำ ขยะจำนวนมากนี้กีดขวางทางสัญจรของชาวบ้านที่ใช้การสัญจรทางน้ำเป็นหลักในการนำผลผลิตไปขาย หรือชาวบ้านที่มีอาชีพเสริม หารายได้จากการยกยอ ดักข่าย ดักปู อีกทั้งขยะจำนวนมากมายนี้ยังกีดขวางทางน้ำสำหรับนำน้ำเข้าบ่อของคนบ่อกุ้ง ในครั้งแรกที่มีการจัดกิจกรรมเก็บขยะ ทีมได้พูดคุยชักชวนผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้ที่เดือดร้อนจากปัญหาขยะ ให้ช่วยกันเก็บขึ้น ซึ่งบางคนก็ทักท้วงว่าข้ามหน้าข้ามตาหรือเปล่า หรือบางคนก็ว่า เก็บไปแล้วเดี๋ยวก็มีมาอีก ทีมก็ตอบว่าถ้ามัวรอใครมาทำให้ อีกเมื่อไหร่จะแก้ปัญหาได้ ใครอยากทำก็ทำ ใครไม่อยากทำก็ไม่ว่า ซึ่งในครั้งแรกนี้ชาวบ้านที่ออกมามีประมาณ 10 คน รวมทีมวิจัยอีก ก็เกือบ 20 คน เก็บขยะโดยใช้วิธีลอยเรือจากประตูระบายน้ำเรื่อยลงมาตามกระแสน้ำลง จากกิจกรรม ครั้งแรกนี้เราเริ่มค้นพบภูมิปัญญาของชาวบ้าน เช่น การเก็บไม้ขึ้นเผาถ่าน การนำไม้ไผ่ไม้กระบอกที่ลอยน้ำมานำไปเหลาเป็นซี่เล็กๆแล้วนำมาถักทำเฝือก (ผืนไม้ไผ่เหลาเป็นซี่ถักด้วยเชือกเหมือนเสื่อ) การนำท่อนไม้ตากแดดให้แห้งสุมไฟให้คุแดงใส่กะละมังตั้งในบ้านเพื่อไล่ยุง การทำบ้านปลา คือเมื่อเก็บกิ่งไม้ใหญ่ๆ ขึ้นไม่ไหวก็จับปักลงข้างตลิ่ง ให้ปลาเข้ามาอาศัย

สิ่งเหล่านี้ทีมไม่เคยนึกว่าจะได้ค้นพบ จัดกิจกรรมเก็บขยะเพื่อเพียงว่าเก็บออกไปให้ลำคลองสะอาด แต่สิ่งที่ตามมากลับได้มากกว่าที่ต้องการ ซึ่งในเดือนถัดมา เมื่อมีขยะอีกชาวบ้านชวนกัน นัดหมายกันโดยทีมวิจัยไม่ต้องไปชวน ในครั้งที่ 2 นี้ ชาวบ้านเกือบทั้งคลองออกมามีส่วนร่วมเกือบทั้งหมด นับเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้ ทีมวิจัยรู้สึกภาคภูมิใจ ในการที่ทำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึก อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการปัญหาของชุมชนด้วยตัวของชาวบ้านเอง ไม่มีใครที่เอ่ยปากคัดค้านมีแต่ขอมีส่วนร่วม ชาวบ้านคนไหนไม่มาช่วยแรงก็นำขนม นม เนย น้ำดื่ม และเครื่องดื่มบริจาคให้กลุ่มชาวบ้านที่เก็บขยะในคลอง ครั้งนี้การทำกิจกรรมเต็มไปด้วยเสียงพูดคุย เสียงหัวเราะ เสียงปรึกษาหารือ หรือแม้แต่เสียงบ่นด่า ผู้ที่มีความประพฤติ ชอบทิ้งขยะลงคลอง ทีมวิจัยได้ข้อคิดว่า บางครั้งการทำกิจกรรมประเภทสาธารณะประโยชน์ (ประโยชน์ต้องได้กับชุมชนของชาวบ้าน) จะเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยใจอาสาหรือด้วยจิตอาสาของคนในชุมชน จริงๆ แล้วชาวบ้านเองก็รักชุมชนของตัวเอง แต่ด้วยความเคยชินที่ต้องเกี่ยงให้หน่วยงานในพื้นที่ทำคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ ก็ทำให้เกิดปัญหาสะสมที่รอหน่วยงานสะสางให้ แต่เมื่อไหร่ที่มีกิจกรรมมีผู้นำชักชวนให้ทำให้ลงมือ ครั้งแรกการมีส่วนร่วมก็น้อยหน่อย ครั้งต่อไปเห็นผลดีเกิดในชุมชนที่นี้ทุกคนก็เกิดจิตอาสาเพราะเมื่อทำไปแล้วปัญหาที่เคยมีก็หายไป การทำมาหากินก็ดีขึ้นรายได้เพิ่มขึ้น จนขณะนี้กิจกรรมการเก็บขยะในลำคลองเป็นกิจกรรมประจำปีที่ในรอบปี ชาวบ้านต้องออกมาช่วยกันเก็บขยะทำความสะอาดในลำคลองกันทุกบ้าน ผลที่ตามมาในขณะนี้ คือ ข่าวการทำกิจกรรมของชาวบ้าน ทำให้ผู้ที่มาหากันจากต่างพื้นที่ (บางตะบูน) ชื่นชม และบอกว่าจะนำไปบอกไปทำกับชุมชนของเขาบ้าง จากการสังเกตของทีมเองก็พบว่าชาวบ้านรู้จักจัดการกับปัญหาขยะได้ด้วยตนเอง เช่น เมื่อมีท่อนไม้ใหญ่หรือกอต้นจากที่หลุดจากตลิ่งลอยออกมา ชาวบ้านจะนำเชือกไปผูกมัดไว้ให้อยู่กับที่ไม่ลอยออกมากีดขวางทางสัญจร รอวันเน่าสลายไปเองตามธรรมชาติ เมื่อลำคลองสะอาด กุ้งปลามีมากสิ่งหนึ่งที่เป็นความต้องการของชาวบ้าน คือ การขอให้เพิ่มปริมาณสัตว์น้ำลงในแหล่งน้ำอีกอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การจัดการต่อไป

กิจกรรมการเก็บขยะในลำคลองและความร่วมมือของคนในชุมชน

ถนนกินได้ เป็นอีกทางหนึ่งที่มาจากข้อมูลของชาวบ้านเอง ระหว่างที่ลงเวทีชาวบ้านแสดงความคิดเห็นว่าการปลูกต้นไม้ข้างทางของหน่วยงาน เป็นการคิดแทนให้ชาวบ้าน ปลูกแล้วหน่วยงานเองต้องมาดูแลเพราะชาวบ้านไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลรักษา ทำให้เกิดปัญหาเป็นป่ารก ข้างถนนดูแล้วไม่เจริญตา แต่เมื่อทีมวิจัยถามถึงความต้องการของตัวชาวบ้านเอง ชาวบ้านกลับบอกว่าอยากได้ไม้ที่กินได้ ปลูกแล้วให้ความร่มรื่นเก็บขายก็ได้เก็บกินก็ดี จนต่อมาเกิดโครงการถนนกินได้ โดยทีมวิจัยได้ประสานขอใช้พื้นที่ของถนนชลประทานคันกั้นน้ำเค็มเป็นสถานที่ปลูกต้นไม้ ทั้งสองฝั่งถนน พันธุ์ไม้ที่ปลูกเป็นประเภทมะรุม มะขาม สะเดา มะขวิด ขี้เหล็ก และมะตูม หลังจากปลูกต้นไม้แล้วทีมได้ลงเวทีเก็บข้อมูลกับชาวบ้านอีกครั้งถึงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมนี้ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ชอบและรับปากจะช่วยดูแลแต่ส่วนหนึ่งทีมเองก็ต้องดูแลรดน้ำ ใส่ปุ๋ย รวมทั้งปลูกเสริมกรณีต้นไม้ตายสำหรับกิจกรรมนี้ทำให้เราได้ข้อสังเกต คือ แนวถนนที่ปลูกต้นไม้มีฝูงวัวของชาวบ้านหากินอยู่ แต่ต้นไม้ที่วัวกินมากที่สุด คือ มะขาม ส่วนต้นไม้ที่วัวไม่กินและโตเร็วมาก คือ มะรุม ทีมได้หาสาเหตุที่ทำให้มะรุมไม่ถูกวัวกินก็ได้ ต้นมะรุมเมื่อถูกกระทบที่ลำต้นหรือที่กิ่งใบจะปล่อยกลิ่นเหม็นเขียวออกมา เช่นเดียวกับต้นผกากรองที่ในสภาพปกติจะไม่มีกลิ่นต่อเมื่อมีสิ่งใดมากระทบหรือสะเทือนจะปล่อยกลิ่นรุนแรงออกมา จึงคิดว่าอาจเป็นเพราะเหตุนี้ มะรุมจึงมีเปอร์เซ็นต์รอดตายมากที่สุด

กิจกรรมการเก็บปลูกต้นไม้ (ถนนกินได้) และความร่วมมือของคนในชุมชน

ผลผลิตที่กลับคืนมาในชุมชน เช่น ปลาหมอเทศ ผักพื้นบ้าน เป็นต้น

3. สวัสดิการที่ชุมชนจัดขึ้นเอง

ในอดีตแชร์เป็นกลุ่มคนที่รวมกันเพื่อนำเงินมาสมทบกันเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น การให้ดอกเบี้ยเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งต้องการนำเงินไปใช้ วงแชร์เป็นกลุ่มคนที่อาศัยความไว้เนื้อเชื่อใจ ความมั่นใจและความเชื่อถือในตัวบุคคลเป็นหลัก แต่จากข้อมูลที่ได้ในเวทีเมื่อระบบเศรษฐกิจตกต่ำวงแชร์ถูกโกงกันหลายกลุ่ม เจ้าแชร์ (คนจัดเก็บเงิน) โกงบ้างหรือสมาชิกโกงบ้างทำให้เกิดการล้มแชร์ แต่ในปัจจุบันบางชุมชนยังมีการเล่นแชร์อยู่ ส่วนการลงแขก มีมากเมื่ออดีตแต่ปัจจุบันลดลงเนื่องจากการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมชาวบ้านทำงานโรงงานมากขึ้นไม่มีแรงงานช่วยเหลือกัน ทำให้ต้องเกิดการจ้างแรงงาน วัฒนธรรมดีๆ จึงต้องถูกละเลยไป จะมีบ้างในบางพื้นที่ เช่น ที่นาที่มีจำนวนพื้นที่น้อยยังมีการลงแขก หรือการวิดปลา มีทั้งการจ้างแรงงานและคนงานบางส่วนยังลงแขกแรงกันอยู่ สำหรับชุมชนน้ำเค็ม บ่อกุ้ง ได้กลับมาใช้การลงแขกเป็นหลักเป็นการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนเอง เมื่อมีการสอบถามถึงสาเหตุถึงการกลับมาของคำว่าแขกแรง คือ ลดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการจ้างแรงงาน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ดีขึ้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในทุกๆ เรื่อง เช่น เทคนิคในการเลี้ยงกุ้ง ปลา หรือแม้แต่ปัญหาต่างๆ ก็ได้ถ่ายทอดสู่กันและได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาหนทางแก้ไข

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันนำเงินมารวมเป็นกลุ่มมีคณะกรรมการบริหาร เป็นแหล่งเงินกู้ของคนในชุมชนเอง เมื่อคนที่เป็นสมาชิกเดือดร้อนผลกำไรที่ได้มานำมาปันผลส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจัดตั้งกองทุนสวัสดิการให้กับสมาชิก ช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลตามรุ่นของสมาชิก ช่วยเหลือค่าไฟฟ้าทุกครัวเรือน จัดหาสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายให้สมาชิกในราคาถูก ในแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ หลังจากได้ข้อมูลจากชุมชนและนำข้อมูลของกลุ่มระเบียบกติกากลุ่มลงสู่ชุมชนแล้ว กลุ่มได้เปิดรับสมัครสมาชิกใหม่หลังจากปิดรับมา 4 ปี เมื่อคัดกรองสมาชิก ปรากฏว่าชาวบ้านให้ความสนใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะมากขึ้น นอกจากนี้กลุ่มสัจจะได้แลกเปลี่ยนกับกลุ่มสัจจะที่เป็นเครือข่ายของหมู่ที่ 3 พูดคุยถึงแนวทางการทำงานการตั้งระเบียบกติกา สำหรับการพัฒนากลุ่มเพื่อยกระดับขึ้นนั้น ทีมวิจัยและตัวแทนกลุ่มได้ร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานที่หนอง

สาหร่าย จ.กาญจนบุรี และวัดไผ่ล้อม จ.ตราด และได้นำแนวทางที่ได้ศึกษามาปรับปรุงประยุกต์ใช้กับชุมชนแพรกหนามแดง เช่น มีการนำแนวคิดใช้ทุนความดี ค้ำประกันตนเอง โดยเริ่มจากคณะกรรมการก่อน พร้อมกันนี้การนำปัญหาที่พบเจอระหว่างปีมากำหนดแนวทางระเบียบกติกาให้สอดคล้องแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ ถ้าเป็นส่วนหนึ่งที่กลุ่มต้องตระหนัก ทั้งนี้การทำงานของกลุ่มใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมมาใช้กับคณะกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ เช่น การจัดประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือนหลังจากทำงานเสร็จในวันทำการกลุ่ม การนำปัญหาในชุมชน ที่เกิดกับสมาชิกหรือแม้แต่กรรมการเอง เข้าร่วมปรึกษาหารือในเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้เหตุและผลในการตัดสินใจโดยไม่มีการโหวต

4. สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล

สวัสดิการนี้เดิมทีมคิดว่าเป็นสวัสดิการที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองของชาวบ้าน ซึ่งแนวทางการดำเนินการคือ ชาวบ้านเก็บเงินออมวันละบาทเมื่อครบเดือนก็นำเงินนั้นมารวมทุนกันเป็นกองทุนสวัสดิการที่เป็นกองทุนช่วยเหลือกันในยามที่เดือดร้อนเจ็บป่วยหรือตายหรือเด็กเกิดใหม่ แต่กองทุนนี้เป็นเงินกองทุนที่ไม่ปล่อยให้บุคคลกู้ยืมเป็นเงินทำบุญ เรียกชื่อกองทุนนี้ว่า กองทุนเมตตาธรรมวันละบาท มีระเบียบกติกาตั้งขึ้นมาให้สมาชิกปฏิบัติ เช่น การได้รับสิทธิในการรับสวัสดิการ ต้องเป็นสมาชิก 180 วัน หรือ 6 เดือน เด็กเกิดใหม่รับขวัญ 500 บาท เจ็บป่วยเบิกได้คืนละ 100 บาท 10 คืนต่อปี ตายได้รับ 2,500 บาท ครบ 1 ปี ตายได้ 5,000 บาท ครบ 2 ปีตายได้ 10,000 บาท ส่วนคนสูงอายุ เมื่ออายุครบ 60 ปี ฝากครบ 15 ปี ได้เงินบำนาญ 300 บาท/เดือน 20 ปีได้เงินบำนาญ 400 บาทต่อเดือน ฯลฯ ทั้งนี้จำนวนสมาชิกของกองบุญต้องไม่ต่ำกว่า 100 คน จึงจะสามารถจ่ายสวัสดิการตามที่กำหนดได้ การเป็นสมาชิกกองบุญเป็นได้ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนถึงคนสูงอายุ การจัดตั้งกองบุญนี้เมื่อจัดตั้งได้ระยะหนึ่งรัฐบาลได้จัดเงินสมทบให้กับกองทุนที่มีสมาชิกครอบคลุมทั้งตำบลโดยสมทบให้สมาชิกรายละ 1 บาท ต่อวันต่อหัว กองทุนที่ได้ต้องมีอายุครบ 1 ปี นับตั้งแต่วันจัดตั้งจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2552

การจัดตั้งงบประมาณสมทบให้กับชาวบ้านในชุมชนของรัฐบาลครั้งนี้ ทำให้ทีมวิจัยค้นพบสวัสดิการประเภทที่ 4 คือ การจัดสวัสดิการที่เกิดจากรัฐและชุมชน ได้แก่ โครงการบ้านมั่นคงตำบลแพรกหนามแดง ซึ่งเกิดจากการที่เจ้าอาวาสวัดเจริญรัตนาราม จัดงานทอดกฐินขึ้นแล้วได้เงินมาก จึงจัดซื้อที่ดินจำนวนประมาณ 15 ไร่ 1 แปลง เพื่อให้ญาติโยมได้จับจองที่ โดยให้ญาติโยมจับจองเท่าไหร่ก็ได้ตามกำลังทรัพย์ แปลงหนึ่งอาจ 90 ตารางวา 60 ตารางวา หรือ 100 ตารางวา ทำให้ทีมวิจัยกังวลว่าจะเกิดปัญหาชุมชนและคนนอกพื้นที่ที่หวังจะมาทำอาชีพของตน เช่น โรงนึ่งปลาทู โดยไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียและจากการที่คุณปัญญา โตกทอง ได้เข้าเวทีประชุมภาค ประชาชนที่จังหวัดบ่อยๆ ทำให้ได้รู้จักคุณบุญล้อม ฮกเหลี่ยม แกนนำโครงการบ้านมั่นคงโรงกุ้ง และได้ปรึกษากัน จากนั้นก็ชักชวนกันมาพูดคุยกับเจ้าอาวาสจนเกิดโครงการบ้านมั่นคงโดยเจ้าอาวาสได้อนุญาตให้ใช้ที่ดินแปลงนี้ได้ โดยแบ่งเนื้อที่ให้ 13 ไร่ จัดแบ่งที่ดินเป็นแปลงแปลงละ30 ตารางวา ได้ทั้งหมด 114 แปลง ซึ่งการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง มีหลักเกณฑ์และระเบียบกติกาของสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3 เมื่อมีสมาชิกครบ จึงได้จัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหะสถานเจริญมั่งมีมั่นคงจำกัดในเดือนตุลาคม 2553 ซึ่งก่อนหน้านั้นจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์เจริญมั่งมีมั่นคง เริ่มเก็บเงินหุ้นสมาชิกในเดือนพฤษภาคม 2553 วันทำการของโครงการบ้านมั่นคง คือ ทุกวันที่ 5 ของแต่ละเดือน โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคง เนื่องจากสมาชิกบางส่วนเป็นทีมวิจัย เช่น การลงเวทีเก็บข้อมูลหาผู้เดือดร้อน การนำเสนอข้อมูลเพื่อการขอรับงบประมาณจาก พอช. ดังนั้นโครงการบ้านมั่นคงของแพรกหนามแดงจึงใช้เวลาเพียงประมาณ 6 เดือนในการดำเนินงาน ซึ่งเร็วกว่า

โครงการบ้านมั่นคงของโรงกุ้งและป้อมแก้ว (โครงการของแพรกหนามแดงเป็นโครงการที่ 3 ในจังหวัดสมุทรสงคราม)

โครงการบ้านมั่นคง

ในช่วงที่ผ่านมาทีมวิจัยได้ลงพื้นที่จัดเวทีในหลายๆ ชุมชนนั้น ได้มีกิจกรรมต่างๆ เสริมเข้ามา เช่น กิจกรรมของ child watch ซึ่งเป็นกิจกรรมของอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประสานมาทางนายสุทธิลักษณ์ โตกทอง โดยการนำเด็กๆ ในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ กิจกรรม child watch นี้ ทีมได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับเด็กๆ เยาวชน เช่น การจัดกระบวนการให้เด็กๆ ได้มีโอกาสแสดงออก กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น การใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์งานกลุ่มแม้จะเป็นกลุ่มเด็กเล็กๆ มีกระบวนการเตรียมความพร้อม การใช้สติ รวมถึงการเล่นเกมส์ที่ต้องใช้ความคิดใช้สติปัญญา การสอนให้รอบรู้เรื่องรอบตัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น การได้ลงเรือดูสภาพวิถีชีวิตของชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เด็กๆ ที่เข้าร่วมซึ่งมีทั้งเด็กที่ตั้งใจเรียนและเด็กที่ติดเกมส์เข้ามาอยู่ร่วมกัน พูดคุยกันโดยไม่แบ่งวัย เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ เด็กเกเรเริ่มสนใจเรียนรู้ในห้องเรียน มีพฤติกรรมใหม่สนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น จนเป็นที่ผิดสังเกตของคุณครูผู้สอน เกิดสนใจในกิจกรรมที่เด็กๆทำในวันหยุดและตามมาดูกระบวนการเรียนการสอนนอกห้องเรียนของเด็กๆ ซึ่งจากการจัดกิจกรรม child watch นี่เองทำให้เด็กครูผู้สอนที่เข้าร่วมกิจกรรมเด็กได้จัดให้มีโครงการต่างๆ ขึ้นในโรงเรียน โดยให้เด็กเป็นผู้จัดทำกิจกรรมเอง เป็นการปรับเปลี่ยนการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กได้รู้จักคิด รู้จักประยุกต์และพัฒนาด้วยศักยภาพของเด็กเอง แม้จะมีครูเป็นบางท่านที่ใช้กระบวนการสอนแบบงานวิจัยไปใช้กับเด็กแต่ก็ยังถือว่าเป็นอีกก้าวของการพัฒนาการเรียนการสอน ให้เป็นไปในแนวทางที่พัฒนาขึ้นจากระบบการศึกษาแบบเดิมๆ

โครงการ Child watch

สรุปรายละเอียดการจัดสวัสดิการทั้ง 4 ด้าน ใน 4 ตารางต่อไปนี้

สวัสดิการจากรัฐบาล

สวัสดิการ	ข้อดี	ข้อเสีย	ผลที่ได้รับ	สวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชน	กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน
อดีต ชาวบ้านจัดการเอง -ถนน -คลอง -ประตูน้ำ -ไฟฟ้า -ประปา	สัญจรสะดวก เพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ กักเก็บน้ำเพื่อการบริโภค อุปโภค แสงสว่าง น้ำเพื่อการบริโภคอุปโภค	โจรขโมยเพิ่ม ไม่ทำตามความต้องการของประชาชน รัฐจัดการเอง ตัดความสัมพันธ์ของชาวบ้าน และได้รับบริการไม่ทั่วถึง	ชาวบ้านยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึง	การให้ความรู้ความเข้าใจกับชุมชน ในเรื่องของลัทธิและหน้าที่ของชาวบ้านในชุมชนเองที่ต้องมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน	การลงพื้นที่ประชาคม ชาวบ้านควรออกไปแสดงความคิดเห็นความต้องการด้วยตนเองต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้สูงอายุในการรู้จักจัดการแบ่งสันปันส่วนเบี้ยยังชีพของตน เข้ามาเพิ่มสวัสดิการให้ตนเองด้วยการเป็นสมาชิกของกองบุญเมตตาธรรม หรือการใช้สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลฟรี เมื่อเข้ารับสิทธิ์ผู้เป็นสมาชิกกองบุญหรือกลุ่มสวัสดิการก็สามารถขอใบรับรองแพทย์มารับค่ารักษาพยาบาลได้อีกต่อหนึ่ง
ปัจจุบัน รัฐเป็นเจ้าของ -กองทุน SML -เรียนฟรี 15 ปี -ศึกษาฟรี -เบี้ยยังชีพ -ถนน - คลอง - ประตูน้ำ -ไฟฟ้า -ประปา -พันธุ์สัตว์น้ำ พันธุ์พืช ปุ๋ย -กองทุนแม่	เกิดเงินหมุนเวียนในชุมชน มีโอกาสเรียนหนังสือ ลดค่าใช้จ่าย ผู้สูงอายุมีเบี้ยยังชีพ การสัญจรสะดวก การสัญจรสะดวก กักเก็บน้ำ แสงสว่าง น้ำเพื่อการบริโภคอุปโภค เพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ เป็นเงินทุนของชุมชน	ทุจริต เห็นแก่พวกพ้อง ญาติไม่ดูแล นำเงินที่ได้ไปใช้ประโยชน์ โจรขโมยเพิ่ม น้ำเน่าเสีย ลำคลองตื้นเขิน ตัดความสัมพันธ์ ตัดความสัมพันธ์ เสียค่า ft มาก ชาวบ้านได้รับไม่ทั่วถึง เจ้าหน้าที่เลือกปฏิบัติ ไม่ทั่วถึง กองทุนยังน้อย ชาวบ้านไม่ร่วมมือ	ชาวบ้านยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านรอการสนับสนุน การพึ่งพาตนเองลดลง		

สวัสดิการจากธรรมชาติ

สวัสดิการ	ข้อดี	ข้อเสีย	ผลที่ได้รับ	สวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง	กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
อาหาร กุ้ง หอย ปู ปลา **ผักพื้นบ้าน** ผักชะคราม ผักบุ้ง **พืชสมุนไพร** เหงือกปลาหมอ ขลู่ **ที่อยู่อาศัย(วัสดุธรรมชาติ)** ใบจาก (เย็บแล้ว) **ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ(ย้อมผ้า)** แค กระบูน	ไม่เสียเงินใช้จ่าย ไม่ต้องลงทุน หาได้เองและเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เกิดอาชีพ สร้างรายได้ - การเผาถ่าน - จับสัตว์น้ำ - จำหน่ายพืชผักชุมชน เกิดทรัพยากรเพิ่มขึ้น ร่วมมือกันลำคลองสะอาด	ชาวบ้านละทิ้งธรรมชาติ มีการบุกรุกทำลายป่า ชาวบ้านบางคนไม่ให้ความร่วมมือ บางบ้านยังทิ้งขยะอยู่	ชุมชนอยู่ดี กินดี เกิดความสัมพันธ์กันในชุมชน สุขภาพอนามัย วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ - ทานอาหารสำเร็จรูป - สุขภาพร่างกายเจ็บป่วย - เกิดวิกฤติทางธรรมชาติ	การรื้อฟื้นทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เพื่อเพิ่มสวัสดิการจากธรรมชาติ	การให้ความร่วมมือในการเก็บขยะในลำคลอง การปลูกต้นไม้เพื่อสร้างถนนกินได้ให้ชาวบ้านได้มาใช้ประโยชน์ร่วมกัน

สวัสดิการที่ชุมชนจัดขึ้นเอง

สวัสดิการ	ข้อดี	ข้อเสีย	ผลที่ได้รับ	สวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง	กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
แชร์ **การลงแขก** **ออมวันละ 1 บาท** **กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์** **เครดิตยูเนี่ยน** **สหกรณ์ปลาสลิด**	**แชร์** ได้เงินเป็นก้อน มาลงทุน ได้ความสัมพันธ์ **การลงแขก** ไม่ต้องจ้าง ช่วยเหลือ สร้างวัฒนธรรม **กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์** มีแหล่งเงินทุนชุมชนมีส่วนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย ค่าไฟ แต่ละครอบครัว **เครดิตยูเนี่ยน** ฝากได้ทุกวัน รับเงินเมื่อเสียชีวิต **สหกรณ์ปลาสลิด** ได้ขายเอง แบ่งผลกำไร เกิดการรวมกลุ่มกันในชุมชน มีอาหารราคาถูก	**แชร์** โกงกัน **กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์** สมาชิกขาดส่งต่อเนื่อง **เครดิตยูเนี่ยน** ไม่ค่อยมีสวัสดิการให้กับสมาชิก **สหกรณ์ปลาสลิด** ปลาราคาแพง สมาชิกไม่ร่วมมือ สมาชิกขาดส่งเงินกู้	**ทางตรง** - นักท่องเที่ยวได้ความรู้ จากชุมชน เช่น แหล่งเรียนรู้ประชาธิปไตยในชุมชน กลุ่มสัจจะฯ วิถีชีวิต - เกิดแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน - ชุมชนชาวบ้านมีอาชีพ **ทางอ้อม** - นักท่องเที่ยวนั่งเรือชมธรรมชาติ - ลดผลกระทบเกิดวัชพืชในลำคลอง	- การสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้กลับคืนมา - การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ให้สมาชิกได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น	- การรื้อฟื้นวัฒนธรรมการลงแขกแรงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพร่วมกัน - การประชุมเพื่อบริหารจัดการการปรับระเบียบกติกาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้น

สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาล

สวัสดิการ	ข้อดี	ข้อเสีย	ผลที่ได้รับ	สวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง	กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการในชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
ออมวันละ 1 บาท โครงการบ้านมั่นคง Child Watch	**ออมวันละ 1 บาท** มีสวัสดิการเป็นของตนเอง ส่งเสริมการออมและการทำบุญ **บ้านมั่นคง** ลดการเกิดชุมชนสลัม ชาวบ้านได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง สามารถบริหารจัดการชุมชนของตนเองให้น่าอยู่ได้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมขอสมาชิกโครงการ	**ออมวันละ 1 บาท** สมาชิกขาดความร่วมมือ **บ้านมั่นคง** ชาวบ้านยังขาดความเข้าใจกฎกติกา ร่วมกัน ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองให้น่าอยู่	ชาวบ้านมีเงินออม ได้ทำบุญร่วมกัน และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ลดการเกิดปัญหาคนไร้ที่อยู่อาศัย วัด และชุมชนได้มีส่วนในการกำหนดการดำรงชีวิตของตนเองร่วมกันได้ รวมทั้งขยายผลการดำเนินงานสู่เยาวชนในพื้นที่ต่อไป	การศึกษา เรียนรู้ กฎ ระเบียบในการดำเนินงานของโครงการ เงื่อนไขที่ชาวบ้านจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนเกิดสำนึกรักท้องถิ่น	สมาชิกของโครงการมีส่วนร่วมในเวทีการประชุมเพื่อศึกษาเรียนรู้กฎ ระเบียบในการดำเนินงานของโครงการ เงื่อนไขที่ชาวบ้านจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและชักชวนเยาวชนในพื้นที่ให้มาร่วมทำกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำงาน ปัญหาของท้องถิ่น และเป็นพลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 บทเรียนการวิจัย

5.2.1 กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัย

ทีมวิจัยชาวบ้านได้รู้จักชุมชนจากประวัติศาสตร์ชุมชน เห็นคนในชุมชนเกิดความสามัคคี รู้จักการเข้าหาชุมชน รู้จักการใช้คำถาม (ไม่ชี้นำ) ได้เรียนรู้การทำบัญชี การบันทึกข้อมูล ต้องทันสถานการณ์ (ข่าวสาร) ไม่คิดแทนชาวบ้าน ได้เห็นปัญหาที่แท้จริง และเห็นรากเหง้าของการเกิดปัญหา นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้พฤติกรรมของชาวบ้านที่เข้าร่วมบางส่วนว่า ขี้เกียจคิด เมา ดันทุรัง ไม่เชื่อว่าจะทำได้ ไม่ฟังเหตุผล พูดกระทบกระแทก เป็นน้ำเต็มแก้ว คิดว่าถูกต้องแน่ เป็นการฝึกความอดทนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของทีมวิจัยให้มีบทเรียนสำหรับนำไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาครั้งต่อไป สิ่งที่ได้เรียนรู้จากเวทีพบว่า ชาวบ้านอยากพูดถึงปัญหาแต่ไม่ค่อยกล้าพูด ชาวบ้านอยากทำสิ่งดีๆ แต่กลัวทำไม่ได้ ชาวบ้านกลัวคนบางกลุ่มไม่เข้าร่วม บางคนยังคิดถึงเรื่องเงิน และผู้นำบางคนยังชี้นำชาวบ้าน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้กระบวนการที่ใช้ในการจัดเวทีพบว่า ควรให้ความเป็นกันเอง ใช้สมาชิกในกลุ่มเป็นแกน เห็นความสำคัญของปัญหา พูดคุยอดีตเปรียบเทียบกับปัจจุบันถึงธรรมชาติสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของคนในชุมชน และประวัติศาสตร์ชุมชน

จากประสบการณ์การเป็นนักวิจัยของ**นายสมศักดิ์ ริ้วทอง** ทีมวิจัย เขียนว่า ผมมาทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนี้แล้วผมได้อะไร นับตั้งแต่ผมได้เป็นทีมงานวิจัยโดยไม่รู้ตัว ผมได้ลงพื้นที่มาหลายครั้งได้เรียนรู้ชุมชนได้เห็นความเปลี่ยนแปลงในชุมชนของชาวบ้านตำบลแพรกหนามแดงทั้ง 6 หมู่บ้านไปในทิศทางที่ดี ได้เห็นความเข้าใจของชาวบ้านมากขึ้น ได้เห็นการแก้ไขปัญหาเรื่องประตูระบายน้ำในระหว่างคนน้ำจืดและคนน้ำเค็ม ไดรู้ถึงปัญหาของชาวบ้านทั้ง 2 น้ำว่าเขามีปัญหาอะไรกัน ผมได้ลงพื้นที่แต่ละหมู่เพื่อเก็บข้อมูลจากชาวบ้านมาเรียนรู้ในหลายๆเวทีแล้วนำไปวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละหมู่ ทำให้สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่ง ตอนนี้ผมได้เห็นธรรมชาติเริ่มกลับคืนมาอีกระดับหนึ่ง เช่น สภาพน้ำดีขึ้น กุ้ง หอย ปู ปลา กลับคืนสู่สภาพ ถึงจะไม่เต็มร้อยเหมือนในอดีต แต่ก็ดีกว่าเก่า

ต่อมาผมก็ได้มาเป็นทีมงานวิจัยอีกโครงการหนึ่ง คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงวีถีชีวิตของ ชุมชนแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร ทำให้ผมได้ลงพื้นที่อีกหลายครั้ง ได้ไปพูดคุยกับชาวบ้าน ผมได้เห็นชาวบ้านมาส่งเงินออมสมทบเพื่อที่จะมีสวัสดิการเป็นของตัวเอง ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักและใช้ สวัสดิการเป็น และยังมีภาครัฐช่วยสนับสนุนอีกทางหนึ่ง ผมได้รู้ได้เห็นและได้พูดคุยกับชาวบ้านว่ามีสวัสดิการอะไรบ้างแล้วอย่างไหนที่มีประโยชน์ และทำให้ชีวิตเราดีขึ้นและต่อไปถึงลูกหลานเราจะได้ใช้สวัสดิการให้เป็น ผมได้เห็นการรู้จักเก็บเงินออมสะสมของชาวบ้าน และตัวผมเองที่เข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ และได้เห็นความเข้าใจซึ้งกันและกันระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการ เกิดการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกกลุ่ม ผมได้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละคนที่เป็นสมาชิกผมได้เห็นประธาน และกรรมการบริหารงานกลุ่มไปในทิศทางเดียวกัน และรักใคร่สามัคคีดีต่อกันและยังได้ร่วมประชุมปรึกษาหาลือกันทุกเดือน เพื่อสร้างความเข้าใจในทุกๆ ปัญหาที่เกิดขึ้น

บ่อยครั้งผมได้เห็นและได้ยินข่าว งานวิจัยถูกหยิบยกขึ้นมาในที่ประชุมเพื่อความต่อเนื่องของงานที่ทำ อ้างว่ามีงานวิจัยชิ้นโน้น ชิ้นนี้ แล้วก็เอามาใช้ในทุกที่ในประเทศไทย ดั่งเช่นฝายน้ำล้น ประตูระบายน้ำที่แพรกหนามแดง แต่งานวิจัยที่ผมเป็นนักวิจัยโดยไม่รู้ตัวนั้น ผมว่าผลงานมันได้กับตัวผมเอง มากกว่าเอกสารที่เขาเอาไปอ้างถึง และเอาไปใช้ในที่ต่างๆ แต่พอเริ่มทำงานวิจัยมาระยะหนึ่งผมเริ่มเห็นว่า ผมก็วิจัยในเรื่องของบ้านผมได้ จะต้องให้คนอื่นมาทำวิจัยให้ทำไม คนอื่นทำ คนอื่นก็รู้ ถ้าเราทำเราก็รู้เหมือนกัน ผมว่าสิ่งสำคัญ ต้องทำพร้อมกัน รู้เหมือนกัน เข้าใจกัน และเห็นการเปลี่ยนแปลงพร้อมกัน

จากประสบการณ์การเป็นนักวิจัยของ**คุณพจนา วิเชียรฉาย** ทีมวิจัย เขียนว่า ปลายปี 2546 ได้เข้ามาขายของ (เช่าร้านปั๊มบางจาก) พอเดือนกุมภาพันธ์ 2547 ได้เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เพื่อออมเงินเล็กๆ น้อยๆ โดยไม่คิดอะไรและไม่เรียนรู้อะไรกับกลุ่มฯ เลย ใครมาด่ากลุ่มฯ ให้ฟังบางทีก็คล้อยตามบ้าง แต่ถ้ากลุ่มมีการทำบุญก็มีส่วนร่วมและให้คนอื่นไปแทน และเขาก็เอาเอกสารมาให้ (กฎระเบียบของกลุ่มฯ) ที่ไม่เคยอ่าน ถึงอ่านก็อ่านไม่จบ ปี 2548 มีกรรมการมาชวนให้ไปเป็นกรรมการก็ไม่เอา ปี 2549 คุณปัญญา โตกทอง ก็มาชวนให้เป็นกรรมการอีกก็ไม่เอา เหตุผลหลักที่ไม่เอาก็เพราะไม่ใช่บ้านเราไม่ค่อยรู้จักใคร และต้องขายของและไม่มีคนขายแทน ส่วนมากต้นเดือนของจะขายดี รถเยอะ คิดว่าจะทำงานให้ได้ไม่เต็มที่ ปี 2550 คุณปัญญาก็มาชวนอีกเราก็ไม่เอาอีก แต่อ้างเรื่องการขายของ คุณปัญญาก็เข้ามาบอกว่าปีหนึ่งให้กรรมการหยุดได้ 3 ครั้งก็เลยตกลง พอได้เข้ามาตาหูก็เปิดว่าที่คนเขาด่าเขาพูดว่ากลุ่ม เขาไม่เข้าใจในกฎระเบียบของกลุ่มและการทำงานของคณะกรรมการของกลุ่มฯ ปี 2550

เมื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการกลุ่มฯ ก็มีการประชุมนอกสถานที่ก็ไปกับเข้าไปแบบไม่รู้เรื่องอะไรเลย พอถามคุณปัญญาเขาก็บอกว่าเดี๋ยวก็รู้เอง ถ้าถามว่าแล้วรู้ไหม ขอบอกว่าไม่รู้เลย แต่ก็บอกได้ว่าเขาคุยกันเรื่องอะไรเพราะจดมาเป็นอยู่อย่างนี้ จนวันหนึ่งไปประชุมอีกเขาก็ถามเราก็ตอบ (เอ๊! เขาเรียกเราว่านักวิจัย) เราก็บอกว่าเราไม่ใช่นักวิจัย เราเป็นกรรมการกลุ่มฯ เขาบอกว่านี่แหละนักวิจัย เรากลับมาเราก็คิดนักวิจัยอะไรวะความรู้อะไรก็ไม่มี เราไม่ได้จบปริญญาให้เรามาเป็นนักวิจัย แล้วทางพี่เลี้ยงก็บอกว่าเราเป็นทีมนักวิจัยทำโครงการรูปแบบการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับชุมชนแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร? คิดดูพอเข้าประชุมพี่เลี้ยงถามว่า แพรกหนามแดงโครงการอะไรยังตอบไม่ถูกเลยเพราะชื่อมันยาวมาก เมื่อเขาให้ทำวิจัยให้จัดเวทีชาวบ้าน เขาให้ทำอะไรก็ทำ ให้ไปก็ไป ให้เขียนก็เขียน (แบบงูๆ ปลาๆ) บอกให้เราเป็นคนเขียน (ใครพูดอะไรก็เขียนให้ชาวบ้านดู) ก็บอกว่าจับประเด็นไม่ค่อยเป็น พี่เลี้ยง (คุณศิริวัฒน์ คุณธเนศ) ก็บอกว่าค่อยๆ ทำ เดี๋ยวก็เป็นเอง จำได้ว่ากลับจากไปทำเวทีคุณธเนศบอกว่าน้องทำได้ดีแล้วเรื่องการเขียน ทำให้มีกำลังใจขึ้นมา และการเขียนแบบนี้ภายหลังมีการอบรมวิทยากรกระบวนการให้กับคณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ และผู้นำชุมชนทำให้รู้ว่าการเขียนนี้ คือ แผนที่ทางความคิดหรือ Mind Mapping นั่นเอง

เมื่อได้เป็นนักวิจัยแล้ว ได้ทำเวทีทำให้รู้สึกสนุกและรู้สึกเสียดายเวลา ปี 2548 และ 2549 ที่เราปฏิเสธ เพราะจากการเป็นคณะกรรมการกลุ่มก็ดี นักวิจัยก็ดี ทำให้เราใจเย็นขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้นและได้เห็นความคิดของคนอื่น เราต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ได้รู้จักประวัติของชุมชน อุปนิสัยของคนในแต่ละชุมชน และที่สำคัญเวลาเราไปทำเวทีเราจะไปคิดแทนคนอื่นเขาไม่ได้ เราต้องจดและคิดตามความคิดของเขา เราไม่ฆ่าความคิดใครไม่มีความคิดใครผิดหรือถูกเพราะแต่ละคนเขามีเหตุและผลของเขา การพูดคุยในเรื่องผลประโยชน์หรือการเมืองต้องหลีกเลี่ยงในการเป็นนักวิจัย เมื่อจะไปทำเวทีเราเป็นทีมนักวิจัยต้องรู้จักการวางแผนการแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ เมื่อทำแล้วต้องมีการถอดบทเรียนทำให้รู้ว่าเรามีข้อบกพร่องอย่างไรและข้อมูลได้ตรวจสอบตรงกับที่เราต้องการหรือไม่ เวลาไปทำเวทีหลายๆ ครั้งทำให้รู้สึกผูกพันกัน พอขาดคนใดคนหนึ่งก็จะเหงา เหมือนข้อมูลได้ไม่เต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถามการโยนคำถามการดึงความคิดชาวบ้านให้กลับมาหาเรา (บางครั้งออกนอกเรื่อง) และจากการเป็นนักวิจัยอีกนั้นแหละ ที่ทำให้เห็นว่าการที่เราได้ไปทำเวทีบ่อยๆ เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชน คือ ถ้าสมมุติเราไปหมู่ 1 ครั้งแรกชาวบ้านจะนิ่งๆ มองหน้าถามอะไรจะไม่ค่อยพูด ทำเหมือนทีมวิจัยเป็นนักสืบจะไปล้วงความลับอย่างนั้นแหละ จึงไม่ค่อยได้อะไรพอครั้งที่สองไปอีกดีกว่าครั้งแรกหน่อยเริ่มพูดด้วย ยิ้มให้ ได้ข้อมูลบ้าง ครั้งที่สามทีนี้รู้แล้วว่าไม่ได้เป็นนักสืบไม่ได้ไปสืบความลับจึงบอกข้อมูลเล่าถึงอดีตให้ฟังและแสดงความคิดเห็นแนะนำ และอยากได้สวัสดิการ ครั้งที่สี่เราไม่ไปแล้วเราไปที่อื่นบ้างก็จะเจอลักษณะแบบนี้ และถ้าไปเจอที่เดิมแต่ไม่ได้ไปทำเวทีชาวบ้านจะถามว่าจะพูดคุยด้วยดี และชักชวนเรา แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเข้าใจแล้ว และที่เห็นเด่นชัดก็ คือ สวัสดิการจากทรัพยากรธรรมชาติเราต้องรักษาจึงจะมีให้เรากินเราใช้ตลอดไป ทางกลุ่มจึงชักชวนชาวบ้านเก็บขยะ ตอนแรกบางคนก็ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของ

หน่วยงาน เช่น อบต. หรือต้องเป็นวันสำคัญเท่านั้น พวกเราก็บอกว่าถ้ามัวรอหน่วยงานหรือวันสำคัญอีกนานก็กว่าจะได้ทำและว่าการเก็บขยะมันเป็นหน้าที่ของทุกคนที่อาศัยทางน้ำ เมื่อน้ำและลำคลองสะอาด เดินทางสะดวก ต่อมาชาวบ้านก็ได้มาชวนกันเอง ทำให้เราเห็นว่าชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการสวัสดิการจากทรัพยากรธรรมชาติ หรือการปลูกต้นไม้ ชาวบ้านก็จะมาช่วยปลูกและช่วยกันดูแล ในการทำวิจัยหรือจัดตั้งกลุ่มก็ยังมีปัญหาอยู่บ้าง คือผู้นำไม่ให้ความสนใจ เหมือนใครตั้งก็จัดกันเอาเองและทำเหมือนผลประโยชน์ได้กับคนใดคนหนึ่งไม่ได้คิดถึงชุมชน (ชาวบ้าน) และคงคิดว่าชาวบ้านจะทำวิจัยได้อย่างไร ผู้นำชุมชนยังยึดติดกลัวเสียผลประโยชน์ เรื่องจิตอาสาบางคนก็น้อยลงอาจเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจ เพราะการมาเป็นนักวิจัย ผลตอบแทนบางทีก็ไม่มี บางคนก็ว่าจิตอาสามีแต่เงินไม่มีก็ทำไม่ได้

จากการวิจัยอีกนั้นแหละ ที่ทำให้เราเข้าใจคำว่า “สวัสดิการ” ซึ่งเราไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า คำว่าสวัสดิการนี้มันคลอบคลุมไปซะทุกอย่าง จากที่เคยคิดว่าสวัสดิการก็คือ เงินที่เราใช้ตอบแทนจากการทำงาน แต่เมื่อทำวิจัยแล้วมันมากไปกว่าตัวเงิน มันเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เรามีความสุข ความปลอดภัย และให้ประโยชน์แม้กระทั่ง “รอยยิ้ม” ยังเป็นสวัสดิการและทำให้ได้รู้ว่าสวัสดิการยังแบ่งเป็นประเภทได้อีกถึง 4 ประเภท คือ

1. สวัสดิการที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สัตว์น้ำต่าง ๆ ผักต่าง ๆ ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สวัสดิการนี้จะหมดไปถ้าเราไม่ดูแลรักษา เช่น ไม่ทิ้งขยะลงในลำคลอง

2. สวัสดิการที่ได้จากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เรียนฟรี รักษาฟรี เรารู้สึกว่าชาวบ้านอยากได้มากแต่ไม่รู้ว่าต้องเสียภาษีเพิ่ม

3. สวัสดิการที่เราจัดขึ้นกันเอง เช่น เล่นแชร์ การลงแขก กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ

4. สวัสดิการที่จัดร่วมกับรัฐ เช่น กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท หรือสวัสดิการชุมชนบ้านมั่นคง (รัฐมีหน้าที่หนุนเสริม เช่นสวัสดิการชุมชน รัฐ ตัวเรา ท้องถิ่น)

เมื่อเราได้รู้รูปแบบแล้ว ทางกลุ่มจึงจัดตั้งเป็นกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท ซึ่งชาวบ้านให้ความสนใจเพราะมันเป็นการช่วยเหลือกันตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเป็นการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งทางรัฐบาลกำหนดให้มีการจัดตั้งให้ครอบคลุมทุกตำบล

5.2.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย

การเปลี่ยนแปลงตัวเอง

จากประสบการณ์ของ**คุณนิภา บัวจันทร์** ทีมวิจัย เขียนว่า ในตำแหน่งเสมียนของร้านขายอุปกรณ์ทำรองเท้าและผลิตรองเท้าส่งนอก ทำให้คุณแม่ที่แสนดีคิดว่าลูกสาวจะช่วยงานกลุ่มสัจจะฯ ได้ในฐานะกรรมการ ทั้งๆ ที่เราไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองจากไปและเพิ่งกลับมาเพื่อหยุดพักจากงานที่เหนื่อยล้า ใน กทม. คำว่าแม่รู้ว่าเอ็งทำได้ทำให้ยากที่จะปฏิเสธ คำถามต่างๆ ผุดขึ้นในใจ กลุ่มสัจจะฯคืออะไร และจะทำงานกันอย่างไร จะทำตัวแบบไหน เพราะความคุ้นเคย มีน้อยมากกับคนที่เราคิดว่ารู้จัก จนเมื่อก้าวเข้ามาทำงานในฐานะกรรมการรับเงินกู้ ของกลุ่มฯ เริ่มเห็นสิ่งที่ตนเองไม่เคยเห็น จากประสบการณ์ของตนเองที่เคยแต่สั่ง สั่ง แล้วก็สั่ง เพราะมีอำนาจรองจากเถ้าแก่แค่นั้นเอง ต้องมานั่งนิ่งๆ มองคนโน้นที่คนนี้ที แล้วก็ยิ้มไม่กล้าพูดคุย การจัดวงประชุมที่แตกต่าง นั่งล้อมวงในระดับเดียวกันไม่มีผู้ใด ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่ที่คิดว่าใหม่สุด ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น มีความคิดที่แตกต่าง โต้แย้งกันอย่างหนักในเวที แต่พบจบแล้ว ก็จบกัน คุยกันด้วยเหตุและผล มารู้ทีหลังว่านี่คือกระบวนการมีส่วนร่วมของงานวิจัย อ้าว! เรากลายเป็นนักวิจัยกับเขาแล้วหรือ เมื่อครั้งงานวิจัยชิ้นแรก เรื่อง การจัดการน้ำในตำบลแพรกหนามแดง เรายังเป็นแค่ตัวประกอบที่ยังไม่มีบทบาทเท่าไร จนถึงงานวิจัยชั้นที่สอง โครงการการจัด

สวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร ชื่อโครงการกว่าจะอ่านจบก็เหนื่อยแล้ว

คราวนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองครั้งใหญ่ อบรมวิทยากรกระบวนการ มันเป็นยังไง? คำถามเกิดขึ้นอีกแล้วจนได้เข้าอบรมนั้นแหละ เราโดนวิทยากร ผู้มาอบรม คือพี่อ๊อด (สุธิดา แสงเพชร) กระชากเอาจิตวิญญาณ ตัวตนที่แท้จริง ที่เคยสงบนิ่ง อยู่ส่วนลึกถึงลึกที่สุดออกมา การเป็นคนพูดมากเปลี่ยนเป็นคนพูดเก่ง รู้จักพูด จากเคยเถียงหัวชนฝาก็รู้จักฟังด้วยรอยยิ้ม จากที่ไม่กล้าเดินออกมาด้านหน้าๆ ก็กลายเป็นอยู่แถวแรก จากที่มือเคยจับแต่ปากกากดเครื่องคิดเลข ก็ต้องมาถือสีชอล์ก เขียน mind map จดบันทึกการประชุม หลายสิ่งหลายอย่างที่แตกต่างไปจากสังคมเดิมที่เคยเจอ การได้ลงเวทีในพื้นที่ หลายๆ หมู่บ้าน ทำให้เรากลายเป็นคนญาติเยอะ คนโน้นก็ตา คนนี้ก็ยาย พี่ ป้า น้า อา น้องๆ โอ๊ยมากมาย ความสนุกที่ได้รับรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ ความสุขเมื่อได้พบได้เจอคนที่มีวิสัยทัศน์ คล้ายๆกันกับตัวเอง แต่ก่อนอยู่ในชุมชนแบบฉันไม่สนอะไรแต่เมื่อก้าวมาสู่วันนี้ อะไรที่จะทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเราของเพื่อนบ้านหรือของคนในชุมชน ทำให้ความรู้สึกที่ว่า ไม่ถูกต้อง ผลักดันให้เรารีบหาแนวร่วมหรือกำลังสนับสนุนเพื่อหยุดยั้งปัญหาทันที โดยไม่หวังพึ่งผู้นำหรือหน่วยงานในท้องถิ่นอีกต่อไป นี่แหละตัวฉันที่เปลี่ยนไปตั้งแต่ได้รับตำแหน่งนักวิจัยชาวบ้าน

ตัวอย่างของทีมวิจัยอีกท่านหนึ่ง คือ **คุณชัยวัฒน์ อมศิริ** ชื่อเล่น ออย อายุ 15 ปี นำเสนอว่า ก่อนที่ผมจะมาเข้าร่วมทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผมเป็นเด็กคนหนึ่งซึ่งเอาแต่เที่ยวเล่นสนุกไปวันๆ เพื่อนผมชวนไปไหนก็ไปโดยไม่คิดที่จะทำอะไรที่เป็นประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น มีผู้ใหญ่บางคนเคยพูดว่าเด็กยังไงก็คือเด็ก ไม่สามารถจะทำงานอะไรที่ยิ่งใหญ่และมีประโยชน์ได้ ผมเป็นเด็กที่ไม่ชอบให้ใครมาดูถูกแต่ผมก็ต้องเฉยไว้ เพียงแต่รอโอกาสอะไรสักอย่างที่ผมก็ไม่รู้ว่าคืออะไร อยู่มาวันหนึ่งเพื่อนโทรมาชวนผมไปทำกิจกรรมที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ที่ชื่อโครงการว่า child watch ผมก็ไม่เข้าใจว่ากิจกรรม child watch คืออะไร ทำไปทำไม และได้ประโยชน์อะไร สู้เอาเวลาไปเล่นสนุกกับเพื่อนๆ ไม่ดีกว่าเหรอ แต่เมื่อได้ไปทำกิจกรรมหลายๆ ครั้ง ผมกลับรู้สึกว่าผมสนุก ผมอยากทำกิจกรรมแบบนี้ จุดเริ่มต้นของผมก็คือ ศัพท์ภาษาอังกฤษสั้นๆ ที่ตอนแรกผมก็ไม่รู้ว่าแปลว่าอะไร คืออะไร จากที่ผมเคยถูกผู้ใหญ่ดูถูกว่าเด็กจะทำอะไรได้ ผมก็เปลี่ยนตนเองให้กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ และกล้าแสดงออก นี่คือจุดเปลี่ยนของผม เมื่อผมได้ทำกิจกรรมต่อไปเรื่อยๆ ก็มีโครงการให้ทำงบประมาณ 3,000 บาท โจทย์มีอยู่ว่า อยากทำอะไร ผมก็ปรึกษากับเพื่อนๆ ว่า เราอยากทำอะไรกัน มีหลายความคิดที่แตกต่าง แต่สุดท้ายเราก็เลือกที่จะปลูกป่าชายเลน ถึงป่าชายเลนของชุมชนเรากำลังจะสูญหายไป เพราะขาดผู้ใหญ่ที่มีจิตสำนึกและหวงแหน เอาแต่ตัด เอาแต่ทำลาย โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ในตอนแรกเราไปสำรวจและเก็บข้อมูลว่าสภาพป่าชายเลนของเราเป็นอย่างไร จากนั้นเราก็นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ว่ามีพันธุ์ไม้ชนิดใดในป่าชายเลน ซึ่ง เราสมควรจะปลูก จนเราได้ข้อสรุปว่าเราจะปลูกต้นอะไร เมื่อรู้แล้วเราก็ทดลองปลูกป่าโดยที่รวมกลุ่มกันเองกับเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ มาปลูกป่าโดยที่จะมีรุ่นพี่และผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือ และเฝ้ามองการพัฒนาของพวกเราไปทีละขั้น โดยที่พวกเราไม่รู้ตัว และเรายังร่วมกันปลูกต้นไม้กับกลุ่มผู้ใหญ่ และเก็บขยะ ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและชุมชน

เมื่อผมได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมนี้ สิ่งที่ผมได้เรียนรู้ก็คือ ความรู้ไม่ได้มีอยู่แค่ในห้องเรียน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาตัวผมในด้านต่างๆ จากที่ผมเคยใช้เวลาที่ผมมีไปกับการเที่ยวเล่น ผมกลับเปลี่ยนแปลงตนเองมาทำอะไรที่เป็นประโยชน์ แต่ในบางครั้งชีวิตของคนเราก็ต้องมีปัญหากันบ้าง เช่น ช่องว่างระหว่างวัยของผู้ปกครองกับเด็ก ตอนแรกพ่อของผมก็ไม่เข้าใจและไม่ยอมให้ผมไปร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ แต่ผมก็พยายามค่อยๆ พูด กับพ่อผมว่าผมกำลังทำอะไรอยู่ ได้ประโยชน์อะไร แต่พ่อของผมก็ไม่ยอมเข้าใจ แต่ผมก็หาโอกาสไปทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ พ่อของผมพูดออกมาว่าจะไปทำทำไมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เราเป็นเด็กก็อยู่ส่วนเด็ก อย่าไปยุ่งกับเขา คำพูดของพ่อผมทำให้ผม

รู้สึกหมดกำลังใจจะทำงานต่อ ผมใช้เวลาอยู่กับตัวเองคิดทบทวนว่าผมก็ทำในสิ่งที่ถูกแล้ว ทำไมพ่อถึงไม่ยอมเข้าใจ เมื่อทุกคนรู้ทุกคนก็มาปลอบใจและช่วยคิดหาวิธีการที่จะพูดกับพ่อให้เข้าใจ จนผมคิดว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไม่ใช่แค่งานหรือหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ แต่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเปรียบเสมือนครอบครัวที่อบอุ่นที่คอยให้กำลังใจผมอยู่เสมอ ผมบอกกับตัวเองว่าในเมื่อพ่อไม่เข้าใจก็ต้องพิสูจน์ตัวเราให้เขาเห็นว่าเราก็ทำสิ่งที่มีประโยชน์ได้

ตัวผมตอนนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ผมกล้าคิด กล้าทำ กล้าพูด กล้าแสดงออก ตัวผมรู้ดีว่าที่ผมเป็นแบบนี้ก็เพราะงานวิจัยที่ผมทำอยู่ช่วยขัดเกลาและฝึกฝนตัวผมจากเด็กที่เคยเที่ยวเล่นให้กลายมาเป็นเด็กที่นำเวลาว่างไปใช้ประโยชน์ รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา ผมก็ไม่ใช่เด็กที่ดีมาก่อน แต่ถ้าเด็กที่ไม่ดีรู้จักที่จะเปลี่ยนตัวเอง สังคมก็พร้อมที่จะยอมรับ เพราะนั่นคือจุดเล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่ของการเปลี่ยนแปลงตนเอง ผมเคยนั่งคิดคำขวัญเล่นๆ ไว้ใช้สำหรับกระตุ้นตัวเองและคนรอบข้างว่า “เปลี่ยนตัวเอง เปลี่ยนชุมชน เปลี่ยนสังคม เปลี่ยนประเทศไทย” จากจุดเริ่มต้นเล็กๆ ผมค่อยๆ พูด ค่อยๆ คิด ค่อยๆ ทำ จนผมและกลุ่มเพื่อนของผมประสบความสำเร็จไปส่วนหนึ่ง สิ่งที่ผมจะทำต่อไป คือ แหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับป่าชายเลนที่ผมจะสร้างให้น้องๆ ผม และทีมวิจัยพยายามที่จะของบประมาณจากผู้ใหญ่ในอดีตสร้างสะพานเดินเข้าไปสำรวจป่าชายเลน และอยู่มาวันหนึ่งท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามได้มาตรวจเยี่ยมโรงเรียนผมได้นำโครงการนี้นำเสนอแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ท่านและคณะเห็นความสำคัญของโครงการนี้ ท่านได้รับปากจะดำเนินการให้โครงการดีๆ มีประโยชน์เช่นนี้ให้เกิดในชุมชนของเราอย่างแน่นอน ความหวังของผมและครูอาจารย์จะเริ่มเกิดขึ้นมาบ้างแล้ว ผมอยากเห็นแหล่งเรียนรู้ป่าชายเลนที่มีสะพานเดินเข้าไปให้น้องๆ ได้ศึกษาความรู้อย่างใกล้ชิด เพราะผมรู้ดีว่าการที่เด็กๆ ได้สัมผัสประสบการณ์จริงนั้น ความรู้ความจำย่อมดีกว่าการดูสื่อออนไลน์ หรือหนังสือซึ่งไร้ความรู้สึกและความสดใสปลอดโปร่งของธรรมชาติอย่างแน่นอน

การเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

เมื่อตนเองเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยก็ประกอบด้วยคนอีกหลายคน ต่างเพศ ต่างวัย แต่ตั้งใจทำงานเพื่อชุมชนเหมือนอย่างเรา ทุกๆ คนก็เหมือนกับเราพอก้าวเข้าสู่กระบวนการการทำงานของการวิจัยแล้ว เปลี่ยนไป ซึ่งเมื่อทุกคนเปลี่ยนแปลงตนเอง บทบาทของแต่ละคนก็ชัดเจนขึ้น ตามความสามารถของแต่ละคน บางคนพูดเก่ง ชวนพูดชวนคุยได้ แต่จดบันทึกไม่เก่ง บางคนจดเก่งแต่ไม่พูด บางคนทั้งพูดทั้งจด หรือ บางคนถนัดเป็นกองสนับสนุนหรือเป็นนักประสาน ซึ่งเมื่อทุกคนได้เข้ามารวมกันเป็นทีมแล้ว ก็เกิดพลังที่จะก้าวเดินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเข้มแข็ง วิทยากรกระบวนการ สอนให้ทีมรู้จักปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เมื่อเจอปัญหาถอดบทเรียนที่ได้จากการลงพื้นที่ แล้วมานั่งประชุมพูดคุย คิดวิเคราะห์ถึงเหตุและผล นอกจากการอบรมวิทยากรกระบวนการแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งที่ลืมไม่ได้และไม่สมควรลืม คือ พี่เลี้ยง นักวิจัยเป็นความบังเอิญหรือจงใจของอะไรก็ไม่รู้ (หรือเปล่า) ที่ได้พี่เลี้ยงเป็นคุณชิษนุวัฒน์ หรือ พี่ธเนศ ที่เรียกจนชินปาก มาเป็นพี่เลี้ยงให้ คอยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ติเพื่อก่อ ต่อเมื่อทีมวิจัยชาวบ้านคิดว่าตัน ที่สำคัญเป็นที่ปรึกษาอย่างดีเลิศ (จ้ำจี้จ้ำไช) จนหลายคนในทีมยืดอกเสนอหน้าในเวทีจังหวัดได้อย่างไม่เคอะเขิน นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้เห็นความสุขเมื่อชาวบ้านพูดถึงอดีต ได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ เห็นความอยากได้ (สิ่งที่ดี)ให้กับชุมชน ชาวบ้านอยากกลับไปใช้ชีวิตแบบอดีต ชาวบ้านสามารถเปรียบเทียบอดีตกับปัจจุบันและถ่ายทอดให้ฟังได้

การเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ในการลงเวทีแต่ละครั้งเรื่องที่ชวนพูดชวนคุยเกี่ยวข้องกับทุกคนในชุมชนทั้งสิ้นทั้งการดำรงชีวิตความสะดวกสบาย และประโยชน์ทั้งหลายที่ทุกคนได้รับ รวมความหมายของคำว่าสวัสดิการไว้ทั้งสิ้น การฟื้นฟู การดูแลรักษา เป็นแนวทางที่ทีมได้ ชวนให้ทุกคนคิด และชวนทำเมื่อมีปัญหาในชุมชนกิจกรรมการเก็บขยะที่ลอยในลำคลองฝั่งน้ำเค็ม ส่งผลกระทบในหลายๆ ด้าน การสัญจรล่าช้าทรัพย์สิน เสียหาย (เรือชำรุด) การทำมาหากินลำบาก (ยกยอดัก

ปลาดักปู) ทั้งยังกีดขวางทางน้ำเมื่อเวลาที่จะนำน้ำเข้าบ่อ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นหลังจากทีมได้ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน การรวมตัวกันของทีมและชาวบ้านไม่กี่คนที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานี้ ทำให้เกิดพลังการรวมตัวที่ไม่มากเท่าไหร่ แต่ก็แก้ปัญหาของชุมชนได้ ฝันของทีมเริ่มเป็นจริงเมื่อครั้งต่อมาชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่มที่จะเก็บขยะก่อนที่ทีมจะชวนการมีส่วนร่วมมากขึ้นตอไม้น้อยใหญ่ ถูกเก็บไปเผาถ่าน ทำฟืนที่เก็บไม่ไหวก็ปักทำก่ำปลา บ้านปลาตะโพกจากหรือกอจากที่หลุดลอย ขวางทางสัญจรถูกจับผูกติดไว้กับ ต้นไม้ข้างคลองบ้าง เสาไฟฟ้าบ้าง มีให้เห็นประปราย บ่งบอกให้เห็นว่าชาวบ้านเริ่มรู้จักจัดการกับปัญหาของตนเอง ไม่ต้องรอผู้นำอีกแล้ว วัฒนธรรมการลงแขกเป็นอีกเรื่องที่ประสบความสำเร็จ แต่ไม่ทั้งหมดเพราะบริบทของแพรกหนามแดงแตกต่างจากที่อื่นที่มีความหลากหลายของอาชีพและพื้นที่ นาข้าวยังคงรักษาไว้ซึ่งสิ่งดีๆของวัฒนธรรม นากุ้ง (น้ำเค็ม) จากที่ละเลยไปก็นำกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการลดรายจ่าย สานสัมพันธ์ สามัคคีของคนในชุมชน

นอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง กล้าแสดงความคิดเห็น รักชุมชนของตนเองมากขึ้น รู้จักการพึ่งพาตนเอง (ออมเงิน) มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมเวที เอาจริงเอาจังในการคิดแก้ปัญหา เกิดความรักสามัคคีในชุมชน ชาวนาลดการใช้สารเคมี ชาวบ้านเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งผลจากการดูงานที่วัดไผ่ล้อมและจังหวัดจันทบุรี ทำให้ชาวบ้านเข้าใจสวัสดิการมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการออม มีความคิดที่จะเพิ่งตนเองมากขึ้น และผลจากการที่ได้รับสวัสดิการการเกิด การเจ็บป่วย และการตาย รวมทั้งค่าไฟฟ้าจากกลุ่มที่เป็นรูปธรรมอยู่แล้ว ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นในการจัดตั้งกองทุนนี้แม้ว่าบางคนจะยังงงๆ อยู่บางหรือเห็นใครออมก็ออมบ้าง การทำบุญวันละบาทนี้ได้จากสมาชิกกลุ่มเดิมและสมาชิกใหม่ และบางพื้นที่เริ่มที่จะจัดตั้งกองทุนวันละบาท นอกจากทีมวิจัยจะนำกระบวนการมีส่วนร่วมไปใช้แล้ว ผู้ที่มีความเห็นไม่ตรงกันกับเราก็แอบนำไปใช้ด้วย ผิดกับเมื่อก่อนที่พอมีปัญหาก็ท้าตีท้าต่อย เป็นเรื่องราวใหญ่โต เช่น การรวมกลุ่มแนวคิดเดียวกันเชิญหน่วยงานราชการเข้ามารับฟังความคิดเห็นอีกแง่มุมหนึ่งของพวกเขา การส่งหนังสือถึงหน่วยงานในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ส่วนมาจากผลของการได้สัมผัสกับกระบวนการทำงานของงานวิจัยท้องถิ่นทั้งสิ้น เริ่มที่ตนเองส่งผลมาถึงทีม และสุดท้าย ชุมชนที่เริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดี

5.2.3 กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานวิจัย

-กระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ หากมีการจดบันทึกข้อมูล ตั้งคำถามพูดคุยเกี่ยวกับความเป็นอยู่และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การเข้าร่วมเวทีทุกครั้ง ทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด จะได้แนวคิดที่หลากหลาย และได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานเป็นอย่างดี

-จากการได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและใช้กระบวนการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดกระบวนการทางความคิดที่ว่า ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ทุกความคิดมีคุณค่า เราไม่ฆ่าความคิดใคร ไม่มีความคิดใดผิดหรือถูก เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ไม่ครอบงำ ไม่ชี้นำกลุ่ม เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น รักษาเวลาและกติกามารยาท ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าสู่การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันรับผลประโยชน์

-การประสานการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง เป็นต้น ช่วยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาแกนนำ เยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่ต้องการเรียนรู้การทำงานจากโครงการและขยายผลสู่การดำรงชีวิตได้

-การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนผ่านการรื้อฟื้นวัฒนธรรมการลงแขกแรง การเก็บขยะในลำคลอง ถนนกินได้ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กลับคืนมา เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทำกิจกรรม ควบคู่กับความอดทนในการสร้างความเข้าใจโครงการกับทุกคนที่มีโอกาส ช่วยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

-การสร้างการมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลการดำเนินงานผ่านการศึกษาดูงานให้กับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการสื่อสารสาระผ่านรายการทีวีอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา ช่วยสร้างความมั่นใจและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทดลองทำด้วยตนเอง ชาวบ้านจึงยอมรับและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น

5.3 ปัญหาการวิจัย

ทีมวิจัย

- บางคนยังคิดถึงเรื่องเงิน จึงไม่ได้เข้าร่วม
- ไม่มีเวลา เนื่องจากทีมวิจัยมุ่งดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง ทำให้เกิดความล่าช้า
- น้ำขึ้น - ลง ในเวลาเดินทางมาทำเวทีชาวบ้าน
- ทำกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง

ทีมพี่เลี้ยง

- ขาดการหนุนเสริมและการเชื่อมโยงร่วมกับทีมวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- ขาดการกระตุ้นการทำกิจกรรมของทีมวิจัย มุ่งการสร้างการเรียนรู้มากกว่าการทำกิจกรรม ทำให้ทีมวิจัยทำงานล่าช้า

5.4 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต

ทีมพี่เลี้ยง

- ติดตามผล
- คอยให้กำลังใจ
- ช่วยให้คำแนะนำในการทำงานและจัดเวที

กระบวนการทำงาน

- มุ่งใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างแท้จริง
- ประยุกต์ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปปรับกับโครงการต่างๆ ที่จะช่วยทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้จริง ได้แก่ โครงการออมวันละบาท โครงการบ้านมั่นคง
- ขยายผลกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในพื้นที่ จนเกิดหน่ออ่อนที่มีคุณภาพในชุมชน

ทีมวิจัย

- ทำให้ทีมวิจัยมีความรอบคอบมากขึ้น
- ติดตามข่าวสารมากขึ้น (ทันสถานการณ์)
- คิดอย่างมีสติ
- วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ภายใต้การเก็บรวบรวมข้อมูลและผสานร่วมกับองค์ความรู้เดิมของชุมชน
- เกิดทีมวิจัยรุ่นใหม่ที่สามารถสื่อสาร นำเสนอผลงาน และจดบันทึกได้

ภาคผนวก

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีภาคผนวก ดังนี้

ก. สรุปรายงานการประชุม

ข. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง

ค. ภาพกิจกรรมของโครงการ

ง. วิดิทัศน์รายการชุมชนต้นประชาธิปไตย ตอน สหกรณ์ความคิดสู่สวัสดิการชุมชน ออกอากาศเมื่อวันเสาร์ที่ 8 มกราคม 2554 ทางทีวีไทย

ก. สรุปรายงานการประชุม

เวทีสร้างความเข้าใจ

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 8 เมษายน 2551 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ หมู่ที่ 3 ต.แพรกหนามแดง อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณปัญญา โตกทอง
2. คุณสัญญรัตน์ แก้วพิกุล
3. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ
4. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
5. คุณมนัส ทัพพลี
6. คุณก้อน สนทอง
7. คุณเทียม อมศิริ
8. คุณชุลีกร ทัพพลี
9. คุณนิภา บัวจันทร์
10. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
11. คุณเครือวัลย์ บุคคะลักษณ์
12. คุณเสงี่ยม นราภักดิ์
13. คุณถนอม แดงอรุณ
14. คุณอดิเทพ แสงแตง
15. คุณชื้น เจริญเนตร
16. คุณเพยาว์ กลั่นประเสริฐ
17. คุณตุ๊กตา พวงทอง
18. คุณเพยาว์ เจริญเนตร
19. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
20. คุณนิพนธ์ อมศิริ
21. คุณพจนา วิเชียรฉาย
22. คุณศรัญญา นาคแก้ว
23. คุณสุจิตรา คเชนธร
24. คุณนิตยา คงแผน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ชาวบ้านหมู่ที่ 3 ต.แพรกหนามแดง เข้าใจความหมายของคำว่า “สวัสดิการ” และให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ที่ชาวบ้านต้องการคืออะไร

จากการพูดคุยสอบถามชาวบ้านที่ได้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นนั้นจะเห็นได้ว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีสวัสดิการที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น

ในอดีต ชาวบ้านเก็บผัก หาปลา ตัดฟืน เผาถ่าน ฯลฯ

ปัจจุบัน มีการรวมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มชาวนา

อนาคต ยังไม่มีการเตรียมการใดๆ ที่เป็นรูปธรรม

สวัสดิการที่เกิดขึ้นในอดีตนั้น เป็นสวัสดิการที่ได้จากธรรมชาติ ชาวบ้านสามารถออกไปทำมาหากินได้อย่างสะดวกสบาย ค่าใช้จ่ายน้อยมากเมื่อเทียบกับปัจจุบัน หลังจากที่สภาพแวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ทำให้สวัสดิการจากธรรมชาติลดน้อยลง ค่าครองชีพของชาวบ้านสูงขึ้น ต้องดิ้นรนมากขึ้น จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อความอยู่รอดมากยิ่งขึ้น

มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกันเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ กลุ่มชาวนา ฯลฯ ชี้ให้เห็นว่า ในอนาคตภายภาคหน้าชาวบ้านต้องดิ้นรนมากกว่าปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อม รวมทั้งค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ แล้วสวัสดิการแบบไหนที่ชาวบ้านหมู่ 3 ต้องการให้เกิด เพราะชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ไม่ได้รับสวัสดิการเหมือนกับข้าราชการหรือพนักงานบริษัท ห้างร้าน หรือโรงงานที่มีการจัดสวัสดิการทางด้านสังคมให้

ในเวทีได้มีการตั้งคำถามเกิดขึ้นหลายข้อดังนี้

1. เหตุใดชาวนาข้าวไม่ขายข้าวให้คนในตำบล
2. เมื่อชาวบ้านคิดจะตั้งกลุ่มดำเนินการ ใครจะเป็นผู้รับข้อเสนอของชาวบ้าน

ในส่วนของปัญหาจากชาวนาที่ได้รับการชี้แจงจากตัวแทนมีดังนี้

1. ปัญหาจากหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจาก ธกส.
2. ชาวนาบางส่วนเช่าที่นาจากเจ้าของโรงสีทำนา เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวทางเจ้าของโรงสีจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวเอง
3. ชาวนาไม่สามารถต่อรองกำหนดราคาของผลผลิตได้เอง
4. ไม่สามารถคาดเดาหรือกำหนดปริมาณผลผลิตได้เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าจะเจอปัญหาภัยธรรมชาติหรือไม่

หลังจากที่ทำการชี้แจงและทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ กับชาวบ้านแล้ว สรุปได้ว่าสวัสดิการที่ชาวบ้านสนใจคือ สัจจะกองบุญวันละบาท ที่ในหลายตำบลได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว

เงื่อนไขกติกาที่ได้แจ้งให้ทราบคร่าวๆ คือ

ชาวบ้านต้องเก็บเงินเอาไว้ทุกวัน วันละ 1 บาท เมื่อถึงสิ้นเดือนหรือถึงวันที่กำหนดก็นำมาฝากกับกลุ่มที่ได้ตั้งขึ้น เมื่อครบ 180 วันก็จะได้รับสวัสดิการการคุ้มครองเช่น หากป่วยต้องนอนโรงพยาบาลจะได้คืนละ 100 บาท เด็กแรกเกิดจะได้รับเงินรับขวัญ 500 บาท ในกรณีสมาชิกเสียชีวิตจะได้ 2,500 บาท และกลุ่มองค์กรต่างๆ สามารถกู้ยืมไปทำประโยชน์ให้กับชาวบ้านได้ แต่อัตรานี้คือการคำนวณจากกลุ่มสวัสดิการที่จะต้องมีสมาชิกมากกว่า 100 คน

สำหรับกรรมการที่จะช่วยดูแลชาวบ้านที่เป็นสมาชิกจะใช้อัตราส่วนกรรมการที่ดูแล 1 คน ต่อชาวบ้าน 50 คน โดยชาวบ้านจะต้องเลือกตัวแทนขึ้นมาเพื่อเป็นกรรมการ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการสวัสดิการ ซึ่งในเรื่องการจัดการสวัสดิการกองบุญวันละบาทนี้ จะได้มีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกันในภายหลังอีกครั้งหนึ่ง

ในส่วนของการจัดสวัสดิการธรรมชาตินั้นทุกฝ่ายมีความเห็นว่า ชาวบ้านต้องร่วมมือกันดูแลรักษาแหล่งน้ำต่างๆ ทั้งแม่น้ำ ลำคลอง ถนน และธรรมชาติรอบๆ ตัวให้กลับมามีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ดังเดิมที่เคยเป็นมาเช่นในอดีต และผลที่จะได้รับคือ สวัสดิการที่ชาวบ้านจะได้จากธรรมชาติดังเช่นที่เคยมีในอดีตนั่นเอง

ปิดการประชุมเวลา 16.00 น.

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

เวทีสร้างความเข้าใจ

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 30 เมษายน 2551 เวลา 12.00 – 15.00 น.

ณ ศาลาเอนกประสงค์หมู่ที่ 2 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณศรีสุดา ช่อมะลิ
2. คุณสำรอง แสงแตง
3. คุณสนิท บรรฑิตย์
4. คุณส้มเกลี้ยง แสงแตง
5. คุณลัดดา อมศิริ
6. คุณจำเนียร พุ่มรัตน์
7. คุณพเยาว์ เจริญเนตร
8. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
9. คุณเตือน สุคนธ์น้อย
10. คุณปรีชา เหล่าชิต
11. คุณลำเพย รุ่งเรือง
12. คุณศิรินทร์ จันทร์แก้ว
13. คุณปรีชา นาคฉาย
14. คุณสายฝน รอดนิกร
15. คุณก้อน สนทอง
16. คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง
17. คุณมนัส ทัพพลี
18. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
19. คุณนิภา บัวจันทร์
20. คุณชุลีกร ทัพพลี
21. คุณพจนา วิเชียรฉาย
22. คุณศรัญญา นาคแก้ว
23. คุณสัญญรัตน์ แก้วพิกุล
24. คุณนิพัตร อมศิริ
25. คุณอรรถวุฒิ กุลหอม
26. คุณแถม อมศิริ
27. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
28. คุณนิตยา คงแผน
29. คุณถนอม แดงอรุณ

30. คุณปัญญา โตกทอง

31. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ

วัตถุประสงค์

เพื่อพูดคุยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความหมายของสวัสดิการ พร้อมทั้ง ชักชวนให้ชาวบ้านสนใจจัดตั้งสวัสดิการชุมชนในรูปแบบของตำบล

การจัดเวทีประชุมในครั้งนี้ ได้มีการสอบถามข้อมูลจากผู้สูงอายุในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำมาหากินในอดีตนำมาเปรียบเทียบกับในปัจจุบันแล้ว เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร คำตอบที่ได้รับก็เป็นเช่นเดียวกันกับที่ได้รับจากหมู่ที่ 3 กล่าวคือ การประกอบอาชีพของชาวบ้านในอดีตจะเป็นลักษณะของการทำการเกษตร ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมีมากมาย พืชผักต่างๆรวมทั้งสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์มากกว่าในปัจจุบัน แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารขาดแคลน การประกอบอาชีพลำบากมากขึ้น มีค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพและค่าครองชีพที่สูงขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้กลับลดลง

สำหรับในหมู่บ้านเองก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือชาวบ้าน เช่น กลุ่มสหกรณ์ปลาสลิด กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องของสวัสดิการได้ตรงจุด

คณะทำงานได้ชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์และข้อดีของสวัสดิการรวมทั้งพูดคุยในเรื่องต่างๆ แต่ยังมีชาวบ้านบางคนไม่สามารถทำความเข้าใจและไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นทางคณะทำงานจึงกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญคือการชักชวนให้มีการจัดตั้งกองสวัสดิการในรูปแบบของสวัสดิการสัจจะกองบุญวันละบาท โดยได้อธิบายเงื่อนไขคร่าวๆ เช่น ออมเงินเก็บไว้วันละ 1 บาท แล้วรวบรวมเงินนั้นมาฝากกับกองสวัสดิการฯ ตอนสิ้นเดือน เมื่อเป็นสมาชิกครบ 180 วัน จะได้รับสวัสดิการต่างๆเช่น หากป่วยนอนโรงพยาบาลจะได้รับเงินคืนละ 100 บาท รับขวัญเด็กแรกเกิด 500 บาท กรณีเสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,500บาท โดยเงื่อนไขทั้งหมดนี้สามารถกระทำได้จะต้องมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 100 คน และชาวบ้านสามารถคัดเลือกกรรมการจากตัวแทนของชาวบ้านเข้ามาบริหารจัดการได้เอง กำหนดให้ชาวบ้าน 50 คน ให้มีกรรมการบริหารจัดการ 1 คน

ในการจัดเวทีครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จส่วนหนึ่ง เนื่องจากยังมีชาวบ้านบางคนที่ไม่เข้าใจแนวทางและข้อดี ของกองสวัสดิการ ทำให้การชี้แจงทำความเข้าใจเป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้การจัดเวทีในครั้งนี้จบลงเร็วกว่ากำหนดเดิมเล็กน้อย

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

เวทีสร้างความเข้าใจ

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 1 พฤษภาคม 2551 เวลา 16.00 – 18.00 น.

ณ โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง หมู่ที่ 4 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณสัญญรัตน์ แก้วพิกุล
2. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
3. คุณก้อน สนทอง
4. คุณเทียม อมศิริ
5. คุณบุญมา ขุนนุช
6. คุณมาลี ริ้วทอง
7. คุณชุลีกร ทัพพลี
8. คุณมนัส ทัพพลี
9. คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง
10. คุณพจนา วิเชียรฉาย
11. คุณนิภา บัวจันทร์
12. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
13. คุณศิริวัฒน์ คันทารส
14. คุณประสิทธิ์ ยังสุข
15. คุณแอ๊ด พ่วงสำราญ
16. คุณมัลลิกา ฉิมพาลี
17. คุณสุชาติ เล็กแท้
18. คุณสายัญ พ่วงสำราญ
19. คุณบรรจบ ยุ่มใจ
20. คุณน้อย เกิดละมูล
21. คุณรุ่งทิวา อมศิริ
22. คุณชงค์ เลิศงาม
23. คุณวาสนา คุณเดช
24. คุณสรศักดิ์ สุขเกษม
25. คุณมนตรี ขุนนุช
26. คุณปรีชา เหล่าชิต
27. คุณรังรักษ์ ตั้งชู
28. คุณแถม อมศิริ
29. คุณนงเยาว์ พิกุลหอม
30. คุณสุรินทร์ กุลหอม

31. คุณแก้ว กุลหอม
32. คุณลำเพย เวชกิจ
33. คุณบุญเรือน แนบทวี
34. คุณสมพงษ์ สมจิตกุล
35. คุณบุญธรรม สนทอง
36. คุณเฉลียว ขุนนุช
37. คุณอุษณีย์ เหล่าชิต
38. คุณรัชนี พงษ์ทวี
39. คุณสมพร พ่วงสำราญ
40. คุณลำดับ ปานนก
41. คุณราเชน คุณเดช
42. คุณนิพัตร์ อมศิริ
43. คุณปัญญา โตกทอง
44. คุณภารดร อุ่นเดช
45. คุณจำเนียน พุ่มอำภา

วัตถุประสงค์

เพื่อพูดคุยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความหมายของสวัสดิการ ทั้งสวัสดิการที่ชาวบ้านมีอยู่และที่ต้องการจะให้มีในอนาคต พร้อมทั้งชักชวนให้ชาวบ้านหมู่ 4 ต.แพรกหนามแดง จัดตั้งสวัสดิการชุมชนในรูปแบบของตำบลแพรกหนามแดง

ในการจัดเวทีทุกครั้งทางคณะทำงานจะมีการสอบถามความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันจากผู้สูงอายุในหมู่บ้านนั้นๆ ในครั้งนี้ก็เช่นกัน คณะทำงานได้สอบถามจากชาวบ้านได้ความว่า การทำมาหากินและการดำรงชีวิตในอดีตนั้นสะดวกสบาย พืชผัก สัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ ถึงขนาดที่ว่า “ถ้าจะออกหาปลาก็ให้แม่ครัวตำน้ำพริกรอได้เลย” จนกระทั่งมาถึงช่วงที่เรียกว่าเป็นวิกฤตของชาวบ้านแพรกหนามแดง คือช่วงที่มีการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเกิดขึ้น เนื่องจากกำแพงน้ำธรรมชาติได้ถูกทำลายลงทำให้น้ำเค็มรุกคืบเข้าทำลายเรือกสวนไร่นา มะพร้าว และผลไม้ต่างๆ ยืนต้นตาย นาข้าวถูกทำลาย สัตว์น้ำลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว พืชผักที่เคยหากินได้ง่ายกลับหายากขึ้น การทำมาหากินฝืดเคือง ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพและทำมาหากินสูงขึ้นมากก่อให้เกิดการลักเล็กขโมยน้อยขึ้นในชุมชน

เมื่อได้ข้อมูลแล้วทางคณะทำงานจึงได้อธิบายว่า จากการที่เราหากินกับธรรมชาตินั้นสิ่งที่เราได้คือสวัสดิการจากธรรมชาติซึ่งในปัจจุบันเริ่มลดน้อยลงไป ส่วนสวัสดิการที่อยู่ในรูปของตัวเงินนั้นเกิดจากการที่ชาวบ้านรวมกลุ่มจัดตั้งขึ้นมา อาทิเช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนต่างๆ นั่นเอง

ในส่วนของข้อดีของกลุ่มสวัสดิการชุมชนนั้น ทางคณะทำงานได้ยกเอาตัวอย่างของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ ต.แพรกหนามแดงให้ชาวบ้านหมู่ที่ 4 ดูเป็นตัวอย่าง ในเรื่องของการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ รวมถึงการจัดการด้านสวัสดิการ ยกตัวอย่าง เช่น สวัสดิการที่เกิดจากค่าบำรุงร้อยละ 2 ที่ได้จากการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก โดยแบ่งเป็นเงินปันผลคืนให้สมาชิกส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเก็บเข้ากองทุนสวัสดิการ มีการจัดการเงินกองทุนสวัสดิการอย่างเป็นระบบและยุติธรรมโดยจะมีการจ่ายเงินสวัสดิการเป็นรุ่นๆ ไป ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่สมาชิกป่วยต้องนอนโรงพยาบาลนั้น หากเป็นสมาชิกรุ่นที่ 1 จะได้รับเงินสวัสดิการการรักษาพยาบาล คืนละ 320 บาท สมาชิกรุ่นที่ 2 ได้รับ

160 บาท รุ่นที่ 3 – 4 ก็จะได้รับเงินสวัสดิการลดหลั่นกันไป ในหนึ่งปีสมาชิกจะได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล 15 คืน/ราย ส่วนสมาชิกที่ตั้งครรภ์เมื่อคลอดบุตรแล้วจะได้รับเงินรับขวัญเด็ก 600 บาทโดยการฝากเงินให้เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะฯเป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้นหากผู้ปกครองไม่ต้องการให้เด็กเป็นสมาชิกต่อก็สามารถถอนเงินออกได้ แต่หากมีความประสงค์จะให้เด็กเป็นสมาชิกต่อก็สามารถฝากเงินสัจจะต่อไปได้เรื่อยๆ

ในส่วนของสัจจะกองบุญวันละบาทนั้นทางคณะทำงานได้อธิบายชี้แจงให้ชาวบ้านทราบถึงเงื่อนไขคร่าวๆ ในการเป็นสมาชิกดังนี้

3. ให้สมาชิกออมเงินเอาไว้เพียงวันละ 1 บาท ครบ 30 วันก็นำเงินนั้นมาฝากกับกองทุน
4. เมื่อสมาชิกฝากเงินครบ 180 วันก็จะได้รับสวัสดิการที่กำหนดไว้คือ
   4.1 เมื่อสมาชิกป่วยกรณีที่ต้องนอนโรงพยาบาลจะได้รับค่ารักษาพยาบาลคืนละ 100 บาท
   4.2 สมาชิกที่ตั้งครรภ์เมื่อคลอดบุตร จะได้เงินรับขวัญเด็ก 500 บาท
   4.3 เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือรายละ 2,500 บาท

แต่ทั้งนี้จะต้องมีสมาชิกในกลุ่มกองทุน เกินกว่า 100 คนขึ้นไปจึงจะสามารถรับสวัสดิการตามเงื่อนไขดังกล่าวได้ ซึ่งสวัสดิการสัจจะกองบุญวันละบาทนี้ คล้ายกับการทำประกันแต่ผลตอบแทนจะสูงกว่ามาก

ในการจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านกรณีการจัดตั้งสวัสดิการกองบุญวันละบาทในครั้งนี้ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านอย่างดียิ่ง โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมรับฟังและให้ความคิดเห็นเป็นจำนวนมากกว่าที่คาดคะเนกันไว้ ส่วนหนึ่งมาจากการประสานงานที่ดีของผู้นำท้องถิ่น และความสนใจของชาวบ้าน และชาวบ้านที่มีความสนใจก็จะเป็นผู้นำเอาข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากการจัดเวทีในแต่ละครั้งไปบอกกันต่อๆ ไปอีกทอดหนึ่งด้วย

จากการจัดเวทีในครั้งนี้ ทำให้คณะทำงานได้รับทราบแนวทางการทำงานที่เป็นระบบขึ้นและจะได้นำไปปฏิบัติในการจัดเวทีที่เหลือในหมู่อื่นๆ รวมทั้งการจัดเวทีใหญ่หลังจากที่ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจนครบทั้ง 6 หมู่บ้านแล้ว จากนั้นจึงจะได้มีการหาข้อสรุปถึงความต้องการของชาวบ้านในเรื่องของสวัสดิการว่าชาวบ้านต้องการให้มีสวัสดิการแบบใดเกิดขึ้นในชุมชน

ปิดการประชุมเวลา 18.00 น.

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

การอบรมวิทยากรกระบวนการ กลุ่ม ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 16 – 18 กันยายน 2551

ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

คุณสุธิดา แสงเพชร วิทยากรกระบวนการ จ.เพชรบุรี

กติกาในการเข้าร่วม

- ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน
- ทุกความคิดมีค่า...เราไม่ฆ่าความคิดใคร
- ไม่มีความคิดใด...ผิด...หรือ...ถูก...
- เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง
- ไม่ครอบงำ...ไม่ชี้นำกลุ่ม
- เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น
- รักษาเวลารักษากติกา

กติกากาการเขียนบัตรความคิด

- 1 บัตร 1 ความคิด
- ข้อความสั้น...เฉพาะเจาะจง
- 5 – 7 พยางค์..เขียน..ตัวโตๆ

การระดมความคิดเห็น “เราคาดหวังอะไรในวันนี้”

เราอยากให้ชุมชนของเราเป็นอย่างไร

ผู้นำแบบดั่งเดิมเป็นอย่างไร

ผู้นำแบบใหม่เป็นอย่างไร

- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม
- รับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน
- ต้องร่วมช่วยกันคิดช่วยกันทำ โดยถามความคิดเห็นร่วมกัน แล้วจึงทำ
- ต้องช่วยกันคิด
- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม
- ทำความเข้าใจกับชาวบ้านก่อน
- ผู้นำต้องทำการประชาคมในหมู่บ้าน เพื่อให้ได้มีส่วนร่วมในโครงการนั้นๆ
- ควรรับฟังความคิดเห็น
- ไม่คิดตัดสินใจคนเดียว
- ควรเข้าหาประชาชน
- สร้างกระบวนการให้ทุกคนร่วมกัน....คิดอย่างมีส่วนร่วม
- ผู้นำควรมี “คุณธรรม คุณภาพ”
- การลงมือทำสิ่งใด...ควรดูความเหมาะสมและความจำเป็นที่ต้องทำก่อน
- เน้นการลงมือทำและมีประโยชน์สูงสุด

กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร?

รูปแบบภาวะผู้นำ	
แบบดั่งเดิม	**แบบผู้เอื้ออำนวย**
การใช้อำนาจ	**มุมมองที่หลากหลาย**
ยึดถือ	
จะทำอะไร	**จะไปถึงได้อย่างไร (วิธีการ)**
รู้ว่า	
มติที่ถูกต้อง	**มติร่วมกันของทุกคน**
แสวงหา	
ความเก่งของแต่ละคน	**ความเก่งของกลุ่ม**
พึ่งพา	

การมีส่วนร่วม	**Participation**
การทำงานเป็นทีม	**Teamwork**
การคิดสร้างสรรค์	**Creativity**
การเห็นพ้องร่วมกัน	**Concensus**
การไตร่ตรอง	**Reflection**
การนำไปปฏิบัติ	**Action**

ภาวะผู้นำ...มี 2 ลักษณะ

ความเก่งของแต่ละคน

แบบใหม่ เอื้ออำนวย

ทบทวนครึ่งวันเช้า ...เราทำอะไรกันบ้างตั้งแต่เช้า

การเป็นวิทยากรกระบวนการเบื้องต้น

- เตรียมการ...พูดคุย...วัตถุประสงค์ก่อน
- แบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน...ทุกคนต้องทำตามหน้าที่...ที่ได้รับมอบหมาย
- ต้องมาก่อนเวลา
- การใช้บัตรคำในการนำเสนอความคิดของทุกคน
- ตั้งคำถาม...ให้คนตอบ
- ไม่ใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองตัดสิน “บัตรคำ...บัตรความคิดของเพื่อนร่วมงาน/อบรม
- ไม่เข้าใจบัตรความคิดใด... ต้องถามเจ้าของบัตรความคิดนั้นๆ
- เก็บบัตรคำ...ทุกคนช่วยกันลำดับความคิด...หมวดหมู่ของความคิดเห็นนั้นๆ
- การตั้ง กติกาไม่มีใครผิดใครถูก.....

ช่วงบ่าย

ชวนคิดชวนมอง...หนังสือของพ่อหลวง

ระดมความคิดจากสิ่งที่เห็น

บอกเล่าประสบการณ์

อดีต

- การประกอบอาชีพ นาข้าว มีพิธีการในการประกอบอาชีพ เช่น พิธีแรกนาขวัญ
- ความปราณีตในขั้นตอนหารทำนาข้าว แบบผสมผสาน เช่น การปลูกข้าวในอดีต ที่ต้องใช้พิธีการในการปลูกข้าว ตลอดระยะเวลาการปลูกข้าวในแต่ละขั้นตอน
- เห็นความร่วมมือ.สามัคคีในการปลูกข้าว เช่น การแขกแรงที่ทำให้เห็นเรื่องการช่วยเหลือเอื้ออาทรกันและกัน
- เห็นความเชื่อและวัฒนธรรมในการประกอบกาชีพ

ความแตกต่างในปัจจุบัน

- ปัจจุบันใช้เทคโนโลยีในการ ทำนาข้าว ทำให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและกันห่างหายไป
- ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนมาก...ใช้ธรรมชาติดไม่ได้
- ธรรมชาติ...ถูกบังคับให้หายไป
- มีความเอื้ออาทรตามลำน้ำ มีพิธีกรรมทางศาสนาสอดคล้องกับการทำอาชีพ

สาเหตุที่ทำให้ชีวิต...คนแพรกหนามแดง...เปลี่ยนแปลงไป

- เทคโนโลยี...ทำให้ชีวิตคนแพรกหนามแดงเปลี่ยนไป เช่น ใช้สารเคมีมากขึ้น
- สภาวะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น...รายจ่ายมากขึ้น...รายรับน้อยลงและคงที่
- ค่านิยม...จากความเจริญทำให้คนเปลี่ยนไป
- ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง...เช่น การขายข้าวให้กับโรงสีข้าว ที่มีระบบทุนหมุนเวียนให้ชาวบ้านเป็นหนี้
- เส้นทางสันจร...เปลี่ยนคนก็เปลี่ยน

แนวทาง/วิธีการในการแก้ไข

- การแลกเปลี่ยน...พูดคุยความสนุก...ความสุข...จะทำให้เรา “สร้างภูมิคุ้มกัน” ให้กับชุมชน
- หาแนวร่วม...ก่อเกิดการมีส่วนร่วม
- เปิดกว้างให้คน...เข้ามามีส่วนร่วม...ทุกระดับตั้งแต่ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติ

ทำอย่างไรให้คนเห็นความสำคัญและคุณค่า...ของชุมชน

“คลองเราสำคัญ”

การถ่ายเทของน้ำ....ทำให้...คนแพรกหนามแดง...มีอาชีพ...สามารถเลี้ยงดูชีวิต

สรุปจากการทดลองชวนคิด กระบวนการระดมความคิด

- เตรียมสิ่งที่เราคิด...จะให้เกิดขึ้นในเวที
- กำหนดวัตถุประสงค์ต่างๆ
- วางแผนกระบวนการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่เราอย่างจะให้เกิดขึ้น

อุปสรรค์ในการทำเวทีจากสถานการณ์จริง

- **ดันทุรัง**

- แนะนำตัวเอง เราเป็นใครและชุมชนเป็นใคร
- ถามไถ่สารทุกข์สุขดิบของชุมชน
- ต้องให้ความสำคัญกับการนัดหมายกับชุมชน

- ไม่ถามเรื่องสวนตัวมากจนเกินไป
- เกาะติดสถานการณ์
- คิดดี
- แบ่งปันสถานการณ์
- จี้จุด...ในสถานการณ์
- จุดไฟ....สถานการณ์เกิดขึ้นจริง
- ใส่เชื้อ...เพิ่มเติมข้อมูลมากขึ้น
- เกื้อกูล...ข้อมูลแบ่งปันเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหา
- หนุนศรัทธา...ที่ดีต่อกัน

เวทีศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 15 ธันวาคม 2551 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ วัดคลองขุดเล็ก หมู่ที่ 1 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณปัญญา โตกทอง
2. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
3. คุณปรีชา บุญสมหวัง
4. คุณพจนา วิเชียรฉาย
5. คุณนพรัตน์ บุญสมหวัง
6. คุณสุชาติ บงมี
7. คุณประยงค์ นิยากร
8. คุณวัฒนา ด้วงนิ่ม
9. คุณละเมียด ชลมูมิ
10. คุณเครือฉัตร ฉัตรพุก
11. คุณนิยม เวชกิจ
12. คุณจีบจิตต์ อินทร์อารักษ์
13. คุณบุญชู เกิดสังข์
14. คุณปราณี เวชการ
15. คุณชนิสรา แดงสวัสดิ์
16. คุณจิตกร ปานมา
17. คุณเจือ นามถวิล
18. คุณไม้ วงษ์จันทร์ทอง
19. คุณมานพ เสาทอง
20. คุณอรรณนพ จันทร์รอด
21. คุณสรศักดิ์ สุขเกษม
22. คุณถนอม แดงอรุณ
23. คุณพเยาว์ เจริญเนตร
24. คุณอำพรรณ ชลภูมิ
25. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
26. คุณศิริวัฒน์ คันทารส
27. คุณนิตยา คงแผน
28. คุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ

วัตถุประสงค์ เพื่อพูดคุยสอบถามความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ถึงเรื่องสวัสดิการที่ได้รับจากอดีตถึงปัจจุบัน และความต้องการสวัสดิการที่ชาวบ้านอยากให้เกิดขึ้นในชุมชน

การจัดเวทีในครั้งนี้เป็นการลงเวทีครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรก ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจากการพูดคุยกับชาวบ้านคณะทำงานได้ชวนพูดคุยถึงการประกอบอาชีพของชาวบ้านเมื่อครั้งอดีต ทำให้ทราบว่าอาชีพเดิมคือการทำสวนมะพร้าว การใช้ชีวิตกับการหากินโดยอาศัยลำคลองธรรมชาติ จับกุ้ง หอย ปู ปลา หาผักบุ้ง สายบัว ใช้ชีวิตเรียบง่ายและพอเพียง แต่ปัจจุบันด้วยปัจจัยในหลายๆ ด้านที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น อาชีพที่เปลี่ยนไป จากการทำสวน ก็เปลี่ยนไปเป็นเลี้ยงกุ้ง ทำงานโรงงาน การหากินโดยอาศัยจับสัตว์น้ำในลำคลองลำบากขึ้น เพราะสาเหตุจากน้ำเสีย ลำคลองตื้นเขิน และจากบางคนที่เห็นแก่ตัวจับสัตว์น้ำโดยการใช้กระแสไฟฟ้าช๊อตทำให้สัตว์น้ำสูญพันธุ์

ในปัจจุบันชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกองทุนฌาปณกิจ โดยจะเก็บเงินสมาชิกคนละ 20 บาท เพื่อนำไปช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิตลง อีกทั้งยังรวมกลุ่มตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีการออมเงิน การปล่อยให้สมาชิกกู้เงินเป็นการช่วยเหลือกันในชุมชน และมีสวัสดิการคือ เจ็บป่วย นอนโรงพยาบาลสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ถ้าสมาชิกเสียชีวิตก็มีเงินช่วยทำศพ

สำหรับปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่คือ

- ความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น จากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดมิจฉาชีพขึ้น มีการลักขโมย ทำให้ชาวบ้านต้องระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองมากขึ้น
- การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ไม่เต็มที่ เช่น คูคลองตื้นเขิน น้ำเสีย วัชพืชขึ้นหนาแน่น การทิ้งขยะมูลฝอยรวมถึงการตัดกิ่งไม้ ต้นไม้ทิ้งลงลำคลองของบางคนที่เห็นแก่ตัว
- ในชุมชนมีเด็กที่พิการ ผู้ป่วยเอดส์และผู้สูงอายุที่เป็นภาระให้ต้องดูแล

สิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนต้องการคือ

- ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ (มีรายได้ที่ดีขึ้น)
- มีความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน
- การหากินกับธรรมชาติทำได้เหมือนอดีต (หากุ้ง หอย ปู ปลา ได้เหมือนเดิม รวมทั้งใช้น้ำในลำคลองมาอุปโภค ได้เช่นกัน)

การถอดบทเรียนหลังจากจบเวที

หลังจากจบเวทีพูดคุยกับชาวบ้านหมู่ที่ 1 แล้ว คณะทำงานได้ทำการถอดบทเรียนที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ต.แพรกหนามแดง ซึ่งได้บทสรุปคือ

* การใช้คำถามในเวที ซึ่งจะทำให้ชาวบ้าน สับสนไม่เข้าใจ เช่น ถามว่า "**สวัสดิการคืออะไร**" ควรใช้คำถามอื่นๆ เมื่อตั้งคำถามแล้วต้องถามให้ลึกลงไปอีกเพื่อเป็นการหาข้อมูลในเชิงลึกและจะได้รวบรวมความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านในชุมชนได้

* ในการพูดคุยคณะทำงานต้องลืมเรื่องสวัสดิการ ควรชวนคุยในลักษณะการปรับทุกข์ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและคณะทำงาน

* การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้มีความทุกข์) ต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ การประกอบอาชีพ และภาระที่ต้องรับผิดชอบ

* ก่อนการลงพื้นที่คณะทำงานต้องหาข้อมูลของชุมชนให้มากที่สุดและแบ่งปันข้อมูลนั้นให้รับทราบโดยทั่วกัน

ปิดการประชุมเวลา 16.00 น.

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

การดูงานสวัสดิการชุมชน

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

ระหว่างวันที่ 10 - 11 กุมภาพันธ์ 2552

ณ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด และตำบลท่าสอน จังหวัดจันทบุรี

วันที่10 - 11 กุมภาพันธ์ 2552 ทาง อบต.แพรกหนามแดง ได้จัดให้ชาวบ้านในตำบลแพรกหนามแดงไปศึกษาดูงานที่จังหวัดตราด เรื่องสวัสดิการซึ่งทางกลุ่มสัจจะฯได้ทำโครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดงหมายกำหนดการศึกษาดูงานคือ

1. ตำบลท่าสอน จังหวัดจันทบุรี
2. วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

ตำบลท่าสอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ปัญหาของตำบลท่าสอนจะเกี่ยวกับป่าคือป่าชายเลน

- ถ้าชาวบ้านปลูกป่า = ป่าสมบูรณ์ชาวบ้านจะโดนไล่ออกจากที่ดิน
- ถ้าป่าเสื่อมโทรม = ชาวบ้านอาศัยอยู่ได้

แก้ปัญหา

- ทำย่างไรให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้

โครงการและกิจกรรมของอำเภอท่าสอน

- โครงการปลูกป่าชายเลน = ฟื้นฟูป่า
- โครงการปลูกเสริมป่า
- โครงการปลูกบำรุงป่า
- ทำเขตพิทักษ์ป่าชายเลนรักษ์สัตว์น้ำ
- หมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ (ให้ชาวบ้านอยู่กับป่า)
- อบรมยาวชนและจัดตั้งกลุ่มศึกษาป่าชายเลน
- สืบต้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน ทำน้ำผลไม้ ชาใบขลู่ ทำครีม ทำขนม

ครั้งแรกชาวบ้านไม่ร่วมมือกับราชการเลยมีการจัดตั้งสภาชาวบ้านทำแผนว่าแผนไหนทำได้ก่อนได้หลัง

วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

จากการที่กลุ่มมีการออมกันอยู่แล้วแต่จากการไปดูงานก็มีการปรับเปลี่ยนบางอย่าง เช่น การกู้เงิน

1. ปรับเวลาในการส่งเงินกู้ให้นานขึ้น
2. มีการใช้ตั๋วเงิน (เช็คแท็บ) เมื่อคนต้องการกู้แต่ส่งไม่หมดก็ไม่ต้องหาเงินสดมาใช้กลุ่มแต่จะใช้ตั๋วเงินแทนแต่ต้องเสียค่าบำรุง 10,000 ต่อ100 บาท
3. มีการทำประกันความเสี่ยง (10,000 ต่อ100 บาท) เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกรณีที่กู้เงินไปแล้วเกิดเสียชีวิตหรืออุบัติเหตุจนไม่สามารถหาเงินมาใช้กลุ่มได้
4. เปิดเผยรายชื่อผู้กู้และผู้ค้ำและผู้ขาดส่งเพื่อความโปร่งใส่ในการทำงานของกรรมการกลุ่มฯลฯ

มีการจัดตั้งกองบุญเมตตาธรรมวันละ 1 บาท ซึ่งทางกลุ่มได้ทำโครงการการจัดสวัสดิการของชุมชนอยู่แล้ว และมีการตั้งกลุ่มสัจจะที่เป็นฐานเมื่อไปดูงานวัดไผ่ล้อมก็มีการต่อยอดจัดตั้งกองบุญวันละ 1 บาทขึ้นเพราะชาวบ้านเข้าใจมากขึ้นในเดือนแรกมีชาวบ้านมาเข้าร่วม 187 รายเมื่อครบ 3 เดือนได้สมาชิก 342 ราย ผลจากการดูงาน ทำให้ชาวบ้านเข้าใจสวัสดิการมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการออม และมีความคิดที่จะเพิ่งตนเองมากขึ้น

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึก

สรุปการประชุมทีมวิจัยแพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 18 เมษายน 2552 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลแพรกหนามแดง ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณนิภา บัวจันทร์
2. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
3. คุณมาลี ริ้วทอง
4. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
5. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
6. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ
7. คุณนิตยา คงแผน
8. คุณพจนา วิเชียรฉาย
9. คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง
10. คุณสัญญรัตน์ แก้วพิกุล
11. คุณสายัณห์ สุขประเสริฐ
12. คุณปัญญา โตกทอง
13. คุณนิพัตร์ อมศิริ
14. คุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ
15. คุณสุทธิลักษณ์ โตกทอง

วัตถุประสงค์ เพื่อหาเป้าหมายในการดำเนินการของโครงการวิจัยต่อไป

จากการดำเนินงานของทีมวิจัยที่ผ่านมา มีการพูดคุยเพื่อทบทวนกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

1. เวทีสร้างความเข้าใจ
2. อบรมวิทยากรกระบวนการ
3. ศึกษาความเป็นมา
4. สรุปเวทีและจัดหมวดหมู่
5. ศึกษาดูงาน
6. วิเคราะห์ข้อมูล

ซึ่งกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ ทีมวิจัยได้ดำเนินการไปแล้วเกือบทุกข้อยกเว้นการสรุปเวทีจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล แต่ข้อมูลต่างๆ และการสร้างความเข้าใจยังไม่ชัดเจนและทั่วถึง ดังนั้น ทีมวิจัยจึงต้องสร้างความชัดเจนในทีมเองว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ในการลงเวทีที่ทีมวิจัยได้พบและพูดคุยกับชาวบ้าน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนให้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

พี่เลี้ยงทีมวิจัย (คุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ) แนะนำว่า การหารูปแบบของสวัสดิการที่เหมาะสมกับชุมชน ให้ทบทวนการทำงานจากประสบการณ์ที่ผ่านมา พูดคุยกับชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องสวัสดิการให้มากที่สุด พร้อมทั้งยกตัวอย่างของสวัสดิการต่างๆ เช่น

สวัสดิการที่เกิดจากรัฐจัดให้ ได้แก่

* รักษาพยาบาลฟรี (บัตรทอง)
* เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
* เรียนฟรี 15 ปี หรือกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)

สวัสดิการธรรมชาติ ได้แก่

* พืชผักตามธรรมชาติ
* แม่น้ำลำคลอง กุ้ง ปู ปลา

สวัสดิการเหล่านี้ เป็นประเด็นที่ทีมวิจัยต้องทำความเข้าใจกับชาวบ้านให้มากที่สุด และสร้างสวัสดิการที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นในชุมชน

สำหรับปัญหาของทีมวิจัยในส่วนของพื้นที่น้ำจืดหมู่ที่ 3 ประสบคือ แกนนำชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ แม้ว่าจะมีการชักชวนให้มีส่วนร่วมด้วยก็ตาม ซึ่งทางทีมวิจัยจะหาแนวทางเพื่อทำความเข้าใจกับแกนนำชาวบ้านต่อไป

ส่วนในพื้นที่น้ำเค็ม จากการที่ผู้คนต่างถิ่นต่างพื้นที่ เข้ามาจับสัตว์น้ำ งมกุ้ง ปลา ในลำคลองทำให้ดินเลนและแก๊สที่ก้นคลองฟุ้งกระจาย ไล่เชื้อกุ้ง ลูกปลา หนีออกทะเลไปหมด ทำให้พันธุ์สัตว์น้ำตามธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว

ทีมวิจัยจะมีวิธีการอย่างไร จึงจะสามารถดึงแนวคิดในการจัดการปัญหาเหล่านี้ของชาวบ้านออกมาได้

สรุป คือ ทีมวิจัยต้องลงเวทีย่อย โดยให้สมาชิกของกลุ่มสัจจะฯ เป็นแกนหลัก ดังนั้นทีมวิจัยต้องแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อรับผิดชอบตามพื้นที่ต่างๆ และทำหนังสือเชิญสมาชิกมาร่วมพูดคุยทำความเข้าใจและรับทราบปัญหา โดยทำหลายๆ เวที พยายามดึงแนวคิดของชาวบ้าน หาแนวร่วมในการพูดคุยเพื่อนำไปสู่การจัดการสวัสดิการที่ดี ส่วนเรื่องที่ทีมวิจัยควรพูดคุยคือ การสอบถามถึงความเป็นอยู่ของชาวบ้าน พูดคุยถึงเรื่องในอดีต ปัจจุบัน และสอบถามถึงปัญหาที่ชาวบ้านกำลังประสบอยู่

ในส่วนของกลุ่มสัจจะฯ ทีมวิจัยควรสอบถามถึงความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อกลุ่มสัจจะฯ ว่าสมาชิกมีความรู้สึกเช่นไร กลุ่มสัจจะฯ มีประโยชน์หรือข้อดีข้อเสียอย่างไร สวัสดิการที่ทางกลุ่มจัดให้สมาชิกเพียงพอหรือไม่ และสมาชิกต้องการให้ทางกลุ่มจัดสวัสดิการในรูปแบบใดเพิ่มเติม เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มสัจจะฯ เพื่อที่สมาชิกจะได้รู้สึกถึงความสำคัญของกลุ่มสัจจะฯและช่วยกันดูแลและรักษากลุ่มไว้ให้มั่นคง

ปิดประชุมเวลา 12.00 น.

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

เวทีศึกษาความเป็นมา สถานการณ์ และรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 22 เมษายน 2552 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลยี่สาร อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจและเก็บข้อมูลจากอดีตถึงปัจจุบัน

การลงเวทีเพื่อพูดคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชนครั้งนี้ มีชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะและชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นพอสมควร จากการพูดคุยสอบถามได้ข้อมูลดังนี้

ในอดีตการประกอบอาชีพของชาวบ้านเป็นเช่นเดียวกันกับปัจจุบัน คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำนากุ้ง โดยเลี้ยงแบบธรรมชาติ ในลำคลองมีการวางโพงพางแต่ต้องมีการเสียค่าน้ำ(ค่าสัมปทาน)ให้กับทางราชการ ภายหลังเมื่อผู้ได้รับสัมปทานเสียชีวิตลงก็ไม่มีการจัดเก็บอีก ดังนั้นปัจจุบันจึงไม่ต้องจ่ายค่าสัมปทาน (การจ่ายค่าสัมปทาน มีเมื่อประมาณ 20 ปีผ่านมา) ในอดีตปริมาณสัตว์น้ำ (กุ้ง ปู ปลา) มีมากมาย ชาวบ้านหากินได้ง่ายแม้ว่าราคาจะต่ำแต่ชาวบ้านก็ไม่เดือดร้อนมากนักในการประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต อุปกรณ์การจับสัตว์น้ำมีเพียง แห ยอ หรือ ซั้ง สัตว์น้ำที่ชาวบ้านจับขึ้นมาได้จากอุปกรณ์เหล่านี้ จะมีขนาดใหญ่ เพราะเป็นการคัดกรองเอาเฉพาะสัตว์น้ำที่ได้ขนาดเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้ปริมาณสัตว์น้ำลดลงเป็นอย่างมาก จากข้อคิดเห็นของชาวบ้าน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาจมาจากหลายสาเหตุคือ

การลงทุนทำบ่อพัฒนาของนายทุน (ในราวปี พ.ศ. 2530 – 2535) มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเพื่อการส่งออก โดยมีการใช้สารเคมีในบ่อและทิ้งน้ำเสียก้นบ่อสู่ลำคลองธรรมชาติ ทำให้สัตว์น้ำบางชนิดหายไปหรือปริมาณลดลงมาก เช่น ปลาเขือ ปูแป้น (ปูแปะหรือปูใบไม้)

ในอดีตลำคลองไม่ลึกมาก มีซากซั้งขวางทางน้ำทำให้ระดับน้ำไม่แห้งคลองมาก แต่ปัจจุบันมีการขุดคลองทำให้คลองมีความลึกมากกว่าแต่ก่อนแต่ระดับน้ำกลับแห้งมากทำให้การสัญจรทางน้ำเป็นไปด้วยความลำบาก สัตว์น้ำวัยอ่อนและที่เจริญเติบโตหนีลงน้ำที่ลึกกว่า

- การทำฟาร์มหอยนางรมของนายทุนบริเวณปากอ่าวบางตะบูน โดยการปักเสาปูนขวางกระแสน้ำแล้วแขวนหอยนางรมเป็นแนวคอยดักจับกินแพลงตอนที่มากับกระแสน้ำ ทำให้น้ำบริเวณปากอ่าวใส และปริมาณสัตว์น้ำที่จะเข้าสู่ชายฝั่งด้านในมีน้อย
- ในอดีตคนนอกพื้นที่เข้ามาหากินโดยการงมจับสัตว์น้ำในลำคลองต่างๆ มีน้อย แต่ปัจจุบันมีคนนอกพื้นที่เข้าหากินมากขึ้น ประกอบกับระดับน้ำในลำคลองที่มีน้อยทำให้เกิดการฟุ้งกระจายของดินเลนและแก๊สที่สะสมอยู่ก้นคลอง สัตว์น้ำจึงหนีออกน้ำลึก ที่หนีไม่ทันก็ตาย อีกทั้งคนนอกพื้นที่ยังจับสัตว์น้ำวัยอ่อนไปด้วย ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำตามธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ชาวบ้านต้องดิ้นรนหาทุนซื้อพันธุ์กุ้ง ปู หรือปลากะพง มาลงเลี้ยงเสริมในบ่อเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว แต่ก็ประสบปัญหาอีกเพราะการจัดซื้อพันธุ์สัตว์น้ำเหล่านี้ต้องใช้ต้นทุนค่อนข้างมาก ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงมีการเปรียบ เทียบข้อมูลเมื่อครั้งอดีตกับปัจจุบันดังนี้

อดีต	ปัจจุบัน
- พันธุ์กุ้งราคาแพง แต่อัตราการตายน้อยให้ผลผลิตสูง	- พันธุ์กุ้งราคาถูกแต่อัตราการตายมาก ไม่แข็งแรง บางครั้งอายุยังไม่ครบกำหนดจับก็ตายหมด
- น้ำในลำคลองสะอาดไม่มีสารเคมีเจือปน (ไม่มีน้ำเสีย)	- มีสารเคมีเจือปนมากับน้ำ รวมทั้งน้ำเสียจากโรงงานที่แอบปล่อยลงมาสู่ลำคลองธรรมชาติ
- สภาพดินในบ่อกุ้งมีความสมบูรณ์เหมาะสมกับการเพาะเลี้ยง	- ดินเลนก้นบ่อมากเพราะไม่มีการดูดทิ้ง (ขาดเงินทุนในการจ้าง)
- ราคาสัตว์น้ำต่ำแต่ได้ผลผลิตปริมาณมาก	- ราคาสัตว์น้ำตกต่ำ และผลผลิตมีปริมาณน้อย
- กุ้งแข็งแรงไม่มีโรคระบาด	- เกิดโรคระบาดในกุ้ง เช่น หลังขาว (กุ้งกะท)หัวเหลือง
- สภาพอากาศเป็นไปตามฤดูกาล	- สภาพอากาศที่ร้อนขึ้นทำให้อุณหภูมิผิวน้ำร้อนมาก

ปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่นี้เป็นปัญหาโดยรวมของชุมชน และจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้การประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตยากลำบากมากขึ้น

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชน ชาวบ้านเสนอข้อคิดเห็นดังนี้

* กรณีฟาร์มหอยนางรมบริเวณปากอ่าวบางตะบูน ชาวบ้านบางตะบูนส่งเรื่องร้องเรียนกับทางราชการแล้วได้รับการเพิกเฉย ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนอื่นๆ (คลองโคน คลองช่อง ยี่สาร และแพรกหนามแดง) ที่ได้รับผลกระทบควรรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายร้องเรียนกับทางราชการเพื่อให้ทางราชการหาแนวทางจัดการและแก้ไขปัญหาให้ชาวบ้าน

* ชาวบ้านร่างกฎชุมชนที่ได้จากการประชุมหารือและสรุปออกมาเป็นมติ โดยชาวบ้านได้เสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งตำบลยี่สารและตำบลแพรกหนามแดงเพื่อขอให้ออกเป็นกฎระเบียบของตำบลในการร่วมมือกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำให้อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำในพื้นที่อย่างยั่งยืน

* รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเกษตรกรเพื่อการจัดซื้อพันธุ์สัตว์น้ำที่มีราคาถูกแต่คุณภาพดี รวมทั้งขอรับการสนับสนุนจากกรมประมงและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

* จัดสร้างธนาคารปู โดยมีการตั้งกลุ่มผู้รับซื้อปูที่ไข่นอกกระดอง (ปูไข่ฝา) จากชาวบ้าน นำมาเลี้ยงไว้ในกระชังบริเวณที่เหมาะสมกับการสลัดไข่ เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณลูกปูสู่ธรรมชาติ

นอกจากปัญหาต่างๆที่ชาวบ้านประสบและข้อคิดเห็นต่างๆที่ได้รับฟังจากชาวบ้านแล้ว ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลมาว่า ทางกรมประมงได้ประสานกับประมงจังหวัดและได้คัดเลือกพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลยี่สารเป็น**ต้นแบบโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบยั่งยืน เป็นแห่งแรกในประเทศไทย** โดยได้คัดเลือกบ่อกุ้งของชาวบ้าน 1 บ่อเพื่อใช้เป็นบ่ออนุบาลพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน เช่น พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปลากะพง พันธุ์ปูทะเล ฯลฯ เพื่อทำการอนุบาลเป็นเวลาประมาณ 30 วัน ก่อนที่จะปล่อยลงสู่ลำคลองธรรมชาติ เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ และจะมีการทยอยนำพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ มาทำการอนุบาลและปล่อยลงสู่ธรรมชาติในทุกๆ เดือน โดยทางกรมประมงได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ช่วยงดจับสัตว์น้ำในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อพันธุ์สัตว์น้ำที่ปล่อยลงสู่ลำคลองธรรมชาติ ซึ่งในโครงการดังกล่าว

ทางกรมประมงได้ทำพิธีปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำตามโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างยั่งยืน ไปแล้วในวันที่ 20 เมษายน 2552 โดยมีท่านรองอธิบดีกรมประมงเป็นประธานในพิธีและทำการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำด้วยตัวของท่านเอง ดังนั้นในส่วนของตำบลแพรกหนามแดงซึ่งมีพื้นที่ติดต่อและใช้ลำคลองร่วมกันกับตำบลยี่สาร จึงต้องมีการจัดทำกระบวนการในการร่วมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่ทางราชการนำมาช่วยเหลือ เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตให้กับชาวบ้านเอง

ในการพูดคุยครั้งนี้ มีการพูดคุยถึงกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ตำบลแพรกหนามแดงว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอย่างไรกับกลุ่ม กลุ่มสัจจะมีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร ซึ่งสมาชิกให้ความเห็นว่า กลุ่มสัจจะฯ เป็นแหล่งเงินทุนให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินได้เป็นอย่างดี ทีมวิจัยได้ถามว่า สวัสดิการที่กลุ่มมีให้กับสมาชิก เช่น เงินรับขวัญเด็กแรกเกิด ค่ารักษาพยาบาล ค่าฌาปนกิจ และค่าไฟฟ้าที่สมาชิกได้รับนั้นสมาชิกพอใจหรือไม่ สมาชิกพอใจ และทีมวิจัยถามต่อว่า การที่สมาชิกหากินโดยการจับสัตว์น้ำในคลองได้ในปริมาณมากนั้น สมาชิกพอใจหรือมีความสุขหรือไม่ ซึ่งได้รับคำตอบว่าพอใจและมีความสุข ทีมวิจัยจึงอธิบายว่า ความพอใจและความสุขที่ได้รับนั้นคือสวัสดิการ ซึ่งเป็นสวัสดิการ ที่ได้รับจากธรรมชาติ เช่นเดียวกับสวัสดิการที่ทางกลุ่มสัจจะฯจัดให้สมาชิก แต่ก็มีสมาชิกบางคนที่ต้องการให้กลุ่มสัจจะฯเพิ่มปันผลให้ โดยยอมตัดการรับสวัสดิการไฟฟ้าออกไป ทีมวิจัย (เป็นกรรมการกลุ่มสัจจะด้วย) จึงอธิบายว่าเงินสวัสดิการและเงินปันผลเป็นคนละส่วนกันซึ่งเป็นระเบียบของกลุ่มที่ต้องมีทั้งสองอย่าง เงินปันผลนั้นสมาชิกได้รับกันทุกคนมากน้อยตามจำนวนหุ้น ส่วนสวัสดิการนั้นสมาชิกไม่สามารถได้รับอย่างทั่วถึง ดังนั้นเพื่อเป็นการกระจายสวัสดิการให้ทั่วถึงจึงมีการช่วยเหลือค่าไฟฟ้าให้กับสมาชิกในทุกครัวเรือน

สำหรับข้อเสนอของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯที่เสนอมาในเวที คือ การปล่อยกุ้งเป็นพันธุ์กุ้ง พันธุ์ปู ให้สมาชิกนำไปเลี้ยงในบ่อกุ้งแทนการให้กู้เป็นเงินเพียงอย่างเดียว ซึ่งทีมวิจัย (คณะกรรมการกลุ่มสัจจะ) รับไว้พิจารณาและปรึกษาหาแนวทางในการดำเนินการต่อไป

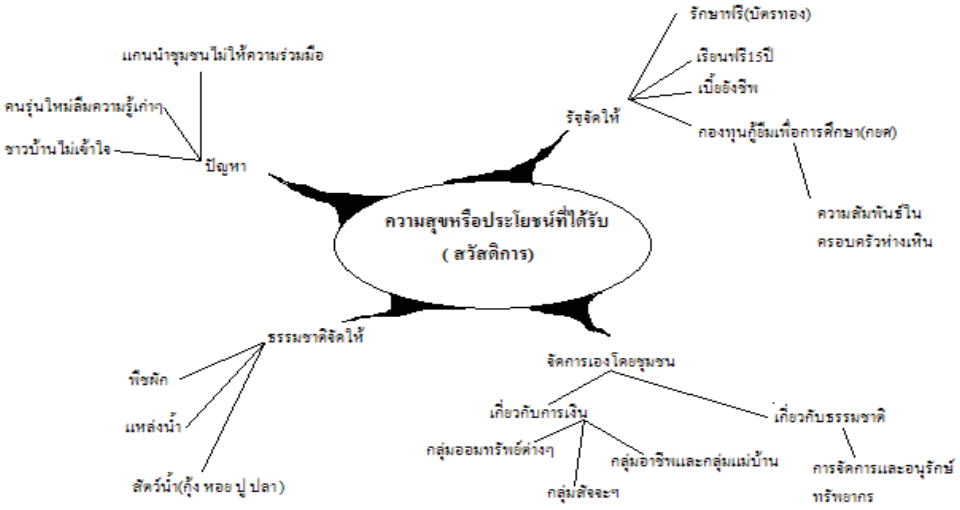

ปิดประชุมเวลา 16.00 น.

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมทีมวิจัย (ย่อย)

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 9 พฤษภาคม 2552

ณ โรงสีชุมชน หมู่ที่ 3 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ
2. คุณนิตยา คงแผน
3. คุณชิ้น เจริญเนตร
4. คุณตวงพร บรรเทาทุกข์
5. คุณเอี่ยม อาจแก้ว
6. คุณวิเชียร เจริญเนตร
7. คุณณรงค์ มณีฉาย
8. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
9. คุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ
10. คุณพวงทอง เม้นเกร็ด
11. คุณสุทธิลักษณ์ โตกทอง
12. คุณปัญญา โตกทอง
13. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
14. คุณนิภา บัวจันทร์
15. คุณใบศรี อินภมร
16. คุณพเยาว์ กลั่นประเสริฐ
17. คุณเครือวัลย์ บุคคลลักษณ์
18. คุณพจนา วิเชียรฉาย

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจและเก็บข้อมูลจากอดีตถึงปัจจุบัน

การลงเวทีครั้งนี้เป็นการลงเวทีครั้งที่ 2 เพื่อพูดคุยกับชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์หมู่ที่ 3 คุณปัญญา โตกทอง ได้กล่าวถึงอดีตว่า อาชีพของชาวบ้านหมู่สามแพรกหนามแดงเป็นอย่างไรและมีการจัดสวัสดิการอะไรบ้าง การพูดคุยสร้างบรรยากาศเป็นกันเองทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลได้มาก กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด กล้าแสดงออก

คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ เล่าว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนนี้ ในอดีต เป็นวิถีชีวิตของชาวนาข้าว อาชีพส่วนใหญ่ทำนาปี (นาดำ) มีบางส่วนที่ทำสวนมะพร้าว (ทำตาล) พันธุ์ข้าวที่ปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง (ผลผลิตน้อย) ชาวบ้านจะเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ปลูกไปเรื่อยๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า การปลูกข้าวพันธุ์เดิมๆทำให้เมล็ดข้าวลีบและเล็กลง (ภาวะพันธุ์ชิด)ดังนั้นการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ปลูกจึงเป็นวิธีการเพิ่มผลผลิตของชาวนาข้าวเอง ในการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ปลูกชาวนา

จะใช้วิธีแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวกันเอง หรือการซื้อต้นกล้าจากหมู่บ้านอื่นมาปลูกในที่นาของตน เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจะมีการช่วยแรงกัน (ลงแขก) แต่ถ้าที่นาทำกิน มีเกิน 10 ไร่ ชาวนาต้องจ้างแรงงานมาช่วย

คุณป้ามะลิ เจริญเนตร เสริมขึ้นอาหารการกินชาวบ้านจะพึ่งพาธรรมชาติ เก็บผัก จับกุ้ง จับปลาในลำคลองมากิน การใช้น้ำของชาวบ้าน ในช่วงฤดูแล้ง (มกราคม-พฤษภาคม) ชาวบ้านต้องนำเรือไปบรรทุกน้ำ(ล่องน้ำ) ที่บริเวณหน้าวัดแจ้ง หรือวัดประดู่มาใช้ เนื่องจากสาเหตุที่น้ำเค็มหนุนเข้าไปในพื้นที่ ต้นไม้จึงยืนต้นตายหมด แต่ชาวบ้านก็ยังได้อาศัยจับกุ้งทะเลที่มากับน้ำเค็มในลำคลอง กินเป็นอาหาร

สำหรับการทำนาปรัง ชาวบ้านเริ่มทำก่อนที่จะมีคลองชลประทานมาถึงประมาณ 2 ปี โดยพื้นที่ที่สามารถปลูกข้าวได้ จะเป็นบริเวณใกล้ลำคลอง หลังจากนั้นในปี 2533 มีการส่งน้ำมาตามคลองชลประทาน ชาวบ้านจึงเปลี่ยนการปลูกข้าวนาปีเป็นการปลูกข้าวนาปรัง พันธุ์ข้าวที่ปลูกจึงถูกเปลี่ยนตามไปด้วย โดยมีการสนับสนุนให้ปลูกข้าวพันธุ์ กข (ย่อมาจาก กองการข้าว) จากรัฐบาลซึ่งข้าวพันธุ์นี้ให้ผลผลิตสูง อายุการปลูกสั้น แต่ข้าวพันธุ์ กข นี้ตอบสนองต่อปุ๋ยเคมีมาก ทำให้ชาวบ้านต้องสั่งซื้อปุ๋ยเคมีเพิ่มมาด้วย

ข้อเปรียบเทียบที่ได้จากชุมชน

อดีต	ปัจจุบัน
การทำนา : ทำนาปี(นาดำ) **พันธ์ข้าว** : พันธุ์ข้าวพื้นเมืองเช่น เหลืองปะทิว (เหลืองรอดหนี้) เหลืองกอเดียว เหลืองบางเค็ม **ปุ๋ย :** ใช้ปุ๋ยจากธรรมชาติ จากมูลวัวหรือควาย	**การทำนา** : ทำนาปรัง **พันธุ์ข้าว** : ก ข **ปุ๋ย :** ใช้ปุ๋ยเคมี (กลับมาใช้สารชีวภาพ)
อาหาร : ปลูกผักกินเอง หรือเก็บจากธรรมชาติ จับสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เพราะมีปริมาณมาก	**อาหาร :** ปลูกผักน้อยส่วนใหญ่ ซื้อเพราะสะดวก สัตว์น้ำลดลง ต้องซื้อ
เจ็บป่วย : ใช้สมุนไพรจากธรรมชาติ	**เจ็บป่วย :** รักษาโดยยาตำราหลวง
น้ำดื่ม : น้ำจากแหล่งธรรมชาติ (ล่องน้ำในฤดูแล้ง)	**น้ำดื่ม :** น้ำประปา

จากเวทีพูดคุย คุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ ผู้ประสานงานวิจัย ได้มีการเชื่อมโยงข้อมูลให้ชาวบ้านรับทราบถึงเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในอดีต และได้สอบถามผู้เข้าเวทีว่า สิ่งเหล่านี้พวกเราคิดว่ามันเป็นสวัสดิการไหม และเราคิดว่าปัจจุบันพวกเราได้รับสวัสดิการต่างๆ อะไรบ้าง คุณสมบูรณ์ได้กล่าวว่าสวัสดิการจากรัฐบาล

- เกษตรจังหวัดนำพันธุ์ข้าวมาแจก ปอเทือง เชื้อราไตรโคเดอร์มา
- การรักษาพยาบาลฟรี เรียนฟรี เบี้ยผู้พิการ เบี้ยผู้สูงอายุ กองทุนหมู่บ้าน
- น้ำประปาฟรี
- ไฟฟ้าฟรี

คุณชิษนุวัฒน์ กล่าวว่า ข้อเสียของสวัสดิการจากรัฐ คือ ชาวบ้านไม่มีความรู้สึกการเป็นเจ้าของ ทำให้ขาดการจัดการที่ดี และพวกเราชาวบ้านจะต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นให้แก่รัฐบาล

คุณปัญญา เสริมทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำฝนที่สะอาดอากาศที่บริสุทธิ์ พืชผักสมุนไพรจากธรรมชาติตามฤดูกาล สัตว์น้ำต่างๆ ในแม่น้ำ ลำคลอง สมุนไพร พวกเราคิดว่ามันสวัสดิการของพวกเราหรือไม่ ลุงสมบูรณ์ตอบว่าใช่เลย และถ้าชาวบ้านในชุมชนเราลดการใช้สารเคมี จะทำให้สวัสดิการตามธรรมชาติเพิ่มขึ้น เช่น กบในนาข้าว ปลาช่อนในนาข้าว หรือถ้าชาวบ้านต้องการสวัสดิการจากรัฐมากขึ้น พวกเราชาวบ้านก็ต้องเสียภาษีมากขึ้นตามมาด้วย

คุณนิภา บัวจันทร์ เสริมว่าในอดีตและปัจจุบันมีสวัสดิการที่ชาวบ้านจัดสร้างกันเองมีอะไรบ้าง

- การทำบุญ ช่วยงานต่างๆ
- กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ / กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท กู้ยืม เกิด เจ็บ ตาย
- การช่วยแรง ลงแขก
- การปลูกไม้กินได้บริเวณข้างถนน (ชาวบ้านดูแลเอง)
- การแลกเปลี่ยนสิ่งของกันเอง

การสรุปบทเรียนหลังจากจบเวทีแล้ว เปรียบเทียบกับเวทีเดิม การพูดคุยที่ได้ข้อมูลและได้การมีส่วนร่วมจากชาวบ้านมากขึ้นซึ่งเกิดจาก ทีมไม่มีการพูดเรื่องเงิน หรือผลประโยชน์ซึ่งอาจนำไปสู่การขัดแย้ง

- คุณนิภา มีการพูดคุยถามเรื่องวิถีชีวิตในอดีตของชุมชน
- คุณพจนา มีการชวนชาวบ้านพูดคุยให้เห็นภาพ อดีต - ปัจจุบัน – อนาคต
- คุณฐิชานพงศ์ บรรยากาศการพูดคุยที่เป็นกันเอง
- คุณบุญชอบ ความอยากเล่าเรื่องในอดีตของชาวบ้านเอง
- คุณปัญญา เสริมข้ออ่อนในเวทีคือชาวบ้านยังมีการพูดคุยเป็นกลุ่มย่อย / วิธีแก้ไข คือ ชวนกลุ่มย่อยให้กลับมาสนในเวทีพูดคุย (ชวนคุย)
- ยังมีบางคนที่ไม่รู้ว่ามาทำไม เกิดจากการสื่อสารของผู้ประสานยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร
- บริเวณที่จัดการประชุมมีกลิ่นรบกวน

ข้อเสนอแนะของพี่เลี้ยง

- ควรตั้งคำถามชวนให้คิด เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน
- ควรทำบทบาทของแต่ละคนในทีมให้ดีอย่างนี้อีก
- ควรย้ายเวทีประชุมไปที่อื่นบ้าง
- สอดแทรกประเด็นสวัสดิการเข้าไปในการพูดคุยลดการเบื่อหน่าย
- อาจจะชวนทำกิจกรรม รณรงค์ควบคู่กับการเปิดเวที
- เชื่อมโยงสถานการณ์ในชุมชนกับเวทีการพูดคุย

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีทบทวนการทำงาน

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 15 พฤษภาคม 2552

ณ ที่ทำการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ตำบลแพรกหนามแดง ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณวัณชัย ติขินานนท์
2. คุณศิริธร เลาหะวิไลย
3. คุณปัญญา โตกทอง
4. คุณฐิติมา เวชพงษ์
5. คุณทิพย์สุดา พุฒจร
6. คุณจิตศักดิ์ พุฒจร
7. คุณมรกต บุญศิริชัย
8. คุณปรีชา บุญสมหวัง
9. คุณนพรัตน์ บุญสมหวัง
10. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ
11. คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง
12. คุณชุลีกร ทัพพลี
13. คุณนงลักษณ์ คงศรี
14. คุณพจนา วิเชียรฉาย
15. คุณสายัณ สุขประเสริฐ
16. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
17. คุณนิภา บัวจันทร์
18. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
19. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
20. คุณศิริวัฒน์ คันทารส

จากการที่ทีมวิจัยได้ดำเนินโครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนฯ ในการทำงานที่ผ่านมา คุณศิริวัฒน์ คันทารส พี่เลี้ยง ทีมวิจัยได้ให้มาทบทวนกิจกรรมต่างๆ และประสบการณ์ที่ได้จากการลงเวที

คุณนิภา บัวจันทร์ ได้ทบทวนเป้าหมายของโครงการจัดสวัสดิการ คือ

* ชุมชนเข้มแข็งยั่งยืน
* คนในชุมชนพึ่งตนเองได้
* มีสวัสดิการให้ตนเอง เกิด เจ็บ ตาย
* การรื้อฟื้นอาหารพื้นบ้านที่มาจากธรรมชาติ
* ทุกคนในชุมชนร่วมคิดและค้นหาร่วมกันเกิดการมีส่วนร่วม
* เกิดความสามัคคีในชุมชน
* ชุมชนมีความปลอดภัยในทรัพย์สิน
* ฟื้นฟูสวัสดิการที่เคยมีอยู่และหายไป

* เกิดความรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่ * มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
* สวัสดิการที่มีรูปแบบสอดคล้องกับชุมชน

คุณ พจนา วิเชียรฉาย สิ่งที่ทีมทำกิจกรรมไปแล้ว คือ

* เวทีสร้างความเข้าใจ 7 เวที * เก็บข้อมูล 3 เวที
* อบรมวิทยากรกระบวนการ * การดูงานที่ตราด
* การประชุมทีมวิจัยเพื่อทบทวน

คุณศิริวัฒน์ พี่เลี้ยง สำหรับการเก็บข้อมูลของทีมงานวิจัยยังไม่เพียงพอ พี่เลี้ยงทีมวิจัยจึงแนะนำดังนี้ การลงเวทีเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาประวัติชุมชน มีความเป็นมาอย่างไร

* อาชีพของคนในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
* วิถีชีวิต วัฒนธรรมต่างๆ เช่น ประเพณี (การลงแขก) เทศกาลต่างๆ (สารทไทย ตรุษจีน)
* สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
* สวัสดิการที่มีอยู่จากอดีต (เคยมีอยู่ และหายไป การฟื้นกลับอย่างไร)
* สวัสดิการที่มีอยู่ มีอะไรบ้าง มีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง การพัฒนาจะพัฒนาอย่างไร
* ความเข้าใจของชาวบ้านในเรื่องสวัสดิการ
* ชุมชนมีจุดเด่นอะไรบ้าง
* ปัญหาในชุมชนมีอะไรบ้าง
* ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่
* สวัสดิการที่ชาวบ้านในชุมชนต้องการ

ซึ่งการประชุมทีมวิจัยในครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมพูดคุยด้วย คือ ผศ.จิตศักดิ์ พุฒจร อาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์วันชัย ติขิณานนท์ และอาจารย์ศิริธร จากศูนย์พัฒนาแรงงานจังหวัดสมุทรสงคราม เข้าร่วมประชุมด้วย สำหรับบทสรุปของการประชุม คือ คุณศิริวัฒน์ พี่เลี้ยงนักวิจัย แนะนำให้ ทุกคนในทีมวิจัย เขียนประสบการณ์และข้อมูลของตนเองที่ได้จากการเข้าร่วมเวที เพื่อนำมาแสดงให้ทุกคนในทีมได้เห็นร่วมกัน และคัดเลือกข้อมูลที่เหมือนกันเก็บไว้เป็นข้อมูลของทีมวิจัย หลังประชุมเสร็จทีมได้ทานอาหารร่วมกันโดย คุณมนัส ทับพลี ทีมวิจัย นำเอาอาหารพื้นบ้านเดิมๆ มาด้วย เช่น แกงคั่วปลาย่างกับหัวจากอ่อน นอกจากนั้นยังมี คุณละเมียด โตกทอง แกงส้มกุ้งยอดหนามพุงดอ น้ำพริกผักชะคาม ยอดหนามพุงดอ แกงฉู่ฉี่ปลาอีกง รับประทานเป็นมื้อกลางวันอีกด้วย

สำหรับเรื่องที่พูดคุยนอกเหนือจากโครงการจัดสวัสดิการฯ คือในระหว่างประชุมอยู่นั้น ทาง อ บ ต.แพรกหนามแดงได้สั่งให้เปิดประตูระบายน้ำแบบยกบานขึ้น โดยที่ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ทราบล่วงหน้ามาก่อน ทำให้ไม่มีการกักเก็บน้ำไว้ในบ่อกุ้งเมื่อบานประตูถูกเปิดแบบยกบานทำให้ตะกอนดินเลนฟุ้งกระจาย กุ้ง ปลา ตายเป็นจำนวนมาก คุณปัญญา โตกทอง จึงประสานกับคุณสุชาติ ผู้อำนวยการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม ที่กำลังนำบานประตูมาเปลี่ยนให้ใหม่แทนบานเก่า เพื่อมารับทราบปัญหาและช่วยกันหาทางแก้ไข ซึ่งได้ข้อคิดเห็นร่วมกันว่า ควรให้ชลประทานเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม โดยเชิญแกนนำของพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต.แพรกหนามแดง อบต.ยี่สาร อบต.ห้วยโรง แกนนำทั้งน้ำจืดและน้ำเค็มมาร่วมหารือหาข้อสรุปในการเปิด - ปิดประตู เพื่อมิให้ส่งผลกระทบทั้งสองฝ่าย และผู้เกี่ยวข้อง

ปิดประชุม 13.00น

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีย่อย

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 20 พฤษภาคม 2552

ณ วัดพระวิสุทธิวงค์ ม.5 ยี่สาร (โบสถ์คริสต์)

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องสวัสดิการและการเก็บข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนวัดพระวิสุทธิวงค์ (โบสถ์คริสต์)ในอดีตมีอาชีพทำนา และทำสวนมะพร้าว เพราะในพื้นที่ยังเป็นน้ำจืด (อยู่ในการดูแลของหลวงสิทธเทพประการ) มีการสร้างทำนบดินเพื่อป้องกันน้ำเค็ม ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งอดีตวัดพระวิสุทธิวงค์มีชื่อว่าวัดเณรหรือวัดแพรกตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดงเป็นระยะเวลา 50 ปี ต่อมาหลวงสิทธิได้ยกที่ดินส่วนที่อยู่บริเวณ หมู่5 ต.ยี่สารให้ เพื่อสร้างวัดใหม่จึงมีการย้ายวัดข้างฝั่งคลองขุดสมบูรณ์มาอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน ก็เป็นระยะเวลา 84 ปี รวมระยะเวลาในการสร้างวัดคริสต์ ประมาณ 134 ปี วิถีชีวิตของชุมชนที่นี้เป็นระยะเวลาผ่านไป หลวงสิทธิเสียชีวิตก็ยกกรรมสิทธิ์ในการดูแลทำนบดินให้กับกรมชลประทาน ต่อมาทำนบดินได้พังทลายลงน้ำเค็มเริ่มรุกเข้า กุ้ง ปู ปลา ก็มีชุกชุม การทำตาลทำนาทำไม่ได้ ชาวบ้านในพื้นที่เริ่มอพยพออกนอกพื้นที่ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ก็เริ่มเปลี่ยนอาชีพเป็นทำนากุ้ง แต่ส่วนใหญ่อพยพไปทำไร่ที่ประจวบหรือทำอาชีพใหม่ที่นครปฐม ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ก็เริ่มลดจำนวนลง ประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมาจึงมีคนต่างพื้นที่มาซื้อและเช่าที่ดินทำอาชีพนากุ้ง เนื่องจากทราบว่า กุ้ง ปู ปลา ชุกชุมมาก ต่อมามีการสร้างประตูระบายน้ำคั้นระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด และมีน้ำเสียออกมาจากโรงงาน น้ำขี้หมูรวมทั้งสารเคมีจากนาข้าวปนเปื้อนมาเวลาเปิดประตูน้ำทำให้สัตว์น้ำมีจำนวนลดลง

ซึ่งมีข้อมูลต่างๆ ที่สามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

อดีต	ปัจจุบัน
● ลำคลองตื้น แต่น้ำไม่แห้งคลองสัญจรไปมาได้	● ลำคลองลึกตามทะเลน้ำไหลแห้งคลองเรือสัญจรไม่ได้
● การสัญจรใช้เรือพาย	● การสัญจรใช้เครื่องยนต์
● มีซากซั้งซากประตูน้ำเก่าเป็นจำนวนมากขวางทางน้ำ ทำให้น้ำไหลช้า กุ้งปลานอนคลอง	● คลองโล่งน้ำ แห้งไหลเร็ว
● สัตว์น้ำมีจำนวนมาก	● สัตว์น้ำมีปริมาณลดลง
● ชาวบ้านจับกุ้งด้วยการใช้ซึ่ง ซึ้งตัวเล็กจะหลุดลง	● จับกุ้งโดยใช้เปิดออกอวน
● สภาพแวดล้อมน้ำดี	● สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป น้ำเสียจากการเปิดประตู คนนอกพื้นที่มางมกุ้งมีมาก (แม้แต่ตัวเล็กๆ) ฟาร์มหอยต่างๆ ที่ปากอ่าวบางตะบูนทำให้ขวางทางน้ำ

ในเวทีการเสนอให้หาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากกการที่ปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงมาก ประกอบด้วยกรมประมงได้เลือกพื้นที่ หมู่ 5 ยี่สารเป็นพื้นที่นำร่องในการอนุรักษ์และฟื้นฟูปริมาณสัตว์น้ำ โดยจัดให้มีบ่ออนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนบริเวณข้างโบสถ์คริสต์ จากนั้นประมงจังหวัดจะนำพันธ์กุ้งมาปล่อยในบ่ออนุบาลไว้ประมาณ 30 วันจึงปล่อยลงสู่ลำคลองธรรมชาติและจะนำพันธ์กุ้ง พันธ์ปลา และพันธ์ปูทะเลมาปล่อยทุกๆเดือน ดังนั้นชาวบ้านจึงเป็น

ห่วงว่าสัตว์น้ำที่ทางราชการนำมาปล่อยนั้นจะตายหมด เนื่องจากการรบกวนของคนงมกุ้งนอกพื้นที่ซึ่งวิธีแก้ปัญหาที่ชาวบ้านทั้งสองตำบลเสนอคือ ให้อบต.ทั้งสองตำบลออกเป็นกฎชุมชนหรือข้อบัญญัติชุมชนโดยให้ผู้นำชุมชนทั้งสองตำบลทำหนังสือเสนอ อบต.ทั้งสองฝ่ายหรือให้กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเสนอ อบต.ในพื้นที่

- ปักป้ายห้ามงมกุ้งตอนน้ำแห้งคลอง ออกเสียงตามสาย ทำความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่
- กำหนดเครื่องมือจับสัตว์น้ำกำหนดตาแห ตาอวน
- ให้ทางราชการเก็บค่าน้ำกับชาวบ้านนอกพื้นที่ แล้วนำเงินมาเป็นกองกลางเพื่อจัดซื้อพันธ์สัตว์น้ำมาปล่อยเพิ่มในพื้นที่

จากนั้นทีมได้ชวนคุยให้ชาวบ้านเข้าใจในเรื่องสวัสดิการซึ้งแบ่งได้ดั้งนี้

สวัสดิการจากภาครัฐ	สวัสดิการจากธรรมชาติ	สวัสดิการที่เราสร้างเอง
- เรียนฟรี - รักษาฟรี - เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ - เบี้ยยังชีพผู้พิการ - เช็คช่วยชาติ - ไฟฟ้า น้ำประปา - กองทุนหมู่บ้าน พันธุ์สัตว์น้ำประมงนำมาปล่อย	- พืชผักสวนครัว ต้นไม้ - สัตว์ต่างๆ - น้ำฝน อากาศ - ถนนสวัสดิการ ลำคลองสวัสดิการ (ถนนกินได้ ลำคลองกินได้)	- เครดิตยูเนียน - กลุ่มสัจจะ - กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท - แชร์ - ฌาปนกิจศพ

ซึ่งในอดีตก็มีสวัสดิการนี้ที่สร้างกันเองเช่น การช่วยแรง ลงแขก การแลกเปลี่ยนสิ่งของตามเทศกาลต่างๆ สวัสดิการเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านเกิดความสัมพันธ์กัน มีความสามัคคีและผูกพันซึ้งและกัน ในปัจจุบันชุมชนในกลุ่มนี้ (หมู่ 5 ยี่สาร และ หมู่ 5 แพรกหนามแดง) ยังมีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุม เวทีสำรวจแหล่งเรียนรู้

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 3 กรกฎาคม 2552

ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณนิภา บัวจันทร์
2. คุณละเมียด โตกทอง
3. คุณพจนา วิเชียรฉาย
4. คุณเทวินทร์ เมฆฉาย
5. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
6. คุณมัลลิกา ฉิมพาลี
7. คุณสุทธิลักษณ์ โตกทอง
8. คุณนิพนธ์ อมศิริ
9. คุณปัญญา โตกทอง
10. คุณลัดดา อมศิริ

กิจกรรมการจัดเวทีเพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้ใน ต.แพรกหนามแดง จัดทำขึ้นเพื่อหาข้อมูลแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ว่าทำอะไร และมีใครเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ ซึ่งได้แบ่งออกเป็นหมู่ ทั้ง 6 หมู่มีดังนี้

-ม.1 น้ำตาลมะพร้าว เป็นการใช้ภูมิปัญญาสืบทอดกันมาหลายรุ่น ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้คือ คุณประเสริฐ จันทร์อ่อน

-ม.3 นาปลอดสาร เกษตรอินทรีย์ เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มชาวนาที่ส่วนหนึ่งเป็นทีมวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการน้ำของแพรกหนามแดง หลังจากการทำวิจัยแล้วชาวนาจึงมีแนวคิดที่จะลดการใช้สารเคมีโดยหันมาใช้วิธีการเกษตรอินทรีย์ การทำน้ำส้มควันไม้ไล่แมลง ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ คือ คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ

-ม.4 ปุ๋ยชีวภาพ ผักปลอดสาร เป็นการปลูกผักโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้คือ คุณมนัส ไพบูลย์ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นการนำผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาประดิษฐ์เป็นภาพศิลปหัตถกรรม ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้คือ คุณอุณา ศิลาวงษ์ หัตถกรรมจักรสาน เป็นการนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทางด้านเครื่องจักรสานจากวัสดุชุมชนในท้องถิ่นมาดัดแปลงให้เกิดและสวยงาม เช่นการสานตะกร้าด้วยทางมะพร้าว ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้คือ คุณพรรณราย กลัดปิ่นทอง

-ม.5 งานวิจัยท้องถิ่น เป็นกลุ่มชาวบ้านที่แก้ปัญหาความขัดแย้งจากการใช้น้ำของคนทั้ง 2 ฝั่ง (น้ำเค็ม น้ำจืด) ด้วยการทำวิจัยแล้วแก้ปัญหา ด้วยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ คือ คุณปัญญา โตกทอง การเลี้ยงปลาสลิด เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านเลี้ยงปลาสลิดเป็นอาชีพ มีภูมิความรู้ต่างๆ มากมาย ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ คือ คุณพยุง อมศิริ และคุณปรีชา เหล่าชิต กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนมีการออมเงิน กู้เงิน มีสวัสดิการให้ชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือตัวเอง ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ คือ คุณสัญญรัตน์ แก้วพิกุล และคุณพจนา วิเชียรฉาย ประเพณี

วัฒนธรรม ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ คือ คุณนิพนธ์ อมศิริ นวดแผนไทย เป็นการนวดเพื่อสุขภาพโดยชาวบ้าน ผู้ที่ให้ข้อมูลความรู้ คือ คุณลัดดา อมศิริ

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการรณรงค์กิจกรรมการเก็บขยะในลำคลอง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 27 กรกฎาคม 2552

ณ คลองขุดสมบูรณ์ ตั้งแต่ประตูริมถนนพระราม 2 ถึง ปากคลองผีหลอก (800 ม.)

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณปัญญา โตกทอง
2. คุณบงการณ์ แก้วชุม
3. คุณนิพัตร อมศิริ
4. คุณนิภา บัวจันทร์
5. คุณภัทราวุธ อยู่ม่วง
6. คุณจิดาภา คำวงษ์
7. คุณขวัญชัย คำวงษ์
8. คุณสุทธิลักษณ์ โตกทอง
9. คุณชมพูนุช ชูติชูเดช
10. คุณชูชาติ แก้วไทรเลิศ
11. คุณอัญชิษฐา คำเดิม
12. คุณประทีป อินทะโพธิ์
13. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
14. คุณศรีไพร สีสุรักษ์
15. คุณละเมียด โตกทอง
16. คุณเล็ก คล้ายสี
17. คุณวีระ คล้ายสี
18. คุณทวี จ้อยบำรุง

จากกิจกรรมที่ชาวบ้านได้รวมเก็บขยะผิวน้ำ บริเวณคลองขุดสมบูรณ์ตั้งแต่บริเวณประตูระบายน้ำจนถึงบริเวณปากคลองผีหลอกระยะทางประมาณ 800 เมตร เริ่มตั้งแต่เวลา 09.30 – 14.00 น.

คุณนิภา บัวจันทร์ กล่าวว่า สาเหตุที่ต้องเก็บขยะคือ ปัญหาขยะลอยน้ำซึ่ง 80 – 90 % เป็นขยะจากธรรมชาติ อันประกอบด้วย กิ่งไม้ กอจาก ลูกจาก ลูกมะพร้าว และ 20% เป็นขยะจากครัวเรือน ประเภทถุงพลาสติก กระป๋องน้ำดื่ม ขวดแก้ว ขยะเหล่านี้ เป็นปัญหากับให้ชุมชนที่ใช้ลำคลอง เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมาโดยเรือ สร้างปัญหาและอุปสรรคการกีดขวางทางน้ำ ทำให้เกิดความเสียหายกับเรือของชาวบ้านที่สัญจรไปมา เช่นใบจักรเรือ (ราคาประมาณ 70 บาท) ต้องเปลี่ยนบ่อยๆ เพราะฟันกับกิ่งไม้หรือลูกมะพร้าวที่ลอยน้ำ หรือเสียเวลาจากการที่ถุงพลาสติกหรือกระสอบปุ๋ยติดใบจักรเรือ คุณพิมพ์ หิรัญวัฒน์ เสริมว่า การทำมาหากินของชาวบ้าน ที่อาศัยการหากินในลำคลอง เช่น การดักปลา ดักปู ขยะพวกนี้ก็เป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากไม่สามารถทำมาหากินได้

คุณนิภา บัวจันทร์ กล่าวว่า เมื่อปัญหามีมากแต่ผู้นำท้องถิ่นก็ไม่มาจัดการได้ จึงเกิดการรวมตัวกันของชุมชนเพื่อแก้ปัญหากันเอง เรา ซึ่งเป็นทีมงานวิจัย ซึ่งก็เป็นชาวบ้านคนหนึ่งจึงชักชวนผู้ใช้เรือสัญจรให้ร่วมกัน ก็ได้เสียงตอบรับที่ดีแต่มีบางคนเมื่อชวนแล้วก็ตอบว่า จะไม่เป็นการข้ามหน้าข้ามตาผู้นำหรือให้ผู้นำเขาทำกันเถอะถ้าจะทำกันเองใคร จะเป็นผู้นำ

ข้อสังเกตที่ได้จากการเริ่มเชิญชวน

1. ผู้ที่เข้าร่วมคิดว่าขยะคือปัญหาของพวกเขา ทำให้เกิดความเสียหายและเสียทรัพย์สิน รวมทั้งโอกาสในการทำมาหากินด้วย
2. คำพูดในการชวนทำคือเรามาเก็บขยะกันเถอะ ใครไม่ทำก็ไม่เป็นไร เรามาช่วยกันทำ ดีกว่าเพราะเราเดือดร้อน
3. มีบางคนที่ไม่ให้ความช่วยเหลือและคิดว่าปัญหาที่เกิด ถ้าทำเองจะเป็นการข้ามหน้า ข้ามตาผู้นำ (ธุระไม่ใช่ แต่ตนเองก็ใช้เส้นทางสัญจรไปมาด้วย)

หลังจากมีกิจกรรมแล้ว สิ่งที่ได้คือ

1. ลำคลองสะอาด ขยะลดลงแต่ก็มีขยะใหม่ ๆที่ลอยมาจากด้านตำบลยี่สารอีก
2. ทุกคนที่มาร่วมกันเก็บขยะ เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหา ลดความเดือดร้อนของชุมชนได้
3. ทุกคนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการเก็บขยะครั้งต่อไปอีก
4. จากการสังเกตขยะจากกิ่งไม้ ต้นไม้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการถูกลมพัด หักโค่นลงคลอง (พายุลมแรงขึ้นกว่าปีก่อนๆ) และเกิดจากการตัดฟันกิ่งไม้ของผู้รับเหมาตัดกิ่งไม้ที่เกะกะสายไฟฟ้า
5. ลูกมะพร้าวที่มาจากฝั่งน้ำจืดมีมากนับร้อยๆ ลูก เกิดจากกระรอกกัดทั้งสิ้น
6. ขยะประเภทถุงพลาสติกจะอยู่ใต้น้ำ กระจายไปทั่วซึ่งชาวบ้านที่ยกยอจะพบเจอในปริมาณมาก

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีศึกษาเรียนรู้เรื่องการจัดสวัสดิการระหว่างอาจารย์ศิลปากรและชาวบ้าน
โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน
ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
วันที่ 7 สิงหาคม 2552
ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณจริยา วงค์สุวัฒน์
2. คุณเบญจมาศ เมืองเกษม
3. คุณทิพย์สุดา พุทธจร
4. คุณจิตรศักดิ์ พุทธจร
5. คุณนิภา บัวจันทร์
6. คุณพจนา วิเชียรฉาย
7. คุณฐิชานพงษ์ สร้อยทอง
8. คุณสายันต์ สุขประเสริฐ
9. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
10. คุณละเมียด โตกทอง
11. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
12. คุณปัญญา โตกทอง

เวทีพูดคุยกันในวันนี้ระหว่างกลุ่มชาวบ้านกับคณะของอาจารย์จิตศักดิ์ พุฒจร จากมหาวิทยาลัยศิลปากร กล่าวว่า ชุมชนแพรกหนามแดงมีการจัดสวัสดิการ ที่มาของกลุ่มสัจจะฯ เกิดขึ้นได้อย่างไรสวัสดิการของกลุ่มมีอะไรบ้าง คุณปัญญา โตกทอง ได้กล่าวอธิบายว่าเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนได้ต่อสู้กับนายทุนที่ปล่อยน้ำเน่าเสียลงสู่ลำคลองสาธารณะในขณะนั้นการต่อสู้ผู้นำจะต้องจ่ายเงินในการดำเนินการ พวกเราจึงคิดจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และสวัสดิการชุมชนขึ้นมา วัตถุประสงค์เพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก เกิด แก่ เจ็บ ตาย และรักษาสวัสดิการที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเราชาวบ้าน

คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง เสริมว่า เราต้องพัฒนาสวัสดิการของชุมชนของเรา เราจึงมาวิจัยศึกษาว่าชุมชนเรามีศักยภาพอะไรอยู่บ้าง แต่ก่อนอื่นคนในชุมชนต้องมีความเข้าใจร่วมกันก่อน

คุณนิภา บัวจันทร์ การจัดสวัสดิการของชุมชนแพรกหนามแดง ที่ทางทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ลงทำเวทีศึกษามาแบ่งแยกได้ จากการลงเวที ชาวบ้านขณะนี้ทางทีมวิจัยได้แบ่งเป็น

- สวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ เช่น เรียนฟรี รักษาฟรี เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ
- สวัสดิการจากธรรมชาติ เช่น น้ำฝนที่สะอาด อากาศที่บริสุทธิ์ กุ้ง หอย ปู ปลา ในแม่น้ำลำคลอง
- สวัสดิการที่จัดขึ้นโดยชุมชน เช่นสวัสดิการจากกลุ่มสัจจะ ฌาปณกิจศพหมู่บ้าน แชร์

คุณปัญญา โตกทอง กล่าวว่า แนวทางการจัดสวัสดิการที่พวกเราชาวบ้านอยากเห็นในชุมชนคือแนวทางการจัดสวัสดิการที่ทางชุมชนจัดร่วมกับภาครัฐ เช่น

1. กองทุนสวัสดิการสังคมชุมชน และในขณะนี้เราได้จัดทำแล้วแต่ต้องการให้เกิดความมีร่วม ชาวบ้านออกหนึ่งส่วนภาครัฐออกหนึ่งส่วน อบต. ท้องถิ่นร่วมกับภาคเอกชนในชุมชนออกมาหนึ่งส่วน

2. สวัสดิการจากท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดร่วมกับภาครัฐ ให้ชุมชนเป็นผู้จัดการภาครัฐเป็นพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนน่าจะเป็นการสร้างเสริมรายได้เสริมของชาวบ้าน

อ.จิตศักดิ์ กล่าวว่า จากการได้มาฟังในเวทีในวันนี้แล้วก็พอจะเห็นแนวทางในอนาคต เพราะทางมหาวิทยาลัยมีนักศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่แล้วจะได้เป็นพื้นที่กรณีศึกษา สำหรับแนวทางคือนักศึกษาปริญญาตรีของ ม.ศิลปากร จะลงพื้นที่เก็บข้อมูล รายละเอียดของพื้นที่ชุมชนโดยดูสถานที่ร่วมกับชุมชน ที่คิดว่าจะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หรือไม่ หรืออาจทำเป็นแหล่งอาหารพื้นบ้านของชุมชนที่เมื่อนักท่องเที่ยวมากินแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้น และเห็นในคุณค่าของอาหารท้องถิ่น นักศึกษาจะสำรวจทรัพยากรของชุมชน และแปรสภาพสิ่งที่มีอยู่ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อาจจะในรูปแบบของอาหารคาวหรืออาหารหวาน ที่มีอยู่เดิมเป็นอาหารของชุมชนที่เสียหายไปแล้วฟื้นฟูกลับมาใหม่ร่วมกับชุมชน

ลุงเทียม อมศิริ กล่าวว่าขณะนี้ทางหลวงพ่อบุญมี เจ้าอาวาสวัดเจริญรัตนารามได้ซื้อที่ดินเพื่อให้คนจนมาเช่าอยู่อาศัยเพื่อพระสงฆ์จะได้เดินบิณฑบาตใกล้ขึ้น แต่ปัญหาน้ำเน่าเสียและสลัมปัญหาสังคมต่างๆ จะตามมา

คุณปัญญา กล่าวต่อว่าปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนแพรกหนามแดงไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่เช่าที่นายทุนอยู่อาศัย เพราะคนจนส่วนใหญ่เข้าไม่ถึงที่ดินของรัฐ เข้าไม่ถึงสินเชื่อของรัฐและเข้าไม่ถึงระบบสาธารณะของรัฐ และขณะนี้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้จัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย บ้านมั่นคงเพื่อปฏิวัติสลัมไทย เพราะโครงการบ้านมั่นคงเป็นโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของรัฐบาลที่จัดร่วมกับชุมชน โดยให้ชุมชนจัดการตนเอง ทาง (พอช.) เป็นพี่เลี้ยงและเมื่อทางกลุ่มเราเป็นห่วงเรื่องปัญหาสังคม ทางผมจะเชิญพี่บุญล้อม ฮกเหลี่ยม ที่เขาทำโครงการบ้านมั่นคงอยู่ที่ตำบลบางแก้ว มาคุยกับทางหลวงพ่อและทางกลุ่มเราต่อไป

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีค้นหาแนวทางจัดสวัสดิการในตำบลแพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 9 สิงหาคม 2552

ณ ที่ทำการกลุ่มสัจจะ หมู่ที่ 6 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณวัลลภ ขุนเจ๋ง
2. คุณสุมล สโมสร
3. คุณประนอม สุขสมทรัพย์
4. คุณมนัส ทัพพี
5. คุณยุพิน แดงสุวรรณ
6. คุณสำรวม คำเดิม
7. คุณจิรา คำเดิม
8. คุณวันดี แก้วพิกุล
9. คุณชุลีกร ทัพพี
10. คุณนงลักษณ์ คงศรี
11. คุณฐิชานพงษ์ สร้องทอง
12. คุณพจนา วิเชียรฉาย
13. คุณนิภา บัวจันทร์
14. คุณสายันต์ สุขประเสริฐ
15. คุณเรณู สร้อยทอง
16. คุณกฤษณา บังแสง
17. คุณฉ่า บังแสง
18. คุณปัญญา โตกทอง
19. คุณยุพิณ ทับทอง
20. คุณอุษา เฮงประเสริฐ
21. คุณระพีพรรณ ลกนะพรรณ
22. คุณเทียม คำเดิม
23. คุณสามารถ สร้อยทอง
24. คุณสัญญารัตน์ แก้วพิกุล
25. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
26. คุณกัญญา สร้อยทอง
27. คุณเล็ก คล้ายศรี
28. คุณสำเนา คำป้อม
29. คุณนิพนธ์ อมศิริ
30. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์

31. คุณกิติมา จับจิตร
32. คุณอุไร สุขประเสริฐ
33. คุณละมูล ยิ้มย่อง
34. คุณพเยาว์ อมศิริ
35. คุณเทียม อมศิริ
36. คุณละเมียด โตกทอง
37. คุณประจัก แสงเดือน
38. คุณนิพัตร อมศิริ
39. คุณวิชัย ศรีช่วง
40. คุณพิมพ์ หิรัญวัฒน์

จากการที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ในวันนี้ คุณนิพัตร์ อมศิริ ได้ถามในเวทีว่า ชุมชนแพรกหนามแดงเราในอดีตชุมชนของเรามีสวัสดิการอะไรบ้าง ลุงวิชัย ศรีช่วง ตอบว่า มันไม่มีสวัสดิการต่างๆ จากภาครัฐหลอก มันไม่เหมือนสมัยนี้ที่มีสวัสดิการมากมาย แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของชาวบ้าน คุณพิมพ์ หิรัญวัฒน์ กล่าวว่าชาวบ้านถึงจะได้สวัสดิการยังไงก็ไม่เหมือนข้าราชการที่มีสวัสดิการมากกว่าชาวบ้าน ทำให้ทุกคนส่งลูกหลานเรียนหนังสือให้สูงให้เป็นเจ้าคน นายคน จะได้มีสวัสดิการ ในอดีตชาวบ้านยังมีสวัสดิการตามธรรมชาติ ไม่ลำบากเหมือนสมัยนี้

จากการที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ตามชุมชนในหมู่ต่างๆ เพื่อเก็บข้อมูลและสร้างความเข้าใจเรื่องสวัสดิการนั้น ชาวบ้านได้ให้ความสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็นในแต่ละเวที ซึ่งข้อมูลที่ได้ยังไม่มากพอ จึงมีการเปิดเวทีเพื่อรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ และมีการเชิญชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

ในเวทีคุณนิภาได้เริ่มพูดคุยกับชาวบ้านว่าในอดีตชุมชนแพรกหนามแดงของเรามีสวัสดิการอะไรบ้าง ลุงเล็ก คล้ายสี ตอบในสมัยก่อนเราไม่มีสวัสดิการจากภาครัฐเหมือนสมัยนี้ แต่เราก็อยู่ได้เพราะหากินง่าย กุ้ง หอย ปู ปลา มากมายไม่อด และชาวบ้านก็ไม่เป็นหนี้ เพราะเงินทองสมัยก่อนมันหายากมาก ทำให้ทีมได้รับทราบปัญหาของชุมชน น้าเทียม อมศิริ เล่าว่า ในช่วง 1 - 2 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านเราในชุมชนประสบปัญหา ผลผลิตจากการประกอบอาชีพลดลง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอาชีพนาเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาทะเล ผลมาจากน้ำมันมีราคาแพงจนไม่สามารถดันน้ำเข้าบ่อได้ และมีคนจากพื้นที่อื่น มาหากินในลำคลองบ้านเรากันมากขึ้น ทำให้สัตว์น้ำในลำคลองลดลงมาก ประกอบกับปัญหาเศรษฐกิจที่เข้ามาประกอบกัน ทำให้ชาวบ้านทำมาหากินลำบากขึ้น คุณเสน่ห์ สร้อยทอง ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะเสนอจากเวทีนี้ ว่ามีหลายสาเหตุ คือ

1. การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชในลำคลองของ อบต.แพรกหนามแดง และอบต.ห้วยโรง รวมถึง อบต.ใกล้เคียง ทำให้วัชพืชหญ้าเน่าก้นคลอง

2. บานประตูระบายน้ำที่เปิดสวิงตลอดเวลา ทำให้น้ำในลำคลองฝั่งน้ำจืดไหลเวียนออกมาตลอดเวลา เมื่อมีการใช้สารเคมีก็จะดึงน้ำที่มีสารเคมีปนเปื้อนมาทางฝั่งน้ำเค็มด้วย (สารเคมีสารเคมียังไม่ทันสลายตัว) รวมทั้งน้ำเสียที่เกิดจากวัชพืชเน่าสลาย

3. คนนอกพื้นที่เข้ามางมกุ้งในลำคลองฝั่งน้ำเค็ม ช่วงที่เวลาน้ำแห้ง ทำให้ดินเลน ใบไม้เน่า หญ้าเน่า หรือเศษวัชพืชเน่าก้นคลองฟุ้งกระจาย ลูกกุ้งลูกปลา หนีลงน้ำลึก หรือบางทีคนที่มางมกุ้ง งมปลาจากพื้นที่อื่นใช้ยาเบื่อกุ้งในลำคลอง

แนวทางแก้ไขจากสาเหตุทั้ง 3 ปัญหานี้ คือ

1. ควรเสนอให้ทาง อบต.แพรกหนามแดง กำจัดวัชพืชโดยการเอาวัชพืชขึ้นมาทำประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมัก แล้วประตูระบายน้ำก็จะเป็น ประโยชน์กับคนสองฝั่งน้ำ คือ ฝั่งน้ำจืดน้ำในลำคลองไหลเวียน ฝั่งน้ำเค็มก็ได้น้ำจืดลงมาผสมเป็นน้ำกร่อย ทำให้กุ้งปลาฝั่งน้ำเค็มเจริญเติบโตได้ดี

2. ควรเสนอให้ทาง อบต.แพรกหนาแดง ทำหนังสือแจ้งไปทาง อบต.ห้วยโรง ให้ทาง อบต.ห้วยโรง แจ้งกับประชาชนของเขาว่าเมื่อเข้ามาหากินในลำคลองที่แพรกหนามแดง ห้ามเอายามาเบื่อกุ้งปลา และพวกเราชาวบ้านต้องชวยกันเป็นหูเป็นตาช่วยกันเฝ้าระวังด้วย นายรื่น อมศิริ เสริมว่าในอนาคตจะมีน้ำเน่าเสียมาจากหมู่บ้านที่ทางวัดจัดให้ชาวบ้านจอง เพราะขณะนี้ทางวัดให้ทำท่อระบายน้ำเน่าเสีย มาลงคลองแล้วต่อไปต้องมีปัญหาแน่

คุณปัญญา โตกทอง ตอบว่า ในเมื่อเราห้ามทางวัดเขาไม่ได้ ทางทีมของเราต้องมาช่วยทางวัดทำเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาร่วมกัน เพราะเจตนารมณ์ของหลวงพ่อท่านดีมาก อยากให้ชาวบ้านมีที่อยู่อาศัย แต่การปฏิบัติของท่านยังไม่มีความเข้าใจในเกณฑ์พิจารณาสิทธิ์และเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน และขณะนี้ทางทีมงาน กำลังติดต่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ให้เข้ามาสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง ที่เป็นสวัสดิการเรื่องที่อยู่อาศัยของคนจนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ในชุมชนท้องถิ่น เป็นการจัดสวัสดิการของรัฐบาลร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นเอง

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

กิจกรรมเวทีก่อนเก็บขยะในลำคลอง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 26 สิงหาคม 2552

ณ คลองขุดสมบูรณ์ ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณปัญญา โตกทอง
2. คุณภัทราวุธ อยู่ม่วง
3. คุณนิภา บัวจันทร์
4. คุณพิมพ์ หิรัญวัฒน์
5. คุณประจักษ์ แสงเดือน
6. คุณนิธิกร มาปากลัด
7. คุณวีระ คล้ายสี
8. คุณอัษชิษฐา คำเดิม
9. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
10. คุณศิริลักษณ์ แก้วไทรเลิศ
11. คุณศรีไพร สีสุรักษ์
12. คุณพุธิตา ธัมมัง
13. คุณสมศรี โพธิ์ทอง
14. คุณธัญญนันท์ อภิจิรวัฒน์
15. คุณประทุม อมศิริ
16. คุณโพธิ์ ยิ้มย่อง
17. คุณฐิชานพงศ์ สร้อยทอง
18. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
19. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
20. คุณสมฤดี อยู่ม่วง
21. คุณเพียรศักดิ์ อยู่ม่วง
22. คุณพจนา วิเชียรฉาย
23. คุณละเมียด โตกทอง
24. คุณธีระพงศ์ ธิติธรรม
25. คุณเทียม อมศิริ
26. คุณสุทธิลักษณ์ โตกทอง

คุณ นิภาบัวจันทร์ ชี้แจงว่า สืบเนื่องจากกิจกรรมการเก็บขยะในลำคลองจากวันที่ 27 กรกฎาคม 2552 ส่งผลให้ปริมาณขยะในลำคลองลดจำนวนลง แต่ชาวบ้านหลายคนยังต้องการให้มีกิจกรรมอีก คุณนิภา บัวจันทร์จึงมา

ชักชวนทีมงานในลำคลองขุดสมบูรณ์ให้เก็บขยะอีกในวันนี้ ที่ 26 สิงหาคม 2552 ความเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้คือการขอเข้ามามีส่วนร่วมของ อบต. ในการสนับสนุนอาหารกลางวันของชาวบ้านและส่งพนักงานมาร่วมเก็บขยะด้วย แต่ทาง อบต. มีข้อติติงมาว่าทำไมชาวบ้านไม่ทำกิจกรรมตามเทศกาล (วันแม่ วันพ่อ) เพราะ อบต.ไม่สามารถเบิกงบสนับสนุนได้ คุณพิมพ์ หิรัญวัฒน์ กล่าวว่า ปัญหาของชาวบ้านนั้น รอเทศกาลไม่ได้

คุณนิภา เสริมว่า จากกิจกรรมในครั้งนี้ชาวบ้านเข้าร่วมแทบทุกหลังคาเรือน เหตุผลของทุกคนคือขยะเป็นปัญหาทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน ดังนั้นทุกคนจึงเต็มใจที่จะทำกิจกรรมเก็บขยะนี้ร่วมกัน สำหรับประเภทของขยะส่วนใหญ่เป็นขยะจากธรรมชาติ เช่น กอจาก ไม้ไผ่ที่ปักโพงพางหรือทำสะพานที่ผุหักลอยน้ำมา ขยะครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากชุมชนที่อยู่ด้านนอกบริเวณคลองยี่สาร เป็นถุงพลาสติกเก็บได้ไม่มากเพราะถุงพลาสติกจะลอยในน้ำ เมื่อยกยอจะเก็บได้เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านที่มาร่วมเก็บขยะเริ่มเข้าใจสวัสดิการมากขึ้น คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์ เก็บไม้ไผ่ที่ได้นำไปถักเป็นเฝือกหรือ คุณพิพม์ หิรัญวัฒน์ นำท่อนไม้กิ่งไม้นำไปเผาถ่านหรือสุมไฟไล่ยุง ขยะพลาสติกที่เก็บได้ก็นำใส่เรือกลับบ้านไปขาย คุณลุงเล็ก คล้ายสี นำกิ่งไม้ขึ้นจากน้ำไม่ได้ก็ปักลงดินทำเป็นก่ำปลา หรือทำบ้านให้ปลาเข้าไปอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก

กิจกรรมการเก็บขยะในลำคลองนี้ทำให้ทีมงานวิจัยได้ข้อสังเกต

1. คุณเกษมสุข กล่าวว่า ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อสิ่งที่ชาวบ้านทำ สามารถแก้ปัญหาและบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้ (ชาวบ้านได้รับประโยชน์จริง)
2. คุณนิภาเสริมว่า เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกัน การพูดคุยถึงปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของชาวบ้านก็สามารถนำไปสู่ความร่วมมือที่ดีได้ของชุมชน
3. ลุงเล็ก เริ่มมองเห็นประโยชน์ของขยะที่สร้างความเดือดร้อนให้ชาวบ้านเองโดยนำไปแปรสภาพเป็นของใช้เป็นเชื้อเพลิงหรือการนำกิ่งไม้ใหญ่ปักก่ำ ทำบ้านให้ปลาหรือสัตว์อื่นมาอาศัยเพื่อเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำ
4. คุณปัญญาโตกทอง กล่าวว่า การแก้ปัญหาของชุมชนควรเริ่มต้นที่ชาวบ้านจัดการตนเองโดยชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และรู้ว่าจะจัดการอย่างไร

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวที เก็บรวบรวมข้อมูลและสร้างความเข้าใจในการจัดสวัสดิการในรูปตำบล แพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 9 กันยายน 2552

ณ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลแพรกหนามแดง ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
2. คุณชุลีกร ทับพลี
3. คุณมาลี ริ้วทอง
4. คุณนงลักษณ์ คงศรี
5. คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง
6. คุณเสน่ห์ สร้อยทอง
7. คุณบุญชอบพ่วงสำราญ
8. คุณเทียม อมศิริ
9. คุณมานพ เสาทอง
10. คุณสัญญารัตน์ แก้วพิกุล
11. คุณปัญญา โตกทอง
12. คุณนิภา บัวจันทร์
13. คุณละเมียด โตกทอง
14. คุณนิพัตร์ อมศิริ
15. คุณพจนา วิเชียรฉาย
16. คุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ
17. คุณศิริวัฒน์ คันทารส
18. คุณฐิชานพงษ์ สร้อยทอง
19. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ

จากการที่ทีมงานวิจัยและ สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้เดินทางไปดูงานเรื่องสวัสดิการชุมชนที่ตำบลหนองสาหร่าย จ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2552 ที่ผ่านมา ได้นำบทเรียนจากหนองสาหร่ายมาพูดคุยกับคณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯและทีมวิจัย เพื่อที่จะนำมาใช้กับตำบลแพรกหนามแดง

คุณชิษณุวัฒน์ มณีศรีขำ พี่เลี้ยงนักวิจัย ได้ชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้เข้าร่วมประชุมรับทราบคือ การจัดสวัสดิการในรูปแบบตำบลนั้น กลุ่มองค์กรที่มีการจัดสวัสดิการอยู่แล้วต้องมีสมาชิกให้ครอบคลุมทั้งตำบล มีการดำเนินการที่ชัดเจน ระเบียบต่างๆ คณะกรรมการทำงาน รวมถึงระบบบัญชีที่สามารถตรวจสอบได้ จำนวนสมาชิกต้องมีประมาณ 50 % ของจำนวนประชากรทั้งหมด รัฐบาลจะจัดงบสวัสดิการลงมาสนับสนุนให้ โดยการสมทบนั้นจะเป็นแบบสวัสดิการ 3 ขา คือชุมชน 1 ส่วน องค์การบริหารส่วนตำบล 1 ส่วนและรัฐบาล 1 ส่วน กลุ่มองค์กรที่จะได้รับการสนับสนุนต้องผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น งบสมทบที่จัดไว้คือ 1,000,000 บาท / ตำบล กลุ่มองค์กรที่จะขอรับเงิน

สบทบ ต้องจดทะเบียนเป็นองค์กรสวัสดิการและรวมตัวทั้งตำบลรายละเอียดปลีกย่อย ทางคณะกรรมการจาก พมจ. จะแจ้งให้ทราบในภายหลัง

ส่วนการจัดตั้งกองบุญวันละ 1 บาท การรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เป็นรูปของสวัสดิการตำบล โดยการจัดตั้งคณะกรรมการในแต่ละหมู่เป็นตัวแทนในการเก็บเงินมาส่งกลุ่มใหญ่ ทางกลุ่มใหญ่ (ส่วนกลาง) จะจัดค่าใช้จ่ายให้กรรมการในแต่ละหมู่ในอัตราเล่มละ 2 บาท เป็นค่าเดินทาง สำหรับสัจจะวันละ 1 บาท ต้องแยกบัญชีออกจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โอนเงินสวัสดิการที่ได้รับการสนับสนุนจาก พมจ. มาให้กลุ่มสัจจะวันละ 1 บาท 55,000 บาท (ปี 2549) เพื่อเป็นเงินสมทบให้กับกองทุนสวัสดิการของตำบลแพรกหนามแดง

ในการชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านในแต่ละหมู่ สำหรับหมู่ 1 คุณมานพ เสาทอง จะชี้แจงให้กับสมาชิกให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ของหมู่ 1 ให้เข้าใจเรื่องการจัดกองทุนสัจจะวันละ 1 บาท โดยถ้าสมาชิกต้องการฝากทางตัวแทนของหมู่ 1 จะนำมาส่งให้กับกองทุนส่วนกลางอีกครั้งหนึ่ง หมู่ 2 คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ ให้ทีมวิจัยจัดเวทีสร้างความเข้าใจเรื่องสวัสดิการสังคม / ชุมชน หมู่ 3 คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ ขอให้ทีมวิจัยจัดเวทีทำความเข้าใจในพื้นที่ด้วย

คุณปัญญา โตกทอง ประธานกลุ่ม เสนอเรื่อง การไปเรียนรู้เรื่องสวัสดิการที่ ตำบลหนองสาหร่าย ทางกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ละทีมงานวิจัยสมควร นำบทเรียนมาเป็นแนวทางการจัดการ เพื่อพัฒนายกระดับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯให้เข้มแข็งยั่งยืนคือ การนำทุนความดีเพื่อค้ำประกันตนเองของคนในชุมชน ซึ่งทุนความดี 22 ข้อนั้น ทางคณะกรรมการกลุ่มสัจจะได้เลือกหาความดีที่คนในชุมชนสามารถทำได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม (ความดี ข้อ 22)
2. การมีสัจจะ (ความดี ข้อ 9)
3. จิตใจดี (ความดี ข้อ 8)
4. เก็บออมดี (ความดี ข้อ 15)
5. ตรงต่อเวลา (ความดี ข้อ 19)
6. อาชีพดี (ความดี ข้อ 3)
7. ปฏิบัติตามระเบียบ (ความดี ข้อ 12)
8. วิถีชีวิตตามหลักประชาธิปไตย (ความดี ข้อ 17)
9. ละเว้นสิ่งเสพย์ติด (ความดี ข้อ 20)

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีค้นหาแนวทางการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 23 กันยายน 2552

ณ ศาลาเอนกประสงค์ ม.2 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณเตือน สุคนธ์น้อย
2. คุณลัดดา อมศิริ
3. คุณไพเราะ คล้ายศิริ
4. คุณวาสนา นาคทิพย์
5. คุณชาตรี สร้อยทอง
6. คุณเยื้อง คลังศิริ
7. คุณทิพวรรณ บรรฑิตย์
8. คุณฐิติยา สุคนธ์น้อย
9. คุณแถม อมศิริ
10. คุณลำเพย รุ่งเรือง
11. คุณรวิวรรณ รุ่งเรือง
12. คุณนิภา บัวจันทร์
13. คุณนิพัตร์ อมศิริ
14. คุณสายัณห์ สุขประเสริฐ
15. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
16. คุณจำเนียร พุ่มรัตน์
17. คุณสนิท บรรฑิตย์
18. คุณพจนา วิเชียรฉาย
19. คุณปัญญา โตกทอง

คุณปัญญา โตกทอง ได้ชี้แจงว่า จากการที่ทีมวิจัยลงเวทีสร้างความเข้าใจที่ผ่านมา เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจความหมายของสวัสดิการ และสามารถแบ่งประเภทของสวัสดิการได้ 3 ประเภท ในวันนี้ทางทีมจะมาตรวจทานคืนข้อมูลให้กับชุมชนที่ทางทีมวิจัยได้รับมาจากการทำเวที คุณนิภา บัวจันทร์ ทีมวิจัยได้กล่าวว่า สวัสดิการจากรัฐจัดให้ ซึ่งได้แก่เรียนฟรี รักษาฟรี (บัตรทอง) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพคนพิการ พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปลา พันธุ์ข้าว และปุ๋ย ฯลฯ สวัสดิการจากธรรมชาติ ได้แก่ พืชผักสมุนไพรตามธรรมชาติ น้ำฝนที่สะอาด อากาศที่บริสุทธิ์ แม่น้ำลำคลอง กุ้ง หอย ปู ปลา สวัสดิการจากการรวมกลุ่ม ได้แก่สวัสดิการ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะ ฌาปนกิจศพ แชร์ ที่ชาวบ้านจัดกันเอง จากสวัสดิการทั้ง 3 ประเภทนี้คุณพจนา วิเชียรฉาย ทีมวิจัยได้ชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ข้อดี ข้อเสีย ของสวัสดิการทั้ง 3 คือ

สวัสดิการ	ข้อดี	ข้อเสีย
รัฐจัดสวัสดิการให้	- ชาวบ้านคิดว่าเป็นของฟรี	- ภาษีต่าง ๆ เพิ่มขึ้น (ค่า ft ไฟฟ้า น้ำมัน บุหรี่ เหล้า)
สวัสดิการจากธรรมชาติ	- หาได้จากธรรมชาติไม่เสียเงิน	- ชาวบ้านต้องเป็นคนดูแล จัดการเอง
สวัสดิการจากการรวมกลุ่มชาวบ้านจัดกันเอง	- ชาวบ้านจัดการดูแลกันเอง - ตรวจสอบกันเองสร้างสวัสดิการสังคมชุมชนร่วมกัน	- การทำงานไม่เป็นระบบ ไม่โปร่งใส - บางกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ

สำหรับสวัสดิการจากการรวมกลุ่มนั้น เป็นการช่วยเหลือกันทางสังคมในชุมชน ซึ่งมีกองทุนสวัสดิการอีกอย่างหนึ่งคือ กองทุนสัจจะออมบุญวันละบาท เป็นกองทุนสวัสดิการที่สอนให้ชาวบ้านรู้จักการออม เพื่อทำบุญช่วยเหลือ ตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย

การเป็นสมาชิกต้องออมเงินไว้ฝากตอนสิ้นเดือนหรือวันที่ 1 ตามจำนวนวันในแต่ละเดือน ฝากครบ 180 วัน ได้ รับสวัสดิการ การนอนรักษาตัวคืนละ 100 บาท 10 คืน / ปี เด็กเกิดใหม่ 500 บาท ตาย 2,500 บาท กองทุนนี้ไม่สามารถปล่อยกู้ได้ให้กับใครได้ แต่สามารถให้องค์กรต่างๆ กู้ ยืมได้ และในอนาคต ทางรัฐบาลจะสนับสนุนกลุ่มองค์กรสวัสดิการสังคมชุมชนในรูปตำบล โดยกลุ่มองค์กรสวัสดิการสังคมชุมชนต้องจดทะเบียนเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน มีการทำงานเป็นระบบมีกฎระเบียบข้อบังคับมีคณะทำงานที่ชัดเจน ระบบบัญชีแบบชาวบ้านที่ชาวบ้านสามารถตรวจสอบได้ การสมทบของรัฐบาลจะเป็นในลักษณะ รัฐบาล 1 บาท : ชาวบ้าน 1 บาท หน่วยงานท้องถิ่น อบต. จะสมทบเท่าไหร่แล้ว แต่สถานภาพทางการคลังที่จะสามารถสมทบได้

ดังนั้นในการรวมกลุ่มกองทุนสัจจะออมบุญวันละบาท ชาวบ้านต้องจัดทำให้ได้ในรูปแบบตำบล ซึ่งจะมีผลต่อการเกิดสวัสดิการที่เข้มแข็ง เพราะรัฐบาลได้เข้ามาหนุนเสริม คุณปัญญา โตกทอง กล่าวว่า เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของสวัสดิการคือ เป็น สวัสดิการสังคมชุมชน ที่ชาวบ้านในชุมชนจัดร่วมกันกับภาครัฐและเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามาสมทบได้ ดังนั้นในวันนี้ทำให้หลายคนในเวทีมีความสนใจที่จะสมัคเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทกับคุณบุญชอบพ่วงสำราญ กรรมการกลุ่มกันหลายคน เพราะหลายคนมีความมั่นใจตรงที่เป็นสวัสดิการที่ชุมชนจัดร่วมกับภาครัฐ

สรุปบทเรียน การทำเวทีในวันนี้

<u>ข้อเสีย</u>

1. การที่ทีมทำ Power Point ไปนำเสนอ ทำให้ชาวบ้านดูแล้วไม่แสดงอาการใดๆ เพราะหลายคนยังไม่เข้าใจ จนทีมต้องกระตุ้นปรับกลยุทธ์สร้างบรรยากาศแบบเป็นกันเอง

2. เจ้าของสถานที่ไม่เข้าร่วมเวที ไม่สนใจ มีแต่ชาวบ้านที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงเข้าร่วมพอประมาณ

<u>ข้อดี</u>

เมื่อเวทีปรับกลยุทธ์ เป็นการพูดคุยซักถาม ทำให้บ้านกระตือรือร้นอยากรู้เรื่องสวัสดิการชุมชนและสนใจที่จะสมัครเป็นสมาชิก สัจจะออมบุญเมตตาธรรมวันละบาทกันมาก

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีค้นหาแนวทางการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 24 กันยายน 2552

ณ บ้านนางประนอม จำเริญรัตน์ ม.2 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณเพทาย จำเริญรักษ์
2. คุณปรานอม จำเริญรักษ์
3. คุณบุญส่ง ธัมมัง
4. คุณแดง ธัมมัง
5. คุณสำราญ ศรีช่วง
6. คุณบุญเรือน พุ่มจรูญ
7. คุณเรวดี แหลมทอง
8. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
9. คุณแถม อมศิริ
10. คุณลิ้ม คลังศิริ
11. คุณนิภา บัวจันทร์
12. คุณพจนา วิเชียรฉาย
13. คุณเทียม อมศิริ
14. คุณฤทธิ์ สิงห์คร
15. คุณนิพัตร์ อมศิริ
16. คุณสายัณห์ สุขประเสริฐ
17. คุณสุกัญญา ทับทิมศรี
18. คุณโชค คลังศิริ
19. คุณปัญญา โตกทอง

ในการลงเวที เพื่อพูดคุยกับชาวบ้านเรื่องสวัสดิการครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมฟังส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและคนวัยทำงาน คุณพจนา วิเชียรฉาย ทีมวิจัยได้พูดคุยชี้แจง ถึงสวัสดิการ ความหมายของคำว่าสวัสดิการ ก็คือ การได้รับความสุขหรือผลประโยชน์ที่ชอบธรรมที่ชาวบ้านจะได้รับในวันนี้ ทางทีมวิจัยได้มาแลกเปลี่ยนคือข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป

คุณนิภา บัวจันทร์ เสริมว่าจากการลงเวทีมาหลายครั้งพบว่า สวัสดิการสังคมชุมชนแพรกหนามแดงของเราพอแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. สวัสดิการจากรัฐบาล เช่น เบี้ยยังชีพ เรียนฟรี รักษาฟรี 30 บาท พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปลา ที่ประมงนำมาปล่อย หรือพันธุ์ข้าว และปุ๋ย ที่รัฐบาลจัดให้ ข้อสังเกต คือ ชาวบ้านมีความต้องการมาไม่เพียงพอ และยังไม่ทั่วถึง คิดว่าเป็นของได้มาฟรีๆ ไม่ต้องเสียเงินไม่ได้คิดว่าต้องเสียภาษีมากด้วยเช่นกัน เช่น (ft ไฟฟ้า ภาษี บุหรี่ เหล้า) และราคาน้ำมันที่สูงขึ้นรวมทั้งสินค้าอื่นๆ ก็มีราคาสูงขึ้นด้วย

2. สวัสดิการได้จากธรรมชาติ เช่น สัตว์น้ำต่างๆ เช่นกุ้ง หอย ปู ปลา ในแม่น้ำลำคลอง พืชผัก สมุนไพร น้ำฝน อากาศ ข้อสังเกต คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษา ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยสวัสดิการจากธรรมชาติ ทำให้ผู้ ดูแลรักษา ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุเช่นกัน ข้อดีไม่ต้องเสียเงินซื้อ

3. สวัสดิการที่ได้จากการการที่ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ฌาปณกิจศพหมู่บ้าน แชร์ ข้อสังเกต คือ การรวมกลุ่มกันของชาวบ้านแบบหลวมๆ ขาดความมั่นใจของชาวบ้าน แต่มีบางกลุ่มที่ร่วมกัน บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน จะมีความเข้มแข็งการทำงานเป็นระบบและจัดสวัสดิการให้ประชาชนสะดวกรวดเร็ว สวัสดิการที่ชุมชนท้องถิ่นจัดร่วมกับภาครัฐ

ทั้งนี้ทีมได้พูดคุยและชักชวนชาวบ้านในการรวมกลุ่มกันออมวันละบาทเพื่อจัดตั้งกลุ่ม ให้เป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนในรูปของตำบล กองทุนสวัสดิการนี้ จะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน โดยชาวบ้านจะต้องออมเงินวันละ 1 บาท และนำมาฝากกับกลุ่ม ในวันที่นัดทำการ เดือนใดมี 30 วัน ก็ 30 บาท เดือนใด 31 วัน ก็ 31 บาท การเป็นสมาชิกต้องส่งเงินเป็นระยะ 180 วัน จึงจะได้รับสวัสดิการ ถ้าสมาชิกขาดส่ง 3 เดือน ขาดจากการเป็นสมาชิกทันที ถ้าต้องการฝากต่อต้องนับเริ่มนับหนึ่งใหม่ สำหรับสิทธิประโยชน์ คือ นอนรักษาตัว ได้รับคืนละ 100 บาท เด็กเกิดใหม่ 500 บาท ตายหลังจาก 180 วัน ได้รับ 2,500 บาท 365 วันรับ 5,000 บาท และเพิ่มขึ้นอีกจนสูงสุด 30,000 บาท และในอนาคตรัฐจะสมทบให้กับกลุ่มที่มีการจัดสวัสดิการในรูปตำบล โดยการสมทบรัฐจะสนับสนุน 1 บาท : ชาวบ้าน 1 บาท : หน่วยงานท้องถิ่น สมทบตามความเหมาะสม สำหรับในการพูดคุยได้ชี้แจงให้ผู้สูงอายุเข้าใจและชักชวนผู้สูงอายุให้แบ่งเงินจากการรับเบี้ยยังชีพเดือนละ 500 บาท ออมกับสัจจะออมบุญวันละบาทเป็นรายเดือนด้วย ทำให้คนเถ้าคนแก่เข้าใจและให้ความสนใจมาก

ส่วนการจัดการเรื่องของสวัสดิการจากธรรมชาตินั้น นางประนอม จำเริญรักษ์ ได้ให้ข้อมูลกับทีมว่า บริเวณคลองสะพานหัน (น้ำจืด) ชาวบ้านจะจัดการเก็บขยะกันเอง (ผักตบ ผักบุ้ง วัชพืช) การทำกิจกรรมของชาวบ้าน เป็นการจัดการดูแลแหล่งน้ำ ลำคลอง กันเอง โดยไม่รอผู้นำ ซึ่งแนวคิดมาจากการที่ทีมลงเวทีทำความเข้าใจเรื่องสวัสดิการ และทีมได้ ร่วมกับชาวบ้านฝั่งน้ำเค็ม เก็บขยะในลำคลอง ทุกๆ เดือน ทำให้ชาวบ้านฝั่งน้ำจืดเริ่มนำไปปฏิบัติบ้าง

สรุปบทเรียนในวันนี้คือ

<u>ข้อดี</u>

1. คนเข้าร่วมเวทีมีน้อย แต่การพูดคุยสามารถพูดคุยได้ทั่วถึง ทีมตอบคำถามได้ทุกคน
2. คนที่เป็นผู้สูงอายุ เมื่อได้เปรียบเทียบการได้รับเบี้ยยังชีพ และกองทุนฌาปนกิจ ของหมู่บ้านกับกองทุนวันละบาท ทำให้เกิดความสนใจ อยากเป็นสมาชิก มีความกระตือรือร้นมาก
3. การทำเวทีครั้งนี้ ทำให้ทีมทราบว่าการทำกิจกรรมพัฒนาเก็บขยะในลำคลองกับชาวบ้านฝั่งน้ำเค็ม นำไปสู่การปฏิบัติตามของคนฝั่งน้ำจืด

<u>ข้อเสีย</u>

1. ฝนตกหนักแรงมากทำให้เวทีมีคนน้อยไม่มากเท่าที่ควร ทีมต้องใช้เสียงมาก

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีค้นหาแนวทางการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 26 กันยายน 2552

ณ ห้องสมุดโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง ม.4 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณสุเมศ ขุนนุช
2. คุณเฉลียว อมศิริ
3. คุณวรรณา สร้อยทอง
4. คุณวิจิตรา ขุนนุช
5. คุณสุภุคจิตรา พิกุลหอม
6. คุณมะลิ เผาผล
7. คุณประยงค์ จันทร์อ่อน
8. คุณมาโนช ชลภูมิ
9. คุณชงค์ เลิศงาม
10. คุณสุรพรรณ พลีใหญ่
11. คุณนิพัตร์ อมศิริ
12. คุณสายัณ พ่วงสำราญ
13. คุณประหยัด พ่วงสำราญ
14. คุณสมพงษ์ สมจิตรกุล
15. คุณเทียม อมศิริ
16. คุณอริญญา พ่วงสำราญ
17. คุณวันเพ็ญ พ่วงสำราญ
18. คุณเจริญ แก้วเม้า
19. คุณแถม อมศิริ
20. คุณทุม ขุนนุช
21. คุณสุชาติ เล็กแท้
22. คุณปัญญา โตกทอง
23. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
24. คุณปรีชา เหล่าชิต
25. คุณอรรถวุฒิ กุลหอม
26. คุณนิภา บัวจันทร์
27. คุณพจนา วิเชียรฉาย

สำหรับเวทีนี้ มีผู้เข้าร่วมพูดคุยมากพอสมควร บรรยากาศพูดคุยเป็นกันเอง โดยคุณปรีชา เหลาชิต ทีมวิจัยได้ชี้แจงถึงความหมายของคำว่าสวัสดิการที่หมายถึง ความสุข และผลประโยชน์ที่มาจากความชอบธรรม ซึ่งชาวบ้าน

ส่วนใหญ่คิดว่า สวัสดิการคือเงินที่ได้มาง่ายๆ เพียงอย่างเดียว ลุงภุชงค์ เลิศงาม จึงถามขึ้นว่าแล้วเขาทำกันอย่างไรกัน คุณพจนา วิเชียรฉายจึง แบ่งประเภทของสวัสดิการออกมาให้ชาวบ้านในเวทีได้เห็น เป็น 4 ประเภท คือ

1. สวัสดิการที่มาจากรัฐบาลจัดให้ เช่น เบี้ยยังชีพ เรียนฟรี 15 ปี รักษาพยาบาลฟรี พันธุ์ข้าว พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปลา และปุ๋ย คุณนิภาบัวจันทร์ทีมวิจัยจึงชวนให้ตั้งข้อสังเกต คือ รัฐบาลจัดให้ไม่ทั่วถึงชาวบ้านมีความต้องการมากคิดว่าเป็นของได้มาฟรีๆ ไม่ได้คิดถึงเรื่องภาษีที่เพิ่มขึ้นมาก เช่น ค่า ft ของไฟฟ้า น้ำมัน ภาษี บุหรี่ เหล้า

2. สวัสดิการที่ได้รับจากธรรมชาติ เช่น พืชผัก สมุนไพร น้ำฝนอากาศ สัตว์น้ำต่างๆ กุ้ง หอย ปู ปลาในแม่น้ำลำคลอง คุณนิพัตร์ อมศิริ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ชาวบ้านไม่ต้องเสียเงินซื้อ แต่ต้องหาเอาตามธรรมชาติถ้าสิ่งแวดล้อมเสียหายก็จะไม่มี สวัสดิการจากธรรมชาติให้กับเรา

3. สวัสดิการที่มาจากชาวบ้านจัดการกันเอง เช่น การรวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจศพหมู่บ้าน แชร์

ลุงทอง ขุนนุช กล่าวว่าที่ผ่านมาจัดกันเองแล้วไม่มีความซื่อสัตย์ ทำให้ชาวบ้านไม่มีความเชื่อมั่น คุณนิพัตร์ ชี้แจงว่าที่ผ่านมาทำกันขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สวัสดิการที่ชุมชนจัดร่วมกับรัฐบาล คือ สวัสดิการชุมชนวันละบาท และสวัสดิการที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชน คุณ พะเยาว์ พิกุลทอง ได้ถามเรื่องการรวมกลุ่มสัจจะออมบุญวันละบาทด้วยความสนใจ คุณปัญญา โตกทอง ได้ชี้แจง หลักเกณฑ์ข้อบังคับ คือ เป็นสมาชิกครบ 180 วัน สามารถรับสวัสดิการได้ คือ นอนโรงพยาบาล คืนละ 100 บาท เด็กเกิดใหม่ 500 บาท ตาย 2,500 บาท ผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกต้องออมวันละ 1 บาท และนำฝากกลุ่มในวันที่ 1 ของทุกเดือนๆ ละ 30 บาท การทำสัจจะออมบุญวันละบาท ไม่สามารถกู้ยืมได้เป็นส่วนบุคคล แต่ในอนาคตอาจจะให้กลุ่มองค์กรต่างๆ กู้ยืม ในอัตราดอกเบี้ยที่ถูก คุณนิภา ได้เปรียบเทียบการออมบุญวันละบาทว่าเปรียบเหมือนเราตั้งใจใส่บาตรพระ แล้วไม่สามารถตักกลับคืนมาได้ แต่การออมบุญสามารถรอรับได้เมื่อครบ 180 วัน คุณปัญญาได้พูดคุยชี้แจงกับชาวบ้านถึงเรื่องการที่รัฐบาลสนับสนุนให้มีการจัดสวัสดิการชุมชน โดยจะให้งบสนับสนุนลงมาที่พัฒนาองค์กรชุมชน พ อ ช. จำนวน 700 ล้านบาท ในปี 2553 กลุ่มที่จะได้รับเงินสนับสนุน ต้องเป็นกลุ่มสวัสดิการชาวบ้านที่เกิดขึ้นทั้งตำบล เป็นรูปแบบสวัสดิการชุมชนระดับตำบล ซึ่งรัฐจะสนับสนุน 1 บาท : ชาวบ้าน 1 บาท และ อ บ ต. ตามแต่ความสามารถทางการคลังที่จะสนับสนุนได้

คุณพจนา ได้ชี้แจงกับผู้สูงอายุ และซักถามถึงการได้รับเบี้ยยังชีพจากรัฐบาล ว่ารับเดือนละ 500 บาท และส่งให้กองทุนฌาปนกิจของผู้สูงอายุ 50 บาท คุณพจนาจึงชวนว่าถ้าแบ่งเงินมาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมบุญวันละบาท เดือนละ 30 บาท ก็จะได้สวัสดิการเพิ่ม เมื่อเป็นสมาชิก 180 วัน เวลาเจ็บป่วยก็ได้ เมื่อตาย ก็ได้เงินทำศพ ทำให้ชาวบ้านสนใจ เป็นจำนวนมาก

<u>สรุปบทเรียน ในวันนี้</u>

<u>ข้อดี</u>

1. ชาวบ้านร่วมเวทีมาก ให้ความสนใจดี
2. ผู้ประสานงาน ประสานงานได้ดีกว่าเวทีครั้งแรกที่ ม.4
3. ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นและซักถามทีมงานได้ทั่วถึง

<u>ข้อเสีย</u>

1. การจัดโต๊ะ โดยการนั่งหันหน้าเข้ากัน ทำให้ตอนท้ายของเวทีมีการแบ่งกลุ่มคุยกัน
2. ห้องเป็นห้องปิด เสียงดังกล้อง เวลาทีมพูดหรือชาวบ้านพูดเกิดเสียงสะท้อน

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีค้นหาแนวทางการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 27 กันยายน 2552

ณ ชุมชนบ้านรั้ว ม.3 ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. คุณสายันต์ สุขประเสริฐ
2. คุณดวงพร บรรเทาทุกข์
3. คุณนิตยา ขุนนุช
4. คุณเสงี่ยม นราภักดิ์
5. คุณนิภา บัวจันทร์
6. คุณนิพัตร์ อมศิริ
7. คุณปัญญา โตกทอง
8. คุณพจนา วิเชียรฉาย
9. คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ
10. คุณอุไร พุ่มเจริญ
11. คุณลำไพ สวัสดิ์อ่วม
12. คุณสุจิตรา คเชนธร
13. คุณแถม ฉัตรธงชัย
14. คุณสมาพร สุขประเสริฐ
15. คุณพเยาว์ กลั่นประเสริฐ
16. คุณละมัย นิศา
17. คุณวีระชัย ชุ่มใจ
18. โชติกา สุขสวัสดิ์
19. คุณสัมฤทธิ์ ธิกิจลกานต์
20. คุณอำนวย ชัยศร
21. คุณชิน เจริญเนตร
22. คุณประชุม ทองคำ
23. คุณนวลจันทร์ สีแสงเขียว
24. คุณสุนีย์ เครือวัลย์
25. คุณเทียม อมศิริ
26. คุณวัชรินทร์ เจริญเนตร
27. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ

เวทีนี้มีชาวบ้านสนใจมากพอสมควร อีกทั้งยังได้รับการประสานจากผู้ใหญ่วัชรินทร์ เจริญเนตร ทำให้บรรยากาศการพูดคุยเป็นกันเองมากขึ้น คุณพจนา วิเชียรฉาย ได้ชี้แจงให้ความหมายของคำว่าสวัสดิการชาวบ้านและประเภทของสวัสดิการทั้ง 4 ประเภท ดังนี้

1. สวัสดิการจากรัฐ เช่น พันธุ์ข้าว ปุ๋ย เบี้ยยังชีพ เรียนฟรี 15 ปี ค่าน้ำ ไฟฟ้าฟรี รักษาฟรี สิ่งเหล่านี้เมื่อชาวบ้านต้องการของฟรีจากรัฐมากๆ คุณนิภาจึงตั้งข้อสังเกตให้ชาวบ้านทราบว่า ยิ่งต้องการมาก ชาวบ้านเองต้องแบกรับภาษีที่เพิ่มขึ้นอยู่ด้วย เช่น ภาษีน้ำมัน ภาษีเหล้า บุหรี่ ค่า ft ของไฟฟ้า

2. สวัสดิการจากธรรมชาติ ซึ่งในอดีตชาวบ้านพึ่งพาธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น พืช ผัก ผลไม้ สมุนไพร สัตว์น้ำต่างๆ (กุ้ง หอย ปู ปลา) ชาวบ้านหาจากธรรมชาติ ก็เป็นการจัดการดูแล โดยชาวบ้านเอง แต่ปัจจุบันการพึ่งพาธรรมชาติก็น้อยลง เพราะต้องการความสะดวกสบาย แต่ก็ทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่วัชรินทร์ เจริญเนตร กล่าวเสริมว่า สวัสดิการจากธรรมชาติไม่ต้องซื้อแต่ต้องหาและชาวบ้านควรหันกลับมาพึ่งพาธรรมชาติให้มากเหมือนเดิม โดยการช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ต่อไป

3. สวัสดิการที่มาจากการรวมกลุ่ม เช่น ในอดีตมีการลงแขก เล่นแชร์ ช่วยงานบุญต่างๆ ปัจจุบันก็มีการรวมกลุ่มต่างที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านเอง ซึ่งก็คือ สวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ลุงสมบูรณ์ แดงอรุณ กล่าวเสริมว่า ขณะนี้ในหมู่สามบ้านรั้วก็ทำสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แต่สมาชิกยังไม่มากนัก

4. สวัสดิการที่ชุมชนชาวบ้านจัดร่วมกับรัฐบาล คือ สวัสดิการสังคมชุมชนวันละบาท และสวัสดิการที่อยู่อาศัยสำหรับคนจน คุณนิพัตร์ อมศิริ ชี้แจงว่าขณะนี้ทางวัดได้ซื้อที่ดินไว้ 15ไร่ ไว้ให้คนจนเช่าอยู่อาศัย ขณะนี้ทางทีมงานวิจัยกำลังดำเนินการทำความเข้าใจกับหลวงพ่อให้เห็นประโยชน์ของสวัสดิการที่อยู่อาศัยที่ทางชุมชนจัดร่วมกับรัฐบาล สำหรับสัจจะออมบุญวันละบาทนี้คุณนิภา เปรียบเหมือนการทำประกันชีวิต แต่เราทำกันในกลุ่มชาวบ้านเราเอง เพื่อเก็บไว้ช่วยเหลือกันในชุมชน ยามที่คนในชุมชนเดือดร้อน ซึ่งคุณพจนาได้บอกกับชาวบ้านว่าเงินกองนี้ไม่สามารถนำมาปล่อยกู้ได้ เป็นเงินทำบุญเหมือนเราตั้งใจตักบาตรพระแล้ว เราไม่สามารถขอคืนจากพระได้ แต่การทำบุญวันละบาทเมื่อเราส่งครบ 180 วัน เวลาเราเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาลเราจะได้ผลบุญคืนโดยจะได้รับเงินช่วยเหลือนอนโรงพยาบาลคืนละ 100 บาท 10 คืน / ปี เด็กเกิดใหม่ได้รับ 500 บาท (ได้รับทั้งแม่และลูก) ส่วนเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ คุณนิภา ได้แนะนำให้ผู้ที่เข้าร่วมประชุมที่เป็นผู้สูงอายุว่านอกจากจะลงเงินฌาปนกิจ 50 บาท แล้วควรนำมาลงที่กลุ่มวันละบาทด้วย เพื่อว่าจะได้เป็นการต่อยอดการรับสวัสดิการ เพราะฌาปนกิจเป็นเงินช่วยงานศพ แต่วันละบาทช่วยทั้งเจ็บป่วย งานศพและเมื่อส่งไปนานจนครบกำหนดเวลา 15 ปี ก็ยังได้รับเงินบำนาญคืนด้วย

นอกจากนี้คุณพจนาได้ชี้แจงถึงเงินสมทบจากรัฐบาล ถ้าหากชุมชนแพรกหนามแดงได้มีการจัดสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมทั้งตำบลได้ รัฐสนับสนุน 1 บาท ชุมชน 1 บาท และหน่วยงาน อบต. ท้องถิ่น ตามแต่กำลังความสามารถจะสมทบได้

สรุปบทเรียน

<u>ข้อดี</u>

1. บทเรียนที่ได้สภาพการจัดเวทีเป็นกันเอง บรรยากาศดี
2. ผู้ประสานงานได้เข้าร่วมพูดคุยกันเป็นการส่งเสริมที่ดี (คุณสมบูรณ์ แดงอรุณ และผู้ใหญ่วัชรินทร์ เจริญเนตร)

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

บันทึกการประชุมเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน โครงการการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ อบต.แพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2552 เวลา 15.00 – 17.00 น.

ณ บ้านนางประนอม จำเริญรักษ์ ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณพจนา วิเชียรฉาย
2. คุณทิพวรรณ บรรฑิตย์
3. คุณฐิติยา สุคนธ์น้อย
4. คุณกมลพรรณ แสงแตง
5. คุณเจริญ สิงห์คร
6. คุณสะอาด ยิ้มย่อง
7. คุณสมจิตต์ ทับทิมศรี
8. คุณเปลี่ยน พุ่มจรูญ
9. คุณเปลื้อง ธัมมัง
10. คุณเพทาย จำเริญรักษ์
11. คุณประนอม จำเริญรักษ์
12. คุณแดง ธัมมัง
13. คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์
14. คุณปัญญา โตกทอง
15. คุณบุญชอบ พ่วงสำราญ
16. คุณนิภา บัวจันทร์

สำหรับเวทีนี้ผู้เข้าร่วมประชุม ได้รับการประสานว่าทีมงานจะมาคุยเรื่องวันละบาท ดังนั้นก่อนการลงเวทีทีมจึงปรึกษาวางแผนในการตั้งประเด็นในการพูดคุย ให้ครอบคลุมข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา เมื่อมาถึงสถานที่ประชุมผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นคนวัยทำงานและผู้สูงอายุ ซึ่งจากการสังเกตทุกคนให้ความสนใจมาก

คุณนิภา เปิดประเด็นเรื่องของสวัสดิการ โดยใช้ mind map เป็นเครื่องมือ โดยพูดถึงคำว่าสวัสดิการ ซึ่งหมายถึงความสุข และประโยชน์ที่ทุกคนได้รับ ซึ่งเมื่อคุณพจนาลองโยนคำถามถึงคำว่าสวัสดิการ ผู้เข้าร่วมยังคิดว่าเป็นเงินที่ได้รับเพียงอย่างเดียว ดังนั้นคุณนิภาจึงอธิบายถึงสวัสดิการในการดำรงชีวิต สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ทุกคนได้รับเพียงอย่างเดียว ดังนั้นคุณนิภาจึงอธิบายถึงสวัสดิการในการดำรงชีวิต สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ทุกคนได้รับ ความปลอดภัยในทรัพย์สินรวมถึงความสะดวกสบายด้วย และได้แยกสวัสดิการออกเป็น

1. สวัสดิการจากรัฐ ได้แก่ เรียนฟรี เบี้ยยังชีพ รักษาฟรี พันธุ์ข้าว ปุ๋ย หรือพันธุ์สัตว์น้ำที่ทางราชการนำมาปล่อยให้ แต่ได้ตั้งข้อสังเกตชวนให้คิดตามว่า เมื่ออยากได้มากต้องเสียภาษีมาก สังเกตจากค่า ft ของไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น คุณลุงเตือน สุคนธ์น้อย กล่าวว่าสวัสดิการแบบนี้ในอดีตยังไม่มี

2. สวัสดิการจากธรรมชาติ ได้แก่ พืชผักในท้องถิ่น แม่น้ำ ลำคลอง กุ้ง หอย ปู ปลา อากาศ น้ำฝนฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่คู่กับชีวิตของทุกคนมาตั้งแต่ในอดีต แต่ปัจจุบัน การพึ่งพาสวัสดิการจากธรรมชาติลดลงอัน

เนื่องมาจากการพัฒนา อาชีพที่เปลี่ยนไปของคนในชุมชน ความต้องการความสะดวกสบายหรือความรวดเร็ว อดีตผู้ใหญ่ ปรานอม จำเริญรักษ์ เสริมว่า คนเหล่านี้คือผู้ที่มีอีพรับจ้าง ทำโรงงาน ทำงานบริษัท เมื่อไม่มีเวลาก็พึ่งพาความสะดวก พฤติกรรมการกินก็เปลี่ยนไป บริโภคอาหารถุง อาหารกระป๋อง ซึ่งเป็นปัจจัยก่อให้เกิดปัญหาในชุมชนตามมาอีก คือ ปัญหาขยะในชุมชน ผู้สูงอายุที่เก็บพืชผักขายก็ขายไม่ดี รายได้ลดลง สมุนไพรต่างๆ ที่เคยใช้ในอดีตเมื่อมาถึงคนรุ่นใหม่ก็ไม่รู้จัก พึ่งยาตำราหลวง ซึ่งเมื่อใช้มากๆ ก็เกิดอาการดื้อยา คุณพจนา ได้โยนคำถามว่าเมื่อปัญหาแบบนี้เกิดขึ้น เราจะทำอย่างไรต่อไป เพื่อให้สวัสดิการจากธรรมชาติมีต่อไปสู่รุ่นลูกหลาน ลุงเพทาย แสดงความเห็นว่าเราทุกคนควรจัดการ เช่น ขยะในลำคลอง ผู้ที่อยู่ใกล้คลองก็จัดการบริเวณหน้าบ้านใครใครก็ทำ คนติดถนนก็ช่วยกันปลูกต้นไม้กินได้ เช่น แค สะเดา ขี้เหล็ก เอาไว้คิดว่าทำบุญจะได้สบายใจ ไม่ต้องหวงกิน ส่วนปัญหาที่ว่าเด็กรุ่นใหม่ไม่ยอมกินอาหารที่ทำจากผักพื้นบ้าน ซึ่งอาหารบางอย่างก็ถูกลืมไปแล้ว คุณเจริญ บอกว่าได้ยินว่ายอดต้นขลู่ นำมาทำห่อหมกได้ หรือยายบอกว่าแกงส้มไส้กล้วยที่ยังไม่ออกปลี อร่อยมาก แต่เดี๋ยวนี้ไม่ทำกินแล้ว เพราะเวลาทำก็ต้องทำคนเดียวกินคนเดียว อาหารเหล่านี้จึงค่อย ๆ เลือนหายไปจากสำรับกับข้าวของคนในชุมชน คุณนิภา จึงเสนอว่าเราควรหาโอกาสในการรื้อฟื้นเมนูอาหารพื้นบ้านมาลองแลกเปลี่ยนกันชิมว่า ผักพื้นบ้านที่คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักจริง ๆ แล้ว นำมาทำอาหารได้ เช่น ห่อหมกยอดขลู่ หรือแกงส้มไส้กล้วย ยอดหนามพุงดอแกงส้มหรือลวกจิ้มน้ำพริก แกงส้มยอดกระถิน แกง ขั้วกะลากุบ ซึ่งทุกคนที่เข้าร่วมดูตื่นเต้นและดีใจ เมื่อทีมเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สำหรับเมนูอาหารพื้นบ้านนั้นจะนัดกันหาโอกาสนำมาแลกเปลี่ยนกัน เช่น อาจจะในวันนัดประชุมใหญ่ของกลุ่มสัจจะและกองทุนสวัสดิการชุมชน

3. สวัสดิการที่เกิดจากการรวมกลุ่ม ในอดีตจะมีสวัสดิการนี้อยู่ เช่น การลงแขก การแลกเปลี่ยนสิ่งของ ลงแรง แต่ปัจจุบันลดน้อยลงไปมาก การรวมกลุ่มในปัจจุบันทีมมีอยู่ คือ การตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อช่วยเหลือกัน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่มีการปล่อยกู้ จัดสวัสดิการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และค่าไฟฟ้า สำหรับสวัสดิการนี้ ทีมวิจัยได้ถามผู้เข้าร่วมว่าถ้าอยากให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง ทุกคนต้องการเห็นอะไร ลุงเปลื้อง ธัมมัง ได้แสดงความเห็นว่า กลุ่มจะเข้มแข็งก็ต่อเมื่อ

-ทุกคนมีความซื่อสัตย์
-ตรงต่อเวลา
-มีความรับผิดชอบ
-มีระเบียบกติกาที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก
-ระบบบัญชีที่ชัดเจนโปร่งใสตรวจสอบได้

เมื่อทุกคนแสดงความคิดเห็นแล้ว คุณนิภา จึงชวนคุยถึงเรื่องการรื้อฟื้นการลงแขกมาใช้อีก ถามถึงความเป็นไปได้ ลุงเตือน แสดงความคิดเห็นว่าในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ แต่ก็ต้องจ้างบ้าง เพราะบางครั้งต้องใช้แรงงานมาก อีกทั้งคนในชุมชนบางคนก็มีอาชีพรับจ้างเป็นหลัก แต่ก็เป็นการดี ที่จะนำมาใช้อีก เพราะเป็นการลดรายจ่ายด้วย

หลังจากนั้นก็มีการซักถามถึงกติกาการเข้าเป็นสมาชิกวันละบาท คุณพจนา ก็ได้ให้ความชัดเจน และสร้างความเข้าใจ เมื่อจบเวทีคุณพจนาได้ถามผู้เข้าร่วมเวทีว่ามาวันนี้ไปอะไรบ้าง ซึ่งคุณเจริญ ตอบว่าได้ความรู้เพิ่มขึ้นมาก เวทีก็สนุกกว่าการจัดเวทีประชาคมของหน่วยงานในท้องถิ่น

สรุปบทเรียน

ข้อดี

1. ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและสนใจข้อมูลที่ทีมงานนำมาแลกเปลี่ยนกันให้รับทราบ

2. มีเมนูอาหารพื้นบ้านบางอย่างที่นำมาแลกเปลี่ยนกันในเวที

ข้อเสีย

บริเวณที่จัดเวทีติดกับลำโพงเสียงตามสาย เมื่อถึงเวลา 16.00 น. ก็มีเสียงตามสายรบกวน ทำให้ทีมต้องใช้เสียงมาก

โอกาส

มีการวางแผนพื้นฟู รื้อฟื้นเมนูอาหารพื้นบ้านที่หายไปให้กลับมาประชาสัมพันธ์เรื่องสวัสดิการสังคมชุมชน

อุปสรรค

พื้นที่แพรกหนามแดงชุมชนห่างกันทำให้ความเป็นกันเองไม่ดีเท่าที่ควร

นิภา บัวจันทร์

ผู้บันทึกการประชุม

สรุปรายงานการประชุม โครงการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ต.แพรกหนามแดง

โครงการศึกษากระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ 2 กรกฎาคม 2553 เวลา 09.00 – 12.10 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายทวีป อมศิริ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง
2. นายนิพัตร อมศิริ	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง
3. นายสมบูรณ์ แดงอรุณ	หัวหน้าโครงการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
4. นายเจริญศักดิ์ เกียรติสกุลเดชา	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.สมุทรสงคราม
5. นายวีรศักดิ์ อินทร์กลับ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอัมพวา
6. นายสุคนธ์ จีนา	สำนักงานเกษตร อ.อัมพวา
7. นายสายันต์ สุขมิสา	สำนักงานเกษตร จ.สมุทรสงคราม
8. นายสรณพงษ์ บัวโรย	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
9. นายสุชาติ หาญชนะชัยกูล	ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน จ.สมุทรสงคราม
10. นายไพศาล โอทานิ	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ.สมุทรสงคราม
11. นายจำลอง ภาคสิทธิ์	สำนักงานเกษตร อ.อัมพวา
12. นายอัครพงษ์ เอกนิธิอัครภูดล	หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำ โครงการชลประทาน จ.สมุทรสงคราม
13. นายอุดมพร รื่นเกษม	สำนักงานประมง จ.สมุทรสงคราม
14. นายประจักษ์ โพธิ์ละเดา	โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
15. นายสุริยา หมอสินธุ์	บริษัทเอเชียติคอุตสาหกรรมเกษตร
16. นายปรีชา เหลาชิต	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง
17. นายปัญญา โตกทอง	ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
18. นายอรรถวุฒิ กุลหอม	การศึกษานอกโรงเรียน อ.อัมพวา
20. นายศิริวัฒน์ คันทารส	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม
21. นายละม่อม ระย้าอินทร์	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
22. นางนิภา บัวจันทร์	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
23. นางสาวชมพูนุช ชุติชูเดช	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
24. นางพจนา วิเชียรฉาย	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
24. นายบัลลังค์ คงศรี	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
25. นางเกษมสุข หิรัญวัฒน์	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
26. นางฐิชานพงศ์ สร้อยทอง	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
27. นายสุทธิลักษณ์ โตกทอง	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง
28. นายบุญชอบ พ่วงสำราญ	กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง

29. นายทอง ขุนนุช กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง

ประธานกล่าวเปิดประชุม โดย นายสมบูรณ์ แดงอรุณ หัวหน้าโครงการ การจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ต.แพรกหนามแดง

วาระที่ 1 : เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

นายปัญญา โตกทอง ได้กล่าวถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของการประชุมโครงการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ต.แพรกหนามแดง สืบเนื่องจากการทำโครงการวิจัยเรื่องสวัสดิการชุมชุน หลังจากลงพื้นที่ทำเวทีเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ ทำให้ได้ข้อมูล คือ สวัสดิการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. สวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ ได้แก่ เรียนฟรี รักษาฟรี เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ เช็คช่วยชาติ ไฟฟ้า น้ำประปา กองทุนหมู่บ้าน พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความต้องการแต่ลืมนึกถึงว่าชาวบ้านต้องเสียภาษีเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่า FT จากการใช้ไฟฟ้า

2. สวัสดิการที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำฝน อากาศ ถนนกินได้ ลำคลองกินได้ พืชผักสมุนไพรพื้นบ้านตามฤดูกาล ต้นไม้พันธุ์ไม้ต่างๆ พันธุ์สัตว์ต่างๆ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความต้องการมาก แต่ลืมนึกถึงเรื่องของการดูแลการบริหารการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการรักษาให้ดำรงอยู่ต่อไป

3. สวัสดิการที่ชุมชนชาวบ้านจัดกันเอง เช่น เครดิตยูเนี่ยน แชร์ ฌาปณกิจศพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สหกรณ์ และกลุ่มสวัสดิการชุมชน พบว่าชุมชนยังดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ขาดการบริหารการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมในบางกลุ่ม

4. สวัสดิการที่ชุมชนจัดร่วมกับภาครัฐและกำลังดำเนินการจัดโครงการร่วมกัน เช่น โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละบาทระดับตำบล โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสงครามและภาคี เครือข่ายภาคประชาสังคม โครงการบ้านมั่นคง โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านที่จัดการเรื่องที่อยู่อาศัย ซึ่งมีระบบบริหารจัดการกันเอง ภายในชุมชน โดยรับงบประมาณสนับสนุน และเงินกู้เพื่อสิ่งปลูกสร้าง จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สิ่งที่ชุมชนต้องการให้เกิดขึ้น คือ การฟื้นฟูสวัสดิการจากธรรมชาติให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ดังเดิม เช่น คู คลอง ควรได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอพันธุ์สัตว์น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ผ่านมา กิจกรรมเก็บขยะในลำคลอง เพื่อเป็นการรักษา คู คลอง ให้สะอาดและสะดวกต่อการคมนาคมทางน้ำ การทำบ้านปลา (ก่ำ) เพื่อความสวยงามและเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำ

การปลูกไม้ทานได้ ในชุมชน เช่น ต้นแค ต้นขี้เหล็ก ต้นสะเดา ต้นมะขาม ต้นมะรุม เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

การปลูกไม้บำนาญ เช่น ต้นสน ต้นยูคาลิปตัส เพื่อการค้าขายเพราะเมื่อลำต้นโต พร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ก็สามารถตัดขาย และนำรายได้เข้ากองทุนสวัสดิการจากธรรมชาติ ด้วยความร่วมมือของท้องถิ่น

สถานที่ปลูกต้นไม้ คือบริเวณคันกั้นน้ำเค็ม ถนนชลประทาน ในส่วนนี้ทีมวิจัยได้ประสานขอความร่วมมือกับโครงการชลประทาน จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อขออนุญาตปลูกต้นไม้ในพื้นที่ดังกล่าว

นายปัญญา โตกทอง จึงชี้แจงแผนการดำเนินงานต่อว่า บริเวณถนนที่ยังไม่มีเสาไฟในเขตน้ำเค็ม จะปลูกต้นไม้บำนาญ เช่น ต้นกระดาษดับเบิ้ล เอ ต้นยูคาลิปตัส เมื่อลำต้นโตพร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ ก็สามารถตัดขาย

และนำรายได้เข้ากองทุนสวัสดิการจากธรรมชาติ พื้นที่น้ำจืด จะปลูกไม้กินได้ โดยปลูกสลับกัน พันธุ์ไม้ที่จะปลูก เช่น ต้นแค ต้นขี้เหล็ก ต้นสะเดา ต้นมะขาม ต้นมะรุม และบริเวณประตูน้ำจะปลูกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความสวยงาม ร่มรื่น

วาระที่ 2 : เรื่องพิจารณา

เมื่อมีโครงการเกิดขึ้น ขั้นตอนต่อไปของการดำเนินงานต่อ คือการเตรียมความพร้อมของพันธุ์กล้าไม้และกำลังเสริมหนุน สำหรับปลูกต้นไม้ เพื่อให้ทันวันที่ 12 สิงหาคม 2553 โดยจะทำการสำรวจก่อนว่าต้นไม้เดิม ที่มีอยู่มีต้นอะไรบ้าง และต้นไม้ต้นใดควรเก็บไว้ ต้นไม้ต้นใดควรจะตัดออกไป

มติที่ประชุม

-ประสานองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องขอเครื่องจักร นำมาปรับพื้นที่สำหรับปลูกต้นไม้ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง ทำหน้าที่ประสานในครั้งนี้

-ในฤดูแล้ง การรดน้ำต้นไม้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง ยินดีให้บริการ เมื่อชุมชนร้องขอให้ช่วยเหลือ เช่นภายใน 1 สัปดาห์ อาจจะบริการรดน้ำต้นไม้ให้สัปดาห์ละ 3 ครั้ง

-เรื่องการตัดแต่งกิ่งไม้ กลุ่มสวัสดิการฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลเอง ทางด้านองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง สนับสนุนอาหาร เครื่องดื่ม และช่วยเหลืออุปกรณ์เครื่องจักรบางรายการ (เครื่องตัดหญ้า)

-มติที่ประชุมเห็นสมควรว่า ในระยะแรกจะทำการสำรวจต้นไม้เดิมก่อน และองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดงทำหน้าที่ประสานองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องขอเครื่องจักร นำมาปรับพื้นที่สำหรับปลูกต้นไม้

จากนั้นนายสมบูรณ์ แดงอรุณ หัวหน้าโครงการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ต.แพรกหนามแดง กล่าวขอบคุณหน่วยงานและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน

นิภา บัวจันทร์
ผู้บันทึกการประชุม

จากคนที่ไม่รู้เรื่องสวัสดิการ เริ่มเข้ามามีส่วนร่วม

1 มีนาคม 2554

คุณเกษมสุข หิรัญวัฒน์

กรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

ป้าเคยเป็นคน จ.สมุทรปราการ มา 30 ปี ต่อมาก็ย้ายมาอยู่ จ.สมุทรสงคราม 22 ปี ก็เป็นคนเฉยๆ เงียบๆ ไม่มีเพื่อนเท่าไร และก็ไม่ชอบไปไหนมาไหน ใครมาชวนไปประชุมก็จะไม่ไป บอกเขาไปว่า ไม่ว่าง คอยนั่งฟังอยู่ที่บ้านนี่ล่ะ

ต่อมาก็ได้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง แต่ก็เข้ามาร่วมแบบห่างๆ พอดีลูกสาวมาเป็นกรรมการและลูกสาวก็ต้องหยุดไป ป้าก็เลยต้องมาทำแทนลูก และเริ่มสนใจสิ่งรอบๆ ข้าง เวลาที่เพื่อนเขาทำอะไรกัน ก็เริ่มอยากรู้บ้าง จากที่เคยอยู่บ้านเฉยๆ เริ่มแบ่งเวลาออกไปประชุมกับเพื่อนๆ บ้าง อยากร่วมคิดร่วมแก้ไขทั้งที่เขียนก็ไม่เก่ง สะกดตัวหนังสือก็ไม่ถูก แต่ก็พยายามเขียนและฝึกคิดเลขได้นิดหน่อย มีเพื่อนๆ รอบข้างคอยให้กำลังใจ

เมื่อคิดย้อนหลังกลับไป ช่างน่าเสียดายเวลาที่ผ่านไปเหลือเกิน เวลาไปประชุมข้างนอกเห็นเพื่อนๆ ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด เขาแสดงออกด้วยความมั่นใจ แอบชื่นชมว่าเขาเก่ง เขาทำได้ แต่เราไม่กล้า ถ้าเขาให้ออกไปพูดเราก็จะสั่น และเสียงพูดก็จะหายไปเลย อายเป็นสองเท่า โธ่เอ้ย..ไม่รู้เป็นทีมวิจัยกับเขาได้อย่างไร ช่างไม่กล้าเอาเสียเลย ส่วนดีๆ ของตำบลก็มีอยู่มากมาย เช่น เรื่องการจัดการน้ำ หรือนาข้าว หรือเรื่องต่างๆ ที่เพื่อนต่างอำเภอ ต่างจังหวัดมาเล่าให้ฟัง พูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาต่างๆ ในอำเภอเขามีอะไรบ้างได้รู้จักกับเพื่อนมากมาย ซึ่งไม่เคยมีมากเท่านี้มาก่อน มองรอบตัวเราและของเพื่อนอยากร่วมคิดกับเขาบ้าง ถึงแม้ว่าจะเป็นส่วนน้อยก็ตาม

ต้องขอบคุณเพื่อนๆ รุ่นน้อง และรุ่นหลาน ที่ทำให้ป้ารู้จักกับคำว่า วิจัย ซึ่งแต่ก่อนคิดว่าอยู่ในห้องกระจก

อยากบอกว่าภูมิใจมากค่ะ ที่ได้มาเดินร่วมทีมกับคนวิจัยเมื่อตอนอายุเป็น ส.ว. (สูงวัย) แล้วค่ะ

เรื่องเล่า...จากปลาหมอเทศ สวัสดิการจากธรรมชาติของคนแพรกหนามแดง

12 มีนาคม 2554
นาย ปัญญา โตกทอง
ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

ปลาหมอเทศ เป็นปลาที่ชอบอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มรอยต่อของน้ำจืด กร่อย เค็ม สามน้ำชายฝั่งทะเล ปัจจุบันนี้ปลาหมอเทศเป็นปลาที่มีความนิยมรับประทานสูงของหมู่นักชิมเป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นที่รู้จักของหมู่นักชิมที่มาลิ้มรสแล้วต้องติดใจในรสชาติของความอร่อย

ปลาหมอเทศเป็นปลาที่รักครอบครัวจะเห็นได้ว่าปลาหมอเทศ ก่อนจะผสมพันธุ์ก็จะช่วยกันกัดแอ่งเป็นท้องกระทะ(เป็นหลุมกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ลึก 1 ฟุต) เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยร่วมกันและปลาหมอเทศยังเป็นปลาที่รักลูกเป็นอย่างมาก เพราะหลังจากที่ปลาเพศเมียวางไข่แล้วก็จะเก็บไข่ไว้ในปากของแม่ปลาใช้เวลา 3-5 วัน ลูกปลาก็จะออกมาเป็นตัวว่ายน้ำออกมาภายนอก แต่เมื่อมีภัยอันตรายเกิดขึ้นกับลูกปลาก็จะว่ายน้ำหลบภัยเข้ามาในปากของแม่ปลา และในขณะที่ไข่และลูกปลาอยู่ในปากแม่ปลาก็จะกินอาหารไม่ได้เลย เพราะจะเกิดการผิดพลาดกินลูกปลาเข้าไปได้ จึงทำให้แม่ปลาอดอาหารจึงผอมลง

ปลาหมอเทศเป็นปลาที่กินอาหารได้ทั้งจำพวกแพลงตรอนพืชและแพลงตรอนสัตว์ และสามารถกินอาหารได้ ทั้งอาหารที่ลอยอยู่บนผิวน้ำและอาหารที่จมอยู่บริเวณก้นพื้นหน้าดิน ปลาหมอเทศมีรูปร่างคล้ายคลึงกับปลานิลจะแตกต่างกันที่สีสันและลวดลายและขนาดของตัวปลากับพื้นที่การเลี้ยงที่จำกัดของสามน้ำ ในอดีตคนจะรู้จักกันแต่ปลานิลเพราะมีพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงกันมากกว่าต่างจากปลาหมอเทศที่จำกัดพื้นที่การเกิดตามธรรมชาติและการเลี้ยงแบบผสมผสานกับการเลี้ยงกุ้งทะเลที่อยู่รอยต่อสามน้ำเท่านั้น จึงทำให้ในอดีตคนส่วนใหญ่รู้จักปลาหมอเทศกันน้อยมาก

ปลาหมอเทศไม่เป็นที่นิยมในการเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ของเกษตรกรเหมือนกับปลานิล เพราะว่าปลาหมอเทศมีขนาดที่เล็กกว่าปลานิลและโตช้ากว่าปลานิล และปลานิลเป็นปลาที่กินพืชเพียงอย่างเดียวทำให้ต้นทุนการเลี้ยงต่ำ ในปัจจุบันปลาหมอเทศเกิดและเจริญเติบโตได้ดีในบ่อกุ้งทะเลธรรมชาติเป็นจำนวนมากที่ตำบลแพรกหนามแดง ตำบลยี่สาร อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ปลาหมอเทศจะหาอาหารกินตามธรรมชาติไปกับกุ้งทะเลธรรมชาติที่ไม่ได้ให้อาหาร จึงทำให้เนื้อปลาหมอเทศและเนื้อกุ้งทะเลธรรมชาติในถิ่นนี้มีรสชาติที่ดีกว่า ทานอร่อยกว่าปลาและกุ้งที่เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป จึงทำให้เนื้อของปลาหมอเทศอร่อยกว่าปลานิลและปลาสลิด เพราะกินอาหารธรรมชาติจำพวกแพลงตรอนพืชแพลงตรอนสัตว์ที่เป็นห่วงโซ่อาหารธรรมชาติที่มาจากสามน้ำจืด กร่อย เค็ม

ปัจจุบันเกษตรกรชาวบ้านในตำบลแพรกหนามแดงและตำบลยี่สารได้นำปลาหมอเทศมาแร่เอาแต่เนื้อปลาเป็นปลาหมอเทศสดไร้ก้างปลอดสาร ปลาหมอเทศแร่ปลอดสารแดดเดียวและก้างอ่อนปลาหมอเทศแดดเดียวที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านสมัยก่อนใช้ในการปรุงอาหารและการถนอมอาหารด้วยองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมจนเกิดความปราณีต ละเอียด ละเมียดละไมในการผลิตของกลุ่มชาวบ้าน จึงทำให้ปัจจุบันชาวบ้านในตำบลแพรกหนามแดงได้รวมตัวกันนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตปลาหมอเทศแปรรูปเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

ปลาหมอเทศสดไร้ก้างปลอดสาร สามารถนำมาทำอาหารให้อร่อยได้อีกหลายสิบชนิด เช่น ปลาหมอเทศลวกจิ้ม ปลาหมอเทศผัดฉ่า ปลาหมอเทศต้มยำ ข้าวต้มปลาหมอเทศ ปลาหมอเทศแกงส้ม ปลาหมอเทศแกงคั่ว ปลาหมอเทศแกงป่า ปลาหมอเทศทอด หรือปลาหมอเทศทอดผัดผักกุ้ยช่าย ปลาหมอเทศทอดผัดผักหวาน ปลาหมอเทศ

ทอดผัดผักแม้ว(ยอดมะระ) ปลาหมอเทศผัดผักยอดคะน้า ปลาหมอเทศทอดต้มผักกาดดอง ปลาหมอเทศยำ ปลาหมอเทศทอดมัน ปลาหมอเทศชุบแป้งทอด และอื่น ๆ อีกมากมาย

ปลาหมอเทศสดไร้ก้างและปลาหมอเทศแดดเดียวไร้ก้างปลอดสาร รับประทานได้สะดวกปลอดภัยเพราะไร้ก้างทานได้ทั้งเด็กและผู้สูงอายุ เพราะเป็นปลาที่เลี้ยงด้วยอาหารธรรมชาติที่มีสารอาหารทะเลเป็นปลาที่มีโปรตีนสูง ไขมันต่ำ ย่อยง่าย มีความอร่อยน่ารับประทานสูง ก้างอ่อนปลาหมอเทศเป็นก้างส่วนปลายของท้องปลาหมอเทศผสมงาและสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างแคลเซียมให้กับร่างกาย เช่น เสริมสร้างกระดูกและฟันเหมาะสำหรับผู้ที่ป่วยเป็นโรคกระดูกพรุนและฟันไม่แข็งแรง สามารถรับประทานเป็นอาหารว่าง เป็นกับแก้มกับเครื่องดื่ม เช่น เบียร์ ปัจจุบันนี้ปลาหมอเทศเป็นปลาที่มีความนิยมของหมู่นักชิมเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้น เพราะความอร่อย เนื้อนุ่ม มีคุณค่าทางโภชนาการ ทำให้ผู้ที่รักสุขภาพหันมาทานปลาหมอเทศแทนเนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อกุ้ง หรือเนื้อปลา ที่เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปที่ผสมผสานเร่งการเจริญเติบโต และอยู่อาศัยกันอย่างแออัดของสัตว์เหล่านั้น ด้วยการเลี้ยงที่ทุกข์ทรมารสัตว์ทำให้มีการสะสมของสะสารต่าง ๆ ที่ตกค้างอยู่ในเนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อกุ้ง เนื้อปลา ของฟราม์ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

จึงแตกต่างจากการเลี้ยงของเกษตรกรซึ่งเป็นชาวบ้านที่มีทุนน้อย ผลิตน้อย อยู่แบบพอเพียง เลี้ยงปลาให้ปลามีความสุข คนเลี้ยงปลามีความสุข คนรับประทานปลามีความสุข แต่ปลาเป็นอาหารของคน ปลาเป็นอาชีพของคน จึงเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นเรื่องธรรมมะ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรชาวบ้านผู้เลี้ยงปลาจะรักปลา ปลาก็จะรักเขาให้ผลตอบแทนกับเขา พอถึงปีเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ปลาที่เขาจับขึ้นมาเพื่อความสบายใจ จะเห็นได้ว่าปลาหมอเทศที่ชาวบ้านเลี้ยงแบบธรรมชาติ อยู่กันแบบหลวม ๆ ใช้พื้นที่กว้าง ๆ หาอาหารกินตามธรรมชาติ ปลารักลูก ปลารักครอบครัว อยู่กันอย่างมีความสุข ทำให้ปลาหลั่งสะสารความสุขออกมาตลอดเวลา ทำให้คนรับประทานปลามีความสุขเพราะมีการสะสมสะสารความสุขมากยิ่งขึ้น ทำให้เป็นคนใจบุญจิตใจดีงาม คิดอะไรเชิงบวก จะแตกต่างจากคนที่ชอบทานเนื้อสัตว์ต่าง ๆ (เช่นสัตว์ใหญ่) จากฟราม์ที่เลี้ยงกันเป็นจำนวนมากเชิงพาณิชย์ต้องจำกัดพื้นที่ จำกัดเพศ อยู่กันอย่างแออัดทุกข์ทรมาร ทำให้สัตว์เหล่านั้นเครียดหลั่งสะสารความทุกข์ออกมาสะสมตลอดเวลา แถมยังมีสารก่อมะเร็งสะสมอยู่ในเนื้อสัตว์จากการเร่งการเจริญเติบโตอีกด้วย เมื่อคนเราทานเข้าไปมาก ๆ ก็จะสะสมอยู่ในตัวเรา ในบางครั้งเรานอนหลับก็จะฝันว่าเรากำลังถูกทำร้าย ฝันว่าเรากำลังลำบาก ฝันว่าเรากำลังมีทุกข์ และขณะตื่นก็จะมีจิตใจห่อเหี่ยวท้อแท้ซึมเศร้าคิดอะไรเชิงลบ หรือคิดอะไรก็ผิดไปหมด ทำให้เป็นคนขี้ขลาด ไม่กล้าตัดสินใจหนีปัญหาตลอดเวลา

จะเห็นได้ว่า ด้วยวิธีการเลี้ยงและการแปรรูปปลาหมอเทศของกลุ่มเกษตรกรชาวบ้านที่ตำบลแพรกหนามแดง เป็นการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ด้วยความเข้าใจในธรรมชาติแบบองค์รวม พวกเรากลุ่มชาวบ้านตำบลแหรกหนามแดงจึงคิดทำธุรกิจเพื่อสังคม เราเคารพธรรมชาติ เราเคารพปลา เราเคารพคน ด้วยความปรารถนาดี...จากชาวชุมชนแพรกหนามแดง อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ปลาหมอเทศไร้ก้างแดดเดียวทอด
ปลอดสาร
กินปลาเป็นหลัก กินผักเป็นยา กินกล้วยน้ำว้าเป็นยาบำรุง

เอ๊! เขาเรียกเราว่านักวิจัย

คุณพจนา วิเชียรฉาย
ทีมวิจัยชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
คณะกรรมการกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท ตำบลแพรกหนามแดง

ปลายปี ๒๕๔๖ ได้เข้ามาขายของ (เช่าร้านปั๊มบางจาก) พอ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ได้เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เพื่อออมเงินเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่คิดอะไรและไม่เรียนรู้อะไรกับกลุ่มฯ เลย ใครมาด่ากลุ่มฯ ให้ฟัง บางทีก็คล้อยตามบ้าง แต่ถ้ากลุ่มมีการทำบุญก็มีส่วนร่วมและให้คนอื่นไปแทน และเขาก็เอาเอกสารมาให้ (กฎระเบียบของกลุ่มฯ) ที่ไม่เคยอ่าน ถึงอ่านก็อ่านไม่จบ

ปี ๒๕๔๘ มีกรรมการมาชวนให้ไปเป็นกรรมการก็ไม่เอา ปี๒๕๔๙ คุณปัญญา โตกทอง ก็มาชวนให้เป็นกรรมการอีกก็ไม่เอา เหตุผลหลักที่ไม่เอาก็เพราะไม่ใช่บ้านเราไม่ค่อยรู้จักใคร และต้องขายของและไม่มีคนขายแทน ส่วนมากต้นเดือนของจะขายดี รถเยอะ คิดว่าจะทำงานให้ได้ไม่เต็มที่ ปี ๒๕๕๐ คุณปัญญา ก็มาชวนอีกเราก็ไม่เอาอีก แต่อ้างเรื่องการขายของ คุณปัญญาก็เข้ามาบอกว่าปีหนึ่งให้กรรมการหยุดได้ ๓ ครั้งก็เลยตกลง พอได้เข้ามาตาหูก็เปิดว่าที่คนเขาด่าเขาพูดว่ากลุ่ม เขาไม่เข้าใจในกฎระเบียบของกลุ่มและการทำงานของคณะกรรมการของกลุ่มฯ ปี ๒๕๕๐ เมื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการกลุ่มฯ ก็มีการประชุมนอกสถานที่ก็ไปกับเข้าไปแบบไม่รู้เรื่องอะไรเลย พอถามคุณปัญญาเขาก็บอกว่าเดี๋ยวก็รู้เอง ถ้าถามว่าแล้วรู้ไหม ขอบอกว่าไม่รู้เลย แต่ก็บอกได้ว่าเขาคุยกันเรื่องอะไรเพราะจดมาเป็นอยู่อย่างนี้ จนวันหนึ่งไปประชุมอีกเขาก็ถามเราก็ตอบ (เอ๊! เขาเรียกเราว่านักวิจัย) เราก็บอกว่าเราไม่ใช่นักวิจัยเราเป็นกรรมการกลุ่มฯ เขาบอกว่านี่แหละนักวิจัย เรากลับมาเราก็คิดนักวิจัยอะไรวะความรู้อะไรก็ไม่มี เราไม่ได้จบปริญญาให้เรามาเป็นนักวิจัย แล้วทางพี่เลี้ยงก็บอกว่าเราเป็นทีมนักวิจัยทำโครงการรูปแบบการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับชุมชนแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร? คิดดูพอเข้าประชุมพี่เลี้ยงถามว่า แพรกหนามแดงโครงการอะไรยังตอบไม่ถูกเลยเพราะชื่อมันยาวมาก เมื่อเขาให้ทำวิจัยให้จัดเวทีชาวบ้าน เขาให้ทำอะไรก็ทำ ให้ไปก็ไป ให้เขียนก็เขียน (แบบงู ๆ ปลา ๆ) บอกให้เราเป็นคนเขียน (ใครพูดอะไรก็เขียนให้ชาวบ้านดู) ก็บอกว่าจับประเด็นไม่ค่อยเป็น พี่เลี้ยง (คุณศิริวัฒน์,คุณเธนศ) ก็บอกว่าค่อย ๆ ทำเดี๋ยวก็เป็นเอง จำได้ว่ากลับจากไปทำเวทีคุณเธนศบอกว่าน้องทำได้ดีแล้วเรื่องการเขียน ทำให้มีกำลังใจขึ้นมา และการเขียนแบบนี้ภายหลังมีการอบรมวิทยากรกระบวนการให้กับคณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ และผู้นำชุมชนทำให้รู้ว่าการเขียนนี้คือแผนที่ทางความคิดหรือ MY Mapping นั่นเอง เมื่อได้เป็นนักวิจัยแล้วได้ทำเวทีทำให้รู้สึกสนุกและรู้สึกเสียดายเวลา ปี ๔๘และ๔๙ ที่เราปฏิเสธ เพราะจากการเป็นคณะกรรมการกลุ่มก็ดี นักวิจัยก็ดี ทำให้เราใจเย็นขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้นและได้เห็นความคิดของคนอื่น เราต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ได้รู้จักประวัติของชุมชน อุปนิสัยของคนในแต่ละชุมชน และที่สำคัญเวลาเราไปทำเวทีเราจะไปคิดแทนคนอื่นเขาไม่ได้ เราต้องจดและคิดตามความคิดของเขา เราไม่ฆ่าความคิดใครไม่มีความคิดใครผิดหรือถูก เพราะแต่ละคนเขามีเหตุและผลของเขา การพูดคุยในเรื่องผลประโยชน์หรือการเมืองต้องหลีกเลี่ยงในการเป็นนักวิจัย เมื่อจะไปทำเวทีเราเป็นทีมนักวิจัยต้องรู้จักการวางแผนการแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ เมื่อทำแล้วต้องมีการถอดบทเรียน ทำให้รู้ว่าเรามีข้อบกพร่องอย่างไรและข้อมูลได้ตรวจสอบตรงกับที่เราต้องการหรือไม่ เวลาไปทำเวทีหลาย ๆ ครั้งทำให้รู้สึกผูกพันกัน พอขาดคนใดคนหนึ่งก็จะเหงา เหมือนข้อมูลได้ไม่เต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถามการโยนคำถามการดึงความคิดชาวบ้านให้กลับมาหาเรา (บางครั้งออกนอกเรื่อง) และจากการเป็นนักวิจัยอีกนั้นแหละ ที่ทำให้เห็นว่าการที่เราได้ไปทำเวทีบ่อย ๆ เราได้เห็นการเลี่ยนแปลงของชุมชนคือ ถ้าสมมุติเราไปหมู่ ๑ ครั้งแรกชาวบ้านจะนิ่ง ๆ มองหน้าถามอะไรจะไม่ค่อย

พูดทำเหมือนทีมวิจัยเป็นนักสืบจะไปล้วงความลับอย่างนั้นแหละ จึงไม่ค่อยได้อะไรพอครั้งที่สองไปอีกดีกว่าครั้งแรก หน่อยเริ่มพูดด้วย ยิ้มให้ ได้ข้อมูลบ้าง ครั้งที่สามทีนี้รู้แล้วว่าไม่ได้เป็นนักสืบไม่ได้ไปสืบความลับจึงบอกข้อมูลเล่าถึงอดีตให้ฟังและแสดงความคิดเห็นแนะนำ และอยากได้สวัสดิการ ครั้งที่สี่เราไม่ไปแล้วเราไปที่อื่นบ้างก็จะเจอลักษณะแบบนี้ และถ้าไปเจอที่เดิมแต่ไม่ได้ไปทำเวทีชาวบ้านจะถามว่าจะพูดคุยด้วยดี และชักชวนเรา แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเข้าใจแล้ว และที่เห็นเด่นชัดก็คือ สวัสดิการจากทรัพยากรธรรมชาติเราต้องรักษาจึงจะมีให้เรากินเราใช้ตลอดไป ทางกลุ่มจึงชักชวนชาวบ้านเก็บขยะ ตอนแรกบางคนก็ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงาน เช่น อบต. หรือต้องเป็นวันสำคัญเท่านั้น พวกเราก็บอกว่าถ้ามัวรอหน่วยงานหรือวันสำคัญอีกนานก็กว่าจะได้ทำและว่าการเก็บขยะมันเป็นหน้าที่ของทุกคนที่อาศัยทางน้ำ เมื่อน้ำและลำคลองสะอาด เดินทางสะดวก ต่อมาชาวบ้านก็ได้มาชวนกันเอง ทำให้เราเห็นว่าชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการสวัสดิการจากทรัพยากรธรรมชาติ หรือ การปลูกต้นไม้ ชาวบ้านก็จะมาช่วยปลูกและช่วยกันดูแล ในการทำวิจัยหรือจัดตั้งกลุ่มก็ยังมีปัญหาอยู่บ้าง คือผู้นำไม่ให้ความสนใจ เหมือนใครตั้งก็จัดกันเอาเองและทำเหมือนผลประโยชน์ได้กับคนใดคนหนึ่งไม่ได้คิดถึงชุมชน (ชาวบ้าน) และคงคิดว่าชาวบ้านจะทำวิจัยได้อย่างไร ผู้นำชุมชนยังยึดติดกลัวเสียผลประโยชน์ เรื่องจิตอาสาบางคนก็น้อยลงอาจเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจเพราะการมาเป็นนักวิจัย ผลตอบแทนบางทีก็ไม่มี บางคนก็ว่าจิตอาสามีแต่เงินไม่มีก็ทำไม่ได้

จากการวิจัยอีกนั้นแหละ ที่ทำให้เราเข้าใจคำว่า “สวัสดิการ” ซึ่งเราไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า คำว่าสวัสดิการนี้มันคลอบคลุมไปซะทุกอย่าง จากที่เคยคิดว่าสวัสดิการก็คือ เงินที่เราใช้ตอบแทนจากการทำงาน แต่เมื่อทำวิจัยแล้วมันมากไปกว่าตัวเงิน มันเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เรามีความสุข ความปลอดภัย และให้ประโยชน์แม้กระทั่ง “รอยยิ้ม” ยังเป็นสวัสดิการและทำให้ได้รู้ว่าสวัสดิการยังแบ่งเป็นประเภทได้อีกถึง ๔ ประเภท คือ

๑. สวัสดิการที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สัตว์น้ำต่าง ๆ ผักต่าง ๆ ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สวัสดิการนี้

จะหมดไปถ้าเราไม่ดูแลรักษา เช่น ไม่ทิ้งขยะลงในลำคลอง

๒. สวัสดิการที่ได้จากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เรียนฟรี รักษาฟรี เรารู้สึกว่าชาวบ้านอยากได้มากแต่ไม่รู้ว่าต้องเสียภาษีเพิ่ม

๓. สวัสดิการที่เราจัดขึ้นกันเอง เช่น เล่นแชร์ การลงแขก กลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ

๔. สวัสดิการที่จัดร่วมกับรัฐ เช่น กองบุญเมตตาธรรมวันละบาท หรือสวัสดิการชุมชนบ้านมั่นคง (รัฐมีหน้าที่หนุนเสริม เช่นสวัสดิการชุมชน รัฐ ตัวเรา ท้องถิ่น)

เมื่อเราได้รู้รูปแบบแล้ว ทางกลุ่มจึงจัดตั้งเป็นกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท ซึ่งชาวบ้านให้ความสนใจเพราะมันเป็นการช่วยเหลือกันตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเป็นการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งทางรัฐบาลกำหนดให้มีการจัดตั้งให้ครอบคลุมทุกตำบล

ประสบการณ์การ : เป็นนักวิจัยโดยไม่รู้ตัว

คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง (พี่เปียก)
ทีมวิจัยชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
และคณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ

ผมมาทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนี้แล้วผมได้อะไร นับตั้งแต่ผมได้เป็นทีมงานวิจัยโดยไม่รู้ตัว ผมได้ลงพื้นที่มาหลายครั้งได้เรียนรู้ชุมชนได้เห็นความเปลี่ยนแปลงในชุมชนของชาวบ้านตำบลแพรกหนามแดงทั้ง 6 หมู่บ้านไปในทิศทางที่ดี ได้เห็นความเข้าใจของชาวบ้านมากขึ้น ได้เห็นการแก้ไขปัญหาเรื่องประตูระบายน้ำในระหว่างคนน้ำจืดและคนน้ำเค็ม ได้รู้ถึงปัญหาของชาวบ้านทั้ง 2 น้ำว่าเขามีปัญหาอะไรกัน ผมได้ลงพื้นที่แต่ละหมู่เพื่อเก็บข้อมูลจากชาวบ้านมาเรียนรู้ในหลายๆเวทีแล้วนำไปวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละหมู่ ทำให้สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่ง ตอนนี้ผมได้เห็นธรรมชาติเริ่มกลับคืนมาอีกระดับหนึ่ง เช่น สภาพน้ำดีขึ้น กุ้ง หอย ปู ปลา กลับคืนสู่สภาพ ถึงจะไม่เต็มร้อยเหมือนในอดีต แต่ก็ดีกว่าเก่า

ต่อมาผมก็ได้มาเป็นทีมงานวิจัยอีกโครงการหนึ่ง คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงวิถีชีวิตของ ชุมชนแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร ทำให้ผมได้ลงพื้นที่อีกหลายครั้ง ได้ไปพูดคุยกับชาวบ้าน ผมได้เห็นชาวบ้านมาส่งเงินออมสมทบเพื่อที่จะมีสวัสดิการเป็นของตัวเอง ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักและใช้ สวัสดิการเป็น และยังมีภาครัฐช่วยสนับสนุนอีกทางหนึ่ง ผมได้รู้ได้เห็นและได้พูดคุยกับชาวบ้านว่ามีสวัสดิการอะไรบ้างแล้วอย่างไหนที่มีประโยชน์ และทำให้ชีวิตเราดีขึ้นและต่อไปถึงลูกหลานเราจะได้ใช้สวัสดิการให้เป็น ผมได้เห็นการรู้จักเก็บเงินออมสะสมของชาวบ้าน และตัวผมเองที่เข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ และได้เห็นความเข้าใจซึ้งกันและกันระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการ เกิดการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกกลุ่ม ผมได้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละคนที่เป็นสมาชิกผมได้เห็นประธาน และกรรมการบริหารงานกลุ่มไปในทิศทางเดียวกัน และรักใคร่สามัคคีดีต่อกันและยังได้ร่วมประชุมปรึกษาหาลือกันทุกเดือน เพื่อสร้างความเข้าใจในทุกๆปัญหาที่เกิดขึ้น

บ่อยครั้งผมได้เห็นและได้ยินข่าว งานวิจัยถูกหยิบยกขึ้นมาในที่ประชุมเพื่อความต่อเนื่องของงานที่ทำ อ้างว่ามีงานวิจัยชิ้นโน้น ชิ้นนี้ แล้วก็เอามาใช้ในทุกที่ในประเทศไทย ดั่งเช่นฝายน้ำล้น , ประตูระบายน้ำที่แพรกหนามแดง แต่งานวิจัยที่ผมเป็นนักวิจัยโดยไม่รู้ตัวนั้น ผมว่าผลงานมันได้กับตัวผมเอง มากกว่าเอกสารที่เขาเอาไปอ้างถึง และเอาไปใช้ในที่ต่างๆ แต่พอเริ่มทำงานวิจัยมาระยะหนึ่งผมเริ่มเห็นว่า ผมก็วิจัยในเรื่องของบ้านผมได้ จะต้องให้คนอื่นมาทำวิจัยให้ทำไม คนอื่นทำ คนอื่นก็รู้ ถ้าเราทำเราก็รู้เหมือนกัน ผมว่าสิ่งสำคัญ ต้องทำพร้อมกัน รู้เหมือนกัน เข้าใจกัน และเห็นการเปลี่ยนแปลงพร้อมกัน

ตัวเองตัวเองเปลี่ยน... เพื่อนก็เปลี่ยน... ชุมชนก็เปลี่ยน ด้วย กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โดย นิภา บัวจันทร์
ทีมวิจัยชุมชนแพรกหนามแดง
14 มีนาคม 2553

จากประสบการณ์ในตำแหน่งเสมียนของร้านขายอุปกรณ์ทำรองเท้าและผลิตรองเท้า ส่งนอก ทำให้คุณแม่ที่แสนดีคิดว่าลูกสาวจะช่วยงานกลุ่มสัจจะฯได้ในฐานะกรรมการ ทั้งๆที่เราไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองจากไปและเพิ่งกลับมาเพื่อหยุดพักจากงานที่เหนื่อยล้า ใน กทม. คำว่า แม่รู้ว่าเอ็งทำได้ ยากที่จะปฏิเสธ คำถามต่างๆผุดขึ้นในใจ กลุ่มสัจจะฯคืออะไร และจะทำงานกันอย่างไร จะทำตัวแบบไหน เพราะความคุ้นเคย มีน้อยมากกับคนที่เราคิดว่ารู้จัก จนเมื่อก้าวเข้ามาทำงานในฐานะกรรมการรับเงินกู้ ของกลุ่มฯ เริ่มเห็นสิ่งที่ตนเองไม่เคยเห็น จากประสบการณ์ของตนเองที่เคยแต่สั่ง สั่ง แล้วก็สั่ง เพราะมีอำนาจรองจากเถ้าแก่แค่นั้นเอง ต้องมานั่งนิ่งๆ มองคนโน้นทีคนนี้ที แล้วก็ยิ้มไม่กล้าพูดคุย การจัดวงประชุมที่แตกต่าง นั่งล้อมวงในระดับเดียวกันไม่มีผู้ใด ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่ ที่คิดว่าใหม่สุด ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น มีความคิด ที่แตกต่าง โต้แย้งกันอย่างหนักในเวที แต่พบว่าจบแล้ว ก็จบกัน คุยกันด้วยเหตุและผล มารู้ทีหลังว่านี่คือกระบวนการมีส่วนร่วมของงานวิจัย อ้าว! เรากลายเป็นนักวิจัยกับเขาแล้วหรือ เมื่อครั้งงานวิจัยชิ้นแรก เรื่อง การจัดการน้ำในตำบลแพรกหนามแดง เรายังเป็นแค่ตัวประกอบที่ยังไม่มีบทบาทเท่าไร จนถึงงานวิจัยชั้นที่สอง โครงการการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร ชื่อโครงการกว่าจะอ่านจบก็เหนื่อยแล้วคราวนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองครั้งใหญ่ อบรมวิทยากรกระบวนการ มันเป็นยังไง ? คำถามเกิดขึ้นอีกแล้ว จนได้เข้าอบรมนั้นแหละ เราโดนวิทยากร ผู้มาอบรม คือพี่อ๊อด (สุธิดา แสงเพชร) กระชากเอา จิต วิญญาณ ตัวตนที่แท้จริง ที่เคยสงบนิ่ง อยู่ส่วนลึกถึงลึกที่สุดออกมา การเป็นคนพูดมากเปลี่ยนเป็นคนพูดเก่ง รู้จักพูด จากเคยเถียงหัวชนฝาก็รู้จักฟังด้วยรอยยิ้ม จากที่ไม่กล้าเดินออกมาด้านหน้าๆ ก็กลายเป็นอยู่แถวแรก จากที่มือเคยจับแต่ปากกากดเครื่องคิดเลข ก็ต้องมาถือสีชอล์ก เขียน mind map จดบันทึกการประชุม หลายสิ่งหลายอย่างที่แตกต่างไปจากสังคมเดิมที่เคยเจอ การได้ลงเวทีในพื้นที่ หลายๆหมู่บ้าน ทำให้เรากลายเป็นคนญาติเยอะ คนโน้นก็ตา คนนี้ก็ยาย พี่,ป้า,น้า,อา น้องๆ โอ้ยมากมาย ความสนุกที่ได้รับรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ ความสุขเมื่อได้พบได้เจอคนที่มีวิสัยทัศน์ คล้ายๆกันกับตัวเอง แต่ก่อนอยู่ในชุมชนแบบฉันไม่สนอะไรแต่เมื่อก้าวมาสู่วันนี้ อะไรที่จะทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเราของเพื่อนบ้านหรือของคนในชุมชนทำให้ความรู้สึกที่ว่า ไม่ถูกต้อง ผลักดันให้เรารีบหาแนวร่วมหรือกำลังสนับสนุนเพื่อหยุดยั้งปัญหาทันที โดยไม่หวังพึ่งผู้นำหรือหน่วยงานในท้องถิ่นอีกต่อไป นี่แหละ ตัวฉันที่เปลี่ยนไป ตั้งแต่ได้รับตำแหน่งนักวิจัยชาวบ้าน

การเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

เมื่อตนเองเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัย ซึ่งทีมวิจัยก็ประกอบด้วยคนอีกหลายคน ต่างเพศ ต่างวัย แต่ตั้งใจทำงานเพื่อชุมชนเหมือนอย่างเรา ทุกๆ คนก็เหมือนกับเราพอก้าวเข้าสู่กระบวนการการทำงานของการวิจัยแล้ว เปลี่ยนไป ซึ่งเมื่อทุกคนเปลี่ยนแปลงตนเอง บทบาทของแต่ละคนก็ชัดเจนขึ้น ตามความสามารถของแต่ละคน บางคนพูดเก่ง ชวนพูดชวนคุยได้ แต่จดบันทึกไม่เก่ง บางคนจดเก่งแต่ไม่พูด บางคนทั้งพูดทั้งจด หรือ บางคนถนัดเป็นกองสนับสนุนหรือเป็นนักประสาน ซึ่งเมื่อทุกคนได้เข้ามารวมกันเป็นทีมแล้ว ก็เกิดพลังที่จะก้าวเดินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่าง

เข้มแข็ง วิทยากรกระบวนการ สอนให้ทีมรู้จักปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เมื่อเจอปัญหาถอดบทเรียนที่ได้จากการลงพื้นที่ แล้วมานั่งประชุมพูดคุย คิดวิเคราะห์ถึงเหตุและผล นอกจากการอบรมวิทยากรกระบวนการแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งที่ลืมไม่ได้และไม่สมควรลืมคือ พี่เลี้ยง นักวิจัยเป็นความบังเอิญหรือจงใจของอะไรก็ไม่รู้(หรือเปล่า) ที่ได้พี่เลี้ยงเป็นคุณชิษนุวัฒน์ หรือ พี่ธเนศ ที่เรียกจนชินปาก มาเป็นพี่เลี้ยงให้ คอยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ติเพื่อก่อ ต่อเมื่อทีมวิจัยชาวบ้านคิดว่าตัน ที่สำคัญเป็นที่ปรึกษาอย่างดีเลิศ (จ้ำจี้จ้ำไช) จนหลายคนในทีมยืดอกเสนอหน้าในเวทีจังหวัดได้อย่างไม่เคอะเขิน

การเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ในการลงเวทีแต่ละครั้งเรื่องที่ชวนพูดชวนคุยเกี่ยวข้องกับทุกคนในชุมชนทั้งสิ้นทั้งการดำรงชีวิตความสะดวกสบาย และประโยชน์ทั้งหลายที่ทุกคนได้รับ รวมความหมายของคำว่าสวัสดิการไว้ทั้งสิ้น การฟื้นฟู การดูแลรักษา เป็นแนวทางที่ทีมได้ ชวนให้ทุกคนคิด และชวนทำเมื่อมีปัญหาในชุมชนกิจกรรมการเก็บขยะที่ลอยในลำคลองฝั่งน้ำเค็ม ส่งผลกระทบในหลายๆ ด้าน การสัญจรล่าช้าทรัพย์สิน เสียหาย (เรือชำรุด) การทำมาหากินลำบาก (ยกยอดักปลาดักปู) ทั้งยังกีดขวางทางน้ำเมื่อเวลาที่จะนำน้ำเข้าบ่อ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นหลังจากทีมได้ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน การรวมตัวกันของทีมและชาวบ้านไม่กี่คนที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานี้ ทำให้เกิดพลังการรวมตัวที่ไม่มากเท่าไหร่ แต่ก็แก้ปัญหาของชุมชนได้ ฝันของทีมเริ่มเป็นจริงเมื่อครั้งต่อมาชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่มที่จะเก็บขยะก่อนที่ทีมจะชวนการมีส่วนร่วมมากขึ้นตอไม้น้อยใหญ่ ถูกเก็บไปเผาถ่าน ทำฟืนที่เก็บไม่ไหวก็ปักทำก่ำปลา บ้านปลาตะโพกจากหรือกอจากที่หลุดลอย ขวางทางสัญจรถูกจับผูกติดไว้กับ ต้นไม้ข้างคลองบ้าง เสาไฟฟ้าบ้าง มีให้เห็นประปราย บ่งบอกให้เห็นว่าชาวบ้านเริ่มรู้จักจัดการกับปัญหาของตนเอง ไม่ต้องรอผู้นำอีกแล้ว วัฒนธรรมการลงแขกเป็นอีกเรื่องนึงที่ประสบความสำเร็จ แต่ไม่ทั้งหมดเพราะบริบทของแพรกหนามแดงแตกต่างจากที่อื่นที่มีความหลากหลายของอาชีพและพื้นที่ นาข้าวยังคงรักษาไว้ซึ่งสิ่งดีๆของวัฒนธรรม นากุ้ง (น้ำเค็ม) จากที่ละเลยไปก็นำกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการลดรายจ่าย สานสัมพันธ์ สามัคคีของคนในชุมชน

กระบวนการของงานวิจัยนอกจากทีมวิจัยจะนำไปใช้แล้ว (กระบวนการมีส่วนร่วม) ผู้ที่มีความเห็นไม่ตรงกันกับเราก็แอบนำไปใช้ด้วย (ผิดกับเมื่อก่อนที่พอมีปัญหาก็ท้าตีท้าต่อย เป็นเรื่องราวใหญ่โต) เช่น การรวมกลุ่มแนวคิดเดียวกันเชิญหน่วยงานราชการเข้ามารับฟังความคิดเห็นอีกแง่มุมหนึ่งของพวกเขา การส่งหนังสือถึงหน่วยงานในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ส่วนมาจากผลของการได้สัมผัสกับกระบวนการทำงานของงานวิจัยท้องถิ่นทั้งสิ้น เริ่มที่ตนเองส่งผลมาถึงทีม และสุดท้าย ชุมชนที่เริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดี

บทเรียนและประสบการณ์ที่ชาวบ้านร่วมทำงาน (วิจัยเพื่อท้องถิ่น)

นายปัญญา โตกทอง
ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง

จากปัญหาความยากจนในหลายๆพื้นที่ทั่วประเทศไทย ทำให้หลายชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อสร้างให้เป็นรากฐานความมั่งคงของการดำรงชีวิต หากแต่สิ่งที่จะทำให้สวัสดิการเกิดขึ้นจริงได้ก็คือ การค้นหากลไกของชุมชน ในเรื่องระบบความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน และคนกับธรรมชาติ ที่จะนำมาเป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบสวัสดิการสังคมในชุมชน จากประสบการณ์ของชุมชนแพรกหนามแดงจากอดีตสู่ปัจจุบันเพื่อกำหนดอนาคตของชุมชนแพรกหนามแดง

ในอดีต คนชุมชนแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคของประตูระบายน้ำ ที่ไม่สามารถถ่ายเทให้น้ำจืด และน้ำเค็มไหลมาผสมรวมกันได้ จนเกิดเป็นความไม่สมดุลทางระบบนิเวศน์ สามน้ำผลกระทบที่ตามมาก่อเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสองฝั่งน้ำ สะสมเป็นปัญหาเรื้อรังมานานนับสิบปี หากแต่วันนี้ รอยยิ้มจากความเข้าใจของทุกคน กลับเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นสวัสดิการขึ้นในชุมชนแพรกหนามแดงด้วยลักษณะพื้นที่ของชุมชนแพรกหนามแดงเป็นสภาพที่ราบลุ่มดินเหนียว อีกทั้งยังมีลำคลองโยงใยกันมากถึง 36 ลำคลอง คนในชุมชนจึงตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลอง มีการประกอบอาชีพที่พึ่งพิงอาศัยอยู่กับสายน้ำและธรรมชาติ

ในอดีตคนส่วนใหญ่จะทำข้าวนาปี ทำสวนมะพร้าว และเลี้ยงสัตว์ หากแต่ในปัจจุบัน เมื่อสภาพพื้นที่ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน วิถีชีวิตการทำมาหากินจึงเปลี่ยนไป คือฝั่งน้ำจืดจะเน้นเรื่องของการทำนา และปลูกพืชผัก ส่วนฝั่งน้ำเค็มจะเป็นการเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาทะเลธรรมชาติ โดยอาศัยน้ำที่ขึ้นลงจากลำคลองธรรมชาติเป็นหลัก ชนวนความขัดแย้งบนวิถีคนทั้งสองฝั่ง มีจุดเริ่มต้นมาจากการสร้างประตูระบายน้ำที่ใช้การ เปิด ปิด ประตูด้วยวิธีการชักขึ้นจากก้นคลอง ทำให้มลพิษที่ตกตะกอนอยู่ด้านล่าง ไหลเข้าไปทำลายห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำ สร้างความเดือนร้อนให้กับคนเลี้ยงกุ้งฝั่งน้ำเค็ม ส่วนฝั่งน้ำจืดก็ต้องเผชิญกับภาวะน้ำเน่าเสีย เนื่องจากไม่มีการไหลเวียนของกระแสน้ำ เมื่อประตูถูกปิดลง การแก้ปัญหาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยปราศจากการค้นคว้าที่ถูกต้อง ผสมกับอารมณ์ความไม่เข้าใจของคนทั้งสองฝั่ง อาจจะไม่ใช่ทางออกที่ดีนัก สำหรับการจัดการปัญหาเรื่องน้ำในชุมชนแพรกหนามแดง เมื่อครั้งหนึ่ง คนน้ำเค็ม เคยมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนฝั่งน้ำจืด จากความไม่เข้าใจกันเรื่องการ เปิด ปิดประตูระบายน้ำ ที่ชักบานขึ้นลงจากก้นลำคลองทำให้เกิดความไม่สมดุลกับระบบนิเวศน์ทั้ง 2 ฝั่งน้ำ ด้วยการคิดแทนอีกฝ่าย แต่นั่นกลับกลายเป็นการสร้างรอยร้าวของความไม่เข้าใจ ให้เพิ่มมากขึ้นไปอีก ถ้าหากจะนับเหตุการณ์ประทะกันระหว่างคนทั้ง 2 ฝั่งน้ำ รับรองได้เลยว่าในหลายๆครั้งนั้น แน่นอนเลยว่าจากการประทะคารมระหว่างคนสองน้ำ ก็จะทำให้คนน้ำจืดไม่พอใจคนน้ำเค็ม และคนฝั่งน้ำเค็มนั้น รู้สึกไม่ค่อยพอใจคนฝั่งน้ำจืดเช่นเดียวกัน จากสภาพปัญหาที่ซ้ำซาก ทำให้ชุมชนเริ่มเรียนรู้ผ่านการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้เกิดขบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นในการศึกษาประวัติสาสตร์จากผู้สูงอายุของชุมชนคนแพรกหนามแดงร่วมกันจึงเกิดการเห็นภาพความเป็นมาความเป็นอยู่และสะท้อนภาพความเป็นไปร่วมกัน ทำให้เห็นได้ว่าปัญหาเรื่องความขัดแย้งในชุมชน เราไม่ควรแก้ไขตามปรากฏการณ์หรือความเชื่อความรู้สึก แกนนำทั้งฝั่งน้ำเค็มและน้ำจืด จึงร่วมมือกันทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศึกษาภูมิ

ปัญญาในการจัดการน้ำในอดีต จากนั้นจึงขยายผลต่อไปยังเวทีประชาคม เพื่อให้ทุกคน ได้มาร่วมคิด รวมทำ ร่วมแก้ไขปัญหานี้ด้วยกัน

หน้าที่สำคัญของกลุ่มแกนนำในเวทีประชาคมก็คือ เป็นวิทยากรขบวนการเสมือนเป็นหมอตำแยมาทำคลอดความคิดให้กับคนในชุมชนจากการพูดคุยกับคนเฒ่า คนแก่ และรับฟังความคิดเห็นของคนทั้งสองฝั่งน้ำมามากพอสมควร ทำให้ทีมงานวิจัยมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเวทีจึงทำให้เกิดแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาและ รวบรวมข้อมูลทั้งหมด นำมาใช้กับการออกแบบประตูระบายน้ำแบบใหม่ โดยประยุกต์จากภูมิปัญญาดั้งเดิม ของชาวนากุ้งน้ำเค็มหรือที่คนเรียกกันติดปากว่า “บานประตูน้ำหับเผย” ซึ่งนี่คือจุดเริ่มต้นของความร่วมใจผลสำเร็จที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบ บานประตูน้ำหับเผย นอกจากจะแก้ปัญหาเรื่องระบบนิเวศน์สามน้ำในลำคลองให้กลับมามีความสมดุลได้แล้วนั้น ประตูน้ำหับเผยบานนี้ ยังได้ทำหน้าที่เปิดประตูหัวใจที่เผื่อแผ่ของคนทั้งสองฝั่งน้ำ ให้กลับมาเข้าใจกันได้อีกครั้ง

สิ่งสำคัญที่ทำให้คนทั้งสองฝั่งเข้าใจกันได้นั่นก็คือ เราอย่าคิดว่าคนน้ำจืดหรือคนน้ำเค็มเป็นศัตรู ให้คิดว่าปัญหาคือศัตรูของเราร่วมกัน และนี่คือจุดเริ่มต้นที่คนแพรกหนามแดง นำประชาธิปไตยมารวมใจให้ทุกคนร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาในชุมชนเพื่อชุมชน ผสานพลังทำงานร่วมกัน เป็นสวัสดิการสังคมชุมชนคนไม่ทิ้งกัน หลังจากการร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำร่วมกันตรวจสอบ ช่วยกันออกแบบบานประตูน้ำหับเผย ได้ช่วยประสานความเข้าใจของทุกคนในชุมชนแพรกหนามแดง ทำให้ความสมดุลของระบบนิเวศน์สามน้ำกลับคืนมา คนทั้งสองฝั่งน้ำ จึงสามารถกลับไปทำมาหากิน ตามแบบวิถีของตัวเองอีกครั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมีประตูน้ำหับเผย ได้ช่วยให้คนฝั่งน้ำจืดมีน้ำเก็บสำรองไว้ใช้กับการเพาะปลูกยามหน้าแล้ง และอีกหนึ่งแนวคิดที่คุณ สมบูรณ์ แดงอรุณพยายามขยายผลให้คนฝั่งน้ำจืดได้มาทำร่วมกันนั่นก็คือ การปลูกข้าวปลอดสารพิษ และเกษตรแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลสำเร็จจากการทำประตูน้ำหับเผย ทำให้คนทั้งสองฝั่งกลับมาประกอบอาชีพตามวิถีของตนเอง และสิ่งที่พวกเรามาร่วมกันพัฒนาก็คือ **สวัสดิการชุมชน**ในการมาร่วมกับศึกษาวิจัยโครงการ**กระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนแพรกหนามแดงควรเป็นอย่างไร**โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ฝ่ายท้องถิ่น) (สกว) **“สวัสดิการของชุมชน ก็น่าจะมาจากความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ”** และนี่ก็คือแนวความคิดที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนแพรกหนามแดงเห็นพ้องต้องกัน และสิ่งที่ทุกคนมาร่วมกันคิดต่อจากนั้นก็คือ ทำไมเราจึงไม่ใช้ประโยชน์จากต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในชุมชน นำมาเป็นสวัสดิการที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับทุกๆคนคำถามนี้จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมกันสร้างถนนสวัสดิการการสร้างถนนสวัสดิการนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ถนนไม้ดอกไม้ประดับ จะเป็นประโยชน์ในเรื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจ และถนนไม้กินได้ ที่ทุกคนสามารถเก็บพืชผลไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน สุดท้ายคือถนนไม้บำนาญ เป็นลักษณะของไม้ยืนต้นที่เราสามารถเก็บไว้ใช้เป็นบำนาญในอนาคต ถึงแม้ว่าจะอยู่กันคนละตำบล แต่คุณ ประทีป เข็มกำเนิด ก็คือหนึ่งในคณะทำงานที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนแพรกหนามแดงคุณ ประทีป เข็มกำเนิด เข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมประชุม หรือบริจาคต้นไม้ให้กับถนนสวัสดิการนอกจากการร่วมกันปลูกต้นไม้ เพื่อให้ถนนทุกเส้น ก่อเกิดเป็นสวัสดิการให้กับทุกคนในชุมชน แกนนำทีมวิจัย จึงได้ชักชวน ให้พี่ น้องคนแพรกหนามแดงมาร่วมกันศึกษางานวิจัยท้องถิ่น และ ทบทวนดูว่า อะไรคือต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่สามารถนำมาเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน แพรกหนามแดงได้อีกทำให้

หลายๆคนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำ จึงเสนอความเห็นรวมกันว่า “พวกเรามี กุ้ง มีปลา มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อยู่ในน้ำ เราน่าก็จะมาช่วยกันดูแล”โดยได้ชักชวนกันมามีทั้งเด็กเยาวชนมาทำความดีงามให้กับลำคลอง

และนี่จึงเป็นที่มา ของการช่วยกันเก็บขยะ ในลำน้ำ เพื่อให้ลำคลองทุกเส้น เป็นลำคลองสวัสดิการสำหรับทุกคนจึงเกิดเป็นโครงการลงแขกลงคลองในการดูแลแม่น้ำลำคลองต่อไป

กระบวนการสร้างลำคลองทุกเส้นให้เป็นสวัสดิการได้ แท้จริงแล้วไม่ใช่เรื่องยากเลย เพียงชวนให้ทุกคนมาพูดคุยร่วมกัน เสนอความเห็นร่วมกัน แต่เมื่อคิดแล้ว ก็ต้องมาช่วยกันดูแลแม่น้ำลำคลอง ให้เกิดขึ้นเป็นลำคลองสวัสดิการได้จริง สิ่งสำคัญที่ได้จากการพูดคุยกับทุกคนทำให้เห็นรอยยิ้มอย่างมีความสุกข์ของชาวบ้าน ทำให้เราได้ความคิดสาธารณะ ที่เกิดจากความต้องการของทุกคน นอกจากนั้น สิ่งที่คนแพรกหนามแดงได้เรียนรู้ก็คือ เงิน อาจไม่ใช่ปัจจัยหลักเสมอไป หากแต่การดูแลรักษาให้ต้นทุนทางธรรมชาติก่อเกิดเป็นสวัสดิการสังคมชุมชน จะทำให้ทุกคนได้รับความสุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งถนนและลำคลองสวัสดิการ คือสวัสดิการสังคมทางสิ่งแวดล้อม ที่ทุกคนมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การผสานใจให้ทุกคนมาช่วยดูแล ก็จะทำให้สวัสดิการเหล่านี้อยู่ไปกับลูกหลาน เรามองว่าเมื่อเราไม่ได้หวังพึ่งแต่เรื่องเงิน แต่ใช้ต้นทุนจากธรรมชาติที่มีอยู่นำมาเป็นสวัสดิการของสังคม และสิ่งนี้จะสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้นอกจากสวัสดิการทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ในชุมชนแพรกหนามแดงก็มีกลุ่มสวัสดิการอื่นๆ ที่ทุกคนมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำให้เกิดขึ้นนั่นก็เพื่อสร้างรากฐานความมั่นคงทางคุณภาพชีวิตให้กับทุกคนในชุมชน .ได้มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนสอนให้คนในชุมชนมี่สัจจะคือความจริงใจและให้คนในชุมชนรู้จักสะสม เหมือนผึ้ง มด ปลวก แมลง เอาขาไปแตะเกษรดอกไม้ทีละนิดๆยังได้น้ำหวานเป็นขวดเป็นไห มดจอมปลวกขนดินมาทีละนิด ทีละหน่อยได้เป็นภูเขามั่นคงผลักก็ไม่โคล่นทำให้เกิดทรัพย์ที่เป็นเครื่องปลื้มใจของสมาชิกในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้มีเงินเก็บสะสมเอาไว้แล้วยังมีการบำรุงกันเองของสมาชิกเช่นสวัสดิการเปรียบเสมือนต้นไม้ในป่าใหญ่ใบร่วงดอกผลร่วงก็มาบำรุงต้นไม้มีใครไปใส่ปุ๋ยให้จุดประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ นอกจากช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในยาม เจ็บไข้ได้ป่วย หรือเสียชีวิตลง เพราะเราชาวบ้านตาสีตาสา ยายมียายมา ทำนาทำสวนไม่มีสวัสดิการเหมือนข้าราชการที่เขาเบิกค่ารักษาพยาบาลได้แต่ชาวบ้านเราไม่มีเราจึงต้องช่วยกันสร้างสวัสดิการร่วมกัน เรายังสามารถนำกองทุนที่เหลือเป็นกองทุนสวัสดิการนำ มาดูแลสวัสดิการเรื่องสิ่งแวดล้อมเช่นนำมาเป็นค่าน้ำค่าอาหารในการเก็บขยะดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองหรือถ้ามีนายทุนมาปล่อยน้ำเน่าเสียลงแม่น้ำลำคลองก็จะมีเงินกองทุนสวัสดิการส่วนหนึ่งสำหลับการต่อสู้กับนายทุนได้ หรือช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในสวัสดิการส่วนอื่นๆ เช่นการ เกิด เจ็บป่วยแก่ตายสวัสดิการช่วยเหลือค่าน้ำค่าไฟฟ้าของคนชุมชนได้อีกทาง นอกจากสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แล้วทางชุมชนแพรกหนามแดงยังได้ก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดงหรือกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทถือว่าเป็นการทำบุญให้กับตัวเอง

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ และกลุ่มกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทก็คือ สัจจะสะสมทรัพย์ สามารถกู้ยืมได้เป็นรายบุคคล หากแต่กองบุญเมตตาธรรมวันละบาทจะเป็นการออมในลักษณะของกองบุญหรือเป็นการทำบุญไม่หวังผลตอบแทน เงิน ในส่วนนี้กลุ่มอาชีพต่างๆในชุมชนสามารถกู้ยืมไปใช้เป็นเงินทุนสำหรับการสร้างผลผลิตได้ในอนาคต แต่กองบุญเมตตาธรรมไม่สามารถถอนคืนได้เพราะเป็นการทำบุญสอนให้คนจนไม่งอมืองอเท้าได้จ่ายเงินสมทบวันละบาท คนร่ำรวยก็เฉลี่ยความสุกข์มาช่วยคนจนทางรัฐบาลก็จ่ายสมทบให้หนึ่งบาททางองค์กรปกคลองส่วนท้องถิ่นก็จ่ายสมทบอีกหนึ่งบาทเป็นสวัสดิการสังคมชุมชนคนไม่ทิ้งกันเป็นการให้อย่างมีคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กันในสังคมชุมชนไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นใครจะต่างเชื้อชาติต่างศาสนาจะเป็นเด็กผู้สูงอายุผู้พิการผู้ด้อยโอกาสถ้าเขาอยู่ในสังคมชุมชนเดียวกันกับเรากลุ่มสวัสดิการกองบุญเมตตาธรรมวันละบาทดูแลจ่ายสวัสดิการให้เพื่อ ให้คนในสังคมชุมชนเราได้มีความมั่นคงในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประโยชน์ของการกู้ยืมเงินในกลุ่มกองทุนสวัสดิการของชุมชน ซึ่งจะได้รับเงินปันผลแล้ว ทุกคนก็จะได้รับค่าบำรุงเป็นสวัสดิการสังคม

ชุมชนดูแล ซึ่งนี่ถือเป็นกลวิธีที่สามารถป้องกันไม่ให้เม็ดเงินรั่วไหลออกไปจากชุมชนได้อีกด้วย และจากการที่หลวงพ่อพระครูพิทักษ์รัตนากรท่านเจ้าอาวาสวัดเจริญรัตนาราม มีเงินเหลือจากการจัดงานปิดทองฝังลูกนิมิตท่านได้นำเงินไปซื้อที่ดินเพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้เข้ามาอยู่ใกล้วัดแต่ทางทีมวิจัยชุมชนกังวลว่าจะทำให้เกิดสลัมขึ้นในชุมชนอาจทำให้ชุมชนแพรกหนามแดงล่มสลายได้ในอนาคตทำให้ทางทีมงานวิจัยต้องจัดเวทีพูดคุยหาทางออกในเรื่องนี้ จึงได้จัดเวทีทำความเข้าใจสร้างขบวนการชี้ให้เห็นปัญหาและสาเหตุ เช่น เราจะเห็นได้ว่านายทุนเขารวมตัวกันง่ายมากทำให้รัฐบาลช่วยเขาด้วยการส่งเสริมการลงทุนสร้างระบบสาธารณะให้แต่ชาวบ้านไปซื้อบ้านจัดสรรเราต้องซื้อระบบสาธารณะเขาด้วย แต่โครงการบ้านมั่นคงสามารถให้ชาวบ้านได้เข้าถึงระบบสาธารณะของรัฐได้เข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่อนส่งระยะยาวของรัฐอีกด้วย ทางทีมวิจัยได้ถวายความรู้ท่านหลวงพ่อรวมทั้งชาวบ้านให้ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลความรู้อย่าใช้ความรู้สึกมาตัดสินใจทางทีมวิจัยจึงได้นำเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนพาทั้งพระและชาวบ้านไปดูงานทีเขาทำโครงการบ้านมั่นคงที่จังหวัดนครปฐมเป็นการเสริมสร้างภูมคุ้มกันให้กับชุมชนได้ ดังจะเห็นได้ว่าได้มีพระสงฆ์หลายองค์ได้ลงมาช่วยทำงานในการเป็นพระพี่เลี้ยงให้กับชุมชนรวมได้เป็นอย่างดีเยี่ยมเพราะพระพูดชาวบ้านจะเชื่อฟัง รวมทั้งยังมีเด็กเยาวชนของชุมชนมารวมเป็นพลังของกันและกันเพราะการสร้างเด็กเยาวชนคนรุนใหม่เป็นการเพาะเมล็ดเพาะหน่ออ่อนมันมีรากแก้วรากเหง้าฝังลึกอยู่ในชุมชนสร้างสำนึกรักท้องถิ่นบ้านเกิดของเราได้

จากการพูดคุยกันในเวทีประชาคมในเรื่องของสวัสดิการชุมชน นอกจากสวัสดิการสิ่งแวดล้อม และการออมแบบกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ฯและกองทุนเมตตาธรรมสวัสดิการสังคมชุมชนตำบล ทุกคนก็มาร่วมกันคิด และเสนอความเห็นถึงเรื่องของสวัสดิการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงทำไห้ทุกคนที่เป็นสมาชิกได้มาออกแบบผังชุมชนร่วมกันว่าพื้นที่ส่วนกลางควรจะอยู่ตรงไหนศาลพระภูมิศาลเจ้าของที่ควรจะอยู่ตรงไหนและมาร่วมกันออกแบบบ้านและขนาดของตัวบ้านรวมกัน เพื่อเป็นที่พักพิงให้สำหรับคนจนในชุมชนที่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยทีมเราคิดว่าพวกเราต้องช่วยหลวงพ่อท่าน ทำให้วัดสร้างคนและคนมาสร้างวัดสร้างจิตรสาธารณะในการอยู่ร่วมกัน จากเนื้อที่ดินสิบสามไร่เศษทำไห้สามารถสร้างบ้านได้ 114 ครอบครัวทำให้เกิดขบวนการคิดหาเกณฑ์พิจารณาสิทธ์ของสมาชิกในการที่จะมาเข้าอยู่และเกณฑ์การอยู่ร่วมกันของสมาชิกการบำบัดน้ำเน่าเสียการจัดการขยะการรวมซื้อการรวมขายร่วมกัน นอกจากรูปแบบบ้าน และการวางผังโครงการ ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบ สิ่งที่พวกเขามาคิดร่วมกันก็คือ การตั้งข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะมีสิทธิอาศัยอยู่ในสวัสดิการบ้านมั่นคง หรืออีกชื่อที่พวกเขาเรียกกันว่า สหกรณ์เคหสถานเจริญมั่งมีจำกัด และจากการที่ทางทีมงานวิจัยโครงการเรื่องกระบวนการจัดสวัสดิการที่สอดคลองกับชุมชนแพรกหนามแดงได้ทำไห้ทางทีมงานได้สรุปรูปแบบของสวัสดิการได้ 4 ประเภทคือ

1. สวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ เช่น เรียนฟรีรักษาฟรีเบี้ยยังชีพ
2. สวัสดิการที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นน้ำฝนที่สะอาดอากาศที่ บริสุทธิ์ เป็นทรัพย์ในดินเป็นสินในน้ำ
3. สวัสดิการที่เราชาวบ้านจัดกันเอง เช่นสวัสดิการจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ฌาปณกิจศพ การลงแชร์ การลงแขกหรือแขกแรง
4. สวัสดิการที่ชาวบ้านจัดร่วมกับภาครัฐบาลเช่นสวัสดิการสังคมชุมชนกองบุญเมตตาธรรมวันละบาท และสวัสดิการที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงโดยการสนับสนุนของพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

สิ่งที่เกิดขึ้นมาในชุมชนตำบลแพรกหนามแดงนั้นเป็นขบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ซอกแซกค้นหาข้อเท็จจริงความเป็นจริงของสังคมชุมชนสะสมตกผลึกทางความคิดเกิดความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของสังคมเป็นขบวนการประชาธิปไตยชุมชนอย่าแท้จริง

จากขบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งสองโครงการของชุมชนแพรกหนามแดงได้ก่อให้เกิดเป็นขบวนการประชาธิปไตยชุมชนแพรกหนามแดงจากความขัดแย้งกันระหว่างคนน้ำจืดและคนน้ำเค็มความขัดแย้ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชาวบ้านและนายทุนกับชาวบ้าน จบลงได้ด้วยดีทำให้เวลานี้ชุมชนได้หันหน้าเข้ามาปรึกษาหาลือกัน ดังจะเห็นได้ในบรรยากาศการเกิดขึ้นของสภาองค์ชุมชนตำบลแพรกหนามแดงทีเป็นเวทีให้กลุ่มองค์กรต่างๆในตำบลได้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งร่วมศึกษาหาสาเหตุของปัญหา หาทางออกขององค์กรชุมชน มีจุดประสงค์ไม่ต่างกันกับ สภาองค์กรชุมชนในที่อื่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นั่นก็เพราะการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มองค์กรชุมชนแต่ละภาคส่วน เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ จะเป็นการวางรากฐานการเมืองภาคพลเมืองให้เข้มแข็ง ซึ่งนี่คือแนวคิดที่จะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในชุมชนหลายๆแห่งนั้นอาจมาจากที่ทุกคนได้รับสิทธิ แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดี จึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคมทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงเกิดขึ้นในสังคมไทยในทุกวันนี้ เป็นเพราะพลเมืองไม่ทำหน้าที่ของพลเมืองให้สมกับคำว่า พละกำลังของบ้านของเมือง ตามความหมาย และที่ชุมชนแพรกหนามแดงเข้มแข็งมาได้ทุกวันนี้ก็เพราะเราทำหน้าที่ของพลเมือง พวกเรารับฟังความคิดเห็นจากกระบวนประชาธิปไตยในชุมชน ผลที่เกิดตามมาคือสวัสดิการรูปแบบต่างๆในชุมชน ทำให้พวกเรามีรากฐานชีวิตมั่นคงอย่างในวันนี้ และสิ่งที่ทางชุมชนอยากต่อยอดจากงานที่ทำมาแล้วก็คือ.....รูปแบบขบวนการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเพื่อสู่การจัดการองค์กรชุมชนเพื่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนแพรกหนามแดงต่อไป

ข. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดง

ชื่อ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนตำบลแพรกหนามแดง
ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและสวัสดิการชุมชน

สืบเนื่องจากวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2542 ได้มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ของตำบลแพรกหนามแดง ได้ปล่อยน้ำเน่าเสียลงมามากมาย ลงสู่ลำคลองสาธารณะทำให้ชาวบ้านผู้เลี้ยงกุ้งไม่รู้ได้สูบน้ำเข้าบ่อทำให้กุ้งในบ่อตาย ผู้ก่อตั้งจึงชวนชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายกับคู่กรณีแต่ก็ตกลงกันไม่ได้ สุดท้ายผู้ก่อตั้งก็ชวนชาวบ้านรวมตัวกันไปขอความช่วยเหลือจากสภาทนายความ และได้มีหมายฟ้องศาลไปเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2543

จากการต่อสู้ของผู้ก่อตั้งร่วมกับชาวบ้าน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันว่าที่ผ่านมาชาวบ้านเรา ต่างคนต่างทำมาหากิน ไม่เคยคิดที่จะมารวมกันเป็นกลุ่มและจากการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้ก่อตั้งก็คิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องจัดตั้งกลุ่มเพื่อที่จะทำให้พวกเราชาวบ้านมีความเข้มแข็ง ก็เลยพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในการรวมพลัง หลังจากนั้นอีก 7 เดือน ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลแพรกหนามแดงขึ้น ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์พ.ศ. 2543 โดยมีสมาชิกทั้งหมด 36 คน (จากผู้เรียกร้องค่าเสียหายจากโรงงาน 47 คน) เก็บเงินเดือนแรกได้ 5,200 บาท ก็เอาไปฝากธนาคารทุกเดือน จนครบ 6 เดือนจึงปล่อยให้สมาชิกกู้ไปได้ในวงเงินคนละไม่เกิน 5,000 บาท ให้เวลา 4 เดือน และจะต้องชำระให้หมดทั้งต้นทั้งดอกเบี้ย แต่เดิมตำบลแพรกหนามแดง มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ทางราชการมาจัดตั้งไว้แล้ว จนครบทั้งหมด 6 หมู่บ้าน แต่ชาวบ้านไม่ไปรวมกับกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ก่อน เพราะว่ากลุ่มที่มีอยู่ก่อนในหมู่บ้านนั้น บางกลุ่มเคยล้มมาแล้วและมีปัญหามากมาย เลยมาคิดร่วมกันจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ร่างข้อบังคับขึ้นมาใหม่และผู้ก่อตั้งได้คิดแบบโลโก้ตราสัญลักษณ์เป็นรูปท้องน้ำ มีนก มีเมฆ มีต้นไม้และกุ้ง หอย ปู ปลา อยู่ภายในวงกลม มีชื่อของกลุ่มเป็นภาษาไทยอยู่รอบวงกลม มีความหมายถึงทุนทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง

จากการเรียนรู้ในการทำงาน ทำให้ผู้ก่อตั้งได้พบกับปัญหาหลายรูปแบบและต้องทำงานไม่รู้จักจบ ต้องทำงานกันอยู่ 2 - 3 คน สมาชิกขาดความรับผิดชอบกับตัวเองและขาดความเสียสละยึดแต่ตัวเงินเป็นหลัก จากการที่แกนนำได้เรียนรู้กับปัญหาต่างๆ เช่นการต่อสู้กับนายทุน เศรษฐกิจการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้แกนนำเริ่มคิดที่จะต้องพึ่งพาพันธมิตร พี่เลี้ยงและเครือข่าย เพราะถ้าให้ราชการมาคิดให้ก็จะเหมือนกันกับกลุ่มอื่น ที่มีอยู่ในตำบล จากการที่เราออกไป เราได้พบกับทีมที่ปรึกษา พี่เลี้ยงพันธมิตรและเครือข่ายจากประชาคมคนรักแม่กลอง ทีมสภาทนายความและสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.) เราจึงไม่จำเป็นที่จะต้องไป

ลองผิดลองถูกให้เสียเวลา เพราะเรามีการเชื่อมโยงถึงกันตลอดเวลา จากนั้นก็ได้พบกับคุณชิษนุวัฒน์ มณีศรีขำ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานยุทธศาสตร์องค์ความรู้ท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม เข้ามาแนะนำและได้เชิญผู้ก่อตั้ง ไปดูตัวอย่างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด กลับมาแกนนำก็ได้ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนสมาชิกฟัง และทำหนังสือเชิญชวนสมาชิก ชาวบ้าน ผู้สนใจให้มาฟังการประชุมใหญ่ประจำปีของทางกลุ่ม โดยเชิญคุณชิษณุวัฒน์ มณีศรีขำ และพระอาจารย์มหาวีระ วัดคลองขุดเล็กมาบรรยายธรรม เรื่องสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตของ พระอาจารย์สุบิน เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 มีสมาชิกและผู้สนใจมาฟังประมาณ 40 คน พร้อมกันนี้ก็ได้เปิดรับสมาชิกใหม่ให้เป็นรุ่นเดียวกันคือรุ่นที่ 1 ได้เปิดรับสมัคร 1 เดือนได้สมาชิก 116 คน ได้เงินออมสะสมเดือนละ 16,500 บาท และวันประชุมใหญ่ประจำปี ก็ได้มีการเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มขึ้นมาใหม่และได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มออมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตำบลแพรกหนามแดง ในการบริหารจัดการแบบใหม่ทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันต่อตัวเอง ไม่เห็นแก่ตัวทำให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการชุมชน ใครผิดก็จะใช้สังคมลงโทษเราจะไม่ยอมแพ้ คน-คนเดียว

วิสัยทัศน์การพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ผู้และสวัสดิการชุมชน ต.แพรกหนามแดง

ร่วมใจแบ่งปัน	สร้างสรรค์สวัสดิการชุมชน
อยู่เพื่อตัวเอง	อยู่เพื่อหมดลม
อยู่เพื่อสังคม	อยู่ชั่วนิรันดร
ทำดีไว้ฝากลูก	ทำถูกไว้ฝากหลาน
สร้างรากฐาน	สวัสดิการให้ชุมชน

คติเตือนใจกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชน ตำบลแพรกหนามแดง

พระพุทธเจ้าตรัสเตือนไว้ว่า “สิ่งที่บุคคลไม่ควรเข้าใกล้ 4 ประการ”

1. บุคคลไร้ยางอาย
2. หญิงชายที่ไร้สัจจะ
3. พระที่ไร้ศีล
4. กำแพงหินที่ผุพัง

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเป็นสมาชิก

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน

ต,แพรกหนามแดง อ,อัมพวา จ,สมุทรสงคราม

1. สมาชิกต้องเป็นคนในตำบลแพรกหนามแดง หรือคนที่มาทำกินที่แพรกหนามแดงและยี่สารเฉพาะ หมู่ที่ 5 (ยกเว้นที่ปรึกษา)

2. คนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (เป็นได้ทุกคนตั้งแต่เด็กจนถึงคนแก่) ต้องสะสมเงินประจำเดือนอย่างน้อย 1 หุ้น 10 บาท อย่างมาก 50 หุ้น 500 บาท จะลดหรือเพิ่มเงินฝากได้เมื่อครบรอบปีปันผล เพิ่มลดได้ ปีละ 1 ครั้ง ตั้งสัจจะว่าจะฝากเงินเดือนละเท่าไร ต้องทำให้ได้ผลตามสัจจะที่ตัวเองตั้งไว้ ในครอบครัวมีกี่คนก็เป็นได้หมดทุกคน ใครฝากมากเงินปันผลมาก ฝากน้อยเงินปันผลน้อย คิดตามเงินฝาก แต่สวัสดิการรับเท่ากัน

3. ในวันประชุมส่งเงินประจำเดือน สมาชิกขาดส่งไม่ว่ากรณีใดๆ ในวันทำการกลุ่ม ต้องเสียค่าปรับเล่มละ 10 บาท คิดเป็นเล่มไม่ได้คิดเป็นครอบครัวและต้องจ่ายเป็นเงินหุ้นย้อนหลังที่ขาดไปในเดือนก่อนๆ ให้ด้วย เป็นการปรับความไร้สัจจะของคน นำค่าปรับเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม

4. สมาชิกเมื่อลาออกจากกลุ่มออกได้ทุกเดือนให้นำสมุดเงินฝากมาถอนเงินกลับได้ในวันทำการกลุ่ม เมื่อออกไปแล้วไม่ว่ากรณีใดๆ หมดสิทธิ์มารับบริการเงินกองทุนสวัสดิการ จากกลุ่มทันทีที่ลาออก เมื่อเห็นดีจะกลับมาสมัครเป็นสมาชิกในกลุ่มใหม่อีกครั้งต้องรอ อย่างน้อย 3 ปี ผ่านไปแล้ว ถ้าทำตัวไว้ไม่ดี 3 ปี ก็ไม่ต้องรับ หรือสมาชิกที่ออกไปแล้วจะให้คนในครอบครัวมาซื้อหุ้นอีกก็ไม่รับ (ผู้ลาออกต้องไม่มีหนี้สินหรือติดค้ำประกันเงินกู้)

5. สมาชิกเข้าใหม่ต้องการกู้เงิน ต้องรอไปก่อนอย่างน้อย 6 เดือน ยกเว้นรุ่นพี่ๆ กู้ไปไม่หมดที่เหลือก็ให้รุ่นน้องๆ กู้ต่อไปได้เลยไม่ต้องรอ

6. การพิจารณาเงินกู้ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความจำเป็น ตามลำดับความสำคัญ

6.1 คนเจ็บป่วย

6.2 ใช้หนี้ในอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าคนอื่น

6.3 เสียค่าบำรุงของลูกหลาน

ให้ผู้กู้ตกลงกันแบบพี่ๆ น้องๆ ตามความจำเป็น และเห็นอกเห็นใจกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ไม่ปล่อยเงินกู้

7. สมาชิกกู้เงินได้บัญชีละ 30,000 บาท (โดยสมมุติ) ต้องผ่อนทุกเดือนไม่เกิน 60 เดือน ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่ต้องเสียค่าบำรุง ร้อยละ 2 บาทต่อเดือน ลดลงตามเงินต้น ผ่อนส่งเงินต้นพร้อมค่าบำรุงทุกเดือน เพื่อหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่นๆได้กู้บ้าง

8. สมาชิกที่กู้เงินไปตามข้อ 7 หากมีความจำเป็นสุดวิสัยไม่สามารถส่งเงินกู้คืนได้ ให้ผ่อนผันประนอมหนี้เงินกู้ได้อีก 6 เดือน และการส่งเงินกู้ต้องไม่ต่ำกว่าสามร้อยบาทต่อเดือนต่อบัญชีพร้อมทั้งค่าบำรุง (ดอกเบี้ย) เมื่อผ่อนผันแล้วยังส่งไม่หมดต้องเสียค่าบำรุงเพิ่มร้อยละ เท่าไรก็ตกลงกันเองที่เห็นว่าเหมาะสม

9. สมาชิกที่กู้ยืมเงินใหม่ได้ต้องชำระบัญชีเงินกู้ของเล่มเก่าให้หมดก่อน หากใช้บัญชีเล่มอื่นต้องไม่เกิน 2 บัญชีในเดือนเดียวกัน

10. เงินที่เหลือจากการกู้ยืมในวันทำการกลุ่มเสร็จแล้วต้องนำไปฝากธนาคาร แต่ถ้าเดือนถัดไปเงินไม่พอให้สมาชิกกู้ให้ไปถอนเงินออกมาให้สมาชิกกู้ตามความจำเป็น

11. เมื่อครบ 12 เดือน ต้องนำผลกำไรจากค่าบำรุงทั้งหมดหาร 2 ทุกปี โดยครึ่งหนึ่งจ่ายปันผลให้สมาชิกตามจำนวนหุ้น อีกครึ่งหนึ่งนำเข้ากองทุนสวัสดิการ โดยกองทุนสวัสดิการเอาไปปล่อยกู้หมุนเวียนมีผลกำไร โดยไม่ต้องไปหารปันผลกำไรให้ใคร เอาเข้ากองทุนสมทบกองทุนสวัสดิการให้เติบโตขึ้น

12. คนที่เข้ามาเป็นสมาชิกครบ 12 เดือน จึงมีสิทธิ์รับบริการกองทุนสวัสดิการตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการรับเงินสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลคนไข้ในจัดสัดส่วนดังนี้รุ่นที่หนึ่งป่วยมาเบิกค่ารักษาพยาบาลได้คืนละเท่าไรเอาเป็นตัวตั้ง รุ่นที่สองได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่หนึ่ง รุ่นที่สามได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่สอง รุ่นที่สี่ได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่สาม ส่วนผู้ตายให้เท่ากันทุกรุ่น

รุ่นที่ 1 รับค่ารักษาพยาบาล 320 บาท / คืน
รุ่นที่ 2 รับค่ารักษาพยาบาล 160 บาท / คืน
รุ่นที่ 3 รับค่ารักษาพยาบาล 80 บาท / คืน
รุ่นที่ 4 รับค่ารักษาพยาบาล 40 บาท / คืน
สมาชิกสามารถขอรับค่ารักษาพยาบาลได้ 15 คืน / ราย / ปี

การรับขวัญเด็กแรกเกิด สมาชิกสามารถขอรับได้ 600 บาท / ราย โดยทางกลุ่มจะเปิดบัญชีสัจจะสะสมทรัพย์ให้จากนั้นผู้ปกครองสามารถฝากเงินสะสมต่อได้ จะฝากเท่าใดก็ได้หรือถ้าไม่ฝาก เมื่อครบ 1 ปี ผู้ปกครองสามารถถอนเงินคืนได้ สมาชิกเสียชีวิต รับสวัสดิการได้ 8,000 บาท , ข้าวสาร 1 ท่อน สวัสดิการช่วยเหลือค่าไฟฟ้าครัวเรือนละ 50 บาท **แต่ต้องมาเป็นสมาชิกกันทั้งครอบครัว** และสมาชิกต้องส่งเงินหุ้น, จ่ายเงินกู้ หรือหนี้ค่าข้าว (ถ้ามี) ให้เรียบร้อยก่อนจึงจะสามารถมาเบิกสวัสดิการค่าไฟฟ้าได้ และต้องมารับด้วย คนในครอบครัวเดียวกัน ส่วนผู้แยกครอบครัวแล้ว และชื่อยังอยู่ในทะเบียนบ้านเก่าต้องให้ผู้นำท้องถิ่นและกรรมการเป็นผู้รับรองสองคน ห้ามให้ผู้อื่นมารับแทนยกเว้นครอบครัวนั้นป่วยหรือผู้สูงอายุพระสงฆ์และอุบาสิกาและกรณีพ่อแม่หรือตัวคณะกรรมการเสียชีวิตทางกลุ่มจะเป็นเจ้าภาพให้ 1 คืน จำนวน 5,000 บาท

13. สมาชิกถอนเงินคืนได้เมื่อแต่ละคนมีเงินสะสม 20,000 บาท ขึ้นไป โดยถอนคืนได้เพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นคือ 10,000 บาท (แล้วแต่จะตกลงกันในที่ประชุม) เมื่อถอนไปบางส่วนเงินปันผลก็ลดลงตามไปด้วย เมื่อคนใดคนหนึ่งไม่ประสงค์เป็นสมาชิกต่อไป (ตามข้อ 4) ให้ถอนเงินคืนได้ทั้งหมดเท่าที่มีเงินฝากอยู่ในสมุด ในเมื่อยังประสงค์เป็นสมาชิกให้ถอนได้เพียงครึ่งหนึ่ง (10,000 บาท) เท่านั้น แล้วฝากต่อไปอีกทุกเดือนตามปกติ สวัสดิการยังเบิกได้เหมือนเดิม(ยกเว้นคนที่ค้างเงินกู้ต่อเนื่องหรือถูกประจาน **14.** การจัดในรูปของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า 21 คน มีฝ่ายเงินฝาก เงินกู้ ตรวจสอบ สวัสดิการ จำหน่ายสินค้าและสวัสดิการชุมชน กรรมการมีวาระ 1 ปี ครบรอบปีปันผลมีการเลือกตั้งใหม่ แต่ถ้าคนเก่าทำดีมีความซื่อสัตย์ เลือกมาอีกได้ ถ้าคนเก่าทำไม่ดีก็เลือกตั้งคนใหม่เข้ามาแทนแล้วแต่สมาชิก ในกรณีที่กรรมการเสียชีวิตในวาระการทำงาน ให้คณะกรรมการสรรหาคนมาทำงานแทน ตามวาระที่ยังเหลืออยู่ คณะกรรมการขาดประชุมสามครั้งติดต่อกัน ถือว่าขาด

จากการเป็นกรรมการ และคณะกรรมการมีสิทธิ์สรรหาสมาชิกขึ้นมาแทนตามวาระที่เหลืออยู่ คณะกรรมจะต้องลงชื่อก่อนมาทำงานและหลังการทำงาน

15. คณะกรรมการและผู้ทำบัญชีจะได้รับเงินค่าตอบแทนในปีที่สอง ตกลงจ่ายเป็นจำนวนครั้งที่มาทำงาน แต่จ่ายจริงวันสิ้นปีปันผลเป็นโบนัส โดยคิดค่าตอบแทนเท่าไร ให้ดูฐานการเงินของกลุ่มพร้อมกับสมาชิกร่วมกันตกลงกันไว้ในวันประชุมใหญ่ (เช่น ตกลงคนละ 300 /เดือน หรือต่อปีจ่ายปีคนละ 3.600 บาท เป็นตัวอย่าง)

16. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์รับสมาชิกเพียง 4 รุ่น เท่านั้น แล้วปิดรับเมื่อครบ 4 รุ่น แล้วต้องประชุมสมาชิกทั้งหมดร่วมกันลงความเห็นว่าควรปิดกี่ปี แล้วให้ถือมติที่ประชุมนั้นเป็นหลักว่าควรปิดกี่ปีแล้วจะเปิดใหม่ (เราเปิด 4 ปี ควรปิดไม่ต่ำกว่า 4 ปี) หากมีคนลาออกระหว่างปี สามารถซื้อหุ้นจากผู้นั้น โดยจ่ายเงินย้อนหลังไปถึงวันแรกเข้าจนถึงวันปัจจุบัน จึงเข้ามาใช้สิทธิ์แทนคนเก่าได้ ซึ่งในปีนี้ทางกลุ่มจะเปิดขายหุ้นเฉพาะวันที่ 1 กุมภาพันธ์ และ 1 มีนาคม 2554 เท่านั้น เพราะที่ผ่านมาเปิดขายทั้งปี ทำให้เกิดปัญหากับคณะกรรมการด้านการคิดเงินหุ้น

17. หากมีเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากหลักเกณฑ์และเงื่อนไขนี้ ให้คณะกรรมการพิจารณาเป็นเรื่องๆไป

การเอาเรื่องธรรมะของพระพุทธเจ้ามาแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมในชุมชนชนแพรกหนามแดงโดยอาศัยพื้นฐานจากธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนไว้ให้กับพุทธบริษัทนำไปปฏิบัติ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และสวัสดิการชุมชน ตำบลแพรกหนามแดง เป็นกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนชนบทรวมทั้ง มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ไปพร้อมๆกันให้เป็นเรื่องเดียวกันไม่แยกส่วน

“ร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมแก้ปัญหา ร่วมพัฒนา ใช้หลักธรรม เพื่ออนาคต แพรกหนามแดง ที่มั่นคงและยั่งยืน”

<u>อุดมการณ์ของคนในกลุ่ม</u>

จะทำการสิ่งใดต้องใจมั่น ร่วมแรงแข่งขันไม่หวั่นไหว

เลิกเป็นคนเห็นแก่ตัวเร่งกลัวภัย แยกกันตายรวมกันอยู่คิดดูเอา

มติข้อบังคับที่ประชุม

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และสวัสดิการชุมชน

ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

สมาชิกทุกคนได้ตกลงเป็นข้อปฏิบัติของกลุ่มด้วยความจริงใจ

ให้ทุกคนละอายต่อความชั่ว กลัวต่อบาปกรรมที่จะตามมาถ้าไม่ทำตามข้อตกลงที่ให้ไว้

ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

16 มกราคม 2554

หมวดส่งเงินหุ้น

1. ในวันทำการของกลุ่มทุกเดือนให้สมาชิกเขียน วัน เดือน ปี เงินสะสม เงินส่งคืน ค่าบำรุง พร้อมทั้งเตรียมเงินแต่ละอย่างมาให้ครบพอดีที่ต้องส่ง ถ้าเอามาเกินถือว่าผู้นั้นบริจาคเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม ไม่มีการทอนคืน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกรวดเร็วและร่วมกันรับผิดชอบงานของกลุ่ม ผู้ใดไม่ทำตามข้อตกลงของที่ประชุมถือว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจต่อส่วนรวม ไม่รับผิดชอบเงินของตัวเอง (กรรมการทุกคนห้ามรับฝากสมุดของสมาชิกยกเว้นสมุดของคนในบ้านกรรมการ)

2. สมาชิกผู้ใดไม่ส่งเงินสะสม ด้วยตนเอง และไม่ฝากผู้อื่นมา ขาดส่ง 3 เดือนติดต่อกัน งดรับเงินปันผลและถือว่าขาดจากการเป็นสมาชิกโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆทั้งสิ้น ถ้าไม่มีหนี้สินหรือมีพอดีเท่าเงินหุ้น ให้คณะกรรมการประกาศขายหุ้นของผู้นั้นได้โดยที่ไม่ต้องรอถามเจ้าตัวอีกต่อไป

3. สมาชิกขาดส่งเงินหุ้นสะสมประจำเดือนให้แก่กลุ่มต้องเสียค่าปรับเล่มละ 10 บาท โดยไม่ต้องมีข้ออ้างไม่ว่ากรณีใดๆ ให้นำเงินค่าปรับเข้ากองทุนสวัสดิการ พร้อมทั้งต้องจ่ายเงินหุ้นย้อนหลังที่ขาดไปให้ครบถ้วนด้วย

หมวดเงินกู้

4. สมาชิกมีความเห็นร่วมกันในที่ประชุม ให้สมาชิกกู้เงินได้ตามหุ้นดังนี้

รุ่นที่ 1	สามารถกู้เงินได้ บัญชีละ	30,000 บาท
รุ่นที่ 2	สามารถกู้เงินได้ บัญชีละ	25,000 บาท
รุ่นที่ 3	สามารถกู้เงินได้ บัญชีละ	20,000 บาท
รุ่นที่ 4	สามารถกู้เงินได้ บัญชีละ	6,000 บาท

สมาชิกใหม่ เป็นสมาชิกครบ 6 เดือน สามารถกู้ได้บัญชีละ 3,000 บาท (ถ้ากลุ่มมีเงินเหลือ)

ต้องจ่ายค่าบำรุงร้อยละ 2 บาท ต่อเดือน ผ่อนส่งให้หมดภายใน 60 เดือนกรณีเงินเหลือให้คณะกรรมการพิจารณาร่วมกัน กรรมการส่วนมากเห็นควรปล่อยกู้เกินกว่าได้เป็นรายๆ ไปโดยพิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติ ต่อไปนี้ตามลำดับเกณฑ์พิจารณาสิทธิ์ดังนี้

4.1 ผู้ขอกู้มีเงินฝากหุ้นมาก

4.2 ผู้ค้ำประกันมีเงินฝากหุ้นมาก (ทั้งผู้กู้และผู้ค้ำต้องมีประวัติดีด้วย) ผู้ขอกู้ไม่เคยค้างส่งเงินกู้,ค่าบำรุง

4.3 ผู้ขอกู้ไม่เคยเป็นภาระให้ต้องไปถาม ไปตามทวงหนี้ และมีอาชีพเป็นหลักแหล่งมั่นคง

สำหรับในกรณีขอกู้เกินวงเงินที่กำหนดให้สมาชิกที่จะกู้ส่งพร้อมสมุดเงินออมของตนและสมุดคนค้ำ 2 เล่ม ให้กับคณะกรรมการกลุ่ม พิจารณาตามเกณฑ์ของสิทธิ์เพื่อความเป็นธรรม

5. สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตกลงว่า พวกเราทั้งหมดจะไม่ยอมแพ้คนๆเดียว ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดขอกู้เงินจากกลุ่มไปแล้วไม่มาส่งขาดไปแม้แต่รายเดียวในเดือนนั้นต้องงดการปล่อยเงินกู้ทั้งหมดต้องให้คนค้ำจ่ายแทนก่อน ถ้าวันนั้นคนกู้หรือคนค้ำไม่อยู่ ผู้ที่จะขอกู้ในวันนั้นทุกคนต้องยินยอมช่วยกันหารเฉลี่ยเพื่อเอาเงินมาปิดบัญชีแทนคนที่ขาดส่งไปให้ได้ก่อนจึงจะปล่อยกู้ได้ ถ้าไม่ยอมหารปิดบัญชีเงินค้างในเดือนนั้น ห้ามปล่อยเงินกู้ เอาเงินไปฝากธนาคารไว้ก่อน แม้ในเดือนต่อๆไปก็ให้ทำเหมือนๆกัน ผู้ที่ถูกหารต้องเอาเงินมาปิดบัญชีของผู้ค้างเงินกู้ในเดือนนั้นๆ ทั้งหมดให้กรรมการจดรายชื่อผู้ที่ชำระเงินปิดบัญชีแทนผู้ที่ขาดส่งไว้ทั้งหมด เมื่อผู้ค้างเงินกู้เอามาคืนในเดือนใดให้ให้ผู้ที่เอาเงินมาคืนนั้นนำไปใช้คนที่ถูกหารแต่ละคนด้วยตนเองถือว่าท่านค้างเงินกู้เขาอยู่สำหรับรายชื่อสมาชิกที่ขอกู้เงินจากกลุ่มและรายชื่อสมาชิกที่ขาดส่งกรรมการจะเขียนชื่อติดไว้ หน้าอาคาร เพื่อให้สมาชิกรับทราบ ส่วนสมาชิกที่มาขอกู้เงินตนเอง ไม่ต้องหักแต่เสียค่าบำรุงร้อยละ 2 บาท เท่าสมาชิกอื่นๆ การแก้ปัญหาคนคนเดียวดีกว่าแก้ปัญหาหลายคนเป็นการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแก้ปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนจากประสบการณ์ที่ผ่านมาวิธีนี้ทำให้กลุ่มมีความมั่นคงและยั่งยืนถาวร

6. สมาชิกมีสิทธิ์ขอกู้เงินของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ แต่ละคนได้ครั้งละ 1 บัญชี ต่อเดือน แต่ในครอบครัวเดียวกันได้ไม่เกิน 2 บัญชี ต่อครอบครัว โดยผู้กู้ต้องบรรลุนิติภาวะแล้ว หรืออายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี แต่ถ้าผู้นั้น (ซึ่งอายุเกิน 18 ปี แล้ว) กำลังศึกษาอยู่ จะกู้เพื่อการศึกษาต้องให้ผู้ปกครองมาค้ำประกันและคนอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี จะกู้เพื่อการศึกษาอย่างน้อยต้องอายุครบ ๓ ขวบ แต่ผู้ปกครองต้องมาค้ำประกันพร้อมกับคนนอกครอบครัว 2 คน * แต่กรณีเจ้าของสมุดไม่มาทำเรื่องขอกู้เอง ให้กรรมการปล่อยกู้ได้เท่าเงินหุ้นในสมุดฝากของคนนั้น ห้ามปล่อยเกิน ส่วนกำหนดอายุผู้กู้อย่างสูงที่กู้ได้ไม่เกิน 75 ปี ถ้าอายุเกินกว่านี้ให้กู้ได้เท่าหุ้น (การกู้เงินเท่าเงินหุ้นในครอบครัวสามารถกู้ได้ทุกเล่ม)

7. สมาชิกผู้มาขอกู้เงินจากกลุ่ม ต้องมาเซ็นชื่อในหนังสือสัญญากู้เงินด้วยตนเอง พร้อมทั้งผู้กู้ต้องเอาคนในครอบครัวมาค้ำ1 คน คนนอกครอบครัวที่บรรลุนิติภาวะแล้ว 2 คน เซ็นชื่อต่อหน้าคณะกรรมการ คณะกรรมการจึงจะปล่อยเงินกู้ให้ สมาชิกคนหนึ่งค้ำประกันได้ไม่เกิน 2 คน (ควรจับคู่กันไว้อย่าเปลี่ยนคู่ค้ำ) ถ้าผู้ใดค้ำเกิน 2 คน ในเมื่อผู้นั้นมาขอกู้ให้กู้ได้เท่าเงินหุ้นและงดสวัสดิการ 1 ปี (เพราะท่านทำผิดมติของที่ประชุม อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มได้ก่อนที่จะค้ำให้คนอื่นควรตรวจดูก่อน จะทำให้ตัวเองเสียสิทธิ์) สมาชิกที่กู้เงินในบัญชีตนเอง ให้สามี หรือภรรยา มาเซ็นรับทราบด้วย

8. ในกรณีสมาชิกกู้เงินเกินกว่าสิทธิที่ตนมี สามารถใช้บัญชีผู้อื่นมากู้ได้แต่ต้องให้เจ้าของบัญชีเป็นผู้มาทำสัญญากู้ด้วยตนเองและมาผ่อนส่งด้วยตนเอง ถ้าให้คนอื่นมาส่งเงินกู้แทนถือว่าผู้นั้นประวัติเสีย ต่อไปจะมาขอกู้ใหม่ให้กู้ได้เท่าเงินหุ้น ถ้ายินยอมทำตามนี้ กรรมการจึงยินยอมให้กู้เงินไปได้ (ลงโทษในฐานะโกหกกรรมการ)

9. ถ้าแต่ละเดือนมีสมาชิกขอกู้หลายราย แต่เงินไม่พอ ให้สมาชิกผู้กู้ตกลงกันเองตามความจำเป็น และเห็นอกเห็นใจกันแบบพี่ๆ น้องๆ ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ ให้คณะกรรมการพิจารณาตามข้อตกลงของมติที่ประชุมหรือพิจารณาตามหุ้น ไม่หารแบ่งเท่าๆกันไป คนนั้นต้องมีประวัติการผ่อนส่งคืนดีมาตลอด มีอาชีพอยู่ในหมู่บ้านเป็นหลักแหล่ง และมั่นคง

10. ผู้ที่มาขอกู้เงินจากกลุ่มไปแล้วจะมาขอกู้เงินใหม่ ต้องมาชำระของเก่าให้หมดก่อน จึงจะทำเรื่องขอกู้ใหม่ได้ หรือต้องมีเงินค้างชำระในสมุดครึ่งหนึ่งของเงินที่กู้ไป กรณีเกินกว่านี้ถ้าผู้นั้นต้องการกู้ ให้กู้กลับไปได้เท่าที่เอาเงินมาตัด (ยกเว้นป่วยหนักและอุบัติเหตุ) กรรมการคนใดยินยอมให้สมาชิกที่ยังชำระของเก่าไม่หมด เช่น เหลือค้างชำระ 8,000 บาท มาขอกู้เงินซ้ำ โดยเขียนสัญญาเงินกู้จำนวนเงิน 10,000 บาท แล้วกรรมการที่สมยอมกันนั้น ให้ตัวเงินไปเพียง 2,000 บาท เอาส่วนที่เป็นตัวเลข 8,000 บาท ไปตัดยอดเงินกู้ค้างชำระ มติที่ประชุมลงโทษกรรมการโดยกรรมการคนนั้นต้องรับผิดชอบเงินที่เสียหายทั้งหมด แล้วให้ออกจากการเป็นกรรมการกลุ่มสัจจะทันที เมื่อพบว่าทำผิดจริง

10.1 จากสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันทางกลุ่มสัจจะจึงมีแนวทางช่วยเหลือสมาชิกโดยการจัดทำตั๋วแทนเงินสด เพื่อให้สมาชิกสามารถนำตั๋วแทนเงินสดนี้ไปชำระยอดเงินกู้ที่ค้างอยู่ได้ แต่สมาชิกต้องเสียค่าบำรุงการใช้ตั๋วในอัตราร้อยละ 50 สตางค์ ของยอดเงินที่นำไปตัดเงินกู้ **และจะกู้ใหม่ได้ต้องใช้หนี้เงินกู้เก่าไปแล้วครึ่งหนึ่งจึงจะมากู้ใหม่ได้**

10.2 เมื่อสมาชิกกู้เงิน ทางกลุ่มจะนำยอดเงินในตั๋วแทนเงินสดมาหักกับยอดเงินที่สมาชิกขอกู้ สมาชิกจะได้รับเงินสดไปเท่ากับยอดเงินที่ขอกู้หักด้วยยอดเงินที่ตัดส่งด้วยตั๋วแทนเงินสด เช่น ขอกู้เงิน 20,000 บาท ใช้ตั๋วแทนเงินสดตัดส่งเงินกู้ 10,000 บาท สมาชิกจะได้รับเงินสด 10,000 บาท กลับไป เงินที่ได้จากค่าบำรุงการใช้ตั๋วแทนเงินสดจะนำเข้ากองสวัสดิการทั้งหมด

10.3 กลุ่มจัดตั้งกองทุนประกันความเสี่ยงเพื่อช่วยเหลือสมาชิก หากมีกรณีผู้กู้เสียชีวิตโดยสมาชิกที่กู้เงินจากกลุ่มสัจจะฯจะต้องนำเงินจ่ายเข้ากองทุนประกันความเสี่ยงร้อยละ 1 บาท ของยอดเงินที่ขอกู้

10.4 กรณีผู้กู้เงิน เสียชีวิต กองทุนประกันความเสี่ยงจะจ่ายชำระหนี้ที่ค้างอยู่กับกลุ่มสัจจะฯ นับตั้งแต่วันที่กู้จนถึงวันที่เสียชีวิตลงระยะเวลา 6 เดือน จ่ายครึ่งหนึ่งของหนี้ที่ค้างอยู่แต่ถ้าครบปีเสียชีวิตลง กองทุนประกันความเสี่ยงจ่ายหนี้ให้ทั้งหมด โดยผู้ค้ำประกันไม่ต้องรับภาระกับหนี้ที่ค้างอยู่ และทายาทของผู้กู้ที่เสียชีวิตสามารถถอนเงินออมคืนได้ทั้งหมด

10.5 ผู้กู้เงินกู้เงินไปแล้ว 6 เดือน แล้วประสบอุบัติเหตุจนพิการทุพลภาพไม่สามารถทำงานได้ทางกองทุนก็จะจ่ายหนี้ให้ทั้งหมด

10.6 ผู้กู้เงิน ประสบอุบัติเหตุจนเสียชีวิตอันเนื่องมาจากการดื่มสุรา ทางกองทุนประกันความเสี่ยงจะไม่จ่ายหนี้ให้ แต่จ่ายสวัสดิการเหมือนเดิม

10.7 สำหรับสมาชิกที่กู้เงินในบัญชีตนเองไม่ต้องทำประกันความเสี่ยงและไม่มีสิทธิ์รับเงินกองทุนประกันความเสี่ยง

10.8 สมาชิกผู้กู้เงินตัวเองขาดส่งเงินกู้เกิน ๓ ครั้งใน ๑ ปี ทางกลุ่มจะไม่จ่ายเงินปันผลให้

11. ถ้าผู้กู้ผ่อนส่งไม่หมดตามสัญญา ผู้กู้ต้องยินยอมเสียค่าบำรุงเพิ่มให้แก่กลุ่ม ร้อยละ 2 .50 บาท ต่อเดือนของเงินกู้ที่ยังค้างชำระทั้งหมด

12. สมาชิกผู้ใดกู้เงินของกลุ่มไปแล้วผิดสัญญา เช่น ทำสัญญาไว้ 10 เดือน แต่เลยไป 11-15 เดือน เป็นต้นหลังจากชำระเงินกู้หมดแล้วมาขอกู้ใหม่ต้องลดจำนวนเงินกู้ลงครึ่งหนึ่ง (ตามมติที่ประชุมกลุ่มฯ กำหนดไว้) ถ้าผิดครั้งที่สองให้กู้เท่าเงินหุ้นของตนที่มีอยู่ในสมุดฝาก

12.1 ผู้ที่กู้เงินกลุ่มโดยใช้เงินออมตัวเองค้ำ ให้กู้ได้ในวงเงินไม่เกิน 10,000 บาท

13. สมาชิกผู้ใดกู้เงินของกลุ่มไปแล้ว ประสบภัยน้ำท่วมไฟไหม้ถูกพายุพัดพัง หรือมีอุบัติเหตุสุดวิสัยอย่างรุนแรง ไม่สามารถส่งคืนพร้อมทั้งค่าบำรุงตามสัญญาที่ทำไว้กับกลุ่มก็ให้ขยายเวลาในสัญญาเงินกู้ไปอีก 6 เดือน ถ้ายังไม่ดีขึ้นให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการ ในเมื่อไม่ดีขึ้นให้ขยายต่อไปได้อีก ในเมื่อดีขึ้นแล้วยังไม่มาผ่อนส่งต้องคิดค่าบำรุงเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 .50 บาท ต่อเดือน

14. ถ้าสมาชิกผู้กู้เงินไปขาดชำระเงินในวันทำการของกลุ่ม จนทำให้คนค้ำประกันต้องไปตามหรือต้องจ่ายแทนผู้กู้ไปก่อน หลังจากผู้กู้มาชำระหนี้หมดแล้ว ถ้าผู้กู้จะมาขอกู้ใหม่ต้องงดเงินกู้อย่างน้อย 1-2 ปี เพราะขาดความรับผิดชอบในตัวเอง สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนค้ำประกัน

14.1 สมาชิกที่ส่งแต่เงินต้น ไม่ยอมส่งค่าบำรุงเมื่อเงินออมเท่ากับยอดเงินที่กู้ไปและไม่ติดค้ำใครจะหมดสภาพการเป็นสมาชิกโดยทันทีและหมดสิทธิ์รับสวัสดิการใดๆทั้งสิ้น โดยที่ไม่มีข้อโต้แย้ง

15. สมาชิกผู้ใดกู้เงินของกลุ่มไปแล้ว ไม่มีเงินมาผ่อนส่งแต่ละเดือน ขาดเดือนใดก็แล้วแต่ผู้ค้ำต้องไปตามให้มาส่ง หรือต้องออกแทน เมื่อผู้ที่ค้ำประกันจ่ายเงินแทนแล้ว จะมาขอกู้เงินจากกลุ่มอีกก็สามารถให้กู้ได้

16. ผู้ที่กู้ไปแล้วส่งเงินคืนหมดแล้ว ต้องการขอกู้ต่อ ต้องเว้นระยะ1เดือนจึงจะกู้ใหม่ได้เช่นหมดวันที่ 1 มกราคม จะขอกู้ต่อวันที่1มกราคม ยังไม่ได้ แต่ถ้าป่วยต้องไปรักษาตัวให้กู้ต่อได้ ถ้าไม่ป่วยให้พักไปกู้ในวันที่1 กุมภาพันธ์ แต่ถ้าในเดือนนั้นคนที่มาขอกู้ได้รับเงินไปหมดทุกคนแล้ว แต่เงินยังเหลืออยู่ก็ให้ผู้นั้นมีสิทธิ์ขอกู้ต่อได้เลยไม่ต้องพัก

16.1 ในกรณีเงินของกลุ่มมีเหลืออยู่ ถ้าสมาชิกผู้ใดต้องการกู้ยืมเงินกลุ่มไปใช้หนี้ธนาคาร ธกส. ชั่วคราว ต้องไปตกลงกับทางธนาคารก่อน ว่าจะชำระให้เสร็จภายใน 3 วัน โดยต้องเสียค่าบำรุงให้กลุ่ม 100,000 ละ 400บาท / 50,000 เสียค่าบำรุง 200 บาท ทางกลุ่มจึงจะไปเบิกเงินให้ สมาชิกต้องจ่ายค่าพาหนะให้กรรมการที่เบิกเงินครั้งละ 400 บาท สมาชิกต้องแจ้งล่วงหน้า 1 เดือน

17. สมาชิกผู้ใดขอกู้เงินกลุ่มไปแล้วไม่ยอมส่งเงินกู้คืนกลุ่ม 3 เดือนขึ้นไป สมาชิกลงมติที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันทั้งหมดว่าควรลงโทษสมาชิกผู้นั้นโดย

17.1 เขียนชื่อ ขึ้นป้ายประจานให้คนในหมู่บ้านตำบลแพรกหนามแดงทุกคนทราบ และค่าใช้จ่ายในการทำป้ายประจาน คนถูกประจานจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองด้วย ถ้าทางกลุ่มออกค่าป้ายประจานก็จะเป็นสมบัติของกลุ่มซึ่งทางคณะกรรมการกลุ่มจะเอาไปทำอะไรก็ได้

17.2 ถ้าผู้ที่กู้ไปยังอยู่ในหมู่บ้านให้สมาชิกทุกคนไปช่วยกันทวงเงินคืนพร้อมๆ กัน ถ้าครอบครัวใดไม่ให้ความร่วมมือทวงหนี้ให้เอาเงินหุ้นของครอบครัวนั้นมาหารใช้หนี้แทนผู้กู้ (ถือว่าร่วมกันโกงกลุ่ม)

17.3 ให้สมาชิกทุกคนคว่ำบาตรสมาชิกผู้โกงเงินกู้ไม่ให้ความร่วมมือ หยุดการช่วยเหลือครอบครัวนั้นทุกอย่าง เมื่อตายพระก็ไม่ควรไปสวดให้

17.4ให้สมาชิกรวมตัวกันลงชื่อไปแจ้งความตามกฎหมายเพื่อดำเนินคดีเอาเงินคืน

18. สมาชิกผู้ยอมตนเป็นผู้ค้ำประกัน ไม่มาผ่อนส่งเงินกู้พร้อมทั้งค่าบำรุง แทนผู้กู้ภายใน 3 เดือน หลังจากเขียนชื่อผู้ที่โกงเงินกู้ประจานแล้วให้เขียนชื่อผู้ค้ำประกันขึ้นประจานด้วยถือว่าร่วมกันโกงเงินกลุ่มให้ลงโทษเหมือนกับข้อ 17 ทุกประการ

19. สมาชิกผู้ใดเสนอขอกู้เงินจากกลุ่มแต่เขียนสัญญาไม่ตรงตามความเป็นจริง (เรียกว่าไร้สัจจะไม่จริงใจต่อกลุ่ม) กู้เงินของกลุ่มไปปล่อยเงินกู้เพื่อหากำไรเข้าตัวเอง ถ้าทางกลุ่มมีหลักฐานแน่ชัดต้องงดเงินกู้แก่สมาชิกผู้นั้นอย่างน้อย 5 ปี ถ้าทำอีกเป็นครั้งที่ 2 ต้องตัดสิทธิ์เงินกู้และสวัสดิการ (เงินช่วยป่วย – ตาย และอื่นๆ) อีกอย่างน้อย 5 ปี แต่ถ้ากลับมาประพฤติตัวเป็นคนดีเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิกกลุ่ม ให้มีสิทธิ์เหมือนสมาชิกคนอื่นๆเหมือนเดิม

20. ให้สมาชิกทุกคนเป็นผู้ติดตามดูแลการกู้เงินของกลุ่ม เมื่อพบว่าผู้ใดกู้เงินจากกลุ่มไปปล่อยเงินกู้ ให้กรรมการและสมาชิกร่วมกันลงโทษตามข้อ 19

หมวดการถอนหุ้นและลาออกจากกลุ่ม

21. สมาชิกที่มีความประสงค์ถอนเงินหุ้นลาออก ผู้นั้นต้องไม่มีหนี้และไม่ค้ำผู้ใดอยู่เลย ถ้าวันถอนหุ้นไม่ตรงกับวันครบรอบปีก็ไม่มีเงินปันผลให้ และหมดสิทธิ์ในเงินกองทุนสวัสดิการในทุกๆ กรณีทันที ภายหลังเมื่อจะกลับมาสมัครเป็นสมาชิกในกลุ่มใหม่อีกครั้งต้องรออีกอย่างน้อย 3 ปี ผ่านไปแล้ว ถ้าทำตัวไม่ดี 3 ปีก็ไม่รับ

22. สมาชิกผู้กู้ยังมาผ่อนชำระเงินกู้ไม่หมด **<u>ผู้ค้ำประกัน</u>** คนใดคนหนึ่งจะมาขอถอนหุ้นลาออกยังไม่ได้ ผู้กู้ต้องทำสัญญาเงินกู้ใหม่หาคนมาค้ำประกันแทนคนเก่าให้ได้ก่อนจึงจะลาออกได้ ถ้าหาคนมาค้ำใหม่ไม่ได้คนเก่าก็ออกไม่ได้เพราะยังเป็นหนี้ร่วมกันอยู่ ต้องรอให้ผู้กู้หลุดหนี้ก่อนจึงลาออกได้

23. ในกรณีที่สมาชิกผู้ใดยังค้างหนี้กลุ่มอยู่หรือเป็นผู้ค้ำประกันให้คนอื่นอยู่ **<u>สมาชิกผู้กู้</u>** นั้นจะลาออกจากกลุ่มไม่ได้ ถ้าจะออกจริงๆ ต้องยินยอมให้คณะกรรมการยึดเงินหุ้นสะสมทั้งหมดคืนกลุ่มจนครบ ถ้ายังไม่ครบผู้ค้ำประกันต้องยินยอมผ่อนส่งเงินแทน ถ้าคนค้ำประกันไม่ยินยอมผ่อนส่งเงินกู้แทนผู้ค้ำประกันก็ยินดีให้ยึดเงินหุ้นสะสมทั้งหมดเอาไปคืนกลุ่มจนครบ ถ้าเงินยังไม่ครบทั้งผู้กู้และผู้ค้ำต้องยินยอมให้ยึดเงินหุ้นสะสมของสมาชิกทั้งครอบครัวของผู้กู้และผู้ค้ำประกันได้อีกทุกเล่ม จนกว่าจะครบจึงจะออกจากกลุ่มฯได้

การจัดการเงินเหลือในแต่ละเดือน

24. เดือนใดมีเงินเหลือจากการกู้ยืม ต้องนำฝากธนาคาร และต้องให้คณะกรรมการที่สมาชิกเลือกสรรแล้วสองในสามคนมีสิทธิ์เบิกจ่ายเงินจากธนาคาร และในเดือนใดมีเงินขาดหายไปไม่ตรงกับบัญชี คณะกรรมทั้งหมดต้องร่วมกันรับผิดชอบหารเฉลี่ยกันปิดบัญชี

รายชื่อ คณะกรรมการที่มีสิทธิ์เบิก – จ่ายเงินจากธนาคาร ได้แก่

1. คุณปัญญา โตกทอง
2. คุณนิพัตร์ อมศิริ
3. คุณสมศักดิ์ ริ้วทอง

ถ้าเดือนหน้า สมาชิกมีความจำเป็นต้องการเงินกู้เกินกว่าเงินหุ้นที่มีอยู่ในกลุ่มให้ไปถอนเงินฝากกลับมาให้สมาชิกกู้ตามความต้องการ ผู้มีสิทธิ์เบิกจากธนาคาร 3 คน ไม่มีสิทธิ์เก็บสมุดธนาคาร ให้คนทำบัญชีไปเก็บ คนทำบัญชีไม่มีสิทธิ์เก็บเงินสดไว้ในมือต้องให้เหรัญญิกเป็นผู้เก็บรักษาเงินสดที่เหลือ และเงินสดเหลือ อยู่ในมือได้ 7,000 บาท เกินกว่านี้ให้นำไปฝากธนาคาร สำหรับฝ่ายสวัสดิการเก็บเงินสดในมือ 10,000 บาท เป็นเงินทุนสำหรับจ่ายค่าไฟฟ้าและสวัสดิการรักษาพยาบาล

หมวดสมาชิก

25. คนที่เข้าเป็นสมาชิกใหม่จะรับเงินสวัสดิการช่วย ป่วย - ตาย เมื่อเป็นสมาชิกครบ 1 ปี ต้องทิ้งระยะเวลา 1 ปีทุกรุ่น (ยกเว้นซื้อหุ้นเก่า)

26. ทางกลุ่มไม่รับสมาชิกรุ่นใหม่ ถ้าไม่ครบรอบปีไม่ว่ากรณีใดๆ (จะเปิดขายหุ้นวันที่1 กุมภาพันธ์ และ 1 มีนาคม เท่านั้นและจะต้องมีผู้สมัคเป็นสมาชิกจำนวน 70 คนขึ้นไปจึงจะเปิดรับ)

27. ผู้ที่เข้าสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต้องอยู่ร่วมกันในที่ประชุมใหญ่ในวันสิ้นปี เพื่อแต่งตั้งคะกรรมการใหม่พร้อมทั้งร่วมแสดงความคิดเห็นต่างๆ ทั้งต้องอยู่ร่วมรับฟังหลักเกณฑ์และเงื่อนไขข้อบังคับที่ทางกลุ่มได้เสนอขึ้นมาใหม่ สมาชิกต้องร่วมประชุมอย่างน้อยครอบครัวละ 1 คน ถ้าไม่มีตัวแทนอยู่ถือว่าครอบครัวนั้นไม่ประสงค์จะเป็นสมาชิกต่อไป เมื่อครอบครัวนั้นไม่มีหนี้สินให้ถอนหุ้นคืนได้หรือให้สิทธิ์คณะกรรมการขายหุ้นต่อให้แก่ผู้อื่นได้ โดยคนในครอบครัวนั้นไม่มีสิทธิ์มาอ้างเหตุผลใดๆทั้งสิ้น

28. ให้สมาชิทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ช่วยกันเผยแพร่ชักชวนผู้ที่สนใจ เข้ามาเป็นสมาชิกรุ่นต่อๆไป ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และสวัสดิการชุมชน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาสวัสดิการสังคมชุมชนตำบลแพรกหนามแดงของตนให้มีความเจริญและมั่นคงภายในตำบลของตนต่อไป

29. ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำบุญ และ รับเงินปันผลตามจำนวนหุ้นของสมาชิกอย่างน้อยครอบครัวละ1 คน และสมาชิกผู้มาลงทะเบียนเข้าร่วมประชุมเท่านั้นที่มีสิทธิ์มารับเงินปันผล จะให้ผู้อื่นมารับแทนไม่ได้ ถ้าผู้ใดไม่มาประชุมและรับเงินปันผลในวันครบรอบปีของกลุ่ม ทางกลุ่มจะไม่จ่ายเงินปันผลให้และจะนำเงินปันผลของครอบครัวนั้นเข้ากองทุนสวัสดิการ ยกเว้นในกรณีที่ครอบครัวนั้นอยู่คนเดียวเป็นคนชรา พระสงฆ์ อุบาสิกา หรือสองคนเกิดอุบัติเหตุ เจ็บป่วยสุดวิสัย มาไม่ได้จริงๆ ให้ผู้อื่นมารับแทนได้ หรือมารับกับคณะกรรมในวันอื่น

ข้อปฏิบัตินี้ อาจเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมตามสภาพปัญหาของแต่ละชุมชน
แต่ต้องผ่านมติของที่ประชุมโดยเป็นการตกลงเห็นชอบของสมาชิกส่วนใหญ่

รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน ประจำปี 2554

1.	คุณปัญญา	โตกทอง	ประธาน	ตรวจสอบคนค้ำทำสัญญาเงินกู้	ส. อ.บ.ต. หมู่ 5
2.	คุณนิพัตร	อมศิริ	รองประธาน	รับเงินออมรุ่นใหม่	รองนายก อ.บ.ต.แพรกหนามแดง
3.	คุณสมศักดิ์	ริ้วทอง	รองประธาน	รับเงินออมรุ่นที่ 3, 4	ชาวบ้าน
4.	คุณนิภา	บัวจันทร์	เลขา	รับเงินกู้ส่งคืนรุ่น 1, 4	กลุ่มสตรี, กรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ 5
5.	คุณสัญญารัตน์	แก้วพิกุล	เหรัญญิก	ตรวจสอบคนค้ำทำสัญญาเงินกู้	กรรมการการเลือกตั้ง หมู่ 5
6.	คุณปรีชา	บุญสมหวัง	ทะเบียน	รวมยอดเงินกู้ / ปล่อยกู้	ชาวบ้าน
7.	คุณเสน่ห์	สร้อยทอง	ปฏิคม	ตรวจสอบคนค้ำทำสัญญาเงินกู้	ประธานกลุ่มป้องกันยาเสพติด หมู่ 5
8.	คุณนิพนธ์	อมศิริ	กรรมการ	ประชาสัมพันธ์	นายกสมาคมคนตาบอดจังหวัดสมุทรสงคราม
9.	คุณเทียม	อมศิริ	กรรมการ	รับเงินออมรุ่นที่ 1	ชาวบ้าน
10.	คุณเกษมสุข	หิรัญวัฒน์	กรรมการ	รับเงินออมรุ่นที่ 1	เหรัญญิกกองทุนแม่ หมู่ 5
11.	คุณ.มนัส	ทัพพลี	กรรมการ	รับเงินออมรุ่นที่ 2.	ชาวบ้าน
12.	คุณสมจิตร	นาคแก้ว	กรรมการ	รับเงินออมรุ่นที่ 2.	ชาวบ้าน
13.	คุณโพธิ์	ยิ้มย่อง	กรรมการ	รับเงินออมรุ่นที่ 3, 4	อปภร. ต.แพรกหนามแดง
14.	คุณสายัน	สุขประเสริฐ	กรรมการ	รับเงินออมรุ่นใหม่	สารวัตรกำนัน ต.แพรกหนามแดง
15.	คุณพิมพ์	หิรัญวัฒน์	กรรมการ	รับเงินกู้ส่งคืนรุ่น 1, 4	ชาวบ้าน
16.	คุณฐิชานพงศ์	สร้อยทอง	กรรมการ	รับเงินกู้ส่งคืน 2-3	กลุ่มสตรี
17.	คุณมาลี	ริ้วทอง	กรรมการ	รับเงินกู้ส่งคืน 2-3	ชาวบ้าน
18.	คุณศรัญญา	นาคแก้ว	กรรมการ	รับเงินกู้สวัสดิการส่ง-คืน	ชาวบ้าน
19.	คุณนพรัตน์	บุญสมหวัง	กรรมการ	รับเงินกู้สวัสดิการส่ง-คืน	ชาวบ้าน
20.	คุณชุลีกร	ทัพพลี	กรรมการ	จ่ายสวัสดิการกลุ่มสัจจะ	กองทุนหมู่บ้าน ต.ยี่สาร

21. คุณพจนา	วิเชียรฉาย	กรรมการ	รับเงินกองทุนเมตตาธรรมวันละ 1 บาท	ตัวแทนต้นกล้าสวัสดิการ ต.แพรกหนามแดง
22 . คุณนงลักษณ์	คงศรี	กรรมการ	รับเงินกองทุนเมตตาธรรมวันละ 1 บาท	กองทุนหมู่บ้าน ต.ยี่สาร
23. คุณพงศ์ลดา	โตกทอง	กรรมการ	รับสมาชิกใหม่ จ่ายสวัสดิการวันละบาท	ชาวบ้าน
24. คุณละเมียด	โตกทอง	กรรมการ	จำหน่ายสินค้า	ชาวบ้าน
25. คุณสมบูรณ์	แดงอรุณ	กรรมการ	รับสวัสดิการวันละบาทหมู่ 3	ประธานศูนย์ข้าวชุมชน ต.แพรกหนามแดง
26. คุณบุญชอบ	พ่วงสำราญ	กรรมการ	รับสวัสดิการวันละบาทหมู่ 2	ส. อ.บ.ต. หมู่ 2, อ.ส.ม.
27. คุณปรีชา	เหลาชิต	กรรมการ	รับสวัสดิการวันละบาทหมู่ 4 – 6	ส. อ.บ.ต. หมู่ 6

คณะกรรมการทั้งหมดได้รับค่าตอบแทน 250 บาท / เดือน จากการลงมติของสมาชิก

ค. ภาพกิจกรรมของโครงการ

เก็บข้อมูล

จัดเวทีพูดคุยค้นหาแนวทางในระดับตำบล

จัดเวทีพูดคุยค้นหาแนวทางในระดับหมู่บ้าน

จัดเวทีพูดคุยในระดับหมู่บ้าน

ขยายผลสู่เยาวชนในตำบลแพรกหนามแดง

ขยายผลสู่เยาวชนในตำบลแพรกหนามแดง

ขยายผลสู่เยาวชนในตำบลแพรกหนามแดง

ง. วิดิทัศน์รายการชุมชนต้นประชาธิปไตย ตอน สหกรณ์ความคิดสู่สวัสดิการชุมชน ออกอากาศเมื่อวันเสาร์ที่ 8 มกราคม 2554 ทางทีวีไทย